

3 1761 07810940 2

7106

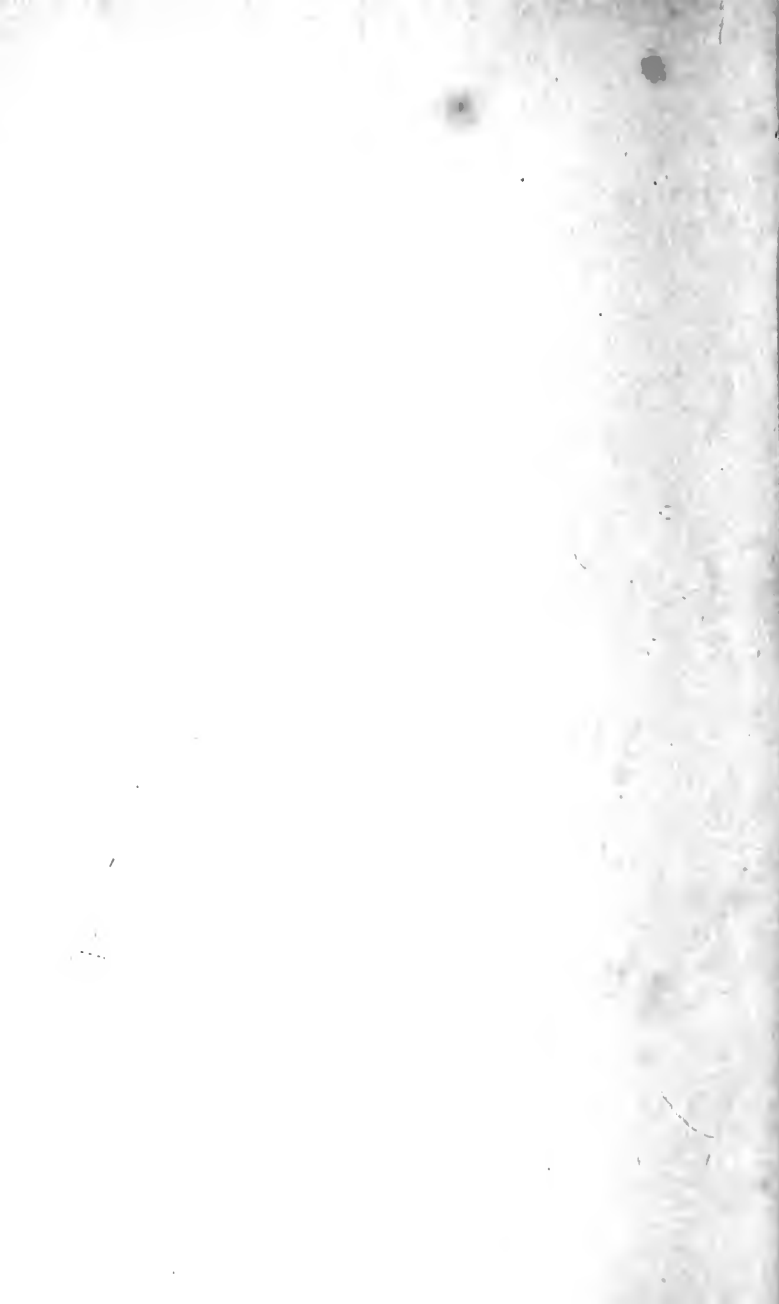
Digitized by the Internet Archive
in 2011 with funding from
University of Toronto

EFTERLÄMNADE SKRIFTER

AF

ANNA CARLOTTA LEFFLER,
D:ssa di CAJANELLO.

I.

EFTERLÄMNADE SKRIFTER

AF

ANNA CARLOTTA LEFFLER.

D:ssa di CAJANELLO.

I.

SANNINGENS VÄGAR.

NAPOLITANSKA BILDER.

STOCKHOLM.

ALBERT BONNIERS FÖRLAG.

PT
9739
E37

SANNINGENS VÄGAR.

SAGOSPEL

I

FEM AKTER OCH EPILOG.

PERSONERNA:

Vera, jordens dotter. Prinsessan Speranza. Prins Salvator. Prins Fortunio. Den store kejsaren. Kejsarinnan. Abbedissan i ett nunnekloster. Första nunnan. Andra nunnan. Nunnornas biktfar. Nunnornas trädgårdsmästare. Zigenarhöfdingen. En serbisk bonde. En bulgarisk mär. Den gamle. En bondflicka. En äldre bonde. En yngre bonde.	Förste hofmannen. Andre hofmannen. En halfgammal hofdam. Första hoffröken. Andra hoffröken, Tredje hoffröken. Kejsarinnans lifmedikus. En härold. En fabriksarbeterska. Förste arbetaren. Andre arbetaren. En banktjänsteman. En polisbetjänt. S:t Peter. Första saliga. Andra saliga. Älfvadrottningen. En annan älfva.
---	---

Bulgariska och serbiska bönder, zigenare, nunnor, hoffolk, arbetsfolk, representanter för alla Europas folk, alla Europas suveräner, fördömda, änglar, saliga och demoner, troll o. s. v.

Första akten.

I förgrunden en tropisk lustgård. I midten en marmorbrunn, omgifven af höga växter. I bakgrunden murarna till ett gammalt nunnekloster med små, förgallrade fönstergluggar och en tung, sluten järnport.

Första scenen.

PRINS SALVATOR (*klädd som simpel vandringsman, med ränsel på ryggen, kommer gående, följande spåren af en hvit, hindlik jakthund. Hunden stannar i närheten af brunnen*).

Hvad, min trogne Vindsnabb! Hvarför stannar du här så tvärt. Och du vädrar på ett så egendomligt sätt. Skulle hennes spår gått fram här? Säg, Vindsnabb, vädrar du vår härskarinnas spår? (*Söker bland buskarna och i den höga blomstermattan.*) Här bland blommorna skulle det icke förundra mig om jag såg hennes älskliga hufvud sticka fram. Hon är själf en doftande blomma. Nej, jag kan inte se henne, Vindsnabb. Å, där är ju en byggnad — ett gammalt kloster efter hvad det tycks. Är det där du menar, Vindsnabb? Skulle vår härskarinna tagit sin tillflykt hit. Men hvarför? Så ung, så vacker, så älskad,

skulle hon flytt till nunnorna i ödemarken. Hvad, Vindsnabb, du vill inte gå vidare. Du vill ovillkorligen stanna här. Skall jag då klappa på denna port och fråga. (*Går fram till porten och läser inskriften.*) Sepolti vivi. Lefvande begrafna. Så kalla de sig själfva, de olyckliga, som tagit sin hemvist här. Och ibland dessa skulle jag finna min Speranza, hoppet, glädjen. Det måste då vara med våld, som man fört henne hit. Men om också dessa murar vore fasta som hälleberget — få vi blott veta säkert att hon är där, så ska de falla för den store kejsarens hand, som vore de af papp. (*Bullar hårdt på porten med sin vandringsstaf. Det dröjer innan någon kommer och öppnar. En dämpad mystisk sång af kvinnoröster höres inifrån.*) Hvilken vemodig, hjärtslitande sång. De sjunger som de fördömda måtte sjunga i helvetet! (*Bullar på nytt allt hårdare.*) Det är inte möjligt att min Speranza är bland dem. Men hvad går det dock åt hunden, som icke viker från stället. Förunderligt! Hittills har han icke unnat sig någon ro hvarken natt eller dag allt sedan hennes försvinnande. Alltjämt framåt jagade han, ängsligt sökande — och jag alltjämt i hans spår. Hvad, trogna Vindsnabb, skulle vi verkligen ha nått vårt mål. Jag är säker om att ditt hundhjärta klappar i samma ångestfulla spänning som mitt i denna stund.

(*Hunden nosar och vädrar vid porten samt hoppar upp på Salvator. Porten öppnas långsamt på gnislande gångjärn, och en mycket gammal man tittar ut, talar med hes stämma.*)

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Hvem där? Hvad är det för en ogudaktig vandringsman, som djärfves störa de fromma systrarnas andakt.

SALVATOR.

Förlåt mig, åldring. Jag är icke ogudaktig, men jag är olycklig. Ha icke de goda systrarna miskund med en olycklig?

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Om du vill ha bröd och frukter, så gå åt den sidan. (*Pekar på en port till höger.*) Där finner du köket, och där finns alltid en måltid för den hungrande och en bänk att hvila på för den trötte.

SALVATOR.

Tack! Jag är icke trött och icke hungrande. Väl har jag hvarken smakat mat eller sömn på tre hela dagar och nätter, men den själsångest, som drifver mig, behöfver annan lindring.

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

För dem som befinna sig i själanöd, finns här nunnornas biktfar, som gärna ska höra dig. Ska jag kalla på honom?

SALVATOR.

Vänta, gamle man. Kanske kan du bättre än prästen gifva mig de svar jag behöfver. Du är portvakt här, icke sant?

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Ja, trädgårdsmästare mer än portvakt — sedan femtio år. Här kommer aldrig någon att öppna

porten för. I morse var det första gången på många år.

SALVATOR.

I morse? Det har således kommit någon före mig i dag. Hvem var det? Hvar kommo de ifrån? Hvert gingo de?

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Det vet jag ingenting om. Jag är inte van att spilla ord på onödiga frågor.

SALVATOR.

Men visa mig åtminstone, i hvilken riktning —
(*Trädgårdsmästaren pekar åt en bakport längre bort till höger i klostermuren.*)

SALVATOR.

Där. De äro ännu därinne?

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Lagar gamla kopparkärl på klostrets bakgård.

SALVATOR.

Zigenare alltså. Var det en ung, skön flicka ibland dem?

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Det vet jag icke.

SALVATOR.

Om hon varit bland dem, skulle du genast sett henne, ty hon är öfverallt den skönaste af alla. Du har väl hört talas om den stora sorg, som i dessa dagar träffat alla Europas folk?

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Jag vet ej af annan landssorg än den som träf-
fade alla jordens folk, när vår frälsare dog på korset.

SALVATOR.

Men du har väl ändå hört talas om att nyare
profetior utlofvat åt mänskligheten en ny frälsare?

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Det är lögn och djäfulvens bländverk! Ve den
som sätter tro till sådan hädelse.

SALVATOR.

Vet du icke hvad det är, som hela mänskligheten
djupast åtrår? Det är lyckan, gamle man, lyckan, som
du och dina nunnor aldrig känt. Vet du inte, att åt
den store kejsaren öfver alla Europas folk blifvit
förespådt att han genom sin dotter Speranza skulle
bli stamfader till prins Felix, som skall bringa lyckan
till världen och förena alla jordens folk under sin
spira. Och denna dotter, Speranza, på hvilken hela
jordens förhoppningar hvilar, hon har nu för tre dagar
sedan försvunnit från kejsarens borg, vet du icke det?
Och utskickade från alla Europas länder äro ute på
spaning efter henne.

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Jag vet ingenting om detta gudlösa tal.

SALVATOR.

Hör, gamle man, försök icke att ljuga. Jag är
hennes trolofvade. (*Ruskar den gamle vid axeln.*) Men
så se då på mig! Hör på mig. Du står ju som om du

sofve. Jag är den man med hvilken hon skall föda prins Felix, jag är den Salvator, som profetiorna tala om. Och du vågar neka mig att se min brud.

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Jag! Hvad angår det mig allt det där, som du yrar om.

SALVATOR.

Neka icke — min brud finnes härinne. Hundens instinkt bedrar sig ej.

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN (*med ett hest skratt*).

Härinne! Då är ditt val mer hedrande för ditt förstånd än för ditt skönhetssinne. Därinne finner du ej mer någon kvinna — du finner blott uttorkade skelett, som genom minst trettio års späkning dödat sin kropp.

SALVATOR.

Så, i bakgården då — bland zigenarna! Öppna, säger jag dig, eller slår jag ned dig på fläcken.

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Därmed skrämmer du mig icke, ty döden har alltid varit mitt lifs mål.

SALVATOR.

När zigenarna slutat sitt arbete därinne — komma de då ut genom porten där?

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN (*nickar jakande*).

SALVATOR (*ser sig om efter hunden*).

Han har lagt sig att sofva i gräset. Förunderligt!

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Minns Herrens ord: det är fåfängt att I bittida uppstån och sent gån till hvila och äten Edert bröd med sorg, ty han gifver det sina vänner vid de sofva.

SALVATOR (*studsar*).

Du menar —?

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Något vidare har jag icke att säga dig. Farväl.
(*Går åter in i klostret och stänger porten i lås.*)

(*Salvator går och lägger sig bredvid hunden.*)

Andra scenen.

SALVATOR. Sedan VERA.

(*Nummornas musik börjar nu öfverröstas af en annan, glad, jublande, långsamt stigande musik, som kommer från djupet af brunnen. Salvator lyfter hufvudet och lyssnar, springer slutligen upp och närmar sig brunnen samt blickar ner i den, stirrande allt mer och mer betagen*)

SALVATOR.

Hvad! Min flickas afbild i vattnet! Det är som vore det hon själf lifslevvande. (*Med ett rop.*) Speranza! Å, Speranza!

(*Musiken stiger i allt mer jublande tener, nummornas musik tystnar, och nu är det som om hela lustgården begynte att sjunga och jubla; det är en hymn som uppstiger från plantorna, från fåglarna, från vattnet, en stor natursymfoni. Under detta ser man Vera långsamt uppskjuta ur brunnen.*)

Hon är naken, vattnet dryper från hennes hår hvilket täcker henne som en mantel ned till axlarna; kring höfterna hänga hoptasslade vattenväxter.)

SALVATOR.

Speranza, min prinsessa, min härskarinna, min brud! Ändtligen återfinner jag dig, du skönaste blomma på jorden! Ja, som en blomma skjuter du upp ur jordens sköte, du underbara! Hvar kommer du ifrån, hvar har du varit sedan du försvann från din faders borg?

VERA

(som med ett hopp sprungit ned på marken och med en instinktlik rörelse af fruktan gömt sig bakom några höga plantor, så att endast hennes hufvud och axlar äro synliga).

Jag vet inte hvem du är och hvarför du talar så till mig. Jag heter inte Speranza utan Vera, och jag har aldrig haft någon fader eller någon borg eller någon brudgum. Som en blomma har jag skjutit upp ur jorden, och jordens dotter är jag. Hvad vill du mig, hvem tar du mig för?

SALVATOR.

Har man då gifvit dig en dryck som förvirrat dina sinnen eller beröfvat dig minnet? Har du glömt din Salvator, som älskar dig öfver allt på jorden och som profetiorna gifvit dig till brudgum?

VERA.

Jag förstår inte ditt tal, men du behagar mig. Och gärna vill jag följa med dig hvart du går. *(Träder till hälften ut ur buskaget.)*

SALVATOR (*visar henne tillbaka*).

Nej, nej, fresta mig icke! Jag skulle icke vara dig värdig, om jag missbrukade slumpen, som fört oss tillsammans i denna ödemark. Ren och oberörd skall du återvända till din faders slott för att sedan blifva min brud på det sätt, som profetiorna föreskrifvit.

VERA.

Jag älskar dig.

SALVATOR.

Å, du gör mig utom mig af fröjd, när du talar så. Du är det härligaste väsen, som finnes på jorden, du är skönheten, du är lyckan, du är hoppet, du är sanningen, du är allt i en person. Du är allt det högsta en man kan åtrå; att äga dig, att veta sig älskad af dig, det är mer än jordisk lycka, det är himmelen själf, som sändt dig.

VERA.

Jag vet ingenting om himmelen, men jorden är så schön och du talar så vackert. Kom, låt oss vandra tillsammans.

SALVATOR.

Men du är icke klädd. Jag vågar icke föra dig sådan till din faders borg.

VERA.

Är jag icke klädd? Du sade ju att jag var schön. Är jag icke lika väl klädd som fåglarna och plantorna och alla dessa väsenden omkring mig som ej

sjunga om annat än om kärlek. Hör du icke hvad de säga? Det första ljud, som mötte mig vid mitt inträde här var ju en kärlekshymn. Allt, allt i naturen omkring mig andas lycka, jubel. Å, om jag hade trädt ensam in bland alla dessa väsenden och ej funnit min like, så skulle mitt hjärta brustit af sorg. Men du stod där vid källans rand, du sade mig på ditt språk, detsamma som fåglarna och blommorna sade till hvarandra, du var min like, och mitt hjärta flög dig strax till mötes. Du sade att jag var skön och att du älskade mig. Jag svarade: tag mig, jag är din. Hvarför mörknar då nu din uppsyn, hvarför skjuter du mig ifrån dig, talar om att jag icke är klädd? Det är då icke sant att jag är skön? Det är då icke sant att du älskar mig?

SALVATOR.

Å, dyra, älskade flicka, tala icke så! Något hemlighetsfullt, obegripligt har föregått med dig, du är icke längre dig själf, icke den Speranza, jag kände och som visste att jordelifvet har plikter lika väl som fröjder och att den höga kallelse som är din, befaller dig att försaka ögonblickets njutning för ett högre lif.

VERA.

Du gör mig ängslig. Min kallelse är mig ännu så främmande — det är ännu allt så dunkelt för mig. Lämna mig inte ensam, hjälp mig, stöd mig, upplys mig.

(Räcker bedjande händerna mot Salvator, som i stark sinnesrörelse springer af och an, tar sig om hufvudet och vrider

sina händer. Kommer därvid att trampa på hunden, som far upp ur sömnen och börjar skälla ursinnigt på Vera.)

SALVATOR (*störtar efter hunden*).

Vindsnabb! Känner du ej längre din härskarinna!
Vill du tiga, fördömda kräk!

(Vera gömmer sig på nytt, förskämd, bakom buskarna. Salvator slår hunden med sin vandringsstaf, så att denne nedfaller bedöfvad i gräset.)

VERA.

Å, hvarför gjorde du det?

SALVATOR.

Min hund vågar att skälla på sin egen härskarinna.

VERA.

Sin härskarinna? Men han har ju aldrig sett mig förr. Han sade bara sanningen, stackars kräk, när han vägrade att kännas vid mig. Å, Salvator, jag är rädd, jag ryser. Så skall det gå också mig — man skall hata mig, man skall förfölja mig, man skall miss-handla mig. (*Kastar sig ned och kysser och omfamnar jorden.*) O, moder jord, som födt mig, haf förbarmande med mig! Redan är himmelen förmörkad, växterna och fåglarna sjunga icke mer — och Salvator älskar mig icke mer. O, moder jord, hur skall jag våga — ensam, ensam mot alla!

(Ligger snyftande på marken, till hälften dold af det höga gräset, då i detsamma tre gamla nunnor komma ut ur klosterporten i bakgrunden. Den som går i spetsen är klostrets abbedissa och bär ett krusifix framför sig, de andra två hålla händerna framsträckta och böjda emot hvarandra samt mumla

böner. De skrida långsamt fram, äro mycket magra med ihåliga ögon samt klädda i lösa skynken af groft, hvitt tyg, sammanhållna med ett rep om lifvet; på hufvudet stora, hvita dok, som fladdra likt fiskmåsaruas vingar.)

Tredje scenen.

VERA, SALVATOR, ABBEDISSAN och två andra nunnor.

ABBEDISSAN (*till Salvator*).

Hvad betyder allt detta oväsen, denna hedniska musik, hundskall och skrik utanför vår helgedom?

SALVATOR (*träder fram och tar vördnadsfullt af sig hatten*).

Vördade moder. Jag vädjar till din kristliga barmhärtighet och till den plikt vi alla ha mot vår store kejsare. Hans dotter, som blifvit skamlöst röfvad från kejsarborgen, har jag återfunnit här i denna dal. Hennes sinnen tycks ha blifvit något förvirrade och hon kan ej själf förklara hur hon kommit hit, men hon befinner sig i ett beklagligt tillstånd. Se hur hon ligger gråtande där i gräset. Tag henne in till er, gif henne kläder och behåll henne i ert skydd, tills jag hunnit underrätta kejsaren och han kan låta hemföra henne på ett henne värdigt sätt. Er belöning skall icke uteblifva, det lofvar jag, prins Salvator, prinsessan Speranzas trolofvade brudgum.

(*Nunnorna närma sig tvekanse den gråtande flickan, himlande sig öfver hennes nakenhet.*)

ABBEDISSAN.

Detta! Detta skulle vara kejsarens dotter. Där ser ni, systrar, hurudana de äro, till hvilka människorna sätta sitt hopp. Denna fallna flicka, som rymt från sin far med sin älskare — är så blottad på all skam att hon klädt af sig naken — hon skulle bli mor till världens frälsare, som de säga.

SALVATOR.

Det är lögn! Hon är ren som en himmelens dotter, det svär jag vid Gud.

(Vera lyfter ansiktet från jorden och stirrar förskräckt på nunnorna.)

ABBEDISSAN.

Ren! Hon! som sprider orenhet rundt omkring sig, så att man känner sig oren blott vid att se på henne.

(Tar af sig ett stycke af sin klädning och kastar den öfver henne på långt håll och med bortvända ögon, de andra följa exemplet. Vera kastar kläderna af sig med en otålig åtbörd.)

Gå då åtminstone din väg, unge man. Vi ska nog sörja för att hon blir klädd, men du borde väl åtminstone ha så mycken skamkänsla att du inte står bredvid vid ett så ömtåligt förehafvande. Det är svårt nog ändå.

(Salvator aflägsnar sig något bakom buskarna, men följer med ögonen hvad som föregår. Nunnorna närma sig under många korstecken samt med nedslagna eller himmelsvända ögon och fästa med våld klädesstyckena omkring Vera, som sprungit upp och gör motstånd.)

VERA.

Men jag vill inte — jag vill inte bli lik er. Något så fult, så styggt. Salvator, hvar är du? Öfvergif mig inte, du är stark, hvarför försvarar du mig inte?

ANDRA NUNNAN.

Madonna! Hon är besatt af den onde. Det är knappt att vi rå på henne. Ska vi inte kalla på vår biktfar?

ABBEDISSAN.

Hvad tänker du på? Innan hon ännu är riktigt skyld en gång.

FÖRSTA NUNNAN.

Om det är sant att detta är kejsarens dotter, så kan man också se, att hans rike är af den onde.

SALVATOR (*kommer fram*).

Älskade, haf tålamod! Låt mig ila till din fader och underrätta honom, och det skall icke dröja länge förr än du skall föras i glans till kejsarborgen och mottaga alla folks hyllning och välkomsthälsning. Och ni, fromma systrar, tänk på hvilken dyrbar skatt jag anförtror er. Behandla henne väl, ni skall stå till ansvar inför kejsaren själf.

ABBEDISSAN.

Vi stå till ansvar endast inför den som är öfver alla edra jordiska kejsare och kungar. Kejsarens dotter — eller ej, för oss är hon bara en fattig synderska, som vid korsets fot skall bedja om nåd.

(*Salvator gör en öm ålbörd till farväl till Vera och går. Vera står nu upprätt med nunnornas klädesstycken bundna*

omkring sig och ser efter honom. Då han försvunnit vänder hon sig trotsigt om mot nunnorna.)

VERA.

Hvad vill ni mig?

(Nunnornas begravningslika sång höres åter inifrån klostret.)

ABBEDISSAN.

Lära dig att böja din trotsiga nacke och tigga om nåd.

(Nunnorna fatta henne med sina armar och släpa henne med sig till klostret.)

VERA.

Förr skall jag dö än böja mig för de mörkrets makter, som ni lyda.

(Trädgårdsmästaren öppnar klosterporten vid abbedissans bultning och de gå alla in. Porten faller tung igen bakom dem.)

Fjärde scenen.

(Från bakporten till höger kommer ett stort zigenarfölje. SPERANZA är bland dem, hon är utstyrd på zigenarvis, men hon liknar starkt Vera, ehuru något mindre än hon. Hennes ljusa långa hår hänger fritt utslaget öfver axlarna som dennas. Hon går med dansande gång och småsjungande, men då hon får se hunden i gräset störtar hon på knä bredvid den.)

SPERANZA.

Vindsnabb! Hur har du kommit hit? Du stackars trogna kräk, då kan inte din herre vara långt borta. Hvar är då min Salvator? Å, Vindsnabb, hur mycket

du kunde förtälja mig, om du icke vore ett stackars stumt djur. Men du ligger så stilla, du ser så sorgset på mig med dina kära, kloka ögon. Man har slagit dig, du blöder. Hvar är då din herre, som inte kunnat försvara dig?

(Reser sig upp med hunden i sina armar, smekande den.)

ZIGENAREN.

Kom då. Hur länge skall du uppehålla oss med ditt joller. Gif hit hunden skall jag gifva honom nådestöten.

SPERANZA *(griper zigenaren om armen, då denne räcker ut den för att gripa hunden).*

Det gör du inte, Gilbertos! Du säger det för att skrämma mig, men du gör det inte.

(Älfvornas sång höres bakom scenen, Speranza lyssnar. Det har under tiden blifvit skymning.)

Gå före ni — man kallar på mig, jag kommer strax efter.

ZIGENAREN.

Hvem kallar på dig?

SPERANZA.

Mina skyddsandar. Gå, gå!

(Zigenarna försvinna i skogen till höger. Älfvorna komma fram ur skogen till vänster, sjungande och lägga sig kring brunnen.)

ÄLFDROTTNINGEN.

Ändtligen äro människorna borta från detta vårt älsklingsställe, så att vi kunna få hvila ut ett ögonblick. Speranza!

SPERANZA (*springer fram och kastar sig på knä för henne*).

Älfvadrottning! Du har kallat mig.

ÄLFDROTTNINGEN.

Hvad tänker du det betyder att du funnit hunden där?

SPERANZA.

Att min Salvator är ute på spaning efter mig.

ÄLFDROTTNINGEN (*ler*).

Alltid förhoppningsfull, stackars barn! Men hvarför är han då icke själf här — hvarför ligger hans hund slagen?

SPERANZA.

Det förstår jag inte, drottning, men jag ber dig — låt mig stanna här och vänta — ty jag är säker om, att här i närheten måtte han finnas.

ÄLFDROTTNINGEN.

Barn! Tror du att jag vill ditt bästa eller ej?

SPERANZA.

Jag är säker på att du är god och vill mig väl. Men jag förstår inte hvarför denna grymma skilsmässa —

ÄLFDROTTNINGEN.

Du skall förstå det sedan. Och du skall tacka oss, då du inser, att vi frälst dig från en stor fara. Fortsätt emellertid din vandring med zigenarna. Vid nattens inbrott äro vi åter hos dig.

SPERANZA.

Jag lyder dig, drottning. Och jag försöker att tro dig fast jag inte kan förstå.

(Går bort mot bakgrunden med hunden i sina armar.)

Scenförändring.

Femte scenen.

(Klostrets murar falla och man ser det inre af koret i nunneklostret; ett halfcirkelformigt, stort rum med hörgryggade bänkar rundt omkring, i midten en predikstol. VERA sitter nedböjd på trappstegen till predikstolen med ansiktet i händerna. Hon är iklädd en säck med rep om lifvet, bara fötter, en slöja bunden tätt om hufvudet och ned i pannan, så att håret är fullständigt skyldt. NUNNORNA komma sjungande i en lång procession, företrädda af biktfadern i ämbetsdräkt och abbedissan. De upplösa processionen och falla på knä i bänkarna rundt omkring, mumlande böner. ABBEDISSAN för biktfadern fram till Vera.)

ABBEDISSAN.

Här är den olyckliga min fader. Hon hafver säkert djäfvulen, ty hon talar med främmande tungomål och hon vägrar hvarje botgöringsakt.

BIKTFADERN *(till Vera)*.

Stig upp, olyckliga, och svara på mina frågor.

(Vera reser sig motvilligt och ser honom trotsigt i ögonen.)

BIKTFADERN.

Hon tycks vara besatt af trotsets djäfvul. Ingen blygsel öfver hennes tillstånd kan spåras i hennes blick och hållning. Ställ dig här.

(Han skjuter henne tillbaka mot en af de höga bänkstolparna och gör min af att binda henne där med ett rep,

som abbedissan håller i beredskap. Vera ger till ett rop och försvarar sig. Biktfadern till abbedissan)

Det syns hur satan inom henne vändar sig och ängslas för den heliga akten.

(De hjälpas åt att binda henne, hvarefter prästen ställer sig midt framför henne, lägger yttersta snibben af sin violetta stola omkring halsen på henne, bestänker henne, sig själf och de kringstående med vigvatten. Nunnorna bedja högt och med ängsliga röster.)

NUNNORNA.

Deus in nomine tuo salvum me fac et in virtute tua judica me.

Deus exaudi orationem meam, auribus percipe verba oris mei. Quoniam alieni insurrexerunt adversum me et fortes quesierunt animam meam et non proposuerunt Deum ante conspectum suum.

BIKTFADERN.

Jag befaller dig hvem du vara månde, orena ande och alla dina följeslagare, som anfalla denna Guds tjänarinna, att du uppenbarar ditt namn, dagen och stunden då du kommit in, och jag befaller dig att lyda mig i allt, och att du icke gör någon skada hvarken åt detta Guds kreatur eller åt någon af dem, som äro här närvarande.

(Nunnornas böner sliga i ångest, de korsar sig ihärdigt och blicka mot Vera med skrämde mine.)

BIKTFADERN *(med allt mer och mer högtidlig ton).*

Jag besvärjer dig, orena ande! Lyssna, Satanas,

och frukta dig, du fiende till tron, fiende till människosläktet, dödsbringare, lifshärjare, du allt ondts rot och upphof, människornas frestare, folkens förödare, anstiftare af afundsjuka, upphof till girighet, anstiftare af alla lidanden. Hvarför dröjer du, hvarför motstår du mig? Vik hädan, Satanas!

(Paus. Alla vänta i stor spänning.)

VERA.

Hvad vill ni då att jag skall göra?

BIKTFADERN.

Om du känner dig befriad, om den orena anden tillåter dig det, skall du kyssa detta kors.

(Räcker henne ett krusifix.)

VERA.

Men hvarför? Förklara mig hvarför, och om det är förnuftigt, skall jag lyda.

NUNNORNA *(med ett skrik)*.

Hon är i sanning Satanas dotter!

VERA.

Är då Satanas, som ni så mycket talar om, den samma som den store kejsaren, som Salvator sade vara min fader och som skulle bringa lyckan till världen. Men om jag är hans dotter, hvarför kommer han inte och hämtar mig? Kom, Satanas, kom och rädda din stackars dotter, som är så olycklig här!

(Ett rop af förfäran går genom hela koret, nunnorna falla under korstecken framstupa, döljande ansiktet.)

FLERA NUNNOR *(med ett skri)*.

Hon åkallar Satanas!

BIKTFADERN (*till abbedissan*).

Den onde anden anfäktar henne svårliga. Men vi skola väl med Guds hjälp finna ett medel för att fördrifva honom. Lös hennes bojor.

(*Abbedissan med tecken till stor rädsla, närmar sig, hjälpt af två andra och lösgör Vera.*)

Lägg henne nu framstupa på golftet vid predikstolens fot, sedan skola ni alla i procession och under bön gå öfver henne, hvar och en med ena foten vidrörande hennes nacke.

VERA (*med skräck*).

Nej, nej, jag ber, skona mig! (*Faller på knä för biktfadern och fattar i hans klädningsfäll.*) Haf förbarmande med mig! Hvad ondt har jag då gjort att ni vill misshandla mig så?

BIKTFADERN.

Se, se, för detta fruktar sig den orena anden. Jag hade då rätt, att det var en högmodets ande. Se hur han vrider sig för förödmjukelsen. Stig upp, olyckliga, du vet icke ditt eget bästa. (*Till nunnorna.*) Gören som jag sagt.

(*Abbedissan och ett par nunnor släpa Vera under dennas motstånd till predikstolens fot och lägga henne där utsträckt framstupa, två nunnor sätta foten på henne, en på hufvudet och en på benen för att hindra henne att resa sig. De andra komma i långsam procession; mumlande böner och korsande sig närma de sig för att passera öfver henne. Då den första hinner fram faller ridån. Efter ridåns fall hör man ett mångstämmigt skrik: Hon hafver ännu djäfvulen.*)

Slut på första akten.

Andra akten.

Stor praktsal i kejsarens palats. I fonden en tron med säten för kejsaren och kejsarinnan samt på sidorna för prinsen och prinsessan, allt under en blå tronehimmel med stjärnor.

Första scenen.

VERA med TÄRNOR. Sedan SALVATOR.

(Vera står midt på golvet, iklädd furstlig skrud med krona på hufvudet, klädning af guld och silfverskir. Tärnorna omge henne och ordna hennes släp, en af dem stiger upp på en stol och strör ur en guldsål guld och silfverpaljetter öfver henne, hvilka fastna i hennes hår och på hennes dräkt.)

VERA *(skyddande ansiktet med näsduken).*

Hvad tar du dig till, tokiga flicka?

FÖRSTA TÄRNAN.

Stå stilla. Du är Danae under guldregnet. Du kan inte tro så vacker du är.

VERA.

Är jag lika vacker som Speranza?

TÄRNAN (*skrattar*).

Lika vacker som dig själf? Nej, du är mycket vackrare än dig själf, vet du. Du har blifvit liksom större, mer furstlig medan du varit borta. (*Till de andra tärnorna.*) Inte sant?

DE ANDRA TÄRNORNA (*i korus*).

Jo, det är sant.

ANDRA TÄRNAN.

Och hvilken lycka att vi ha dig åter. Du kan inte tro hvad hofvet varit trist under din frånvaro.

TREDJE TÄRNAN.

Och så ängsliga vi varit att vi allesammans skulle bli hemskickade en vacker dag.

FÖRSTA TÄRNAN.

Ja, kejsarinnan ville inte se oss för sina ögon. Det var som hade vi haft skuld i ditt försvinnande.

ALLA TÄRNORNA (*taga i ring och dansa kring henne*).

Ja, Gud ske lof, nu har glädjen kommit åter till oss.

SALVATOR

(*kommer in, äfven han i furstlig skrud. Tärnorna lösa ringen och niga, han bugar för alla, går därefter fram och kysser Veras hand*).

Hur skön du är, skönare än någonsin. Inte sant mina damer, prinsessan Speranza har återvändt till er som i en ny förklarad skönhet.

FÖRSTA TÄRNAN.

Detsamma säga alla.

SALVATOR.

Hvad din fader skall glädjas, när han åter får omfamna dig!

VERA (*ängslig*).

Kommer han nu?

SALVATOR.

Han väntas hvart ögonblick.

VERA.

Å, du kan inte tro hur mitt hjärta klappar. Hur kan han vara min fader, då jag aldrig sett honom, aldrig vetat af någon far?

SALVATOR (*drar henne afsides. Tårnorna hviska sinsemellan*).

Gud vet hvad du har lidit och genomgått, min stackars älskling. Du är ännu icke dig själf. Är det möjligt att du glömt hela ditt förflutna, att du ännu ej återfått medvetandet om din egen höga kallelse. Jag ber dig, nedslå ej din far med detta dunkla och förvirrade tal. Han behöfver tvärtom styrkas och uppmuntras i detta ögonblick. Ditt försvinnande har varit nära att kosta honom hans tron. Du vet ju, att det var för din skull, för den kallelse profetiorna anvisat åt dig, som han lyckades att efter så många blodiga krig förena alla Europas folk under sin spira. Du vet ju, att krigets ohyggliga, månghöfdade vidunder grinade vid din vagga, att alla Europas folk utarmade sig själfva för att rusta sig intill tänderna

mot hvarandra. För din skull, då profetiorna utpekade dig som den blifvande modern till prins Felix, nedlade alla folk vapen och förenade sig villigt under din faders spira. Och sedan har allmän lycka härskat i Europa, folken ha blifvit rika, och bildningen har gått framåt på alla områden. Är det möjligt, min älskling, att du glömt all den välsignelse, som omgaf ditt namn? Och när du blifvit förenad med den prins som profetiorna angåfvo som din make och din son Felix blifvit född, då skulle äfven alla andra folk från alla jordens delar strömma till din faders rike, och den fullkomligaste lycka skulle härskas på jorden. Minns du inte allt detta, min egen, dyra Speranza?

VERA.

Allt detta tal är mig så underligt främmande och förvirradt. Vet du då icke, att den fullkomliga lyckan aldrig kan nås, att människorna äro dömda att evigt jaga efter den utan att någonsin finna den.

SALVATOR.

Om du talar så till de församlade ständerna i dag, som kommit för att bringa dig sin hyllning, så är i detsamma din faders rike störtadt.

VERA.

Låt det störta, då det blott hvilar på lögn och inbillningar.

Andra scenen.

DE FÖRRA. KEJSAREN med svit.

(Kejsaren kommer med sin svit, bland hvilken prins Fortunio, en ung man med det ståtligaste utseendet af dem alla, samt biktfadern från klostret jämte andra högt stående präster i full ornat. Salvator tar Vera vid handen för att föra henne fram till kejsaren.)

SALVATOR.

Kom och hälsa din fader. Återseendet skall återgifva dig till dig själf.

VERA (ser förundrad på kejsaren).

Jag känner honom inte.

(Låter sig sakta ledas af Salvator fram emot kejsaren, som är en liten fellagd gubbe med lifliga rörelser.)

KEJSAREN (ser på henne något förvånad till omgifningen).

För tusan! Hon har vuxit — hon har fått något — hvad — något främmande — något — hvad?

FÖRSTE HOFMANNEN.

Något furstligt, ja — stundens betydelse, de lidanden hon genomgått ha kommit henne så till sägandes att andligen växa — och därför syns hon några tum högre äfven kroppsligen.

KEJSAREN (alltjämt något förbryllad till andre hofmannen).

Hvad säger du, Tullius, är hon icke mycket förändrad?

ANDRE HOFMANNEN.

Förändrad, ers majestät, hm, det vet jag just icke. Hon synes mig, utan smicker, vackrare än någonsin, full af en obeskriflig höghet. Sinnesrörelsen gör henne också mer blek, mer allvarlig — eljes är hon sig alldeles lik.

KEJSAREN (*räcker rörd armarna mot Vera*).

Så kom då i mina armar, min älskade dotter! Min Speranza. Hvilken lycka att äntligen återfinna dig! Hvar har du varit? Förklara mig ditt försvinnande. (*Omfamnar och kysser henne.*)

VERA.

Jag vet ingenting därom, min kejsare.

KEJSAREN.

Och fader — min kejsare och fader, skall du säga. (*Till Salvator, som gjort en menande gest mot hufvudet, med en liknande gest.*)

Jaså — minnet, ännu! Nå då måste man ju instruera henne. Hör, mitt barn, du vet ju att alla rikens furstar och ständer, regenterna och representerna för alla Europas förenade folk, samlas här i dag för att hälsa dig välkommen. Den skepsis som tyvärr ännu råder bland människorna, trots det välgörande inflytande du allt sedan din barndom i detta hänseende utöfvat, har gjort att man vid ditt försvinnande börjat tvifla på profetiornas sanning, hvaregenom min ställning varit allvarsamt hotad. Och när nu ryktet spridt sig om din återkomst, har det också

funnits röster som yttrat tvifvel om du nu verkligen vore den rätta, förstår du. Nedrigheten har gått så långt, att man tänkt sig möjligheten af en förfalskning.

FÖRSTA HOFMANNEN.

Man behöfver ju bara se hennes höghet för att sådana tvifvel genast skola försvinna.

KEJSAREN (*glad*).

Ja, inte sant, hon är sig alldeles lik.

BIKTFADERN.

Det sade jag också strax då man förde henne till mig i klostret. Hon bär furstemärket på sin panna, man behöfver bara se henne för att förstå, att hon inte kan vara något mindre än den store kejsarens dotter.

VERA.

Jag tyckte tvärtom att ni sade att jag var dotter af Satanas.

KEJSAREN.

Hvad för något. (*Med en blick på Salvator, pekar åt hufvudet.*) Fix idé. Låtsa som om man inte hörde. (*Till Vera.*) Alltså, min kära Speranza, om ett ögonblick ha vi alla suveränerna här. Jag hoppas du är beredd att tala till dem som sig bör — du förstår — så att de känna igen sin härskarinna, sin och allas vår Speranza.

VERA.

Jag är inte eder Speranza, jag har redan sagt det till prins Salvator. Jag är Vera, jordens dotter.

KEJSAREN (*till Salvator, pekande åt hufvudet*).

Så, så! Ren förvirring! Hvad ska vi då ta oss till, när suveränerna och sändebuden komma. Talar hon så till dem, äro vi förlorade.

SALVATOR.

För henne till sin moder, få vi se hvad intryck det kan göra.

KEJSAREN.

Riktigt. Alldeles riktigt. En moder förstår bättre än någon annan att väcka det sofvande barnet. Min Speranza, du erinrar dig väl din moder?

VERA.

Jorden är min moder.

KEJSAREN (*runkar på hufvudet med en beklagande min åt Salvator*).

Du har rätt, ty jorden är allas vår moder. Men jag menar nu din mor, den stora kejsarinnan. Du bör veta, mitt barn, att allt sedan ditt försvinnande har hon varit gripen af en sådan sorg, att hon ej stigit upp från bädden och vägrat all föda. Vi ha inte ens vågat att meddela henne nyheten om ditt återfinnande, emedan läkaren fruktar att den allt för våldsamma glädjen skulle kunna döda henne. Vi ha därför endast sagt henne att en flicka blifvit funnen, som liknar Speranza, och att vi i dag ämna presentera denna för sändebuden såsom den rätta för att

uppehålla tronen i riket för vår dotter, som en dag skall återkomma. Du förstår? På det sättet ha vi tänkt att den glädjande sanningen först så småningom skall gå upp för den sjuka och hon sparas en allt för plötslig sinnesrörelse. Du har väl förstått mig, mitt barn?

VERA.

Och har kejsarinnan samtyckt till detta bedrägeri?

KEJSAREN.

Bedrägeri! Det skulle ju icke vara för vår egen skull — ty föräldrar tänka aldrig på sig själfva, utan för vår dotters — med andra ord för din. Men nu är det ju inte något bedrägeri eftersom du är vår egen Speranza, och det är bara för att inte uppröra din mor — är du med? — hjälp mig då, Salvator, hon har ju inte förstått.

VERA.

Jag har förstått — fullkomligt. Och kommer kejsarinnan att vara närvarande när jag skall presenteras för sändebuden?

KEJSAREN.

Ja — hon har samtyckt härtill för att — kort sagdt, för att gagna saken. Nu går jag själf och hämtar henne. Kom henne till mötes försiktigt, utan någon häftig ömhet. Nå, det skall din egen dotterliga känsla säga dig.

(Gar, följd af några af hofherrarne.)

Tredje scenen.

DE FÖRRA utom kejsaren.

PRINS FORTUNIO

(som hela tiden följt Vera med ögonen, vändande sig till de två första hofherrarna).

Är det verkligen möjligt att någon på god tro kan taga denna för Speranza? De likna ju icke hvarandra mer än en hind liknar en liten kvittrande fågel.

FÖRSTE HOFMANNEN (*satiriskt*).

Ja, ni, min prins, är naturligtvis den mest kompetente af alla att bedöma detta.

FORTUNIO.

Om du tror dig säga en kvickhet, så tar du miste. Jag är den mest kompetente, emedan det är för mig, som Speranza är bestämd.

FÖRSTE HOFMANNEN.

Naturligtvis. Det är i ren distraktion, som hon gifvit er korgen.

FORTUNIO.

Ja, af okunnighet om profetiornas rätta mening har hon afvisat mig. Men det bekymrar mig ej, sanningen skall snart bli uppenbar. Profetiorna äro tillräckligt tydliga, för den som ej är slagen med blindhet. Jag väntar lugnt min dag och ser med nöje, att man förenar den falske brudgummen med den falska bruden.

ANDRE HOFMANNEN.

Och ers höghet tänker inte göra sig besvär med att söka reda på den rätta bruden?

FORTUNIO.

Att söka är endast svaga och tviflande sjäalars utväg. Den starke tror och väntar.

(Under detta samtal har Vera talat med sina tärnor och med Salvator.)

Fjärde scenen.

DE FÖRRA. KEJSARINNAN med stor svit af hofdamer och herrar. KEJSAREN.

(Dämpad festmarsch som i ett sjukrum. Kejsarinnan bäres i en sjukstol, som sättes ned vid tronens fot. Läkaren håller sig hela tiden bredvid henne.)

KEJSAREN

(fram mot Vera, tar hennes hand för att leda henne till kejsarinnan).

Kom och kyss din moders hand. Du ser hur blek och mager den blifvit. Det har varit af sorg öfver dig.

(Vera följer tvekande. Kejsarinnan reser sig i sittande ställning och fixerar henne skarpt och oroligt.)

VERA *(kysser handen).*

Fast jag inte är din dotter vill du kanske tillåta mig att betyga dig den vördnad, jag känner för din smärta.

KEJSARINNAN *(häftigt, nervöst).*

Men hur kan man påstå att denna liknar min dotter? Hur kan man föreställa sig att sändebuden

ett ögonblick skola låta narra sig af detta? För henne bort, försök inte detta gyckelspel. Därmed sätter ni först på allvar min Speranzas tron i fara.

FÖRSTE HOFMANNEN (*till kejsaren*).

Den arma kejsarinnan! Hennes hufvud är förvirradt af smärtan till en sådan grad, att hon inte känner igen sitt eget barn.

EN HÄROLD (*till kejsaren*).

Suveränerna nalkas. Tyskland och Frankrike gå redan arm i arm därute och samtala, Ryssland och Österrike komma tillsammans i fyrspann, Italien och Storbrittanien äro strax bakom. Det är nödvändigt att deras majestäter intaga sina platser.

KEJSAREN (*i högsta oro till Salvator*).

Nu måste kejsarinnan veta sanningen, nu står allt på spel — bättre att hon dör af glädje än att hon förstör allt för oss. Hör, min gemål, vi ha bedragit dig, för att ej uppröra dig för häftigt. Det är inte sant att vi vilja uppföra någon komedi inför sändebuden. Din egen dotter, den verkliga Speranza, är det som är återfunnen.

KEJSARINNAN (*i stark rörelse*).

Hvar är hon då? Hvarför för ni henne inte i mina armar?

KEJSAREN (*häftigt till Vera*).

Barn, kasta dig utan vidare i din mors armar. Seså, utan vidare, säger jag.

SALVATOR (*till Vera*).

Tänk på att din faders rike, kanske hans lif står på spel. Och icke blott det, utan hela Europas fred, världens lycka! Om man icke i dig igenkänner den verkliga Speranza, skall krig på nytt utbryta bland alla Europas länder — och kanske det blodigaste krig, som någonsin varit.

VERA.

Bättre krig än lögn.

KEJSARINNAN (*med stigande ångest*).

Hvar är min Speranza?

LÄKAREN.

Blodet stiger henne åt hufvudet — det är fara för ett slaganfall. För Guds skull, prinsessa, hvem ni än må vara, af förbarmande kasta er i hennes armar, och hon skall tro er och vara räddad.

KEJSAREN (*förbittrad*).

Död och pina! Är det ej slut än på familjescener, är det rätta ögonblicket, när hela Europas blickar äro riktade på oss.

LÄKAREN.

Hon vacklar, hon sjunker tillbaka. Ännu ett ögonblick och hennes förstånd skall kanske vara för-mörkadt för alltid. Flicka, hvem du än är, satans eller himmelens eller jordens dotter, har du då intet hjärta i bröstet. Omfamna henne, kalla henne moder, och hon är räddad.

(*Går till kejsarinnan och stöder henne, hofdamerna omkring henne.*)

VERA (*lågt, med djup bedröfvelse*).

Hon är inte min moder.

SALVATOR (*häftigt emot henne*).

Speranza, du älskar mig.

VERA.

Jag älskar dig, men jag är inte Speranza.

SALVATOR (*mycket fort*).

Du älskar mig, så lyd mig. Den man älskar, den underkastar man sig. Detta ögonblick afgör öfver allas vårt öde. Kom till din mor.

(*Han tar henne vid handen och leder henne till kejsarinnan. Vera faller snyftande på knä vid hennes stol. Salvator hviskar.*)

Säg bara det enda ordet: min mor!

VERA (*snyftande*)

Hon är inte min mor.

(*Kejsarinnan faller ned afsvimmad, man bär bort henne.*)

Femte scenen.

DE FÖRRA, utom kejsarinnan med följe. SUVERÄNERNA, SÄNDEBUDEN, KEJSARENS FÖRSTA MINISTER.

(*Festmarsch. Processionen inträder genom de stora portarna till vänster, som slås upp på vid gafvel.*)

1) Drabanter. — 2) Pager. — 3) Två härolder af kejsarens kansli. — 4) Kejsarens första hofmarskalk med staf. — 5) Artilleristaben. — 6) Kejsarliga flottans stab. — 7) Kejsarliga generalstaben. — 8) Ceremonimästaren vid kejsarens hof samt kammarherrar. — 9) Statsråden. — 10) Fyra härolder

af kejsarens kansli. — 11) Rikshärolden. — 12) Riksmarskalken, förande riksmarskalksstafven. — 13) Suveränerna, omgifna till höger och vänster af kejsarens stora lifvakt. — 14) Folkens representanter.

Suveränerna bära alla sina respektive nationers kröningskrudar, med krona, spira och äpple. En liten kung, buren af sin amma och en fem, sex års gammal drottning, förd af sin guvernant, är ibland dem. Amman håller den lille kungen på framsträckta armar, hofdamerna niga och herrarna buga sig djupt för honom. Lilla drottningen ser föraktligt på den lille kungen och vägrar att kyssa honom, men låter sig nådigt kyssas på hand af hoffolket. Kejsaren tar emot alla på tronens första trappsteg. Vera står nedanför tronen. Sedan kejsaren hälsat alla suveränerna, tar han Vera vid handen och för henne upp till sin sida på tronen. Salvator intar sin plats på andra sidan om henne. Alla de främmande suveränerna sitta på högkarmade, förgyllda stolar, rundt omkring kejsaren, alla under tronhimmeln. Fortunio, som prins af blodet, har äfven sin plats under tronhimmeln. Folkens sändebud nedanför och på sidorna. Då festmarschen spelats slut och alla intagit sina platser reser sig riksmarskalken och äskar ljud genom tecken med stafven, hvarefter kejsaren håller ett tal.)

KEJSAREN.

Inför denna ädla församling af alla Europas förenade furstar och alla de förenade folkens sändebud har jag i dag den glädjen tillkännagifva, att den för några dagar sedan så hemlighetsfullt försvunna prinsessan Speranza, min högt älskade dotter och hela Europas hopp, genom Guds nådiga och outransakliga styrelse blifvit oss återskönt, och jag uppmanar eders

majestäter och de ärevördiga sändebuden att hälsa henne välkommen.

Det är helt visst ej blott åt mina faderskänslor, som jag ger uttryck, då jag uttalar att i dag lycka och jubel råda i hvarje hem i hela mitt vidsträckta rike och att hvarje hem, från slottet till kojan, med oss fira denna, för hela mänskligheten så betydelsefulla dag.

(Räcker handen till Vera och reser sig med henne; alla de andra resa sig äfven. Riksmarskalken utbringar ett: lefve prinsessan Speranza! som upprepas af alla. Vera, blek och upprörd, försöker att säga något, men hennes stämma kväfvos af lefveropen.)

KEJSAREN (då dessa tystnat).

Låt nu folket komma in.

Sjette scenen.

DE FÖRRA. FOLKET.

(En ny festmarsch spelas upp, hvilken imiterar diverse yrken och handverk. Stor procession af folket, klädda i alla yrkens och handverks dräkter. Bönder i nationaldräkter, arbetare i blå blusar, italienska kvinnor med bördor på hufvudet, minarbetare, skorstensfejare, fiskare med toppmössor eller med sydvest, skraddare, sjöare, smeder, snickare, sömmerskor, tvätterskor, ammor med dibarn, glädjeslickor, tändsticksarbeterskor med ombundna kindben och så vidare.)

Först afsjungas några karakteristiska yrkessånger. Sedan följer en stor balett af alla yrken och handverk med danser, som karakterisera de olika yrkena.)

VERA (*som iakttaget allt med spänd uppmärksamhet; till Salvator*).

Hvarför se så många af dessa så bleka och osunda ut?

SALVATOR.

De äro offren på civilisationens altare. Osunda yrken och dålig aflöning.

VERA.

Dessa flickor till exempel med ombundna kinder?

SALVATOR.

Det är svafvelsticksarbeterskor, som fått benröta af fosforförgiftning.

VERA.

Och sådant tillåter den store kejsaren?

SALVATOR.

Det kan han icke hindra, ty frihet är hans rikets första grundlag.

VERA.

Är detta frihet?

SALVATOR.

Det är de oundvikliga följderna af den fria konkurrensen. Sedan krigen upphörde har industriens utveckling blifvit så oerhörd och konkurrensen så ursinnig, att arbetslönerna oupphörligt nedtryckas.

VERA.

Men då är ju den store kejsarens rike ihåligt. Hvertill tjänar då freden, som ni så mycket lofprisa?

SALVATOR.

Vi söka alltjämt ett medel att förena industriens utveckling med arbetarnas bästa, men vi ha ej funnit det ännu. Det är därför, som alla hoppas på dig. Du och din son är det ju, som skall bringa mänskorna den lycka som ännu fattas dem.

VERA.

Men det är ju en lögn. Och medan ni gå och vänta på ett underverk, måste så många förgås i elände.

(En skara fabriksarbeterskor, som uppfört en dans, komma nu fram till tronen och nedlägga vid Veras fot en krans af rosor. Den flicka som går i spetsen är mycket blek, med insjunkna kinder och hoptryckt bröst, men ser intelligent ut.)

VERA *(springer upp)*.

Hvarför skall jag ha denna af er?

DEN BLEKA FLICKAN.

För att du är Speranza, vårt hopp. Vi vänta på dig för att bli befriade från ett lif, som sliter ut oss och förstör vår hälsa och vår lycka. Du är hoppet, och din son skall bringa lyckan. Därför älska vi dig. Och i alla våra arbetssalar ha vi din byst, som vi kransa vid alla våra fester. Tillåt nu att vi en gång kransa dig själf.

VERA.

Men det är ju inte jag. Om ni dagligen sett Speranzas byst, kan ni då inte se, att det inte är jag. *(Stor uppståndelse i församlingen.)* Jag kan inte lofva er någon lycka, stackars arbetsträlar. Jag kan tvärtom

säga er, att så länge den store kejsaren härskar och hans dotter Speranza fortfar att nära er med sina vackra amsagor, skall ert tillstånd bara bli värre och värre. Tro inte på dessa bedrägliga löften om lycka som skall skänkas eder från höjden, se hellre sanningen modigt i ögonen; den fullkomliga lyckan skall aldrig härskas på jorden, men era villkor kunna förbättras, om ni tar ert öde i era egna händer och inte förlorar tiden med att lyssna till falska profetior.

(Stort allarm bland furstarna och bland folket. Kejsaren har rest sig och vill hindra Vera att tala, men hon går ned för tronens trappsteg, tar upp kransen och håller den högt i det hon säger:)

Ser ni, jag förtjänar inte er krans. Låt mig hellre gifva den åt dig, du arma, låt mig gifva den som en hyllning åt dina bleka kinder och dina kloka, trötta ögon. *(Sätter kransen på den bleka flickans hufvud.)* Själf är jag ingenting. Men om ni vill ta upp mig i er ring, så skall jag söka vara en syster för er.

(Springer ner från tronen och ställer sig i ringen af arbeterskor. Alla ha rest sig från sina platser; stor bestörtning.)

RÖSTER BLAND FOLKET.

Man har bedragit oss. Du är inte prinsessan Speranza, som är återfunnen. Man har velat narra oss. Ned med kejsaren! Vi vill ha krig. Bättre krig än denna fred.

(Suveränerna öfverlägga bestörta sig emellan. Den lilla drottningen och den lille kungen börja gråta. Kejsaren står förskrämd på sin tron, mot hvilken folket stormar fram.)

ANDRE HOFMANNEN.

Jag sade ju strax att hon inte liknade prinsessan Speranza.

FÖRSTE HOFMANNEN.

Det kunde man ju se på moderns hållning. En mors instinkt misstar sig minsann inte.

ANDRE HOFMANNEN.

Och prins Fortunio, som tydligen är den rätte brudgummen, han sa ju strax: hon liknar inte Speranza mer än en hind liknar en kvittrande fågel, sa han.

FÖRSTE HOFMANNEN.

Mycket fint sagdt, låt oss gå till honom. Naturligtvis är det honom profetiorna menat.

(Gå till Fortunio, som omringas af flera.)

BIKTFADERN *(till ett par andra)*.

Herrans röst bedrager aldrig. Jag såg det från första ögonblicket, då hon fördes in i klostret, att hon var en djäfvulens dotter.

FOLKET *(med knutna händer och andra hotande åtbörder omkring tronen)*.

Gif oss åter Speranza! Hvar har du gjort af Speranza, gamle gråskägg? Och han där, prins Salvator. Bort med honom! Han är inte den rätte brudgummen. Kan en brudgum taga miste på sin brud?

FÖRSTE HOFMANNEN *(ropar)*.

Prins Fortunio är den rätte. Han sade strax, att detta ej var Speranza.

FOLKET.

Prins Fortunio är den rätte! Lefve prins Fortunio!
Ned med de andra allesammans.

(Suveränerna ha slutat sin öfverläggning; de göra en komplimang för kejsaren och gå sin väg i hast. Folket stormar tronen, som faller i spillror; hela slottet störtar samman med ett brak.)

Scenförändring för öppen ridå.

(Man ser en öde, vild skog. Vera och Salvator barfota och i trasor, sitta på en tufva vid hvarandras sida.)

VERA *(stryker Salvators panna)*.

Du är trött, min vän!

SALVATOR *(drömmande)*.

Trött! Jag vet inte. Ha vi vandrat länge?

VERA.

Natt och dag ha vi vandrat, men skogen är alltjämt lika tät, jag ser ingen utväg.

SALVATOR *(med en suck)*.

Jag ser heller ingen utväg.

VERA.

Och jag hör alltjämt vargarnas tjut i närheten.
Om du åtminstone hade en bössa.

SALVATOR *(som fört)*.

Vargarna är inte det värsta.

VERA.

Din modlöshet är det värsta, det vet jag nog. Och min skuld är det att du mistat allt.

SALVATOR.

Jag sörjer inte det jag mistat, det vill säga inte tronen och riket.

VERA.

Men du sörjer Speranza.

SALVATOR.

Inte heller henne. Jag bara grubblar öfver mörkret i mitt eget inre. Hur kunde jag taga miste så!

VERA (*bittert*).

Ja, hur kunde du ett ögonblick tro, att du älskade mig.

SALVATOR.

Det är inte det som var ett misstag. Ty det är sant att jag älskar dig. Men hur kunde jag förväxla dig med henne?

VERA (*som förut*).

Ja, hur kunde du förväxla den kvinna som skulle bringa dig lyckan, med den som skulle fördärfva allt för dig.

SALVATOR.

Hvarför ger du alltid en dålig tolkning åt mina ord? Jag vill hellre gå barfota i denna vilda skog med dig, än lefva i lycka och glans med Speranza.

VERA.

Och ändå har jag ej sett ett enda leende i ditt ansikte, sedan du blef ensam med mig. Dyster, tungsint, försjunken i dig själf går du vid min sida.

SALVATOR (*springer upp och skakar de knutna händerna mot himlen*).

Det är ju det förfärliga, det outgrundliga. Vi älska hvarandra, hvarför äro vi då inte lyckliga? Hvarför är hvarje ditt ord som en stickande dolk i mitt hjärta, i stället för att skänka mig glädje och uppmuntran?

VERA (*reser sig och säger hårdt*).

Gå och sök upp Speranza!

SALVATOR.

Du visar mig själf till henne?

VERA. .

Ja, ty den lycka du åstundar, kan jag icke skänka dig.

SALVATOR.

Vera, jag älskar dig. Din bild har för alltid bränt sig in i min själ, jag kan inte bli fri, om jag också ville det.

VERA.

Du ville det alltså? Äfven vid min sida drages du af hemlig längtan till henne?

SALVATOR.

Hvarför uppkallar du ständigt hennes bild emellan oss?

VERA.

Så orolig du blir, blott man nämner henne. Huru skulle det då vara, om du en gång återsåge henne?

SALVATOR.

Bra! Fortsätt bara så där. Det är som om du med flit ville förstöra din egen tjusning.

VERA.

Jag plågar dig — jag vet det — men jag kan inte annat. Jag vet ju, att jag aldrig skall förmå att utplåna ur ditt minne, aldrig förmå att ersätta dig de lyckliga stunder du lefvat med henne.

SALVATOR.

Om du blott älskade mig verkligt, så skulle alla dessa tvifvel försvinna af sig själf.

VERA.

Om jag älskade dig! Jag älskar dig så, att hvarje fiber af min varelse bäfvar vid tanken på att mista dig. (Kastar sig i hans armar.) Å, du vet inte hur jag fruktar den ensamhet, som jag känner mig vara dömd till.

SALVATOR.

Du dömd till ensamhet! Hvarför tänker du så, då du vet dig älskad? Hvarför plågar du dig själf och mig med så många onödiga tvifvel?

VERA.

Sådana som jag bli alltid ensamma, emedan de ej förmå göra någon lycklig. Å, men det är grymt att vara född till att lefva ensam och ändå ha detta

oändliga, tärande behof af samlif och sympati. En sådan som Speranza, hon är aldrig ensam. Hon finner för hvarje steg hundrade som följa henne. Men Vera är ensam äfven då hon är älskad. Å, den förfärliga, den förfärliga ensamheten! (*Slår händerna för ansiktet och gråter.*)

SALVATOR (*orolig*).

Älskade — lugna dig — jag är ju här, och endast du själf kan skilja oss åt. Det är endast din egen oroliga ande, som skapar dessa murar mellan oss.

VERA (*häftigt uppfarande*).

Jag kan icke bygga vårt hela lif på en lögn. Med öppna ögon måste du välja mellan mig och henne. Å ena sidan lycka och glädje — å den andra ett evigt, oroligt sökande, som aldrig för till något mål. Du måste välja — men jag ber dig — jag bönfäller dig! (*Faller på knä i gräset och sträcker armarna emot honom.*) Välj mig!

(*I detta ögonblick hörs Speranza sjunga i skogen på långt afstånd. Salvator står som förstenad och lyssnar.*)

SALVATOR.

Det är hennes röst! (*Springer bort åt skogen mot bakgrunden.*) Speranza! Min Speranza!

VERA (*med ett skri*).

Salvator! (*Kryper på knä efter honom med knäppta händer, kastar sig därefter snyftande ned på marken.*) Ensam! Ensam! Å, det blir så mörkt omkring mig!

Slut på andra akten.

Tredje akten.

Scenen föreställer ett bergigt landskap på Balkanslutningarna vid gränsen mellan Serbien och Bulgarien. När ridån går upp är bakgrunden höljd i dimma.

Första scenen.

DANSANDE ÄLFVOR. SPERANZA.

(Sång af älfvorna medan de dansa i ring. Speranza i zigenarkostym dansar med dem. Slutligen sjunka de alla trötta ned på tufvorna, omringande älfvadrottningen, som sitter i midten.)

EN ÄLFVA *(visande på Speranza)*.

Hon gör framsteg. Snart kan hon dansa som en af oss.

EN ANNAN.

Kanske stannar du då bland oss.

DEN FÖRSTA.

Det vill hon inte. Hon vill tillbaka till sin brudgum. Inte sant, Speranza?

SPERANZA.

Jo visst. När min brudgum kommer och hämtar mig, skall jag hjärtligt tacka er för all er vänlighet; men stanna ibland er — nej!

FÖRSTA ÄLFVAN.

Du tror då ännu på att han älskar dig?

SPERANZA.

Hur skulle jag kunna tvifla? Känner jag det inte inom mig själf? — När man älskar, älskar man för alltid.

ÄLFVADROTTNINGEN.

Ja, när man älskar den rätta.

SPERANZA.

Och är inte jag den rätta för honom — han den rätte, den ende för mig?

ÄLFVADROTTNINGEN.

Ännu denna natt skall du vakna ur din villa. Och när du insett ditt misstag, skola vi strax föra dig åter till din faders borg.

SPERANZA.

Och då skall jag träffa min Salvator?

ÄLFVADROTTNINGEN.

Du skall finna din faders slott i spillror och din Salvator borta. Och ändå skall du där finna lyckan sannare och skönare än du drömt den.

SPERANZA.

Ack, älfvadrottning, jag ville så gärna tro dig. Men hur skall jag finna lyckan utan min brudgum?

ÄLFVADROTTNINGEN.

Du *skall* finna din brudgum.

SPERANZA.

Ser du! Hvarför vill du då bedröfva mig! (*Till de andra älfvorna.*) Kom låt oss dansa igen. Jag är så glad!

(*De taga åter i ring, sjungande. Speranza sjunger med.*)

Lifvet är skönt,
Sommarn är lång,
Natten är så fager.

Och älfvorna de känna inga sorger.

Dansen bland grönt
Vid älfvors sång,
Går till ljusan dager,

Och fjärran äro människornas sorger.

ÄLFVADROTTNINGEN.

Nu är det emellertid tid för oss att försvinna. Gå du, människobarn, och blanda dig bland dina likar. som fira midsommarnatten här. Här skall ändtligen sanningen uppenbaras för dig.

(*Sträcker sin trollstaf; älfvorna försvinna alla i dimmor, dimman i bakgrunden sjunker.*)

Andra scenen.

SPERANZA. ZIGENARE. ALLMOGE.

(*Man ser en sträckning af Balkan kal, med snö här och där i bakgrunden, för öfrigt utgöres landskapet af en äng, full af vilda blommor med några enstaka grupper af lågväxta träd. Solen är ännu uppe vid horisonten. Rundt omkring i grupper högtidsklädd, serbisk och bulgarisk allmoge i national-*

dräkter; ett zigenarläger. Man dansar en långdans, sjungande en folksång. Speranza närmar sig långsamt zigenarlägret.)

ZIGENARHÖFDINGEN (som sitter utanför tältet med några andra).

Se där ha vi henne. Hvar har du varit nu igen?

SPERANZA (med ett yrvaket uttryck).

Jag har legat och drömt där under träden.

ZIGENAREN (skrattande).

Du har väl drömt om dina skyddsandar?

SPERANZA.

Ja — mina skyddsandar ha varit hos mig.

ZIGENAREN.

Det kunde jag tro. Men nu är det bäst du vaknar, ty här är mycket folk i rörelse och något att förtjäna, för en flicka som du. Om du berättar dina drömmar för folket här, så ska du få se att slantarna ska hagla om oss i natt. (Ropar.) Godt folk! Är det någon, som har lust att höra sagor, så är här en flicka, som kan berätta så det är en lust och fröjd.

(En mängd allmoge samlas nyfiket omkring Speranza.)

EN YNGRE BONDE.

Hvad är hon för en? Hon ser just inte ut som en riktig zigenerska.

ZIGENAREN.

Fråga henne själf skall ni få höra på stort.

SPERANZA.

Om dagen bland människor är jag bara en fattig zigenarflicka. Men om natten är jag en bortförd prin-

sessan, den store kejsarens dotter och prins Salvators brud. (*Skratt bland allmogen.*)

BONDEN.

Det är inte den första flicka, som blifvit kollrig sedan prinsessan kom bort. Jag har redan hört flera, som ge sig ut för henne. Men den här är den vackraste af alla. Nå, låt oss höra vidare. Hvarför går du och ströfvar omkring i skog och mark som en annan trasunge i stället för att sitta på din tron med en krona på hufvudet?

SPERANZA.

Det är det som jag inte förstår. Mina skyddsandar säga, att en stor fara hotade mig i slottet och att de därför fört mig bort. Och jag skall inte bli fri igen förrän jag lärt mig förstå, hvem som älskar mig öfver allt på jorden.

Tredje scenen.

DE FÖRRA. VERA.

(*Vera kommer barfota öfver fjället. Hunden far skällande emot henne.*)

SPERANZA (*ropar hunden tillbaka och går emot Vera*).

Vindsnabb! — Hvem är du, som kommer så ensam bland vilda fjällen?

VERA.

En stackars öfvergifven är jag, utan huld och skydd i världen.

SPERANZA.

Du stackare. Om jag själf ägde huld och skydd, hur gärna skulle jag inte dela det med dig. Men hvar kommer du ifrån?

VERA.

Nätter och dagar har jag vandrat, så att mina fötter blöda. Med knapp nöd har jag undkommit vargarna, som ständigt tjutit omkring mig. Sist var jag i den store kejsarens slott, men därifrån fördref man mig.

SPERANZA.

I den store kejsarens slott? Och du har sett min fader och min moder — du har kanske sett min brudgum?

VERA.

Hvem är då du?

SPERANZA.

Jag är kejsarens dotter, Speranza.

VERA.

Du!

SPERANZA.

Salvators brud är jag.

VERA.

Du! För ett par dagar sedan var det jag som var hans brud.

(Folket brister ut i skratt.)

BONDEN.

Hvad var det jag sa'. Hvarenda flicka som inte har ordentliga kläder på kroppen och inte far eller

mor att hålla sig till, ger sig nu ut för kejsarens för-
rymda dotter.

SPERANZA.

Hvad du säger kan inte vara sant. Salvator
älskar mig.

VERA.

Därför har han också öfvergifvit mig. Han är
nu på vandring för att finna dig.

SPERANZA.

Han kommer hit?

VERA.

Han går efter ljudet af din röst, när du drar
sjungande fram i skogen.

SPERANZA.

Så skall jag alltid sjunga när vi vandra. Å, Gud,
hur glad jag är, han kommer! (*Sjunger.*) Han kommer!
Han kommer!

ZIGENAREN.

Här är folk som frågar, om du inte också kan
spå, efter du är så styf i att prata tokerier. (*Lågt.*)
Pass på och förtjäna.

SPERANZA.

Spå — jag kallar det inte spådom, men profetia.
Jag vet allt godt och lyckligt, som skall hända en
annan människa — endast olyckorna vet jag aldrig
något om, dem ser jag inte, de gå som lätta moln
förbi, men för min syn är himlen alltid klar och blå.

EN UNG BONDFLICKA.

Kan du då säga mig hur det skall bli för mig.

SPERANZA.

Gif mig din hand! Lifslinien är lång och stark. Du skall lefva i många år. Och du skall bli lycklig, ty du skall älska mycket och bli mycket älskad. Du skall nå den bästa, den enda sanna lycka, som finnes på jorden — du skall äga ett troget hjärta, som klappar bara för dig, utan en tanke på någon annan, utan ett tvifvel. Du skall äga denna lifvets enkla storhet och helhet, som är ett rent hjärtas hela hängifvenhet.

FLICKAN (*förlägen och belåten, sneglande på en ung bonde*).

Så vackert det låter.

(*Den unge bonden kommer fram och tar hennes hand, de gå bort tillsammans, hviskande.*)

EN ÄLDRE BONDE (*ger pengar till Speranza, hvilka denna strax lämnar zigenaren*).

Jag skall väl betala för flickan min, då hon fått en så vacker spådom. Och nu kunde jag ha lust att höra, hvad du kan lofva mig. Om det också inte kan bli så där grant, så kan det kanske vara värdt att höra ändå.

SPERANZA (*tar bondens hand och ser i den*).

Du har en stenig torfva, som nästan ingenting inbringar. Och du har en sjuklig hustru, som inte är till någon nytta i huset. Men du skall inte knota häröfver. Om du är god mot din hustru, skall du bli belönad på ett sätt, som du minst anar. Och om

du flitigt arbetar på att bryta upp sten för sten ur din torfva, skall du sluta med att där finna en förborgad skatt.

(Bonden betalar, mycket belåten; man ser honom sedan gå omkring och berätta spådomen för alla sina bekanta; man börjar trängas omkring Speranza för att bli spådd.)

ZIGENAREN *(ger en knuff i sidan åt Vera, som står försjunken i tankar).*

Nå, hvad duger du till? Kan du också spå?

VERA.

Säga lögner, menar du. Nej, det kan jag inte. Men om folk vill höra sanningen, så kan jag säga dem den.

EN SERBISK BONDE *(som stått i närheten, klifver beslutsamt fram).*

Jaså, du menar, att du kan säga sanningen, du. Jo, du må tro, här finns de, som vill höra sanningen också. Vill du säga sanningen till oss, så skall du ha tack. Du skall veta, att här vi mött fram här i hundratal i natt, så är det just för att säga sanningen till våra så kallade bröder, bulgarerna, som inte just vill riktigt veta af sanningen, de. Vill du säga till oss serber här hvad fel vi ha i de här oenigheterna med Bulgarien, så ska vi säga dig tack och heder för det, vi.

(Många serber och bulgarer samlas omkring dem.)

VERA.

Hvad fel ni kan ha, det är lätt att säga. Ni äro öfvermodiga och småaktiga på samma gång. Ni äro som hunden, som släppte köttstycket för skuggan. Ni likna illa uppfostrade barn, som alltid grina öfver att store bror fått en större kaka . . .

(*Serberna, som begynt mumla vid hennes första ord, bryta nu ut i förbittrade rop och komma i slagsmål med bulgarerna.*)

RÖSTER BLAND SERBERNA.

Ned med henne! Hon ger sig ut för att säga sanningen och hon säger bara hvad bulgarerna tutat henne i öronen. Sådant understår bulgaren sig att säga till oss. Ned med bulgarerna!

VERA.

Jag är hvarken bulgariska eller serbiska. Och om ni vill, att jag skall säga äfven bulgarerna sanningen, så skall jag gärna göra det.

EN BULGAR (*i märuniform, träder fram, gör en ceremoniös bugning för Vera och säger*):

Efter hvad jag kan döma af det lilla prof vi haft på frökens förmåga, tycks fröken vara en mycket begåfvad och skarpsynt ungdom. Och det skulle därför vara synnerligen angenämt för oss bulgarer att höra, hvad fröken kan ha att säga oss.

VERA.

Ja, ni har inte vuxit ifrån era stortidsminnen ni, så gamla de än äro. Ni vill gärna spela högsta hönset

i korgen. Edra krigiska framgångar ha stigit er åt hufvudet. Edra

(Förbittrade rop bland BULGARERNA, som afbryta henne.)

Hon är ju en riktig serbisk bakdanteriska. Ned med henne! Det är så likt serbernas vanliga oförskämndhet, att skicka en sådan budbärerska till oss. Ned med serberna!

(Ett häftigt slagsmål utbryter nu mellan serber och bulgarer.)

DEN SERBISKE BONDEN.

Hör! Jag är gärna med om att tukta bulgarerna, men låt oss först ge den här hvad hon förtjänar. *(Griper Vera i armen.)*

DEN BULGARISKE MÄREN.

Ja, det kan vi då gärna enas om. Låt oss binda henne vid ett träd.

(De släpa gemensamt Vera till en hög tall och binda henne där. Därefter ryka alla ihop i vildt slagsmål. Alla de stridande draga sig så småningom öfver gränsen bort emot bakgrunden.)

Fjärde scenen.

ZIGENARE. VERA. SPERANZA.

ZIGENAREN.

Jo, den var just ett skönt fynd, den flickan. Hur många mynt har du förtjänat på dina vackra spådomar, slyna?

SPERANZA.

A, låt henne vara! Hjälp mig att lösa hennes bojer. (*Försöker lösgöra Vera, men kan inte.*) Du stackare, så ondt det gör mig om dig. (*Omfammar henne.*) Men hvarför skulle du också tala så, hvarför göra folk missnöjda och förstöra deras glädje. De voro samlade här till fest, och nu tåga de bort för att slåss. Ser du inte, hur illa du gjort.

VERA.

Strid är sanning, frid är lögn. Jag vill hellre stå bunden här, än gå dansande omkring och säga lögner.

SPERANZA.

Lögner kallar du då det bästa i lifvet: hoppet, tron, kärleken?

VERA.

Lögner är det och ingenting annat. Kärleken — är den inte en lögn? Hur kunde annars Salvator älska mig, när han var din brudgum?

SPERANZA.

Om han älskar dig, så är han fri. Speranza binder ingen mot hans vilja.

VERA.

Så stolt och tillitsfullt det låter! Vera binder många mot deras vilja, tyvärr. Min lott är att åtrås af många men älskas helt af — ingen. Ingen vill följa mig, ty lyckans blommor spira aldrig, där jag går fram.

SPERANZA.

Om du inte kan göra honom lycklig, skall han heller inte bli din.

(Hunden, som hela tiden följt Speranza, sätter nu af bortåt fjället. Speranza ropar honom, men han lyder ej.)

Hvem kan det vara som Vindsnabb springer så till mötes, om inte sin husbonde.

(Springer efter hunden inåt fjället, möter Salvator och kastar sig i hans armar.)

Femte scenen.

DE FÖRRA. SALVATOR.

SPERANZA *(kommer framåt scenen, omfamnande Salvator).*

Ändtligen, ändtligen har jag dig åter. Har du sört mycket öfver mig, älskade. Har du kanske fruktat, att din Speranza var förlorad för alltid? Ett hemlighetsfullt öde har skilt oss åt, men jag är din lika mycket som någonsin, alltid, för alltid din!

SALVATOR.

Å, hur allt blir ljusst omkring mig blott vid att se dig, höra din röst. Ja, ty jag har lefvat i mörker hela denna tid, solen har hela tiden varit borta för mig, ett töcken har legat omkring mina sinnen, så fruktansvärdt, att hade jag inte haft hoppet om att återfinna dig, tror jag att jag blifvit vansinnig. Å, du anar inte hvilka grubblets, tviflets, ångestens andar, som rasat inom mig.

SPERANZA.

Min stackars älskling! Nu skall ingenting skilja oss mer. Mina skyddsandar ha endast fört mig bort för att pröfva din kärlek. »Endast din rätta brudgums kärlek kan frälsa dig och föra dig tillbaka till din faders slott.» Så ha de sagt till mig. Och är inte du min rätte brudgum?

SALVATOR (*förströdd*).

Jo visst, älskade. Men säg mig, hvad är det för en hvit skickelse där under trädet?

SPERANZA.

Det är en stackars olycklig flicka, som förstör all glädje i lifvet för sig och andra genom sina mörka fantasier.

SALVATOR.

Hvilken underlig höghet, som utgår från henne! Hon drar mig oemotståndligt till sig, som vore hon den yttre uppenbarelsen af min själs innersta, djupaste åtrå.

SPERANZA.

Du irrar dig, älskade. Är det icke jag som är föremålet för hela din själs åtrå? Är icke jag din lycka, ditt hopp?

SALVATOR.

Jo. Du är min lycka — men en oemotståndlig makt drar mig till henne.

(*Närmar sig steg för steg Vera, stirrande som betagen upp mot henne. Då han kommer fram, faller han ned på knä för henne.*)

Å, Vera, finner jag dig åter! Hvarför leda mig alltid spåren till dig, när jag söker Speranza? Hvarför lämnar du mig aldrig ostörd med min lycka?

VERA (*orolig, med vek stämma*).

Kanske emedan ostörd lycka inte kan finnas på jorden.

SALVATOR.

Å, släpp mig, befria mig! Skall jag då för alltid vara länkad vid dina bojer?

VERA.

Det är till en stackars bunden, maktlös varelse du talar! Hvad hindrar dig att gå med henne, som är fri och lycklig.

SPERANZA.

Ja, Salvator, kom med mig. Jag skall inte tillåta att denna förstör ditt lif. Min är du, ty endast med mig är du lycklig. Ack, lyckan är det enda sanna i lifvet!

SALVATOR.

Ja visst, din är jag, älskade. Men jag kan inte se dessa härliga lemmar bundna. (*Begynner som under en förtrollning att lösa Veras bojer.*) Fri måste du vara! Lämna mig sedan eller tag mig med, jag har inte längre kraft att välja.

VERA (*springer fram, frigjord och sträcker på armarna*).

Fri! Och hvartill? (*Sorgset.*) Jag tackar dig. Nu kan jag alltså fortsätta min ensamma vandring.

(*Begynner att gå mot bakgrunden, med sänkt hufvud. Salvator går efter henne, utan att säga något. Speranza står*

häpen och ser efter dem båda. Efter en stund vänder sig Vera om mot Salvator.)

Du följer mig?

SALVATOR.

Förbjud mig det och jag vänder om.

VERA.

Det kan jag inte. Jag kan blott säga: följ mig inte, om du kan låta bli!

(Fortsätter sin gång, Salvator sakta efter; de försvinna i fjället.)

Sjette scenen.

SPERANZA ensam. Sedan ÄLFVORNA.

SPERANZA *(utbrister i gråt)*.

Han älskar mig inte!

(Älfvorna komma fram som i dimmor, hvilka sänka sig från luften och uppstiga ur marken och omringa henne. Bakgrunden med allt folket skyles åter af dimmor.)

ÄLFVADROTTNINGEN.

Gråt inte. Nu är du räddad. Ännu i natt skall din faders slott stå upp på nytt.

SPERANZA.

Hvad skall jag där att göra, då min brudgum är borta!

ÄLFVADROTTNINGEN.

Nu först skall du finna din rätte brudgum.

(Älfvorna kasta en lång, luftig slöja öfver Speranza, hvarf efter hvarf, så att den småningom täcker henne helt;

sedan upplöser sig hela scenen i dimmor och man hör älfvornas sång, i det de draga bort.)

Lifvet är skönt,
Sommarn är lång,
Natten är så fager,
Och älfvorna de känna inga sorger.
Dansen bland grönt
Vid älfvors sång
Går till ljusan dager.
I fröjd vi byta människornas sorger.

Slut på tredje akten.

Fjärde akten.

Ett bakteriologiskt laboratorium med mikroskopier etc.

Första scenen.

SALVATOR. VERA.

(Salvator klädd som student, Vera i en enkel, modern dräkt, sitta vid ett bord i bakgrunden, på hvilket befinner sig ett stort mikroskop, flaskor, tuber, spritlampa, allehanda föremål.)

SALVATOR *(håller armen om Veras axlar)*.

Ha vi nu rätt att hvila litet, min Vera? Vi ha arbetat hårdt dessa sista nätter och dagar.

VERA.

Det är sant — men hur godt det gör att arbeta hårdt, utan skonsamhet mot sig själf — jag är alltid rädd för hvilan, jag.

SALVATOR.

Rädd för hvilan, min Vera! I mina armar?

VERA.

Med hvilan kommer tviflen — de förfärliga tviflen.

SALVATOR.

Du tviflar ännu! Du tror inte ännu att det är sant att vi verkligen löst livvets gåta. Men hur är

det möjligt, älskade, att ditt tvifvel kan bestå inför så klara fakta. Dag efter dag ha vi nu upprepat experimentet under mikroskopet, och alltid har resultatet visat sig ofelbart. Hvarje gång har insprutningen stärkt lifsmikroben, så att den genast begynt döda alla fientliga mikrober. Hvad vill du mer?

VERA.

Jag fruktar alltid att det ändå kan vara någon omständighet, som undgått vår uppmärksamhet, och att när experimentet skall göras på lefvande människor, det inte mer skall utfalla så lyckligt.

SALVATOR (*springer upp*).

Hör, min Vera, nu är det jag som vill handla för dig. Hvarför ständigt uppskjuta att göra vårt experiment på lefvande människor. Jag ser, att endast detta skall kunna gifva dig lugn. Låt oss då hellre göra det strax. Låt oss offentligt tillkännagifva att vi upptäckt den verkliga lifsmikroben och att vi funnit ett medel att stärka den, så att den skall segra i hvarje strid — kort sagdt, låt oss tillkännagifva att ingen död skall finnas mer, och människorna skola strax strömma till i tusental för att försöka experimentet.

VERA.

Och om vi misslyckas?

SALVATOR.

Ser du icke att detta eviga tvifvel förlamar både dig och mig. Låt oss hellre en gång våga en modig handling.

VERA (*grubblande*).

Den som är djupt genomträngd af sanningens anda kan inte handla.

SALVATOR (*sätter sig igen och drar henne till sig*).

För dig är då sanningen ingenting annat än tvifvel.

VERA.

Naturligtvis. Hvad är det man utger för positiva sanningar annat än lögn?

SALVATOR.

Du öfverdrifver, min egen Vera. Tviflet, när det för framåt, är godt, men på detta sätt verkar det blott hämmande och förlamande. Hur många gånger har jag inte velat göra det afgörande experimentet? Hur många gånger har jag inte i drömmen sett mig själf som mänsklighetens välgörare och förstått, att det var därför profetiorna talade om prins Salvator — inte för att jag skulle äkta Speranza och bli far till prins Felix, men för att jag skulle komma själfva lifvets hemligheter på spåren och bekämpa människornas värsta fiende — döden. Och hur jag älskade dig, när jag tänkt att det var du som fört mig till detta mål. Du hade fört mig in på sanningssökandets väg, där jag plockat mitt lifs ljufvaste frukter.

VERA (*reser sig, kysser leende hans panna*).

Svärmare — ja, ty du älskar icke sanningssökandet för dess egen skull utan för resultaternas. Du nöjer dig med halfva erfarenheter och vill strax

sätta teorierna i handling. Du har af sanningssökandet bara tagit det positiva elementet och du har aldrig velat inse att dess innersta väsende är och blir tviflet.

SALVATOR.

Och är då inte lyckan det yttersta målet för allt i lifvet, också för sanningssökandet? Å, Vera, när skola vi ha rätt att vara lyckliga, vi två?

VERA.

Aldrig, min vän.

SALVATOR.

Du älskar mig och du har aldrig känt en stunds verklig, hel lycka i mina armar?

VERA.

Jo, jo — men midt upp i den högsta lycka kommer det öfver mig detta begär att sönderplocka bit för bit vår känslas blomma. Jag försöker liksom att se dig in i själens innersta skrymslen för att upptäcka om du nu också verkligen är helt, med hvarje tanke min. Och jag känner mig själf på pulsen och räknar hjärtslagen för att se om min hängifvenhet är så absolut, som jag ville att den skulle vara. Och då finner jag vanligtvis med förskräckelse, att hvarken du älskar mig eller jag dig.

SALVATOR.

Finns det då en annan, som du kunde älska mer än mig?

VERA.

En annan — nej — för mig finns ingen annan. Men det synes mig att jag liksom inte *kan* hänge mig

helt — att själfva min tviflande natur hindrar mig därifrån — att det alltid finns något innerst inom mig som håller mig tillbaka och som säger: dig själf kan du aldrig ge. Ingen människa kan någonsin gifva sig själf till en annan.

SALVATOR.

Det är inte sant — ty jag kan det. Jag ger mig alltid helt till dig.

VERA.

Å hur du bedrager dig — hur litet kritisk är du inte, du lyckliga människa? (*Lutar sig öfver honom.*) Du ger dig så litet helt till mig, att äfven i de innerligaste ögonblick står där alltid en annan emellan oss. Du vet det inte själf, men jag känner det, jag, som har denna olyckliga dubbelsyn, som kommer mig att se äfven det dolda, omedvetna lifvet hos mig själf och andra.

SALVATOR (*skjuter henne ifrån sig, resande sig*).

Tyst! Sådant får man inte säga. Det omedvetna lifvet bör vara som ett heligt område, som ingen hand rör vid.

VERA.

Och tänk då hur förfärligt för mig, som är dömd att ständigt se och höra tala det omedvetna lifvet — både i mig själf och andra. Tänk, när allt detta fördolda tar lif och gestalt, så att jag ser dubbelmänniskor öfver allt, den yttre, medvetna människan som talar och handlar på ett sätt, den inre, omedvetna på ett

annat. Å, jag försäkrar dig, det är att bli vansinnig åt ibland! Nu till exempel, nu i detta ögonblick (*närmar sig honom med stegrad exaltation och håller honom fast vid rock-uppslagen i det hon ser honom djupt in i ögonen*), nu ser jag inne i dig en längtan, en åtrå, som du ej själf vet af. Jag hör inom dig en röst som ropar: gif mig min mödas lön. Gif mig tillbaka min Speranza!

SALVATOR (*stöter henne häftigt bort*).

Begriper du då inte, att du på detta sätt förstör vår lycka och vår kärlek!

VERA (*med växande sinnesrörelse*).

Och vill du, att jag skall säga dig ännu något annat? Du gråter inom dig vid tanken på att det ej var du som skulle bli far till prins Felix. Därför, endast därför har du arbetat på din stora upptäckt. Icke för att du älskade sanningen, forskandet för dess egen skull, utan för att du behöfde den trösten att du skulle göra något för mänskligheten, som vore lika mycket värdt som det, hvartill du trodde dig bestämd.

SALVATOR.

Du är obarmhärtig, Vera — mot mig — och kanske obarmhärtigast mot dig själf.

VERA (*faller på knä för honom*).

Jag vet det — obarmhärtigast mot mig själf. Ty jag älskar dig, och jag ville gifva mig själf bit för bit för att kunna äga dig helt. Och ändå stöter jag dig i hvarje ögonblick tillbaka. Därför skall du aldrig förstå, hur mycket jag älskar dig. Hvad är andra

kvinnors hängifvenhet, deras, som ge sig så lätt och som i hvarje liten öm rörelse genast tro sig igenkänna den sanna, den stora, den hela kärleken. Hvad är deras kärlek mot min, som oupphörligt har att kämpa mot alla slags tvifvel och som dock ständigt på nytt segrar öfver dem alla. Ty hur har jag inte, trots allt, hängt fast vid dig från det första ögonblick jag såg dig i lustgården.

Andra scenen.

DE FÖRRA. SPERANZA och FORTUNIO träda in tillsammans, furstligt klädda.

VERA (*springer upp*).

Speranza!

SALVATOR.

Prins Fortunio!

VERA.

Speranza! Du kommer till oss!

SPERANZA (*omfamnar henne*).

Ja, hvarför skulle jag inte! Jag har hört om den vackra upptäckt ni gjort, och jag kan inte säga hur vi, prins Fortunio och jag, gladt oss däråt.

VERA.

Och du hyser intet agg till mig?

SPERANZA.

För att du tog Salvator från mig? Nej, hur skulle jag inte vara dig tacksam därför i stället. Jag

var förblindad — jag höll på att begå det förfärligaste misstag. Genom din mellankomst lärde jag känna sanningen och så blef jag förenad med min rätte brudgum. (*Lutar sitt hufvud ömt mot Fortunios axel*)

VERA.

Och du är lycklig?

SPERANZA.

Å, så lycklig — så lycklig som — som hvarje kvinna måste vara när hon är förenad med den hon älskar öfver allt på jorden.

VERA.

Så lätt har du kunnat glömma — så lätt gifva dig på nytt. (*Går till Salvator och lutar sig mot honom.*)
Du är upprörd, älskade.

FORTUNIO.

Hon har aldrig förr gifvit sig — aldrig älskat förr — det var alltsammans en villa, en tom inbillning.

SALVATOR (*skjuter Vera ifrån sig häftigt*).

För Speranza är allt inbillning — inte bara det förflutna utan också det närvarande.

FORTUNIO.

Jag förstår inte den bitterhet, som talar ur dina ord — vår lycka kan inte såra dig, som själf funnit hvad du åstundat.

SALVATOR (*omfamnar Vera*).

Mer — mer än all livvets lycka har jag funnit genom henne — mer än alla illusioner, alla fagra

drömmar. Lifvets gåta har jag löst! Ni vill bringa lyckan till världen — men hvad är lyckan, så länge döden ständigt hotar. Först genom mig skall ert rike blifva varaktigt på jorden — det är jag, jag som är Salvator, frälsaren, icke du, som blott är det födda lyckobarnet, som aldrig stridt och lidit och arbetat för ett mål — det är Vera, som är människosläktets välgörarinna, Vera, sanningssökerskan, icke du, vackra tjuserska, som aldrig känt ett tvifvel och som ger bort dig själf lika lätt som du ger leenden och vackra löften åt en hvar. Det är oss, mig och Vera, ni skola tacka, ni två, om lyckan verkligen blir bofast på jorden under er spira. Och hvad gör det oss så, om ni för kommande släkter alltid skola nämnas såsom lyckans stamföräldrar, då vi dock ha medvetenhet att utan oss skulle själfva prins Felix icke blifvit något annat än en vanlig dödlig.

VERA.

Jag ber dig, Salvator, du gör mig ängslig!

SPERANZA.

Han har rätt. Och därför ha vi också kommit hit för att tacka er. Ja, inte bara det, vi ha kommit hit för att visa er, att vi ha det fullaste förtroende till er upptäckt. Inte sant, Fortunio?

FORTUNIO.

Jo, vi ha kommit för att bedja er att göra det första experimentet på oss själfva.

SALVATOR (*gripen*).

Det vilja ni verkligen?

SPERANZA.

Ja, och om ett ögonblick är kejsaren och hela hofvet här. Alla önska de att få en insprutning af din Virus vitæ.

SALVATOR.

Och hur är det möjligt, att de alla ha detta förtroende till mig?

SPERANZA.

Där jag går i spetsen, där vet du nog att alla pläga följa utan tvekan.

SALVATOR.

Dig har jag således att tacka för denna framgång. Du, som varit mitt hela lifs välsignelse! (*Kysser hennes händer.*)

FORTUNIO.

För alla är hon en välsignelse.

SALVATOR (*utom sig af förtjusning*).

Hvad säger du nu, Vera? Tvekar du än?

(*Begyner förberedelserna till experimentet.*)

VERA (*bittert*).

Efter allt detta vet jag nog, att min röst skall förklinga ohörd. Och ändå är det min plikt att säga: betänk hvad du gör. Det gäller kanske icke blott vårt, utan hela människosläktets väl eller ve. Begynn åtminstone med ett mindre dyrbart lif än dessas, börja till exempel med mig.

SPERANZA.

Nej, Vera, jag tillåter inte att någon annan, inte ens du, som själf varit med om upptäckten, visar

större tillit än jag. Jag förstod det strax när jag hörde talas om detta, att nu först hade profetiorna nått sin fullkomning.

Tredje scenen.

DE FÖRRA. KEJSAREN och hofvet.

(Vera och Salvator niga och buga djupt för kejsaren.)

KEJSAREN *(ger Vera nådigt handen).*

Redan förlåtet, redan förlåtet, mitt barn. Du rådde ju för resten inte för det — du sade hela tiden sanningen, fast vi togo dig för litet rubbad. Men han där — ja, hvad ska man säga om dig, min käre Salvator. Var du bedragare eller bedragen — det har jag aldrig haft klart för mig. Var du trolös mot min Speranza eller — *(Då Speranza gör ett tecken, som för att afbryta honom.)* Jaså, det har ni redan talt ut om kanske. Nåja, om du är nöjd med hans förklaring, så säger jag ingenting. Man måste medge, att han gjort sig förtjänt af mycket öfverseende genom den stora upptäckt han nu gjort. *(Till Fortunio och Speranza.)* Ni har väl öfvertygat er om, att det förhåller sig riktigt med den? Jag menar, att det inte är någon risk med att inlåta sig på experimentet.

SPERANZA.

A, pappa, när Fortunio och jag gå i spetsen.

KEJSAREN.

Du har rätt, du har rätt, mitt barn. Ja, herre gud, man blir gammal, och tanken att nödgas skiljas hädan från detta lif, som i alla fall är så skönt, kostar på. Visst har man ju hoppet om saligheten på andra sidan — den eviga saligheten, i hvilken den höga kejsarinnan olyckligtvis redan ingått — jag menar, att olyckligtvis den här upptäckten inte hann bli färdig förut — men hur det är, det man känner och är van vid — det har man ändå alltid liksom en liten förkärlek för. (*Under det han talar har han beskådat och rört vid alla Salvators instrument*) Jaha, mycket intressant, högst genialiskt — min enda betänklighet är, uppriktigt taladt, just denna, att en återförening med kejsarinnan inte mer blir möjlig — hon salig där, jag och min Speranza — ja, min käre vän, detta är en allvarlig betänklighet, men —

SPERANZA.

Men när det är för hela mänsklighetens bästa, pappa.

KEJSAREN.

Du har rätt — du har rätt som alltid, mitt barn. Nå, låt oss då skrida till verket. Speranza och Fortunio först, sedan jag, och så hela hofvet. De som äro gamla och nära att skiljas hädan, tycka som jag, att lifvet ändå är kärt — och de som äro unga, vilja naturligtvis gärna bevara sin ungdom och skönhet. Inte sant, mina damer?

EN HOFDAM (*halfgammal*).

Ja, apropos det, ville jag gärna fråga en sak — om ert majestät tillåter. (*Till Salvator.*) Det är ju säkert, att man förblir ung — att man bara inte dör, men inte heller åldras — med ett ord, att man alltid får behålla sin ungdom?

SALVATOR.

Om man inte redan förlorat den, ja, det är säkert. Kort sagdt, allt förstörelsearbete, all tillbakagång i fysiskt afseende hämmas — man blir alltid på höjden af sin skönhet och styrka — så vida man inte redan passerat höjdpunkten, då man får nöja sig med att stanna där man befinner sig. (*Till Speranza och Fortunio.*) Jag är färdig. Behaga ni aftäcka den högra axeln. Det är det lämpligaste stället för insprutningen.

(*Alla aftäcka nu högra axeln. Balett af hela hofvet, som med Speranza och Fortunio samt kejsaren i spetsen, dansar fram till Salvator, som gör en insprutning på hvar och en.*)

SPERANZA (*sedan alla fått insprutningen*).

Ska vi nu inte också bedja prins Salvator att förklara oss hela betydelsen af experimentet.

SALVATOR.

Det skall vara mig en stor glädje. Om ni tillåta, skall jag visa eder allesammans en bloddroppe i förstoring och skall i den inspruta Virus vitæ, på det att ni med edra egna ögon måtte kunna iakttaga hvad som i detta ögonblick pågår i edert eget blod.

KEJSAREN.

Det skall bli högst intressant.

SALVATOR (*bjuder kejsaren en stol midt framför mikroskopet; till de andra*).

Får jag uppmana alla samtliga att sätta sig rundt kring väggarna på det att ni alla måtte kunna se på en gång.

(De sätta sig alla i halfcirkel rundt mikroskopet i bakgrunden. Salvator träder fram till mikroskopet; hvilket växer och växer, så att slutligen öppningen fyller hela bakgrunden. Genom glaset ser man nu Mikrobernas dans. Kostymerna imitera de röda och hvita blodkropparna samt diverse sjukdomsbakterier, sådana de kunna iakttagas i mikroskopet.)

SALVATOR (*förklarande hvad som pågår i baletten*).

Detta är de röda blodkropparna — detta är de hvita. Detta är kroppens egna mikrober. Och detta är de fientliga bakterierna, hvilka som ni ser oupphörligt angripa och hota blodkropparna. I denna ojämna strid går vår organism alltid förr eller senare under. Våra krafter uttömmas på denna ständiga, rastlösa kamp, och om icke redan i ungdomen någon ovanligt farlig bakterie tar säte i vårt blod och tillintetgör oss våldsamt, så är det i alla fall säkert att detta eviga försvarstillstånd, hvori vi måste hålla oss, tär på vår lifsenergi, så att vi få mindre och mindre motståndskraft tills vi förr eller senare duka under. Men nu skall ni se hvilken förändring denna värld

af mikrober undergår genom min uppfinning. Gif akt, nu gör jag insprutningen i denna sjuka blod-droppe.

(Ett antal tio à tolf lifsbaciller, som hittills varit döda bakom de andra dansa triumferande fram. De äro kostymerade till röda eldslågor.)

Hvad är det ni ser. En ny kropp, som ni hittills icke iakttagit, inte sant. Det är lifsmikroben själf, som hittills ingen vetenskapsman funnit, men som det varit mig förunnadt lyckan att upptäcka. Genom min insprutning blir han så stark och lifskraftig att han besegrar alla de fientliga bakterierna.

(Ursinnigt slagsmål mellan lifsbacillen och bakterierna, hvilka fortfara att angripa blodkropparna, men ständigt bli tillbakaslagna och falla ned döda den ena efter den andra.)

Just så går det nu till i edra egna kroppar. Ni ser hur lifsbacillen segrar öfver hela linien. Å, känna ni inte er kraft och styrka växa vid denna syn? Är det inte härligt? För hvarje gång jag sett denna syn har mitt hjärta svällt af en obeskriflig sällhet. Men när jag vet att denna sköna, segerrika kamp pågår icke blott i denna lilla bloddroppe, som jag experimenterar med, men i så många människors lefvande blod, nu, när jag vet, att den på fullt allvar är en kamp mellan lifvet och döden, då gripes jag af en sådan öfversvinnelig fröjd, att mina knän svikta under mig. Hvar är du, Vera, hvarför står du inte vid min sida? Har du någonsin drömt om att upplefva ett skönare ögonblick?

VERA (*med svag, bäfvande röst*).

Men se dock, Salvator, ser du inte!

SALVATOR.

Ännu i denna stund af fullständig seger ängslas du och tviflar.

(*Då alla de fientliga bakterierna äro döda, begynner lifsbacillen att slå omkring sig och angripa äfven de röda och hvita bloddropparna samt kroppens egna mikrober. Flera af dessa duka under*)

VERA.

Ser du inte? Lifsbacillen är så starkt stimulerad af insprutningen, att den begynner angripa äfven de röda och hvita blodkropparna. Ser du inte, de duka under. (*Med ett skrik.*) Vi äro förlorade!

(*Lifsbacillerna slå ursinnigt omkring sig och döda alla de andra, hvarest de begynna att angripa hvarandra inbördes.*)

SALVATOR (*stel af fasa*).

De förstöra sig själfva inbördes.

(*Skri och fasa bland åskådarna. De sista lifsbacillerna falla ned döda. Ljuset bakom mikroskopet slocknar och man ser åter endast arbetsrummet med flera af hofpersonalen afsvimmade eller döende. Kejsaren faller tillbaka på sin stol, med gapande mun och slocknande ögon. Några af hofpersonalen störta fram till honom.*)

FLERA RÖSTER.

Kejsaren dör! Vi dö allihop!

SPERANZA (*störtar fram till kejsaren*).

Pappa! Pappa!

KEJSAREN (*stönar*).

Hjälp, hjälp! Jag vill inte dö här som en hund.
Kalla hit min lifmedikus. Jag vill inte dö — dö innan
ännu lyckan kommit till världen.

SPERANZA (*på knä bredvid honom,
smekande hans panna*).

Pappa — tänk på mamma, som väntar dig på
andra sidan. Du sade nyss att du inte ville vara för
alltid skild från henne.

KEJSAREN.

Men profetian — jag vill se prins Felix.

SPERANZA.

Profetian skall uppfyllas genom oss — Fortunio
och mig. Du dör — men du är lyckans stamfader
ändå. (*Kysser honom på pannan*.)

FORTUNIO (*ger till ett rop och vacklar*).

SPERANZA (*störtar upp och fram till
honom*).

Fortunio. Du mår illa?

FORTUNIO (*svagt, sjunkande ned på
en stol*).

Han har dödat oss alla.

SPERANZA (*faller ned framför honom
med armarna om hans
knän*).

Nej, inté du — det är inte möjligt. Profetian —
(*Tar sig om pannan; mår illa äfven hon*.)

FORTUNIO.

Hvad är det! Hur känner du dig?

SPERANZA (*svagt*)

Å, det är ingenting, det går nog öfver — det är säkert att det går öfver. Gif mig din hand, Fortunio — hvarför är du så kall — om också alla de andra dö — du och jag — vi måste lefva — vi, som ska bringa lyckan i världen. Prins Felix — nej, var inte orolig för mig, jag har intet ondt.

(*Sjunker mer och mer tillbaka mot Fortunios knä, han stöder henne, själf vacklande.*)

VERA (*störtar fram till Speranza, på knä för henne.*)

Förlåt oss — förlåt oss, innan du dör!

SPERANZA (*till hälften i yrsel.*)

Jag dör inte — hur kan du tro — prins Fortunio och jag — vi ska ju bringa — lyckan — (*Dör, Fortunio äfven.*)

VERA.

Du dör i en illusion som du lefvat. Å, Salvator, den som vore så lycklig som hon!

(*Flera af hofpersonalen ligga döda rundt omkring. Några af hofkavaljererna störta fram och hota Salvator med sina värjor.*)

HOFKAVALJERERNA.

Han har dödat oss alla. Ned med honom!

(*De sjunka själfva ned maktlösa. Alla ligga nu afsvimmade eller döda, utom Vera och Salvator, som stå upprätta och se på hvarandra.*)

Fjärde scenen.

VERA. SALVATOR.

SALVATOR.

Å Gud, å Gud, hvarför ständigt drifva mig framåt att söka sanningen, då man endast finner lögnen i stället! Hvar finns då sanningen, den verkliga sanningen? Hos Gud eller hos satan? I himmelen eller i helvetet? Ty på jorden finns den inte.

VERA.

Låt oss då söka den i himmelen eller i helvetet. Ty söka måste vi!

Slut på fjärde akten.

Femte akten.

Första tablån.

Kusten af en klippig skogssjö. Vinternatt i nordnen med månlyus och stjärnor. Sjön ligger helt täckt med glansis, höga snödrifvor bland klipporna, träden täckta med rimfrost.

Första scenen.

EN GAMMAL MAN *med patriarkaliskt utseende, med rimfrost i det långa skägget, insvept i en mantel, sitter på klippkusten och ser ut åt sjön.* VERA och SALVATOR, *klädda i pälsverk, komma klättrande bland klipporna ned mot sjön.*

VERA.

Här måste hans håla vara. Jag känner hans närhet — mitt hjärta klappar så underligt. Tänk, Salvator, om det verkligen skulle vara han, som vore mitt upphof!

SALVATOR.

Hos honom skola vi i alla händelser finna sanningen.

VERA.

Se ditåt — ser du inte en mänsklig form längst ut på klippan. Om det skulle vara han! (*Griper Salvator om armen.*) Stanna, mitt hjärta bultar så att det vill sprängas. Jag kan inte andas.

SALVATOR.

Mod nu! Vi äro vid målet. Nu ändtligen skola alla tvifvel skingras.

VERA.

Men om han nu vore lögnens i stället för sanningens fader?

SALVATOR.

Alltid denna tvekan i det afgörande ögonblicket! Må han vara sanningen eller lögnen, lika mycket, blott vi få visshet. Visshet är bättre till och med än sanning. Och värre än lögnen är ovissheten.

VERA.

Han rör sig — han har sett oss.

(*Hoppar med ett språng ner för klippan och kastar sig för den gamle mannens fötter*)

Fader!

DEN GAMLE (*studsar*).

Hvad nu då! Hvad är du för en! Hvem är den vansinniga som frivilligt kastar sig i armarna på mig?

VERA.

Å, visa mig inte bort, säg mig, att jag är din dotter. Man har kastat mig det i ansiktet som ett smädeord, allt sedan jag trädde in i lifvet. Jag för-

stod inte först hvad det betydde, men när jag sedan sett hur den sanningstörst, som drifvit mig fridlös omkring i världen, alltid blifvit stämplad såsom din andas barn, när jag öfver allt blifvit hånad och förföljd såsom du själf, då har jag lärt att vörda och älska dig, såsom det ädlaste och högsta. Å, du som var den förste sanningssökaren, allt sanningssökandes upphof, säg mig, att jag är din dotter och att du tillåter mig att kalla dig fader.

DEN GAMLE.

Hör, min flicka lilla, du får ursäkta om jag är liksom litet häpen öfver detta högst ovanliga uppträde. Men säg mig — den unge mannen där — din brudgum förmodar jag — delar han också dessa dina extravaganta idéer?

VERA.

Ja, fader, också han har försakat allt lifvets goda blott för att söka efter sanningen. Och han har så dyrt fått plikta för att han ett ögonblick lät förblinda sig och öfvergaf tviflets för den blinda trons väg, att han nu mer än någonsin är böjd att dyrka dig.

DEN GAMLE.

Verkligen! Ja, förlåt, men jag är så ovan vid sådan här artighet nu för tiden, ska jag säga, så att jag är rädd det kan vara något missförstånd. Det är väl säkert bara — ni tar mig väl för den, jag verkligen är, hoppas jag.

VERA.

Det kan inte vara tal om något misstag. Min häftiga sinnesrörelse vid din åsyn öfvertygade mig strax om att du är själfva —

DEN GAMLE (*afbryter häftigt*).

Inga namn! Jag är så van vid att höra mitt namn smädas, att jag helst är anonym. Men du kan kanske på något annat sätt antyda —

VERA.

Var det inte du, som sade till Eva: ät af kunskapens träd på godt och ondt?

DEN GAMLE.

Alldeles riktigt — nu äro vi på det klara. Och du gillar mig alltså i den punkten, min kära flicka?

VERA.

Denna samma åtrå efter kunskap, som du väckte i Evas själ, den är jag född med.

SALVATOR.

Och liksom Eva meddelade denna åtrå till Adam, så har också Vera bjudit mig af den bittra, ljufva frukten, hvarför vi bägge för alltid blifvit förjagade ur paradiset.

DEN GAMLE.

Paradis! Ni tror väl inte på de amsagorna?

VERA.

Nej, jag tror inte att det finns något paradis. Och inte något helvete heller.

DEN GAMLE.

Ts! En smula diskretion. Man skall inte nämna sakerna så där vid namn. Ser du, jag har blifvit gammal och är liksom lite mer ömskinnad af mig än förr i världen. Hur det är, så tar det ändå på en till slut att bli så hatad och smäddad ständigt.

VERA.

Just därför vördar och älskar jag dig för att världen förföljer dig.

SALVATOR.

Men lefver du aldeles ensam här? Hvar är ditt hof, hvar äro alla dina trogna, hvar äro alla de, som man i världen kallar onda andar och troll och häxor?

DEN GAMLE.

Ännu en gång, låt mig slippa höra alla dessa obehagliga och smaklösa öknamn. Uppriktigt sagdt är jag litet trött på hela min hofpersonal. Jag kan alla deras konster utantill, och nya tjänstsökande anmäla sig nästan aldrig numer.

VERA.

Det förstår jag inte — ty tviflets anda är dock mer än någonsin tidens anda.

DEN GAMLE.

Riktigt. Men nutidens tvifvel är nog infamt att tvifla på mig och mitt rike.

VERA.

Du har då verkligen ett rike?

DEN GAMLE.

Hör, hör! Nå det gör detsamma — ju mindre vi tala om det, ju bättre, — ty där är, uppriktigt sagdt, inte vidare treffligt — i synnerhet för en vacker ung brud. Apropos är ert bröllop firadt ännu?

SALVATOR.

Nej — vi fråga inte efter tomma former.

DEN GAMLE.

Det gör ni rätt i, mina unga vänner.

VERA.

Hvarför säger du inte: mina barn?

DEN GAMLE.

Jag vet inte — jag liksom generar mig — man kan aldrig vara säker att det tages väl. Men efter som du vill — din gamle far skulle gärna vilja roa er med någon liten festlighet för att fira ert bröllop — ja inte just med präst och mässa förstås.

VERA.

Är det sant att du fruktar klockringningen från kyrkan?

DEN GAMLE.

Barnsligheter! Hur ofta har jag inte själf varit med i kyrkan och suttit vid den kyrkobesökandes sida, utan att så mycket som gäspa en gång under hela predikan! Hur ofta har jag inte stått innanför själfva altarringen med — det finns många präster som lefva på bästa fot med mig, må ni tro, fast de inte erkänna det öppet, förstås. Nej, för den skull

var det intet hinder — men jag tror mig kunna roa er bättre. Ska vi ställa till en munter bröllopsdans, hvad? Ska jag kalla hit hela mitt hof? Ska jag väcka skogstroll och huldror och jättar och dvärgar, som ligger och sofver här i klipporna rundt omkring?

VERA.

Du skämtar. Det finns inga skogstroll och huldror.

DEN GAMLE.

Håhå! Nej, du har för mycket af den moderna sortens tviflare i dig, du. Var god och lägg märke till, att jag väl har sympati med tviflet, det äkta, rätta tviflet, men att jag alldeles inte tål att man tviflar på mig själf eller på mina ord.

(Blåser i en skarpt ljudande hvisselpipa, klappar i händerna och ropar:)

Holla, mitt muntra hof! Nu har ni sofvit så länge, att det kan göra er godt sträcka litet på benen.

Andra scenen.

DE FÖRRA. DEN GAMLES HOF.

(I ett ögonblick få alla klipporna lif, skogsrån, huldror, troll med två hufvuden, trollungar med svintrynen, jättar, dvärgar, djäflar, fallna änglar, komma farande på skidor utför hållarna och ned på sjön. Huldror och troll utföra en dans på skridskor.)

VERA *(lågt till Salvator)*.

Öfverallt lögn och gyckelspel. Han är inte den jag trodde, låt oss gå härifrån.

SALVATOR.

Haf tålmod — han vill bara sätta oss på prof.

DEN GAMLE.

Nå, hur tycker ni om den här tillställningen?

VERA.

Fader — skona mig. Jag är inte stämd för skämt — jag vill bara brista ut i gråt.

DEN GAMLE.

Hvad nu då?

VERA.

Du ser hur jag kommer till dig, brinnande af sanningshunger. Och du afvisar mig med detta tomma gyckelspel.

DEN GAMLE.

Det roar dig inte. Men hvad är det då egentligen du vill?

VERA.

Fader — jag vill se ditt rike — ditt verkliga rike.

DEN GAMLE.

Nej, hör min flicka lilla, en sådan idé. Det skulle bara göra din rosiga kind blek och släcka glansen i dina ögon.

VERA.

Du kränker mig med att behandla mig som en omyndig. Jag söker sanningen och ingen fruktan kan hålla mig tillbaka.

SALVATOR.

Är då verkligen ditt rike så förfärligt?

DEN GAMLE.

Bevars — det vill jag visst inte påstå — det beror på tycke och smak. Men — att så där för ro skull —

VERA (*springer upp*).

Säg mig hellre sanningen. Du har icke något rike — det är alltsammans fabler liksom dessa fantastiska figurer, som du nu låter dansa för oss.

DEN GAMLE.

Vid min hästhof — du börjar bli fräck.
(*Hvisslar igen, hofvet försvinner.*)

Tredje scenen.

DE FÖRRA, utom hofvet.

DEN GAMLE (*myndigt till Vera*).

Kom!

VERA.

Hvart?

DEN GAMLE.

Skyll dig själf, om du finner visiten mindre angenäm.

(*Slår med sin staf i klippan, en rykande vulkan öppnar sig. Vera och Salvator studsar tillbaka.*)

Ja, passagen är lindrigt uppvärmd. Ni kunna gärna lämna edra pälsar.

VERA.

Men du skämtar ännu med oss. Inte är det sant, allt det om elden —

DEN GAMLE.

Du börjar bli en smula irriterande med dina många invändningar, min lilla vän. Vill du eller vill du inte?

SALVATOR.

Genom eld och rök — blott det bär till visshet.

(Den gamle slungar ena armen om Veras lif, den andra om Salvators och de hoppa med ett skri ned i vulkanen. Flammorna slå igen om deras hufvuden. Diabolisk musik under hela mellanakten.)

Scenförändring.

Andra tablån.

(Scenen hämtad ur Dantes helvete. Till vänster ses floden Styx, där en massa halfnakna människor komma i en båt, rodd af Karon, en storväxt, hvithårig demon med ögon som eldkol. I fonden af scenen sitter demonen Minos med ett grinande hundansikte och en lång svans. I midten af scenen flyga åtskilliga mänskliga figurer i luften af och an, piskade af en rytande storm. En grå halfdager upplyser svagt hela scenen.)

Till höger står DEN GAMLE MANNEN med SALVATOR och VERA, hvilka betrakta scenen med spänning och ångest. En mängd mindre demoner röra sig rundt omkring. Stum scen. Minos ses tala med några andra demoner medan han pekar väntande utåt båten, hvilken öfver det smutsiga vattnet närmar sig stranden.)

SALVATOR *(med låg, ängslig röst till den gamle).*

Detta är således det helvete som Dante beskrifvit?

DEN GAMLE.

Ja, man påstår det. Jag vill uppriktigt bekänna, att jag inte har läst Dante, liksom jag öfver hufvud taget sällan läser den litteraturen som handlar om mig själf och de mina, ty jag finner att den gör oss aldrig rättvisa.

VERA (*äfven lågt, ängsligt*).

Men jag såg inte den ryktbara inskriften öfver porten, som Dante talar om.

DEN GAMLE.

Ja, det ska du inte fästa dig så noga vid. Det är nu snart sex hundra år sedan dess. Tror du vi ä' så konservativa på det här stället, att allt blir sig likt genom sekler. Den porten Dante talar om har blifvit ombyggd många gånger, och nu för tiden sätter man inte mer sådana där patetiska skyltar på portarna. Inte må du tro att de som komma hit ha sinne för att läsa poesi i ett sådant ögonblick.

VERA (*lågt till Salvator*).

Hvad denna hånfulla ton skär mig in i själen. Jag vet inte nu mer hvad jag skall tro om honom, han får något så fränstötande ibland.

SALVATOR.

Det är just hans sanna öfverlägsenhet. Ville du kanske att sanningssökandets upphofsman skulle vara en godmodig borgare?

VERA.

Han är dock icke den jag tänkt mig.

SALVATOR.

Fader — dessa som flyga i luften? Är det verkligen dem, som Dante berättar om?

DEN GAMLE.

Jag upprepar det, min son, jag vet inte så noga hvad Dante berättar, fast jag anser att det mesta är lögn. Men om du vill veta, hvilken synd det är som straffas på detta sätt, så är det lätt sagdt. Det är de som syndat med köttet, som det klassiska uttrycket lyder. Ja, jag vet inte om min lilla Vera förstår, men grannlagenheten mot en ung brud förbjuder mig att ingå på närmare förklaringar. Men jag ber er observera hur fyndigt uttänkt detta straff är. Dessa arma själar drifvas ständigt framåt, piskade af en evig storm — men de få följas åt par om par, de som syndat tillsammans på jorden. Det bör ju ändå vara en lycka, inte sant? Följas åt, se hvarandra pinas — haha! — men aldrig kunna stanna ett ögonblick för att trösta hvarandra!

VERA.

Å, det är gräsligt. Men hvarför — hvarför?

DEN GAMLE (*skrattande*).

Hör på henne. Hon vill minsann att man skall ge skäl för sig, också i helvetet.

VERA.

Nej, allt detta kan inte vara sant — det är åter ett gäckespel, du visar oss. Du vill sätta vår godtrogenhet på prof. Hur är det möjligt —

DEN GAMLE.

Du menar hur de kunna hålla sig uppe i luften och inte falla ned. Ja, det har varit ett problem genom århundraden, må du tro. Jag vet inte hvad eder Dante berättar om det, men nu, sedan flygmaskinen blifvit uppfunnen — ja ni har den inte på jorden än, men i underjorden är problemet för länge sedan löst — det är en sinnrik maskin, som håller dem uppe.

SALVATOR.

Verkligen! Hvem är den hjärtlöse uppfinnaren, som uppfinner tortyrredskap för de fördömda?

DEN GAMLE.

En salig i paradiset. Han har gjort det till mästartens ära och förvärfvat sig en hög plats i sjunde himlen till lön därför.

VERA.

Men, fader!

DEN GAMLE.

Pass nu på, barn, detta är ett intressant ögonblick. Se på dem i båten där. Nu stiga de i land, de komma nu direkt från jorden, och detta är deras första inträde här. Ni har kanske också bekanta bland dem, om ni ser rätt efter. Det roar mig alltid att vara närvarande vid denna scen och observera den mänskliga otacksamheten. Ty tror ni det finns en enda, som är nöjd med mottagandet! Nej, de tjuta och vråla och förbanna hvarenda en, så att det är en fröjd att höra.

(De fördömda stiga upp ur båten, Karon står på stranden och slår med sin åra hvar och en som inte skyndar sig, samt drifver dem fram emot Minos, som kallar fram dem en och en för sin domstol, hör dem gråtande bekänna sina synder, hvar-
 efter han slår svansen omkring sig ett visst antal hvarf för
 hvar och en. De skickas därefter vidare och försvinna i bak-
 grunden.)

DEN GAMLE.

Karon är litet sträng emot dem, det måste medges. Men han sköter sin sak bra. Det går inte an att vara blödsint här, i synnerhet i början. Sedan slappas väl litet hvar af i längden och de fördömda få det jämförelsevis lugnt.

SALVATOR.

Hvad betyda de där rörelserna med svansen, som den där ohygglige mannen gör.

DEN GAMLE.

Det är ju Minos — har inte din Dante talat om honom? När de fördömda komma inför hans ansikte, bikta de sig alla ofrivilligt och bekänna gråtande sina synder, och därefter bestämmes då deras plats i underjorden. Så många hvarf som Minos slår svansen omkring sig, så många hvarf ned komma de. Ty ni förstår nog att det finns åtskilliga våningar under denna. Detta är bara förgården, begriper ni.

(Vera, som bland de nykomna fördömda igenkänner kejsaren och några af hoffpersonalen, ger till ett genomträngande skri och faller ned afsvimmad.)

SALVATOR (som ingenting sett, förskräckt).

Hvad är det? Hvad har händt? (Reser henne upp.)

DEN GAMLE.

Stackars liten! Det tog henne så att träffa på bekanta.

VERA (*utom sig af sinnesrörelse, med händerna hotande sträckta mot den gamle*).

Erkänn, att detta inte är sant, att allt detta är synvilla, som du framkallat för att plåga oss. Erkänn att det inte är sant — eljest blir jag vansinnig?

DEN GAMLE.

Jag beklagar att hon inte är min verkliga dotter — hon vore minsann värdig mig. Ingenting vill hon tro på. Hvad ville du då hos mig, min flicka, när allt hvad jag visar dig — Nog — jag tror i alla fall att du nu fått mer än du tål.

VERA.

Sanningen — sanningen vill jag veta.

DEN GAMLE.

Du har ju inte mod, när det kommer till stycket.

VERA.

Jo, jo — till allt har jag mod — men jag vill inte bedragas. Jag vill se det verkliga, verkliga helvetet, vore det än tio gånger värre än detta.

DEN GAMLE.

Flickan är minsann rätt intelligent. Nå, efter du envisas så mycket, så skall jag väl då visa dig det verkliga — verkliga — kort sagdt. Men då måste vi återvända till jorden.

VERA.

På jorden finnes det?

DEN GAMLE.

Naturligtvis. Hvar tänker du dig det annars placeradt?

(Slår med sin trollstaf, hela scenen störtar samman med stort buller.)

Tredje tablån.

(Ett torg i Londons East-End. Till vänster ett ståtligt bankpalats. Man ser genom fönstren hur tjänstemännen därinne ösa guld i säckar och väga det. Öfver porten står skrifvet: Arbetar-besparingsbanken. Till höger en rad usla fattigbostäder med dörrarna öppna så att man ser in i eländiga, smutsiga kyffan, med trasiga barn och kvinnfolk. I bakgrunden en stor fabrik, där halfnakna män arbeta i hettan vid stora ugnar; där bredvid ett bygge, till hvilket kvinnor bära tegelsten på sina hufvuden, andra kvinnor stå på murarställningarna och räcka bördorna vidare. Bredvid banken en krog, en annan krog i ett af de fattiga husen till vänster. Män och kvinnor hålla till där; somliga sitta på trottoaren utanför. Där bredvid har frälsningsarmen sitt kvarter. Bredvid krogen till vänster en pantlånarbod, dit en del folk bär sina bylten. Mycket folk i rörelse på torget, liggare, gatflickor, försäljare etc.)

Första scenen.

DEN GAMLE MANNEN. VERA. SALVATOR. De komma gående i vanlig gatdräkt.

VERA.

Hvad är detta? Hvarför har du fört oss hit?

DEN GAMLE.

Jag för dig omkring i mitt rike.

(Pekar på banken, där guldets rullar och sedan på fattigbostäderna och fabriken.)

Hopadt guld och hopåde trasor — i en sådan omgivning må du tro att min makt är oinskränkt, här har jag mina bästa undersåtar. Se på den här banken här! Det är arbetarnas guld, som är hopadt här! Se hur vackert det rinner mellan händerna på tjänstemännen. *(De stanna utanför fönstret och se in.)* Det är deras sparade styfrar, som de fått ihop med möda och försakelse af alla slag — med dem gör denna bank utmärkta spekulationer och förtjänar nätta summor om året åt aktieägarna, som fara omkring i vackra ekipager.

VERA.

Du talar nästan som om du glädde dig åt detta.

DEN GAMLE.

Ja, visst gläder jag mig. Om det finnes något som kan lifva upp mitt gamla trötta sinne och återge mig något af min gamla munterhet, så är det när jag tänker på hur ypperligt jag organiserat det moderna samhället. I sådana här kontraster är det som mitt gamla hjärta riktigt fröjdar sig. Guld och svält, för mycket arbete och lättja, glädjeflickor, krogar och missionshus — allt samladt på ett ställe — det tycker jag om, här ser jag alla de yttersta konsekvenserna af det fyndiga system, hvarpå mitt rike i det moderna samhället är byggdt.

SALVATOR.

Men jag tycker dock inte att folk egentligen ser så olyckliga ut här. De se ut att arbeta och schackra och supa och bjuda ut sina varor och sig själfva ganska gladeligt.

DEN GAMLE (*med ett belåtet flin, hviskande*).

Ja, ser du, det är just det som är helvetestyget. Trodde du verkligen att jag var den dumma djäfvul, som folkfantasierna och teologerna målat ut mig för? Och som behöfver tillgripa sådana vanskliga medel som att bränna och steka sina offer.

SALVATOR.

Men hvori består då dessas pina? När arbetarna ändå förtjänar så mycket att de kunna sätta in sina besparingar i en bank tycker jag —

DEN GAMLE.

Det ska jag säga dig hvad som är det värsta med dem.

(*Tar honom vid armen och drar honom afsides och hviskar hest.*)

Det värsta med dem, det är just att de äro i helvetet utan att veta det.

SALVATOR.

Hur så?

DEN GAMLE.

Här har varit en prinsessa som de kalla Speranza och berättat dem att om de bara arbeta och spara, så skall deras ställning så småningom förbättras och

de blifva lika sina herrar. Och det tro de dumma nöten och begripa inte att deras arbete och besparingar bara tjäna till att fastare hamra den gyllene vagn, som skall krossa dem alla under sina hjul. Ser du, det är en nationalekonomisk uppfattning, som går vida öfver horisonten på en sådan där liten flicka som Speranza.

VERA.

Men hvarför upplyser du dem då inte om deras misstag?

DEN GAMLE.

Jag är gammal, kära barn, jag är trött på att gå omkring och säga folk sanningen och bli utskälld för det och inte bli trodd till på köpet. Förr var jag också sådan som du — jag brann af ifver att ställa till oro öfver allt. Nu har jag blifvit spak och fredlig och sköter min reumatism och låter världen ha sin gång.

VERA.

Men det är inte rätt och inte värdigt dig. Vill du inte säga dem sanningen, så skall jag.

DEN GAMLE.

Du är oförskräckt, du. Ja, jag kan bara varna dig, min flicka. Du anar icke hvilka obehag och trakasserier, du skaffar dig på halsen.

VERA.

Det tar jag aldrig någon hänsyn till. Kom, Salvator, låt oss gå och tala med dem.

(*Vera och Salvator gå till fabriken i fonden och tala med arbetarna. Den gamle skrattar belåtet inom sig, blandar sig bland folket.*)

Andra scenen.

DE FÖRRA. FLERE ARBETARE.

SALVATOR (*till en arbetare*).

Ni har väl goda löner här, efter ni kunnat skaffa er en sådan präktig bank?

FÖRSTE ARBETAREN.

Herrn är främling, kan jag förstå. Ja, inte är lönen så hög, men när man ligger i från morgon till kväll och nekar sig själf och kärringen allt utom det nödvändigaste, så kan man väl få ihop en fattig sparpenning till slut.

SALVATOR.

Och då har ni väl er ålderdom tryggad?

ARBETAREN.

Ånej, därtill förslår det sällan. Men det är ändå så pass att om en kommer till skada i arbetet eller sådant, att man kan slå sig igenom den första tiden.

VERA.

Och om sjukdomen räcker länge? Eller man blir ofärdig för lifvet?

ARBETAREN.

Ja, då får man väl sluta med att sitta på gatan, som den där.

(Pekar på en lam liggare, som sitter på trottoaren och tigger.)

SALVATOR.

Utanför porten till en bank, full med guld. Er egen bank. Och med sådana villkor nöja ni er?

ARBETAREN.

Ja, hur ska man få det bättre?

VERA.

Genom att inte vara nöjda — den falska förnöjsamheten är en farligare fiende till sanningen än oförnöjsamheten. Endast genom att uppväcka bland kamraterna ett allmänt missnöje, kan ni hoppas på någon förbättring i framtiden.

FLERE ARBETARE (*samlar sig omkring dem*).

Hör på henne!

VERA.

Inser ni då inte att det är mer för fabriks herrarna än för er själfva, som ni arbetar. Kan ni inte se, att ju mer ni nöja er och ju mer ni göra er ställning möjlig att uthärda, ju fastare blir bara det nuvarande systemet, som håller er i detta slafveri?

FLERE ARBETARE.

Hon talar minsann inte så dumt.

FÖRSTE ARBETAREN.

Jag blir aldrig klok på det här. För se när Speranza talade, så tyckte jag också att hon hade rätt på sitt vis.

VERA.

Så länge ni tror på Speranza, skall ni aldrig komma ett steg framåt. Låt er inte narra af hennes vackra lögner, tänk själfva och ni skall inse, att kapitalisterna, som äro era naturliga fiender, bara bli starkare på att ha en väl organiserad, duglig och sparsam arbetarklass till sitt förfogande.

ARBETAREN.

Det är vid Gud sant.

ANDRE ARBETAREN.

Men hvad ska vi då göra?

VERA.

Det är inte min sak att säga. Min uppgift är bara att rycka bindeln från edra ögon — sedan få ni själfva försöka att finna vägen.

SALVATOR.

Jag skall visa er den. Ni ser den här banken här, som så vackert bär inskriften: arbetarnas besparingsbank. Ni tror kanske att det är ert allt det guld, som finns därinne. Ni tror att det någonsin skall utbetalas till er allt det ni samlat där?

FÖRSTE ARBETAREN.

Ja, det tro vi. Och mer än det, ty det skall utbetalas med ränta. Det är därför vi satt in det.

SALVATOR.

Med ränta, ja. Om ni någonsin finge det utbetaldt med all den ränta, det verkligen inbragt, då vore ni allesamman välburgna män. Men jag säger er att

banken vunnit millioner och åter millioner med edra pengar. Edra fattiga styfrar ha tjänat till att rikta hundratals spekulanter, medan de icke räcka till att skydda er ens emot nöd och svält.

(Mummel bland arbetarna.)

RÖSTER.

Det vore väl tusan. Hur kan det här hänga ihop.

SALVATOR.

Ni äro millioner arbetare i denna stad, och bankirerna kan man räkna i hundratal. Hvarför nöja ni millioner människor er med att låta er behärskas och utplundras af dessa hundratal?

(Stor oro bland arbetarna, som samla sig i flockar.)

RÖSTER.

Hvad ska vi då göra?

SALVATOR.

Hvarför våga ni inte en choc? Sätt skräck i folk, plundra er egen bank och tag ut allt det guld man förtjänat med edra styfrar.

VERA.

Nej, Salvator, inte så! Hur vågar du taga på ditt ansvar —

SALVATOR.

Du har ju själf tändt gnistan. Du kastar alltid ut brandfacklan, men när du sedan ser det taga eld, blir du förskräckt och ropar släck.

VERA.

Hur kan jag veta om branden skall bli välgörande eller förstörande? Jag ber dig, Salvator, tänk på hur det gick sist när du inte ville höra på mig.

SALVATOR.

Det går inte så lätt att hämma branden, när man själf har antändt. Allra minst kan du göra det mer i mitt eget sinne. Kom, kamrater, vill ni följa mig?

MÅNGA RÖSTER.

Ja, ja!

Tredje scenen.

DE FÖRRA. EN BANKTJÄNSTEMAN. DEN GAMLE
MANNEN. Sedan polis.

(*Alla arbetarna lämna fabriken och följa Salvator med släggor och yxor i händerna.*)

SALVATOR (*går direkt till banken, bultar på fönstret och ropar*).

Upp. Öppna för edra herrar!

EN TJÄNSTEMAN (*kommer ut*).

Hvad betyder det här? Hvem är det som djärfves uppträda så oförsynt?

SALVATOR.

Det är blott en stor del af bankens ägare, som önska göra en kassarevision.

TJÄNSTEMANNEN (*ropar inåt*).

En galen människa. Stäng öfverallt. (*Utåt torget*.)
Polis, polis!

SALVATOR.

Lämnar du inte godvilligt ut folkets pengar, så är din sista stund kommen, din och de andra stortjufvarnas därinne.

TJÄNSTEMANNEN.

Polis, polis!

SALVATOR (*lägger handen på hans mun och kväfver hans röst*).

Det hjälper inte att du skriker på polis. Vi äro själfva polis som äro komna för att skipa rättvisa för er andra.

(Tjänstemannen flyr in i banken, portar reglas med buller inifrån, luckor fällas ned för fönstren.)

Hvad hjälpa era bommar och regler. Vi äro herrar här, ty vi äro de många mot de få. Framåt, gossar!

(Arbetarna storma banken, sökande att med sina verktyg slå in och bryta upp fönster och dörrar.)

VERA

(störtar fram till den gamle mannen, som under hela den föregående scenen på afstånd iakttagit allt, men nu kommer fram).

Fader — mästare — hvem du är — hindra detta om du har makt därtill.

DEN GAMLE.

För sent, min flicka. Hvad sade jag dig — har jag inte varnat dig? Men då bevars skulle sanningen sägas framförallt.

VERA.

Men detta' är inte sanningen. Det är en värre lögn än den de förut lefde i. (*Springer fram bland våldsvarkarna.*) Hör mig — hör mig!

FÖRSTE ARBETAREN.

Låt henne tala. Kanske har hon ett godt råd att ge. (*Tystnad.*)

VERA.

Hör upp med detta — det blir er olycka.

FÖRSTE ARBETAREN.

Hvad råder du då till?

VERA.

Hör upp. Återvänd till ert arbete!

FÖRSTE ARBETAREN.

Var det inte du själf som eggade oss till missnöje. Och nu vill du hindra oss —

VERA.

Ni har missförstått mig.

ARBETARNE.

Tig! Hvem har tid att höra pladder nu. Gå på gossar! (*De börja angreppet på nytt.*)

Fjärde scenen.

DE FÖRRA. NÅGRA POLISKONSTAPLAR.

FÖRSTE POLISEN.

Hvad är detta! Skingra er, eller jag låter arrestera er allesammans — i lagens namn.

SALVATOR.

I lagens namn — det är vi, som äro herrar öfver lagen i detta ögonblick.

(Poliserna dra sina värjor.)

FÖRSTA POLISEN.

Detta är anstiftaren. Grip honom!

(De gripa Salvator, då kasta sig arbetarna öfver dem, det blir en häftig strid, de befria Salvator och döda poliserna, sedan dessa stuckit ner ett par af flocken. Då rycker en trupp kavallerister fram med laddade gevär, arbetarna kasta sten på dem, militären skjuter. Vilda skrin genljuda öfver hela platsen, som ett ögonblick är insvept i rök. När röken skingrar sig ser man många arbetare ligga döda, andra släpas i fångelse mellan soldaternas hästar. Gråt och jämmer af kvinnor och barn.)

SALVATOR

(brottas med ett par poliser, som vilja släpa honom emellan sig, och försöker att stöta ner sig själf med en dolk).

Släpp mig, era hundar! Jag vet att dö utan er!

VERA *(störtar fram till honom och kastar sig på knä för honom).*

Först mig, Salvator, först mig. Jag har den största skulden!

(Polisen stöter undan Vera och rycker dolken ur Salvators hand, de släpa honom bort emellan sig.)

DEN GAMLE *(till Vera).*

Vid alla himlar, min flicka, du är mycket styfvare än jag!

Ridån faller.

Epilog.

En försal i himmelen.

I bakgrunden synas, som på Fra Angelicos taflor, basunbläsande och sjungande änglar, som stiga i trappstegsform mot madonnan i midten; lätta, rosiga skyar omgifva dem. De äro alla i skinande, hvita dräkter med rosiga ansikten och guldvingar. Ofvanför madonnan, längre bort, synes en starkt lysande punkt, där det Högsta Väsendet har sitt säte. Omkring denna punkt vänder sig oupphörligt i sakta kretsdans de nio änglaringarna, som Dante beskriver och hvilka se ut som lysande eldringar från hvilka gnistor då och då lösgöra sig och falla ned öfver de änglar, som omge madonnan. Förgrunden af scenen är en fantastisk lustgård med kristalliserade plantor i brokiga färger, en gyllene flod, som kastar små glittrande stjärnor omkring på plantorna; en hvälfd kristallbro för öfver floden, som flyter till vänster om scenen; i midten af scenen äro en mängd saliga samlade, alla i långa, hvita kläder och med gloria kring pannan. Till höger är en ingångsdörr af guld, inlagd med ädla stenar i flera färger, där S:t Peter står på vakt.

KÖR AF ÄNGLAR OCH SALIGA.

Osanna Sanctus Deus Sabaoth
Superillustrans claritate tua
Felices ignes horum malaoth.

(Under sången taga alla de saliga i ring och begynna dansa sakta rundt. De bilda nio ringar, den ena innanför den andra på samma sätt som de nio änglaringarna, som svänga omkring den lysande punkten.)

EN AF DE SALIGA (till de andra).

Nu är S:t Peter otålig. Han gläder sig åt att få öppna porten för de nya gästerna.

EN ANNAN.

Ja, hvilken glädje för oss alla att få mottaga dem. Aldrig har det varit större fröjd i himmelen än i dag.

DEN FÖRSTA.

Speranza har alltid varit himlens käraste barn.

Andra scenen.

DE FÖRRA. SPERANZA, FORTUNIO, VERA och SALVATOR.

(Det bultar på porten. S:t Peter skyndar sig att öppna på vid gafvel. In träda Speranza och Fortunio, som de andra saliga i skinande, hvita, långa kläder, men utan glorian, hvilken dock strax sedan de kommit in plötsligt omstrålar deras hufvuden. Efter dem följa Vera och Salvator, insvepta i svarta manillar. S:t Peter kysser Speranza och Fortunio på pannan, många saliga omgifva dem strax och omfamna dem samt kyssa dem på kinderna.)

S:T PETER.

Hvilka äro dessa människobarn, som ni föra med er?

SPERANZA.

Förlåt, helige fader, att jag vågat taga dem med mig hit. Detta är sanningen, sådan de känna henne på jorden. Hon har bönfallit mig att föra henne hit, emedan hon själf känner, att den sanning hon förkunnat är en ofullkomlig sanning och hennes själ åtrår fullkomligheten. Och detta är hennes brudgum, som är en af de ärligaste sanningssökarna som finnas på jorden. Jag har tänkt, att dessa båda af alla dödliga skulle vara mest värdiga att se den Högste.

S:T PETER.

Ni äro således redo att falla ned och tillbedja det Högsta Väsendet?

VERA.

Jag ber blott att få se Honom.

S:T PETER.

Fall ned på ditt ansikte och tillbed Honom först, så skall du kanske sedan få se Honom.

VERA.

Jag kan inte tillbedja hvad jag icke känner.

S:T PETER (*till Speranza*).

Och denna trotsets anda har du trott värdig att inträda här?

SPERANZA.

Jag ber dig, helige fader, låt fråga genom S:t Gabriel och S:t Mikael, om hon ändå ej kan bli mottagen inför den Högstes tron. När hon ser, skall hon

också falla ned och tillbedja, och genom henne skola sedan otaliga själar bli frälsta.

S:T PETER.

För att uppfylla en bön af dig skall jag göra det.
(Till Vera och Salvator.) Vänta här.

(Går upp emot bakgrunden, talar lågt vid ärkeängeln S:t Gabriel, som står på vakt vid nedersta trappsteget; denne skyndar uppför trappstegen till ärkeängeln S:t Mikael, som står nedanför madonnans plats. Mikael går fram och knäböjer för madonnan, hvilken skickar honom vidare upp mot den lysande punkten, där han kastar sig ned framstupa. Sedan återvänder Mikael till Gabriel, Gabriel till S:t Peter. Under allt detta ha de saliga intagit Speranza och Fortunio i sina ringar och föra dem sålunda långsamt framåt mot tronens fot. Vera och Salvator stå orörliga vid dörren och betrakta dem. När Gabriel talat lågt vid S:t Peter kommer denne tillbaka till dem.)

S:T PETER.

Svaret är det jag redan sagt eder. Fallen ned och tillbeden det Högsta Väsentet och I skolen bli förda till Honom.

VERA *(kämpande med en stark sinnesrörelse).*

Först se, först se!

S:T PETER.

Gå, min dotter, din plats är icke här.

VERA *(utbrytande).*

Är då icke sanningssökandet vägen till sanningen?

S:T PETER.

Ingalunda. Tron är vägen till sanningen!

VERA.

Och hvart leder då sanningssökandet?

S:T PETER.

Sanningssökandet har sitt mål i sig själf. Ju mer du söker, ju mer skall det ständigt återstå dig att söka. Gå, stör icke himmelens glädje!

VERA (*kastar sig om Salvators hals, med kväfd röst*).

Salvator!

SALVATOR.

Fördrifna. Också härifrån. Hvart skola vi gå?

VERA.

Också himmelens glädje har du mistat genom att älska mig.

(*De gå med armarna om hvarandra, hufvudena mot hvarandra, gråtande. S:t Peter öppnar för dem och stänger porten bakom dem. I samma ögonblick stiga Speranza och Fortunio i triumf och under jublande musik upp för trapporna till tronen, tills de nå det Högsta Väsendet, där man ser dem falla ned på sina ansikten, just som ridån går ned.*)

NAPOLITANSKA BILDER.

Ett mirakel.

Det var S:t Gennaros, Napolis skyddshelgons fest. S:t Gennaro var en kristen, som på Diokletians tid blifvit dödad för sin tros skull. Sedan han sönderslitits af vilda djur på arenan, halshöggs han i Posilipo, strax utanför Napoli, och några fromma kvinnor skyndade då att samla hans blod i sina näsdukar. Detta blod har sedan förvarats i ett slutet glas bland den kristna kyrkans relikier, och man har hvarje år burit det i procession vid kyrkofesterna. Sedan, då kyrkan blef rik och mäktig, lät man förfärdiga en bild af S:t Gennaro i rent guld, ett hufvud i naturlig storlek, och bar äfven detta i procession. Och då inträffade en gång, att när de båda processionerna, den, som bar blodet, och den, som bar hufvudet, möttes, så begynte det svarta, hoptorkade blodet i glaset att blifva rödt och att flyta i klara droppar. Sedan den tiden har detta mirakel upprepats nästan hvarje år.

Redan vid femtiden på eftermiddagen var kyrkan S:ta Chiara full af folk, fastän processionen ej vänta-

des förrän närmare sju. Det såg ut som skulle det vara omöjligt att få en plats — men då hviskade en vaktmästare till oss, att det var beredt särskilda sittplatser för främlingar, och att vi behöfde bara gå in genom sakristian, så skulle vi få komma fram i själfva koret. Jag kunde ej underlåta att tänka på kontrasten med de muhammedanska troende, som, långt ifrån att gifva främlingar företrädet, alltid med en viss ovilja betrakta dessas inträngande i deras moskéer. Men de komma också dit uteslutande för att bedja, under det att katolikerna komma för att *se*. Och vid en teaterföreställning sådan som de katolska kyrkofesterna alltid äro, spela ju nödvändigtvis åskådarne en stor roll.

Rundt kring altarringen ligga ett tjugotal gamla kvinnor på knä, och dessa begynna nu på ett synnerligen oharmoniskt och öronmarterande sätt skrika fram böner med ljudeliga, tunna röster. Detta är det enda tillfälle, då kvinnor uppträda i en katolsk kyrka för att leda bönerne. Och det har också sin särskilda historia. Dessa gamla kvinnor kallas »S:t Gennaros mödrar» och äro de äldsta, kvinnliga representanterna för vissa släkter, som påstå sig härstamma från helgonet själf (andra säga från hans amma). Och det är ett gammalt privilegium inom dessa släkter, att deras oldmödrar få leda bönerne på mirakeldagen, ett privilegium som så mycket mer respekteras, som det lär vara stora tvifvel underkastadt, huruvida miraklet alls skulle kunna ske utan dessa gamla gummors brinnande nitälskan. Några damer af den högre

klassen, som sutto bakom mig, försäkrade enstämmt detta. En gång hade man försökt att utesluta dem, och då skedde ganska riktigt intet mirakel.

Emellertid börjar det blifva skumt i kyrkan, musiken spelar dämpadt från en estrad bakom gallren, uppe på en läktare skymta en mängd hvita gestalter — det är nunnorna från åtskilliga kloster, hvilka, alldeles som arabkvinnorna, garnera takfrisen, hvita, insvepta, hemlighetsfulla; de gamla kvinnorna ha skrikit sig hesa och tystna, folket nere i kyrkan sitter väntansfullt och i spänning, svarta präster samlas och fylla koret, ärkebiskopen iklädes af ett par uppvaktande, yngre präster sina kedjor, mantlar och grannlåter, de höga vaxljusen på altaret samt här och där tämligen glest nere i kyrkan tändas af osynliga händer, man ser blott ett litet flygande sken som af en lysmask eller eldfluga, som fladdrar från ljus till ljus, sänker sig sakta, två lågor mötas ett ögonblick och så fladdrar det vidare. Det svaga, rödaktiga ljuset dämpar kyrkans allt för öfverlastade prakt, luften fylles af rökelse — en viss stämning bemäktigar sig en, det ligger något hemlighetsfullt i luften, kvinnorna äro beredda för att mottaga undret.

Då öppnas kyrkdörrarna i bakgrunden, och processionen kommer in och fördärfvar åtminstone för icke katoliker hela stämningen. En hel rad af helgonbilder af silfver i naturlig storlek, uppgående till öfver femtio, bäras på fotställningar högt upp öfver mängdens hufvuden fram till högaltaret och så ut igen

genom en annan dörr. Man kan ej tänka sig något mer groteskt än alla dessa mer eller mindre eller rättare sagdt mer och mer osköna, klumpiga, skinande figurer med mitra och spira och kors och alla möjliga attributer, äfven kvinnor med barn, som komma vaggande och bockande eller struttande — allt beroende på hur man bär dem — framåt golfvet, stanna med en knyck framför altaret, vrida sig långsamt med sina tillgjordt utsträckta armar och himmelska miner och spatsera så ut igen. Hela uppträdet tar åtminstone en halftimme och det måste vara mellan tre å fyra hundra präster, som utgöra processionen, ty hvarje bild bäres af sex å åtta sådana. Nu synes en baldakin, uppburen af sex präster, musiken spelar upp, folket reser sig — det är det heliga blodet, som bäres under baldakinen, och härmed slutas processionen. Det lilla glaset med det svartnade blodet öfverlämnas åt ärkebiskopen, som, stående framför altaret, håller det i handen och visar det för folket, och nu begynna de gamla kvinnorna på nytt sina böner och rop, församlingen blir stående, alla hålla ögonen oafvändt riktade på den heliga relikn och vänta att få se den svarta, torkade massan rodna, upplösa sig och börja flyta. Så pågår det öfver en timme. Kvinnorna skrika, prästerna sjunga, orkestern spelar, allmänheten mumlar, spänningen stegras. Ibland kan miraklet inträffa efter blott en kvarts väntan, ibland kan det dröja många timmar, någon gång har det skett på gatan, då processionen tågat ifrån kyrkan, men det

kan också utebli helt och hållet, och med minnet af det förfärliga koleraåret ännu lefvande inom sig, börjar nu allmänheten gripas af ångest. Prästerna hänga sig allt närmare omkring relikens, ärkebiskopen vänder glaset upp och ned och på alla sidor, för att se om ingen förändring inträffat med den svarta massan. Intet, intet! Nu stiga kvinnornas böner till förtviflans rop. De börja att i häftig ton och med improviserade ord öfverhopa jungfru Maria med förebråelser.

Å, Maria, Guds moder, hvarför vill du inte höra våra böner? Du vet hvad detta betyder för oss. Du vet allt hvad vi få lida, om undret icke sker, hvarför vill du icke, hvarför vill du icke höra oss. Du har intet hjärta, om du kan vilja att vi skola lida så mycket, när du kan hjälpa. Du, som själf varit mor och lidit så mycken bedröfvelse, har du då ingen medkänsla med oss? Å Maria, å Maria, hör oss.

De ropa och bedja med en sådan intensitet, att man ovillkorligt blir smittad af spänningen omkring en. Och för hvar gång det blir en paus och ärkebiskopen höjer glaset för att på nytt undersöka det, blicka äfven vi därpå med en ifver som om det också för oss betydde väl eller ve, och då ängsliga röster omkring oss fråga: *ha fatto?* (har han gjort det?), bedröfvas äfven vi öfver de främst ståendes nekande svar. Det är allt för många här, för hvilka denna fråga är en lifssak, för att man skulle kunna höra den med likgiltighet.

Nu! Slutligen! En liten klocka ringer vid altaret! Alla resa sig, klifva upp på bänkar och stolar, flocka sig kring altaret — icke möjligt att se någonting. Men kvinnorna börja högljudt tacka och lofva, musiken spelar en jubelhymn, och på de bakom ståendes frågor: *ha fatto? ha fatto?* svaras af de främre: »*O si! Ha fatto benissimo.*»

Nu tränga sig alla fram för att få kyssa relikten, det blir en sådan folkskockning, att vi ej kunna närma oss, vi, som ej ha för afsikt att tillbedja, utan blott att kritiskt granska. Vi draga oss tillbaka för dessa troende, men vi höra, när vi gå, en gammal kvinna, som med korslagda händer i djup andakt säger för sig själf: »Lofvad vare Maria! Nu bli vi skonade från alla sjukdomar och olyckor i år.»

Och förklaringen!

Jä, den kan jag icke ge, lika litet som någon annan. Saken är fullständigt konstaterad, man har gjort många experimenter för att utröna dess naturliga orsak, men utan att hittills lyckas.

Det finnes ännu mycket mellan himmel och jord, som ej är förklaradt.

Lifvets och Dödens källor.

Spridda drag från jordbävningen på Ischia 1883.

Allt var tyst och dödt rundt omkring det karakteristiska, italienska hotellet *Piccola Sentinella* med dess djupa loggior och skuggiga terrasser med vinomslingrade, brutna stuckkolonner och en bedöfvande rosendoft.

Här rådde annars ett brokigt lif, på denna samlingsplats för badgäster från all världens länder, hvilka i Gurgitellos heta källor drucko hälsa och lifskraft.

Men det var just nu den hetaste tiden på en af de hetaste dagarna under den hetaste högsommaren på denna heta jord, värmd af tvenne eldar. Och därför hvilade eller sof allt, hvad lif och anda hade.

Alla persienner voro slutna och inne i de för-mörkade, djupa rummen lågo badgästerna i dräkter från det första paradiset, somliga på bara golfvet, samt med ansiktena betäckta af näsdukar för att skydda sig mot myggorna.

I rökrummet sutto några herrar med benen långt sträckta ifrån sig, nedsjunkna i låga fätöljer, och

sofvo med tidningarna öfver hufvudet. I köket sofvo kockarna framstupa på bänkarna eller stengolfvet.

Hela hotellet liknade sagans förtrollade slott, där alla insomnat midt under sina sysselsättningar.

Det enda ljud, som hördes, var syrsornas oafflåtliga skrik i träden rundt omkring.

Tja, tja, tja!

När den ena slutade, tog den andra vid. Alla sade de detsamma, men på olika tonarter, hvilket var det allra retsammaste. När en tystnat med sitt tja-tjatjatja, föll strax en annan in med ett långdraget tjaaa—tjaaa—tjaaa!

Det var som om hettan själf hade talat, som hade detta varit solvärmens egna röster, hvilka ropade ut i den stillastående luften och kommo de sofande människorna att vrida sig på sitt läger, badande i svett.

La Piccola Sentinella var beläget på en kulle, som genom en smal klyfta är skild från det vulkaniska berget Pomeo, och där nedanför utbredde den blomstrande lilla staden Casamicciola, uppvuxen på få år med sin lifslängd uppmätt mellan tvenne jordbäfningar, sina villor och palatser ända ned till Medelhafvet.

Mellan yppiga trädgårdar och lundar, där växtligheten trängdes, andfådd och brådiskande, girig om hvarje tum af den vulkaniska jorden, som bär tredubbla skördar på en gång, gick landtmannen sorglös och lugn, skördade sitt vin, åt sina frukter och grön-

saker samt sof på en mur under persiko- eller fikonträdet i middagshettan, halfnaken, solig i huden och varm i blicken.

Och frågade man honom, om han ej var orolig att den vulkan, på hvilken han lefde, en dag skulle tillintetgöra hans arbetes frukter och själfva hans sorglösa lif, svarade han: Å, man skall någon död dö.

Och fortfor att planta, skörda och bygga.

Ja, bygga! Det hade på senare år blifvit en riktig byggnadsmani i Casamicciola. Det ena präktiga hotellet reste sig efter det andra, och staden, själf bestående af omkring fyra tusen invånare, kunde denna sommar berömma sig af att hysa cirka tjugo tusen badgäster.

Men under alla dessa stora byggnader, hotell, badhus, teater och andra förlustelseställen arbetade i tysthet de heta källorna, som återskänkt lifvet åt så många vissnade lemmar, men på samma gång, mer och mer undergräfvande den tunna jordskorpa, på hvilken det hela hvilade, hotade med en förfärlig död alla dem, som de skänkt hälsa. Den undersköna ön, som ungefär hvart trettionde år pläгат härjas af en jordbäfning, gömmande lifvets och dödens källor i samma sköte, tycktes säga till alla, som nalkades den: välj! ett långt lif af sjukdom och lidande eller hälsa och kraft, lycka och lifsnjutning, midt i dödens gap.

Och tusen och åter tusen människor strömmade årligen dit, lockade af lifvets röster, och med hopp

att dödens dunkla hotelser i alla fall icke skulle drabba just dem. Hvarför skulle en olycka inträffa just de veckorna, de voro där? Det var ju ej mycket sannolikt.

Och därför rådde också om aftonen, sedan solen gått ned, mycket lif och munterhet i det nyss förut sofvande slottet. Den långa dinern var slut, och badgästerna samlades i salongen samt på en terrass utanför.

Prat, skratt, kurtis, spel med ögonen och med solfjädrar, musik — ja, musik! Å, marquesa Beatrice vill spela. Ts, ts!

Marquesa Beatrice en venetiansk, yppig skönhet, som ständigt skrattade och skakade sina runda armar, på hvilka åtminstone ett halft dussin armband glittrade och skramlade, gick fram till pianot, omringad af flera uppvaktande kavaljerer.

Hvad vill ni ha? frågade hon.

Flera röster ropade: Funiculì, Funiculà!

Det var en öfverdådigt munter, napolitansk sång, hvilken skämtade, såsom napolitanarn skämtar med allting, öfver den nya funikulären, som just blifvit byggd för att bestiga Vesuvius. Ett älskande par reser upp för funikulären, men i stället för att beundra utsikten, se de blott hvarandra.

Se vede Francia, Procida e la Spagna

I' vedo a te!

(Man ser Frankrike, Procida och Spanien — Jag ser på dig.)

Hela societeten instämde i det muntra omkvädet:

E jammoncoppa jammo
Funiculi, Funiculä.

När den glada sången var slut, reste sig en tysk musiker och gick oombedd fram till pianot, med en min af indignation, samt satte sig ned att spela en högtidlig sorgmarsch af Meyerbeer.

Hu! utbrast Beatrice, vänd till en af sina upp-vaktande. För all del, låt oss gå ut på terrassen. Jag kan inte uthärda den där trista, tyska musiken. Den låter ju som en olycka.

Flera af de andra följde henne ut, och en af herrarna anmärkte: här kan man också få röka sig en cigarr. Han drog en tändsticka och förde den till cigarren — men mer hade han ej hunnit, då den »trista, tyska musiken» tvärtystnade och de kände en fruktansvärd stöt, som kastade dem mot hvarandra, samt därefter ett förfärande, obegripligt, vanvettigt buller. I detsamma uppfylldes luften af ett skyfall af grus och murbruk. Nästan förblindade, medvetlösa stirrade de så underbart räddade omkring sig utan att ännu fatta, hvad som skett.

När grusmolnet skingrade sig något, sågo de hela den del af hotellet, framför hvilken de stodo, försvunnen, förvandlad till en grushög, och rundt omkring ännu vacklande, ramlande murar. Och därnere i staden, där nyss hundratals ljus glimmat så vänligt och fredligt

under den gnistrande stjärnhimmelen, var allt mörkt och dödt.

Nu bröto genomträngande jämmerrop fram ur natten, och i nästa ögonblick sågos förvirrade, skrämda gestalter fly rundt omkring.

En ångbåt låg i hamnen för att följande morgon afgå till Napoli. Ombord å denna trängdes inom kort en sådan massa flyktingar, att en ny lifsfara skulle hotat, om ej lyckligtvis hafvet varit alldeles spegellugt.

Solen var just färdig att gå upp, när ångbåten, som haft fullt upp att göra i flera timmar för att kunna lägga ut, då elden slocknat, maskinen kommit i oordning och så vidare, ändtligen ångade fram mot Napoli. Öfver Medelhafvet hvilade denna förklarade skönhet, denna fullkomligt harmoniska stämning, som tycks utesluta hvarje tanke på sorg och olycka, ja, som ej tycks medge möjligheten af ett enda litet missljud. Den mångbesjungna Napoli-golfen, famnad af denna lysande kustlinie, som utgör en af de tätast befolkade, bördigaste landsträckor i Europa och som utsträcker sig mellan tvenne vulkaner, den för närvarande sofvande *Solfatara* och den alltjämt sjudande Vesuvius, hade aldrig varit mer leende, mer solvarm och bedårande än då de olyckliga, dödsskrämda flyktingarna närmade sig den i den tidiga morgonstunden. Och vid ankomsten till hamnen *St. Lucia* möttes de redan af detta rörliga lif, detta skrik och stoj och skratt och skämt, som icke ens inför de största olyckor någonsin tystnar i det glada Napoli, men som

i dag vaknat tidigare än vanligt, emedan nyheten om den förfärliga tilldragelsen hunnit fram förr än ångbåten, genom ett telegram, som en flyende afsändt från öns andra stad, Ischia, dit flera räddat sig springande. Underrättelsen hade blixtnabbt spridt sig i den sofvande staden, och alla voro redan verksamma att utrusta undsättningsmanskap, sjukvård, baracker och lifsmedel, hvar och en i sin mån bidragande, hvad han kunde, hvar och en kanske omedvetet kännande, att samma olycka ständigt sväfvade öfver hans eget hufvud.

Under de första tre dagarna var räddningsmanskapet ännu sysselsatt med att utgräfvat lefvande begrafna, somliga i det förfärligaste tillstånd. En ung man låg med benen krossade under en mur och den öfriga delen af kroppen fri. Strax bredvid honom, under ett hvalf, hade han hela den första natten hört sin gamle far ropa på hjälp, tills stämman mot morgonen tystnat. En annan hade sett sig till hälften begrafven i sitt rum redan efter den första stöten och hade sedan, under hela natten, sett stenar och grus fortfara att falla omkring sig och uppfylla rummet, tills han slutligen ej hade mer än hufvudet fritt. En ung dam i soarédräkt påträffades på en balkong, på hvilken hon lyckats rädda sig, medan rummet bakom henne störtat samman. Där hade hon tillbragt natten i dödsångest för hvarje fallande sten och beredd att störta ned hvarje ögonblick.

Salongen var helt sammanfallen, men just öfver pianot hade lagt sig som ett hvalf, som skyddade den tyske professorn, hvilken ännu satt där med händerna öfver tangenterna i förstummad protest mot den lättsinniga musiken — död likväl, ty en fallande sten hade träffat hufvudet, under det den öfriga delen af kroppen var oberörd.

Vid uppgräfvandet af de många liken spred sig snart en förfärlig liklukt öfver hela staden — ja, redan på en kilometers afstånd ut i hafvet möttes man af denna lukt, då man närmade sig den olyckliga ön.

Order kommo därför från myndigheterna, att liken ej vidare finge transporteras, utan att de, genast vid utgräfningen, skulle betäckas med osläckt kalk på själfva platsen, där de blefvo funna. Hela Casamicciola var sålunda, inom kort tid, förvandlad till en enda stor kyrkogård. Öfverallt, i trädgårdar och vinplantningar, på vägar och torg, såg man stora hvita kalkhögar, på hvilka ett litet provisoriskt träkors angaf den dödas namn. En vackrare kyrkogård har väl aldrig funnits. Hösten med sin rikedom på frukter af alla slag var inne; de hade ej berörts af den dödens suck, som gått fram öfver människorna. Grafvar under dignande drufklasar och rodnande persikor!

Ännu ett helt år förblef staden i detta skick. Sedan transporterade man liken till en kyrkogård, de bortflydda invånarna begynte återkomma, företagsamhetsandan vaknade på nytt, man började bygga, ehuru nu mest trähus, främlingar strömmade åter till.

Och nu går landtmannen som förut sorglös mellan sina vinplanteringar, sjuklingar söka hälsa och lifskraft i de förrädiska källorna, man skämtar och leker, dansar och sjunger midt ibland ruinerna.

En olycka kan ske, ja, det är sant, men hvarför skulle den just ske, medan vi äro här!

1888.

En vinterdag i Napoli.

Floridiana.

Jag vet icke, om bjällrorna nu klinga på Stockholms gator, men att naturen där är död vid denna tid, det vet jag: inga blad på träden, intet spirande lif på jorden, som blott är höljd i snö och slask — och man lefver instängd mellan vadderade dubbelfönster och brasan i skymningen.

Det är så underligt att tänka sig detta, då man, som jag i kväll, kommer hem från ett sju timmars ströftåg i fria luften och sätter sig ner för att skrifva med lampan på bordet och balkongdörrarna ännu öppna ut emot hafvet.

En vacker dag i augusti kan hemma hos oss icke vara varmare, sol- och doftrikare än denna decemberdag här. På mitt bord står den blomsterskörd, som jag har hemfört från min vandring: stora, praktfulla, dubbla kamelior, orangeblommor från ett träd, som samtidigt bär mogen frukt, en gren af ett mandarinträd med frukter, icke större än ett körsbär, en myrtengren med frukter, pelargonier, azaléor och andra, allt

för många för att kunna uppräknas, och så rosor, massor af rosor, allt sammans plockadt i fria luften en decemberdag!

I Vomero på sluttingarna öfver Napoli håller man på att bygga en ny, stor stad. Ett kvarter är under arbete. De nya gatorna och palatsen stå redan färdiga, men ännu tomma, isolerade från den öfriga världen — ty hvilken napolitanare gör sig i denna värme, under denna solhetta, det besväret att släpa sig uppför trappor, som väl äro fyra gånger så höga som Mosebackes där hemma?

Flera af de präktiga villorna, tillhörande Napolis aristokrati, offras här med sina parker och trädgårdar för de nya banala, korrekta gatuanläggningarna. I en af dessa dödsdömda parker var det jag gjorde min blomsterskörd i dag, det är *där* jag har tillbragt hela den varma sommardagen midt i vintern. Denna trädgård, skön som en dröm, förenade allt hvad rikedom, smak, ett härligt klimat och en hänförande natur förmår frambringa, och likväl har den inom sina murar blott gömt minnen af sorg och lidanden. Småborgaren, som nu vandrar här en söndags middag med hustru och barn, säger suckande: »Den som vore så lycklig som ägaren af denna villa! Hvilka afundsvärda människor!» Och likväl har lyckan aldrig haft hem här. Den enda staty i den nu öfvergifna trädgården som står kvar — kanske glömd, ty något konstvärde har den icke — och som föreställer ett gråtande barn, symboliserar tragiskt de människolif, som här ha för-

runnit. Och med tragisk röst svarar den tomma villan på frågan: »Bor här nu ingen?» — *Ingen!*

Och när en af sällskapet med vanlig röst säger: »De äro alla döda eller olyckliga!» upprepar ekot i det öfvergifna huset så märkvärdigt tydligt: »*Döda eller olyckliga!*»

Denna förnäma villa, byggd af en kung, bebodd uteslutande af Napolis högsta aristokrati och förut otillgänglig för alla andra, har nu intet annat att göra än att säga efter alla de småborgare, som närma sig den, att upprepa allt, som säges omkring den.

Det var den sedan två gånger bortjagade kung Ferdinand IV, som byggde denna villa och skänkte den till sin gemål till vänster, prinsessan di Partanna. Senare öfvergick den till hennes dotter som hemgift vid hennes giftermål med grefve Montesantangelo; men den unga grefvinnan dog snart och efterlämnade en son, som släpade sig genom ett eländigt lif, sjuk af ryggmärgslidande, och till sist gick omkring som ett djur på alla fyra i dessa lunder af citron- och mandarinträd, mellan plaskande fontäner och terrasser, burna af kaktusklädda murar, där de stora, saftiga frukterna, *fichi d'India* (af en kaktusart), svälla mellan grenarna, med det blånande Medelhafvet och det hvitskimrande Napoli under sig.

Den siste ägaren, prinsen af G., gifte sig med en skön peruvianska. De hade icke bott där mer än några månader, då den unga hustrun, misshandlad,

besviken, sinnessjuk af sorg och förtviflan och med sitt första barn på armen, lämnade palatset. Mannen, som var ruinerad, sålde det hela till ett aktiebolag — och nu skall, som sagdt, en ny gata med två regelräta, banala husrader gå fram här.

Emellertid stå de dödsdömda träden där ännu i i hela sin prakt, fontänerna plaska, gräset spirar och blommorna dofta och bära frukt. På den stora teatern, anlagd i det fria med lefvande kulisser, liksom på Drottningholm, växer ogräset frodigt. Den forne trädgårdsmästaren, som hade 12,000 lire om året för att hålla trädgården i ordning, vaktar nu porten för det nya bolagets räkning med en melankolisk min — och det gråtande barnet sitter ensamt och bortglömdt på en gräsplan mellan halvilda rosor, inskärpande den gamla sanningen: »intet är så skönt här i lifvet, att det ej har gjutits tårar däröfver».

1888.

Julen i Napoli.

Man gör alldeles icke så liten affär af julen här, som vi i allmänhet tro om Södern. Under mer än en veckas tid är hela Napoli ifrigt sysselsatt med förberedelser till denna fest. Hela Napoli — men icke i den kända bemärkelsen af »hela Paris» — ty här är det egentligen folket, som högtidlighåller julen.

De första förebuden voro ett smattrande ute på gatan som af en mängd små explosioner. Några engelska och amerikanska familjer vid bordet i min pension foro upp förskräckta: är det Vesuv? Och en 12-årig flicka begynte storgråta: å!. det är Vesuv! Vi skola alla dö!

Men det var icke den fruktansvärda jätten, som denna gång uppfyllde luften med dån. Det var helt enkelt några små explosiva bomber, som man kastade på gatorna för att fira den antågande julen. Detta folk af stora barn måste göra buller, när det skall roa sig, och hvar man gått på gatorna under denna

julvecka, har man plötsligt fått se en liten bomb explodera vid sin fot. Men är det icke farligt? Jo, visst är det farligt. Föregående åren tillförde alla jular hospitalen en massa krymplingar. Därför är det numera, då Napoli börjar göra vissa anspråk på att vara civiliseradt — förbjudet! Jag, som nu sett denna jullek när den är förbjuden, kan ej annat än skatta mig lycklig, att jag ej var här när den var tillåten. Det är också numera förbjudet att mjölka getterna ute på gatan och att ha inneboende kalkoner, höns och andra mindre snygga djur. Men utanför mitt hus är gatan ofta spärrad af så stora hjordar af getter, att man måste vänta en lång stund på att komma fram. När därtill komma höns, kalkoner, åsnor, hundar, katter, så — nog är det lif på gatan alltid — men icke kan man just påstå, att det stora Napoli, med sina 600,000 (sex hundra tusen) invånare ännu är en civiliserad stad!

Det andra julförebudet var herdemusiken på gatorna. Herdarna komma i små trupper in från landet, bärande en hel fårkropp på ryggen och ur denna framkalla de nu ett slags julmusik. Det är den sedan gammalt berömda Zampognan, enligt katolikernas tro samma instrument, hvarmed herdarna hyllade den nyfödde Kristus.

Alla handlande göra stora tillrustningar. De flytta ut ur husen och ställa upp sina varor på gatorna. Själftva Toledo, Napolis främsta och mest trafikerade

gata, är nu så inkräktad af dessa tillfälliga handelsstånd, att, när man redan under vanliga förhållanden ej kan komma fram här annat än steg för steg, så tvingas man nu att stå stilla långa stunder för att vänta på en möjlighet att kila in sig bland mängden och komma framåt några steg. Det är mycket värre än i Londons City, ty där skynda alla framåt i raka linier, som icke mötas, och där stannar aldrig någon stilla på gatan. Här återigen är en gata icke bestämd till människors fortkomst — här är den en stor salong dit man går för att prata och hälsa på sina bekanta. Den aldrig afbrutna filen af vagnar, med Napolis »signore», som fara till promenaden vid stranden, håller ofta stilla emedan någon dam från vagnen vill räcka handen åt en mötande herre af sina bekanta eller vill låta betjänten eller kammarjungfrun stiga ned för att köpa en eller annan sak i förbifarten. Samtalet drager ut på längden, kuskarna bakom bli otåliga, tillrop och svar växlas, skrik, hojtande, gräl, skratt. — så kommer tåget i rörelse igen, tills det om några minuter åter stannar.

Alla handelsstånden äro rikt prydda med flaggor, draperier, blommor och löf, madonnabilder samt om aftonen en mängd fotogenlampor — ofta vanliga salongslampor, som man flyttar från sitt hvardagsrum ut på gatan. Handelsvarorna bestå mest af mat; ty den vanligen så måttlige napolitanaren äter omåttligt på julaftonen — oaktadt det är s. k. fastedag, d. v. s. man äter intet kött. Julaftonsmåltiden består af fisk

framför allt ett slags stor ål, grönsaker, frukter och tårtor. Men icke *en* fiskrätt, utan tre, ända till sex olika, beroende på hur förmöget huset är — och två, tre grönrätter, fyra, sex olika tårtor samt frukter, nästan från alla årstider. Man har här den seden att bevara på träden enkom för att skördas till jul en hel mängd af sommarens frukter; fruktstånden erbjödo sålunda den brokiga anblicken af färska, nyplockade drufvor, fikon och plommon, på samma gång som äpplen, päron, apelsiner, mandariner, fichi d'India samt ännu åtskilliga andra, som vi därhemma aldrig ens hört talas om, och som det därför är lönlöst att nämna.

De massor af fisk och grönsaker, som funnos på gatorna aftenen före julaften, äro något alldeles häpnadsväckande. Hela S:ta Brigida, en stor, bred gata, är förvandlad till ett fisktorg, där fiskarna äro utbredda på borden så smakfullt som möjligt med till exempel en liten röd fisk i gapet på någon stor — form och färg blandade med vissa äстетiska hänsyn, så att den smala, hvitgröna ålen slingrar sig kring en trind, knubbig, nästan gulfärgad fisk, den — i min smak — vedervärdiga polypen, med sina oräkneliga armar, famnar åtskilliga »frutti del mare» (hafvets frukter) som man kallar alla dessa snäckor och sniglar, hvilka sitta bland klipporna och hvilka alla här anses ätbara. Ostronen och hummern äro för de rikes bord — polypen och snigeln gör samma tjänst på den fattiges. Prisen på det ena som det andra äro i dag stegrade

till det orimliga. Hvad kostar den stora hummern? Åtta lire. Hvad kostar ett dussin ostron? Ett par lire. (Andra dagar 60 centesimi.)

För att undvika de gräl, ofta slutande med våldsamma slagsmål, som förr framkallades af säljarnas försök att väga fisken med undermått, har municipalitetet upprättat enkom för jul en provisionel byrå midt på gatan, där hvar och en kan låta gratis kontrollera vikten af den fisk han köper. Det är därför alldeles icke lifsfarligt längre att gå mellan fiskstånden på själfva julaftonens morgon, försäkra mina napolitanska vänner.

Grönsakerna äro uppstaplade i högar, i berg på själfva den smutsiga gatan. Åsnorna komma ännu i sista stund knogande med sina bördor, och möter man en sådan, med bara broccoli, ett slags grön blomkål, lastad åsna på en smal gata, så kan man knappt komma förbi. De napolitanska sötsakerna äro mycket goda, men mycket dyra. Tunga som bly, osmältbara äro de, och på juldagsmorgonen, efter den stora »fastedagen», ha apotekarna fullt upp att göra med att sälja magrenande medel.

* * *

Julaftonens förnämsta tilldragelse, näst den långa måltiden, är midnattsmässan. Vi gåfvo oss i väg kl. 11 för att hinna fram kl. 12 till dömen. Droskor är det nästan omöjligt att få tag i denna natt, och som

det är mycket varmt, orka vi icke röra oss fort. Vi gå utan ytterkläder och digna af värme, en kvaf, tung, fuktig siroccovärme.

Vi passera S:ta Lucia. Himlen är molnbetäckt, såsom alltid vid siroccovindar, men dessa moln äro hvita, genomskinliga och lysande, ty det är månsken. Ljus glindra från alla fartyg i hamnen, fyrbåken sänder sina klara, afbrutna glimtar — och där, ännu litet högre än fyrbåkens lanterna, synes en annan blänkfyr, med ett rött, eldliknande sken. Det är Vesuvius, hvars tunga bröst arbetar oafflåtligt och som för hvarje andetag utspyr en eldslåga.

På gatorna är ännu mycket folk i rörelse; de exploderande bomberna smattra vid våra fötter, på balkongerna i fattigkvarteren stå kvinnorna med vaxljus i händerna och låta vaxet drypa öfver ens hufvud, bengaliska eldar upplysa oväntadt då och då en husrad.

Så komma vi in i kyrkan, som är proppfull af folk. Uppe vid det stora högaltaret, i strålande ljus-sken, röra sig massor af hvita präster. Kardinalen med mitran sitter på en tron, alla canonici gå fram och tillbaka, knäfalla, korsa sig, göra alla dessa för den oinvigde mystiska tecken och åtbörder, flyttande Evangeliet först från höger till vänster och sedan från vänster till höger, utställande sakramentet till beskådande och tillbedjan, välsignande det, sedan förtärande det — alltjämt sjungande den egendomliga, enformiga, söfvande sången; många klara och fylliga röster. Det

hela är stämmingsfullt, vackert och invaggar i drömmar den, för hvilken allt detta är form utan innehåll.

Efter mässans slut kl. 2 på natten är det en föreställning på en liten folkteater. Pjesen kallas »*Ordets födelse*» och är en kvarleva af de gamla mysterierna, all modern dramatisk konsts vagga. Den utfördes förr i kyrkan, nu ges den på teatern, men endast denna enda gång på året, om julnatten, omkring den timme, då man anser att Kristusbarnet föddes.

Jag inbillade mig att detta skulle vara något mycket intressant och karakteristiskt och ville nödvändigt gå dit. Och karakteristiskt var det, men på ett helt annat sätt än jag hade tänkt.

Teatern är belägen delvis under jorden och man måste gå åtskilliga trappor ner för att komma in. Här var en förfärlig trängsel, och när vi närmade oss själfva ingången till parketten, hörde vi inifrån ett skrik, stoj, hvisselpipor, skratt och handklappningar, så att man ej kunde tro annat än att representationen redan var i full gång och att den var af en ytterst sensationsväckande beskaffenhet. Men ridån hade icke ännu gått upp en gång. Det var den allt för rikliga julmåltiden med åtföljande vin och likörer som framkallade denna stämning, högst oväntad för den, som likt mig trodde sig komma till ett religiöst skådespel. Jag har aldrig sett eller föreställt mig en sådan teatersalong. Herrarna i logerna — hvad för slags herrar? — skreko öfver till hvarandra tvärs öfver salongen, utslungande kvickheter och förolämpningar, damerna

skrattade, — folket, det verkliga folket nere på parterren, som betalt sin lira för att få se skådespelet på scenen och ej för att göra oväsen i salongen, begynte blifva otåligt, då ridån gick upp och aktörerna ej kunde få öronljud.

Jag hann ej att se mer än ett par herdar, som talade om något, som jag icke hörde, samt djäfvulen och en ängel, som disputerade om huruvida Kristus verkligen skulle födas denna natt eller ej, då den napolitanska familj, med hvilken jag var, bröt upp.

»Då grälet redan nu är så långt gånget, kunna vi riskera att de om en halftimme skjuta på hvarandra med pistoler,» sade de. Det vill säga icke djäfvulen och ängeln, men »herrarna» och folket.

Och så gingo vi hem genom den milda, ljumma natten. Vattenkonsterna spelade, blommorna doftade på de offentliga planteringarna, vi stannade emellanåt för att svalka oss — det var julnatten kl. 3! Om tre, fyra timmar stiga de upp hemma i Stockholm och klä på sig det varmaste de ha för att gå i julottan!

Jan. 1889.

Snöfall i Napoli.

För några dagar sedan ville jag skriva ett bref om våren i Napoli — ty den hade ingått så glad, så strålande af sol i ljus, i färg, i doft, i blom, att jag tyckte att äfven det svagaste återgifvande häraf skulle glädja dem, som där hemma traska i snömodd. Men när jag så i dag på morgonen öppnade mina fönsterluckor, så hvad ser jag? Är det möjligt! Jo, det snöar!

Hvilka underliga känslor, som därvid bestormade mig! Jag blef stående vid fönstret, jag kom tillbaka dit, fängslad, ja, nästan rörd.

Den första snön!

Jag glömde att det var mars i stället för oktober, jag såg ej ens på Medelhafvet, som häfde sig med stora, klargröna vågor under mitt fönster. Intrycket, stämningen var starkare än reflexionen. Och på samma sätt, som man ej kan säga »jag tackar» i telefonen utan att bocka sig för talröret, emedan vissa ord till följd af gammal, inbiten vana alltid föra med sig vissa

åtbörder, på samma sätt väckte den första åsynen af snö efter en lång sommar till lif alla de stämningar, som den i så många, många år brukat göra allt sedan barndomen eller åtminstone den första ungdomen.

Det är alltid en blandad känsla af glädje och vemod. Sommaren med sitt friluftslif, de ljusa nätterna, de friska saltsjöbaden, doft af skog och vilda blommor, af ängsmarker med hövålmor — allt detta är ännu så friskt i minnet, och du har kanske gått och trånat därefter allt sedan du kom tillbaka in till staden. September har kanske haft vackra dagar, som hos dig väckt ett slags illusion om att sommaren egentligen ej är slut, det är bara du, som rest ifrån den, men den finns ännu därute på landet. Så kommer i oktober den första snön, och nu vet du att det är riktigt slut. Åtta långa månader ännu, innan du åter skall lefva i naturen. Åtta månader af snöslask, yrväder, köld, kulen himmel och åtminstone halfva tiden mörker — med all den tyngd detta lägger öfver sinnet!

Men medan snöflingorna falla stora, hvita, ulliga och mjuka och så småningom breda sitt idealiserande täcke öfver den smutsiga gatan, måla sig äfven andra, ljusare bilder för din inre syn. Du hör det lilla klingande ljudet af den första slädbjällran, och du tänker på, hur gladt och muntert det i alla fall låter, när inemot jul under den beslöjade himmelen, i halfmörkret, hela gatan klingar af dessa bjällror. Kanske tänker du på friska skridskofärder mellan holmar och uddar

i solsken, under kallblå himmel — du ilar fram med några af dina vänner, du ser skolungdomens jublande skaror omkring dig — lite rödfrusna om näsan, men så friska och käcka — och du kommer hem till ditt middagsbord så hungrig och så upplifvad, som vore åtta månaders vinter bara lek, och på aftonen samlas du med familjekretsen och med några nära vänner. Innanfönstren äro isatta, mattorna på, lamporna brinna klart och du låter lägga in en andra brasa i kakelugnen — du är omgifven af alla de föremål, som du så småningom under årens lopp samlat omkring dig och som blifvit dig kära, emedan de äro ämnade att glädja ditt öga med litet färg och värme under de långa månader, då det finns så föga utomhus, som lifvar blicken — du sitter i ditt soffhörn och talar och diskuterar, och aftonen förflyter fort — och du tror att du är lycklig, att lifvet icke kan vara annorlunda, du märker icke den slöhet och tyngd, som mörkret och vinden lägger öfver ditt sinne, ty du känner dig så skyddad, så ombonad, så trygg i ditt varma, trefliga hem.

Allt detta stod jag och läste i snöflingorna som föllo stora, vida, ulliga utanför mitt fönster. Men de bredde intet täcke öfver gatan, och förgäfves lyssnade jag efter den första bjällran. Och så bröt plötsligt en solstråle igenom molnen, och den fördref med ens alla mina drömmar. Ty himlen blef så hög med ens, det blef ett sådant färgspel öfver vattnet, som låg och kastade sig oregelbundet och oroadt mot kajen, och

Vesuvius, som var skinande hvit från hufvudet till fotabjället, bolmade fram en så tjock rök, att man ej ens kunde taga snön på allvar. Nej, detta haf har aldrig känt en isboja, denna sol har aldrig varit omgifven af en så tjock molnvägg, att den ej brutit igenom, denna vulkan upphör aldrig att sjuda och ryta och kasta brännande lava och glödande stenar på det hvita snötäcket.

Hvad står du och fantiserar om hemlif bakom dubbla fönster bland kära föremål i en familje- och vänkrets, om en lång vinter med mörker och trefnad — det är ju i stället en lång sommar med ett evigt solsken, som ligger framför dig. Det är icke *hem* och *in* du skall, det är *ut* i det fria. Inga tjocka murar mer, som skydda för drag, ingen treflig skymningsstund i ditt väl ombonade kabinett, ingen vänkrets, som talar ditt språk och förstår dina tankar! Det är icke ett *hem*, som Södern ger dig, icke skydd och omvårdnad och trygghet. Men det är icke heller nödvändigt, ty väl kan du frysa äfven här, men icke så att du stelnar, väl kan solen bränna för hett ibland, och väl kan en jordbäfning störta omkull ditt lösligt hopfogade hus, som ingalunda står på hälleberget; men om du icke har några murar, som skydda, så är det heller ingenting som stänger — från naturen, från lifvet.

Mars 1889.

Allegría.

Vårstämning från Capri.

Jag vet intet, som ger ett mer fullt och strålande intryck af den traditionella napolitanska glädtheten än när man en vårmorgon beger sig af till Capri. Först allt det muntra lifvet vid hamnen, S:ta Lucia, pojkar som ligga på magen och spela kort, kvinnor under skämt och glam som reda ut hvarandras långa, svarta hår, båtkarlar, fiskare, utbudare etc. — det är det vanliga virrvarret med rop, skrik och skratt under det lysande solgasset. Så föres man i roddbåt ut till ångbåten, som ligger ett stycke ut på redden — roddarna lura en naturligtvis och taga dubbelt så mycket betaldt som de borde, om de kunna komma åt — lyckas de, så skratta de åt vår dumhet, lyckas de icke, så skratta de åt sitt eget misslyckande. Så kommer man då upp på ångbåten, som är proppfull af Bædeker-utrustade herrar och damer, och medan man väntar på att den skall gifva sig i väg, hvilket naturligtvis sker minst en halftimme senare än

det är bestämdt, åtaga sig åtskilliga halfstora pojkar att underhålla passagerarna med att stående i vickiga roddbåtar utföra diverse gymnastiska eller teatraliska öfningar, skrikande, nej, sjungande under tiden muntra sånger. Nu höres ett egendomligt, jodlande läte. Alla passagerarna störta till den sidan af ångbåten. Hvad är det? En af pojkarna har blixtnabbt låtit sina få klädespersedlar falla och störtat sig i vattnet för att visa sin simduglighet.

Ändtligen ångar fartyget ut öfver golfen, och det underbara, allt för ofta besjungna men alltid obeskrifbara panoramat af det skinande hvita Napoli, amfiteatraliskt upptornande sig mellan denna safirblå himmel och detta emaljerade haf, mellan det rykande Vesuvius och de ännu snötäckta bergskedjorna i bakgrunden å ena sidan, å andra Posilipos leende, blomstrande, villa-prydda kuststräcka samt Capo Nisidas, Ischias och Procidas djärfva konturer — utbredde sig för våra blickar och framlockade månet långdraget Ooooh! från engelsmännen och så många »wunderschön» från tyskarna, att man skulle önskat kunna stoppa till öronen på sig för att få njuta i fred.

Men det fick man i alla fall inte. För den, som vill försjunka i stilla naturbetraktelse, är visserligen icke en Capri-båt rätta platsen.

Fyra män framträda nu på däckets med violiner och mandoliner och föredraga i sång, mimik och ackompanjemang de vackra, melodirika och glada napolitanska folkvisorna, den ena efter den andra. Än

är det den öfverdådigt uppslupna *Funiculi-funiculà*, som beledsagas med dansande rörelser, hvilka synas ofrivilliga och oemotståndliga och kännas så smittande, att det knappt skulle förundra om alla passagerarna stego upp och begynte dansa med — än är det den smäktande ljufva kärleksvisan om *S:ta Lucia* eller den veka, stämmningsfulla *Mia Napoli, bella Napoli!* — och så bryter munterheten lös igen i ett kärleksgnabb mellan tvenne älskande, som för första gången lämnats ensamma och hvilkas tämligen vågade språk säkert skulle komma de engelska misserna att vända bort hufvudet i stället för att, som nu, hjärtligt skratta — om de förstode napolitanska. Grälet slutar med ett samstämmigt: »benedetta mamma!» en jublande, skrattande lofsång till mamman, som gått bort och lämnat sin dotter ensam hemma.

Nu gå sångarna till andra sidan af däckets efter att ha inhöstat så många soldi de kunnat klämma ur de motvilliga resandenas fickor, och för oss börja nya föreställningar. Först korall-, sköldpadd- och kaméförsäljarna, som söka fresta de oerfarna med sina låders vackra och inbjudande innehåll. Jag har nu varit för länge i Napoli för att det ens skulle kunna falla mig in att köpa något på ångbåten, och jag vet att det enda sättet att undgå deras efterhängsenhet är att *icke* svara »nej, jag tackar» — och framför allt icke kasta en enda, half blick på varorna, utan endast göra en liten, nästan omärklig napolitansk gest

med handen. Den verkar som ett frimurartecken: »lura inte mig, min vän; för gammal räf» — och mannen går strax vidare. Men jag följer nu hans handel med intresse och gläder mig med honom, när han lyckas lura någon af de nykomna att köpa. Så kommer käpputbudaren med käppar, som äro »aldeles outhärliga» för en dags uppehåll på Capri, om man ej vill riskera att bryta af sig armar och ben bland klipporna. Och sedan kommer en vacker, frisk, rundkindad ung nunna af de emanciperade, som går omkring öfverallt med en frihet som ingen annan italiensk kvinna, och ber vänligt leende om en slant för de obotligt sjuka. Har ni efter allt detta några soldi kvar i fickan, är det bra, ty ni får ännu många tillfällen att göra af med dem, innan ni når bestämmelseorten.

Vi backa ett ögonblick utanför Sorrentos grönskande stränder och släppa af samt taga upp folk i småbåtar — och se här en ny utställning på däck! Trämosaikerna från Sorrento, smakfulla, lockande och prisbilliga såsom hela den moderna italienska konstindustrien.

* * *

Nu ha vi lämnat kusten och styra kursen rätt på Capris blå grotta. Väl 20—30 små båtar omsvärma strax ångbåten, och medan man står i kö för att komma med i den, uppvaktas man af en fem, sex

olika matsedlar från de olika restauranterna vid Marinan, som bjuda på frukost. Många rätter och mycket lågt pris. Det är alltid något att trösta sig med, medan man uthungrad väntar på att de 30 båtarna i två omgångar hunnit föra det stora antalet resande in i den blå grottan och ut igen. Icke strax ut igen likväl. Ty när man kommit in i den underbara klipphålan, till hvilken ingången är så trång att man måste lägga sig ned i båten för att passera, ehuru grottan själf är en vid och hög sal, en sal, värdig tronsal åt bergakungen, underrättas man om, att om man vill betala ytterligare 2 lire förutom de 1: 35 man redan erlagt för båten, så kan man få se en man simma i det blå vattnet, hvarvid hans kropp synes så starkt färgad, att man tror honom iklädd en djupblå simdräkt. Då vi finna priset något högt — hvar och en af dessa inemot 100 passagerare 2 lire till en man, som simmar några slag — upplyser man oss, att vattnet härinne har feber med sig, hvadan det är lifsfarligt att simma däri, och att alla, som försökt det, blifvit sjuka utom denne ende man, som nu stått emot i flere år. Det går i de flesta — det berättas på ett så trovärdigt sätt, och grottan ser så hemlighetsfull ut.

Vistas man sedan någon tid på Capri, så får man dock se så många badgäster roa sig med att simma in där, att man slutar med att göra det själf för att få det nöjet att se sig själf blå — och man upptäcker,

att det endast är när ångbåten ligger där, som man får feber däraf.

Nu ändtligen styra vi då mot Marinan och måste åter i båtar för att komma i land. Här slitas många händer om vårt bagage — men egendomligt nog med bara kvinnliga händer. Capri är ett kvinnorike. Männen äro nästan alltid borta på långa sjöresor eller i Amerika, och kvinnorna bygga husen, odla jorden och taga emot främlingarna. Hur lätt den där raska kvinnan nu slänger min tunga kappsäck på sitt hufvud, medan jag själf stiger upp på åsnan, och hur rask och stadig hon går uppför de branta stigningarna upp till byn. De flesta hus i Capri ha sten för sten burits på kvinnornas hufvuden, säger en engelsk författare.

Med undersam glädje insuper mitt öga åter skönheten af detta natursceneri, medan min åsna småtrafvar uppför backarna på de smala stigarna mellan murarna. Här är det enda ställe jag sett i Italien, där man ännu finner vild natur — de branta, spetsiga, fantastiskt formade klipporna medgifva ingen kultur. Än stupa de alldeles öfver ens hufvud, än breda de ut sig och bilda djupa dalgångar, och på de sluttande sidorna växa vilda blommor i frodig rikedom. Ruinerna på topparna äro minnen från Roma-väldet och från medeltiden; den lilla byn ser ännu ut som på saracenernas tid, vin-, orange- och fikonplanteringarna bilda massor kring bergets fot, golfen och öppna hafvet göra djupa inskärningar öfver allt i ön och bilda trånga sund, grottor och vikar, Vesuvius och Sorrentokusten

rodna på afstånd i drufsafstens färg, fiskarbåtarna afteckna sina romerska segel mot horisonten — allt är ljus, klarhet, harmoni, fullkomlighet.

Glada tillrop och skämtsamma ord växlas mellan de mötande kvinnorna på vägen, hvar och en med sin börda på det käcka hufvudet.

* * *

Uppkommen på den lilla piazzan träffar jag på alla mina gamla bekanta där, hvilka ropa ett »välkommen», som förefaller så hjärtligt, att man tror det är äkta. »La bella Carolina» går fortfarande och säljer sina koraller med sin vanliga frimodiga, nöjda min, gamla Spadar med sitt excellens-utseende sitter fortfarande modell, Concetta, som i fjol med sin åsna brukade föra mig till badet, har nu en liten pojke vid bröstet, Carméla, den grekiska skönheten, som i tarantellan så väl förstod att dölja den lilla brist som naturen gifvit Capris vackraste flicka till påminnelse om människans ofullkomlighet — hon haltar något när hon går — är nu förlofvad med en Signore.

Godt för henne, om han verkligen gifter sig med henne, ty ingen Caprigosse vill ha henne, säger min följeslagerska.

»Hvarför det?»

»Å, en flicka, som setat modell i flera år.»

»Har hon då varit modell för en bildhuggare?»

»Naken modell, menar ni? Nej, det kan då ingen Capriflicka fås till. Nej, nog har hon alltid setat klädd, men gossarna här tycker ändå inte, att det är bra att en flicka sitter så där under ögonen på en man hela dagen. Och hvem vet, nog har han kanske också löst schaletten någon gång från halsen.»

Tre timmars ångbåtsresa från Napoli, och en sådan stränghet i seder!

»Carméla har också haft ett äfventyr i vinter,» fortsätter min åsnas ägarinna. »Hon har blifvit så fåfäng af det där modellsittandet, att hon vill ha en klädning med garneringar och puff baktill. Det kunde naturligtvis modern inte tillåta, ty en flicka, som kläder sig så, gör sig till spektakel för alla och anses inte ärbar — men då blef flickan så förargad, att hon ställde till ett stort spektakel och grät och skrek mot modern. Och strax efter det försvann hon från hemmet. Bröderna sökte henne öfverallt och fingo slutligen reda på henne uppe på kastellet — ruinen af ett medeltidsslott, som ligger på toppen af det branta berget — och när de funno henne hade hon förlorat målföret. I åtta dar kunde hon icke tala, men sedan fick hon igen stämman, och då berättade hon att 'il brutto' (den lede) hade bortfört henne på hästryggen samt att han hade velat kasta henne ned för bråddjupet i hafvet, men att madonnan hade kommit i egen person och räddat henne. Af skräm-
seln hade hon emellertid mistat rösten.»

»Nå, fick man aldrig reda på sanningen?» frågade jag naivt.

»Hvem vet, om hon sagt någon osanning?» svarade min följeslagerska allvarligt.

»Il brutto» huserar nämligen mycket här på ön ännu. Icke blott att kor och grisar ofta dö af »mal'occhi» (onda ögon), men här förekomma äfven sjukdomsfall bland människor, förorsakade af oväntade sammanträffanden med denna personlighet på vägar och stigar.

Men man tar det icke så fasligt illa ändå. Lefver man ärbart och ber flitigt till madonnan, så går man nog fri. Och för resten är det tids nog att tänka på olyckan, när den kommer. Denna risk att möjligen möta den onde spelar i alla fall icke större roll i deras fantasi än för andra människor risken att ådraga sig en sjukdom på naturligt sätt, och hindrar dem ingalunda att njuta lifvet och vara glada och sorglöst muntra såsom intet annat folk jag sett.

* * *

Och denna munterhet smittar oemotståndligt äfven främlingarna. När man kommer från Napolis något tryckande luft, dess smuts, fattigdom, laster och oärlighet, så verkar denna ensamma klippö med sin friska luft, sitt snygga, ärliga och frimodiga folk, sina enkla och rena seder som ett lifvande bad.

Här kan man lägga ett guldstycke på piazzan och ingen skall stoppa det i sin ficka, — i Napoli kan man icke gömma det så väl, att ej öfvade händer kunna finna det; — här kan man sofva för öppna dörrar och lämna huset öppet när man går ut. Ja, sorglöshet i alla afseenden, det är den stämning som griper en här.

I Pagano, det karakteristiska, äkta italienska hotellet med sina terrasser, loggior, utsprång, sin förtjusande, intrasslade oregelbundenhet, sina djupa, svala rum, dekorerade med väggmålningar af de många generationer af artister, som haft sitt tillhåll här, är till och med munterheten i afton så högröstad, att när man plötsligt kastas ensam in i detta glada sällskap, blir man nästan beklämd däraf. Det är högsta säsongen nu för Capri och matbordet har utgrenat sig ända intill det omöjligas gränser. Efter middagen naturligtvis dans, viol- och mandolinspel, sång och tarantella i den stora vestibulen, där den vanliga utställningen af akvareller och andra konstarbeten äfven pågår.

Något enerverad af allt detta stoj drar jag mig undan ut i den lilla trädgården, som doftar starkt af rosor och violer i den ljumma vårnatten. Vinlöfven slingra sig kring de brutna stuck-kolonnerna, orangerna glöda däremellan, natthimlen är gnistrande stjärnklar — och utanför muren draga spelande och sjungande skaror — det är annandag påsk, och årets största glädjehögtid ger ännu genljud i luften.

Allegria, allegria!

Ja, för alla dem som glädjas i flock, i grupp eller i par! Men för den ensamma är intrycket för starkt. Munterheten, vårluften, blomsterdoften, naturens utsägliga skönhet, det väcker vemodskänslor, och man tänker på den vackra och sanna strofen:

Naturen er skjön kun ved Hjerternes slag,
Som en Blomst ved den elskedes Bryst.

Maj 1889.

Sommarlif i Italien.

Jag hade alltid med en viss fruktan motsett en sommarvistelse i Italien. Jag trodde som alla nordbor, att med maj månads utgång var det bäst att vända ryggen åt det trolska Södern, som just då visar sig från sin mest förföriska sida, och uppsöka det ostadiga vädret med regnskurar, dimma och blåst på toppen af alperna eller i den höga Norden.

Måhända tillhör jag den högre djurart, som har lätt för att acklimatisera sig. Men därför vill jag uppmana alla, som känna att de tillhöra samma släkte, att afstå från den sedvanliga fördomen att man blott skall se Italien på den årstid, då klimatet här är ostadigt liksom sommaren i Norden, och rymma sin väg så snart det verkligt oföränderligt, fullkomligt sköna begynner.

Det lönar knappast mödan att för hundra gången upprepa, att Capri är en af de skönaste platser på jorden. Allt för mycket är redan taladt och skrivet därom. Själf har jag också för ett par år sedan gifvit luft åt en Capristämning i tryck. Men allt detta, både

hvad jag och andra ha haft att säga om Capri, har dock bara varit turistintryck. Denna gång har jag kommit hit som bofast napolitanska på den tid af året, då alla främlingar redan för länge sedan rest, och de erfarenheter, man då gör, äro något olika.

Alla hotell stå mer än halftomma, ja, de flesta ha blott tre, fyra gäster. Napolitanarna ha först på de sista par åren börjat fästa sin uppmärksamhet på Capri under sitt sökande efter ett lämpligt sommarställe. Endast det elegantaste hotellet här, Quisisana, är tämligen väl besatt, då den del af Napolis *high-life*, som förr brukade slå sig ner på hotell Vittoria i Sorrento, nu blifvit fördrifven därifrån af en difteriepide mi, som är orsaken till, att Sorrento i år är alldeles öfvergifvet.

Med undantag af den smula societetslif med därmed följande toalettprakt, som om aftnarna utvecklas på Quisisana, är lifvet på Capri så enkelt, primitivt och äkta landtligt, som i den ensligaste norska fjällbygd. Hotellen, som mest bestå af små villor, ligga kringströdda tämligen långt från hvarandra på sluttningen från hamnen upp till staden. På Capris enda körväg kan man visserligen efter ångbåtens ankomst möta några vagnar, men på alla de andra små vägar och stigar, som slingra sig upp öfver backarna, synes aldrig annat än infödda, barbenta, brunstekta barn, kvinnor med en börda på hufvudet, men sällan några karlar. De äro alla sjömän och äro alltid ute på resa,

om man undantar de få, som hålla till nere vid hamnen.

Vi bo i en villa, som tillhör samma ägare som Quisisana, men ligger på landet nära hafvet, medan det större hotellet ligger inne i själfva staden, som om sommaren icke erbjuder de bästa sanitära villkor.

Vi äro de enda gästerna i hela detta villahotell och ha därför till vår disposition en hel byggnad med en *loggia* eller af pelare uppburen balkong, som löper rundt kring huset, och där man alltså ständigt kan finna en skuggig plats vid hvarje tid på dagen, och där det alltid blåser en frisk fläkt från hafvet, som ligger under oss på tio minuters afstånd. Också under *pergola'n* i hotellets trädgård finner man större delen af dagen en skuggig sittplats. Vinlöfvet är så stort och rikt vid denna årstid, att det bildar täta väggar och tak till denna löfsal, behängd med stora drufklasar, som hålla på att mogna, men ha lidit en smula af vintern.

Vill man arbeta något, måste man stiga tidigt upp och taga sitt bad sent, ty efter badet skall man, äfven om man är i besittning af den mest utvecklade nordiska energi, svårligen kunna uträtta något.

Vi bege oss alltså ut, just som solen står högst på himlen, och då man, efter hvad det påstås i nordens, icke kan göra annat än sofva med stängda fönsterluckor. Den korta promenaden ned till stranden är onekligen en smula kritisk. En stackars nordbo, som är van vid, att solen endast lyser på en kant,

blir här alldeles förvirrad, då dess hvita strålar sticka en i ögonen från norr, söder, öster och väster, ofvanifrån och nedifrån. Man skrattar därför åt mig, emedan jag blott genom lyckträff en eller annan gång oförmodadt råkar hålla parasollen i den riktning, hvarifrån solstrålarna egentligen komma.

Nere vid stranden träffa vi strax Alessio, en äldre sjöman med den karakteristiska Capritypen, den djärft skurna näsan, den smärta figuren, den bruna hyn och den muntra, käcka minen. Baddräkterna kastas i båten, Alessio, som står barfota i den våta sanden, böjer ett knä till brygga åt mig, och på det viset kommer jag oftast torrskodd i båten; om icke, gör det heller ingenting, ty skorna torka snart på fötterna. Vi ha nu flere badplatser att välja emellan. Vi kunna fara till *bagni di Tiberio*, där ännu ett par murar stå kvar i vattnet, men stranden är här så solig, att vi, stackars fruntimmer, som ju alltid måste taga vissa hänsyn till vårt yttre, utsätta oss för att bringa ett alltför stort offer i detta hänseende. Visserligen har baddräkten långa ärmar och är tämligen höghalsad, och visserligen har man en stor hatt på hufvudet. Men för att man icke först skall bli röd som en indian och sedan svart som en neger, borde man dessutom ha långa handskar på sig och taga parasollen med sig ut i vattnet, men det vore ju icke riktigt bekvämt. Vi gå därför i stället till ett annat litet strandparti, som hela dagen ligger i skugga under en lodrät bergvägg; det är egentligen litet för

kallt, men Capri har icke något öfverflöd på strandplatser, och man föredrar vid denna tid för mycken skugga framför för mycken sol.

Vi möta på vägen en hvitmålad båt med tält, full af herrar och damer af alla åldrar. Det är en napolitansk prins med sin talrika familj, som valt sig samma badplats som vi. Far och mor, bröder och systrar simma här tillsammans. Klippan har olika afklädningsrum för de båda könen.

Vi undersökte här om dagen vattnets temperatur och funno till vår häpnad, att den icke var högre än 21 grader Celsius i skuggan. Vattnets starka salthalt — Medelhafvet är som bekant ett af de saltaste haf, som finnes — är kanske förklaringen till, att det kännes så mycket varmare än till exempel Östersjön, som också midt i den varmaste sommaren kan ha en lika hög temperatur. Säkert är, att man kan uppehålla sig en hel timme i vattnet utan att frysa. Men när man så kommer upp, och i synnerhet när man klär på sig långsamt och klär sig i den djupa skuggan under de branta klipporna, är man skyddad mot att plågas af värmen hela dagen och natten. Det lyckas oss till och med att göra den visserligen korta, men mycket branta färden i solskenet upp till hotellet, utan att svettas, och vi njuta hela dagen af en behaglig känsla af svalka, som många gånger kommer mig att utbrista: »Men det är ju inte sant, att Italiens sommar är så het. Jag skulle inte vilja, att det vore en

enda smula kallare än det är, ty då vore det inte längre så fullkomligt.»

Jag vill dock icke underlåta att betona, att endast den nordbo, som tål vid långa hafsbad, torde vara enig med mig. Utan denna afkylning skulle värmen säkert falla besvärlig. De af napolitanarna själfva, som icke taga bad, beklaga sig också ständigt öfver hettan.

För mig var det något nytt allaredan i den omständigheten, att vi kunde bege oss ut på en resa för att vara borta minst en hel månad, utan att taga med så mycket som ett enda ytterplagg, en enda schal, ja, icke en gång en enda regnvädersdräkt. Toaletten är den lättast möjliga. Herrarna gå i skjorta och linnebyxor med ett bälte om lifvet, lanneskor och en stor halmhatt, fruntimren i ofodrade batistklädningar med bluslif, därunder en stärkkjol, ett tunt, genombrutet linne, snörlif af bara fiskben, sammanhållna af ett slags genomskinlig trådtyll, genombrutna strumpor, lanneskor och stor halmhatt. Silkesvantar, parasoll och solfjäder fullända toaletten.

Efter badet kommer frukosten. Sedan sitta vi en stund under pergola'n, gå och se på, hur frukterna mogna i trädgården — persikor, *perkoker* — ett slags persikoliknande, men större och hårdare frukter — plommon och likon kunna vi nu plocka mogna från träden, somliga dagar också drufvor. Uppkomna på våra rum, öfverfallas vi oemotståndligt af söm-nighet; vi gå till sängs, stänga öfverallt för att få vara

i fred för flugornas surrande och sofva ett par timmar. Vid femtiden dricka vi te med citronskifvor — en mycket svalkande och läskande somnardryck — och gå sedan ut och spatsera.

Vi ha många vägar och stigar att välja emellan, men alltid bär det brant uppåt eller nedåt. Låt oss gå uppåt till Ana-Capri. Vägen tycks bokstafligen hänga öfver afgrunden; när man ser dess slingringar öfver sitt hufvud, förekommer det en, som om man knappast skulle kunna gå säkert där, och dock finner man, när man kommer upp, en bred körväg, som det har kostat en ofantlig massa pengar att anlägga, och som icke tjänar till någonting annat än att ge främlingarna anledning till en pikant utflykt i vagn.

Utsikten härifrån är emellertid af oöfverträfflig skönhet. Jag vill icke tala om Napoligolfen, om Vesuvius, Sorrentobergen och Ischia, om de plastiska linierna och bedårande färgerna, ty allt hvad man kan säga därom är så banalt, att man nästan ursäktar Heidenstam och Strindberg, som af ren motsägelselust blifvit drifna att påstå, att Italien icke längre är vackert för oss, men endast var det för våra farmödrar, och att Medelhafvet icke är blåare än Östersjön. Jag vill inskränka mig till att tala om den skönhet i det lilla, som utmärker denna tafla, omgifven af en ram så praktfull, att en realistisk författare lika väl som en realistisk målare skyr att skildra den — icke därför att han, som man påstår, bara älskar det fula eller det medelmåttiga, men därför att han känner, att den

fullkomliga skönheten, den fulländade harmonien svårligen kan åskådliggöras, vare sig med ord eller färger.

När man i Norden — jag menar icke bara i Skandinavien, utan ungefär hvar som helst norr om Alpena — skådar ned från en höjd öfver ett stort landskap, finner man nästan beständigt döda punkter, som ögat ilar förbi, utan att fästa sig vid, emedan de, om de icke störa taflan, åtminstone icke erbjuda något, som är värdt att iakttaga i detalj. Men här finnes knappt en enda sådan död punkt. Capri är vid denna årstid från den ena ändan till den andra en enda stor, tätt bevuxen, rikt odlad fruktträdgård. Det växer och spirar och doftar och bär frukt öfverallt i alla klippornas klyftor och vrår. Blott de lodrätt stupande bergen äro kala — men slutta de bara det minsta nedåt, strax äro de beklädda af något doftande, saftigt och ätbart. På de ställen, där de icke bjuda något för bordet, skänka klipporna i stället något till apotekarnas flaskor. Hela klippön är full af kryddrika örter, som dofta intensivt och smaka apotek. Nordborna föreställa sig ofta, att det myekna uppodlandet förstört naturen i Italien, och det kan ju också på sina ställen ha sin riktighet. Sorrento till exempel har knappt en enda promenad med fri utsikt. Alla vägar gå mellan höga trädgårdsmurar. Men Capris formation är alltför djärf och fantastisk, dess klippor alltför branta och tvärstupande, för att de fruktträdgårdar, som det lyckats att bekläda dem med, skulle kunna skada deras vilda skönhet. Jag vet intet

ställe i Europa, som i en sådan grad som Capri förenar det odlade och det vilda, fruktbarheten och den storslagna nakenheten.

Står man på toppen af en klippa och hör hafvet brusa under sig samt ser det bryta sig fradgande mot de hvassa strandklipporna, återfinner man sin barndoms och ungdoms drömmar i stämningen vid våra kuster. Sätter man sig om aftonen under pergola'n och insuper all den doft, som strömmar från det växande lifvet omkring en, tänker man ofrivilligt på trädgården där hemma med äpple- och päronträden, af hvilkas frukter en del ej hinner mogna fullständigt, på rotfrukterna utanför, som så ofta svika landtmannens förhoppningar, på gårdsplatsen framför huset med dess mödosamt omhuldade blomsterrabatt, där en enda af de kaktéer och aloeplantor, som här pryda murarna och förföljas som ogräs, skulle utgöra en blomsterälskares stolthet.

Ja, man anställer ofrivilligt ständigt i tankarna dessa jämförelser, när man är född i Norden och lefver i Södern. Men hvad tjänar det till? Föraktar man sitt eget fattiga, tarfligt klädda barn, när man ser en liten prinsessa, klädd i valenciennespetsar från topp till tå? Man tänker helt filosofiskt: hon är väl också utsatt för mässlingen, kikhosta och knip i magen. Här kan också skörden slå fel ibland. Vinlusen kan fördärfva drufvorna, för mycket regn i april kan utsätta fruktskörden för att ödeläggas, och

det dåliga dricksvattnet kan framkalla rubbningar i matsmältningen.

Ja visst! Men låt mig slippa att tänka därpå. Låt mig drömma några veckor under den tindrande natthimlen, drömma om den fullkomlighet som vi nordbor, vi födda fantaster, alltid längta efter, och som aldrig tar en så tydlig form och gestalt för vår yttre syn som i Södern!

Aug. 1892.

NÄR IL SIGNOR DUCA BESÖKER
SIN LANDTEGENDOM.

Ett stycke italienskt landtbrukarlif.

Den nuvarande ducan är en ung man, som nyligen ärft egendomen efter sin far, det vill säga han har ärft endast en del däraf, han har flera syskon och egendomen har undergått en ny styckning såsom redan många gånger förr skett, ty fideikommisserna afskaffades såsom bekant i Italien jämte alla feodalrättigheter vid tiden för franska revolutionen. Det är ännu resterna af det gamla hertigdömet, som finnas inom familjen, men yngre söner, gifta döttrar etc. hafva i hvarje generation delat jorden med titelinnehafvaren, så att på hans lott återstår nu endast såsom hans själfskrifna egendom det gamla kastellet i ruiner med omkringliggande jord samt den gamla *tavernan* (landtvärdshuset), där hertigarna, hans förfäder, hade såsom feodalrättighet privilegiet att upptaga skatt af alla vägfarande — ett betydande privilegium, ty *tavernan* ligger just på gränsen mellan de stora hufvudvägarna Rom—Napoli och Napoli—Abruzzerna. Hade den nuvarande ducan fått behålla detta privilegium, liksom i England vissa liknande feodalrättigheter

existera ännu i dag, så skulle han vara en mäktig man.

De forna hertigarna hade visserligen den motsvarande skyldigheten att bevaka den allmänna säkerheten på dessa stora farvägar och höllo för ändamålet en liten trupp beridna och beväpnade män. Nu besörjer staten detta och har därför en trupp karabinierer liggande i kvarter i själfva den gamla tavernan, samt betalar hyra härför till ägaren.

Ducan är nygift och hans hustru är utländska. Det är i dag första gången hon besöker sin mans egendom. De fara med morgontåget klockan åtta från Napoli. Vägen går genom ett landskap, som för en nordbos ögon knappast synes naturligt i sin öfverflödande rikedom. Vinskörden skall begynna i morgon; rankorna, hängande i festoner från träd till träd, synas formligen digna under drufklasarnas mängd och tyngd, de sitta så tätt, så regelbundet, som vore de enkom upphängda på trådar, och under dem växa alla slags trädgårdsprodukter i frodig mängd. Där ligga stora meloner i långa rader, där ett slags ofantliga kurbitsar, lysande gulröda i köttet, där krypa de guldglänsande pomidori (tomater) fram, och tallösa andra jordens frukter, som ej ha något namn på svenska, täcka hvarje tum af jorden. Och midt ur denna frodiga grönska stieka åtskilliga fruktträd upp sitt hufvud, tjänande på samma gång som stöd för vinranksfestonerna. Det grå fikonträdet med sina stora svarta eller ljusgröna frukter och sin fantastiska,

kantiga form, glänsande silfverpopplar, oliver, persikor och ibland en lund af kastanjer sticka af mot den djupblå, ljusdruckna himmelen. Pinjernas väldiga kronor sätta sina svarta fläckar här och där på taflan, och i bakgrunden tecknar sig ljus och skiftande i violett en förtoning af Apenninerna, denna väldiga bergskedja, som drager sin skönhetslinie genom hela Italien från norr till söder.

Tåget gör ett uppehåll vid Teano, den station där man stiger af för att fara till det jämförelsevis nya, blott ett par hundra år gamla slott, där ducans familj under de sista generationerna pläгат taga in vid besök på egendomen. Slottet ligger på utkanten af en liten stad på några tusen invånare, belägen på en kulle. Det är gammalmodigt utan att vara antikt, ett af dessa karakteristiska italienska hus med flera olika taktytor, många terrasser, oregelbundna rum, som ofta ligga det ena en trappa högre än det andra, stora praktsalar för herrskapet, fuktiga bakrum utan sol och ljus för tjänstefolket.

Här hade *la nonna* (farmodern) sitt favoritsäte. Här älskade hon att spela *la castellana*, att om aftonen ha mottagning för småstadens honoratiores, hvilka samlades i den stora gula praktsalongen, möblerad på gammaldags italienskt vis med stolar uppradade längs väggarna, nakna marmorgolf och mosaikbord, med hela denna kalla lyx, som nu i det moderna Italien begynner att öfverallt gifva plats för vanlig europeisk hvardagstrefnad. Den stora salongen

var, mycket karakteristisk för tiden och landet, vid dessa mottagningar endast upplyst af ett par vaxljus vid det bord i ett hörn, där den gamla hertiginnan satt, och gästerna bjödos naturligtvis ej på en tillstymmelse till traktering.

Men den nuvarande ducan, som är ett barn af det unga Italien med instinktiv sympati för den nya tidens former, afskyr detta slags representantskap och har aldrig kunnat trifvas i det gamla slottets öde salar.

Vid nästa station, som ännu bär det gamla hertigdömet's namn, stiga de af. De mötas vid nedstigandet af två vaktare i husets livré och med långa bössor samt af den gamle förvaltaren.

Vaktarna äro lönade af egendomsägaren, men utnämnda och beväpnade af staten, så att de äga offentlig myndighet att upprätthålla ordningen, att arrestera och äfven att skjuta på obehöriga, som vilja göra öfvervåld eller som olofligen intränga på egendomens område. Herrskapet tager aldrig ett steg på sina ägor, utan att vara följdt af åtminstone en af dessa vaktare, ty trakten är ännu osäker. Speciellt är det den stora kastanjeskogen, som ännu sträcker sig intill det gamla kastellet å ena sidan, å andra sidan till en bergsby, där hvarenda man varit straffad för någon förbrytelse, som gör trakten osäker. Denna skog omgaf fordom kastellet på alla sidor, nu har den blifvit uthuggen af den ena generationen efter

den andra, och hvetefält och vingårdar ha blifvit planterade i dess ställe.

Tavernan ligger alldeles vid stationen. En tät plantering af stora Eucalyptus rundt omkring tyder på osund terräng, som man på detta sätt sökt att uttorka. Febrar gå dock alltjämt här, folkets ansiktsfärg bär spår däraf.

Tavernan själf är en rymlig gammal byggnad af detta egendomliga, fästningsaktiga utseende, som utmärker de italienska landthusen. Här är fortfarande, liksom i gamla tider, ett betydande landtvärdshus och gästgifveri, ty många stora stråkvägar mötas här, och här är därför också förlagdt karabinierernas hufvudkvarter.

Herrskapet går för att bese ladugården, som nyligen brunnit, och besluta om de nödiga reparatio- nerna. En skara folk, tillfälliga värdshusgäster, för- bönder, skjutspojkar, en herreman i trasor, en kring- vandrande akrobat, kvinnfolk och barn från närliggande hus, följa alla med sydländingens vanliga nyfikenhet herrskapet i hälarna, och blanda sig i samtalet med råd och upplysningar. Då de tala om eldsvådan, råka de strax i den lifligaste sinnesrörelse, som hade den skett i natt, fast det nu redan är en hel månad sedan. Värdshusvärdens hustru kastar ifrån sig barnet, som hon har vid bröstet, och kommer inrusande i ladu- gården, utan att ha haft tid att draga igen klädningen, samt börjar med stora gester att beskrifva sin sinnes- rörelse vid det rysliga tillfället.

»Signor duca, hvad ett stackars kvinnfolk måste lida. Jag låg med lillan vid bröstet och tänkte på ingenting. Gesù, Giuseppe e Maria, då ser jag flammor slå upp mot himmelen, jag känner rök. Jag far upp, jag skriker på hjälp, jag kör ut gubben. O, madonna mia. Vi kunde ju brinna inne allesammans. Och ers excellens kan tacka mig att icke hela hans egendom blifvit lagd i aska.»

Ducan får så många upprepade beskrifningar på hvad de lidit, hästarna hopträngda i ett mindre stall, så mycken halm och hö uppbränd och så vidare att han slutligen finner sig föranlåten påminna om att han icke har någon skuld i det som skett, utan de själfva, hvilka utan lof upplåtit stallarna till nattkvarter åt ett regemente förbitågande kavallerister, hvilka anstiftat olyckan.

»Ni hade åtminstone varit skyldiga anmäla det för förvaltaren.»

Då tystnar den talföra kvinnan och börjar tänka på lillan, som hela tiden visat sin missbelåtenhet med den afbrutna måltiden. Hon gör blott, i det hon går, ett sista försök att kasta skulden på andra.

»De infama soldaterna,» säger hon. »Och de hjälpte ej ens till med släckningen, emedan kaptenen hade fått order till afmarsch.»

Nu framträder den f. d. gentlemannen, som länge med oroliga gester gifvit tillkänna sin önskan att närma sig ducan.

»Evviva, il signor duca!» utropar han patetiskt.
 »Il signor duca kommer hit bland sitt trogna folk liksom fordom vår älskade konung Francesco II.»

»Hvad är det för en?» frågade herrskapet förvånadt de kringstående.

»Un povero pazzo» (en stackars fåne), svarar man med låg röst.

»Och hvad vill ni af mig?» frågar ducan.

»En audiens, ers excellens, fem minuters enskild audiens.»

»Vänta till senare.»

»Vänta till senare. Just så svarade mig också Francesco II,» upprepar den legitimistiske gentlemanen.

Den enskilda audiensen hade naturligtvis till mål begäran om pengar. Gentlemanen var på resa, hade tagit in här på värdshuset och kunde ej komma vidare af brist på medel. Han lät sig nöja med ett par lire, gjorde en ny hofmannabugning för »il signor duca och Francesco II» och försvann äntligen.

Men nu önskade också akrobaten ett enskildt samtal med il signor duca. Han behöfde femtio lire, hvarken mer eller mindre, för att kunna fortsätta resan till Rom, ty han hade haft den olyckan att den häst, han kommit ridande på, dött på vägen, och nu hade han intet annat fortskaffningsmedel än järnvägen. Också han nöjde sig med ett par lire.

Under allt detta hade åtskilliga af kvinnorna omgifvit duchessan. Med italienarnas vanliga älskvärdhet

hade de hälsat henne välkommen och önskat henne lycka, och nu kommo de fram med hvad de hade på hjärtat.

»Signora duchessa, ni vill säkert gå in i kyrkan och hälsa på madonnan. Jag ber er då att lägga märke till en sak. Madonnan behöfver en ny klädning, excellensa. Den har redan länge varit dålig, men vid sista processionen på madonnans fest tappade de nöten henne i backen, klädningen blef sönderrifven och barnet fick näsan skrapad. Vi ha nog sagt mellan oss, att vi ville gärna skjuta ihop till en ny klädning åt henne, men så menade en: bara icke sedan la signora duchessa blir sårad, när hon kommer. Passar det sig för oss att gifva madonnan en ny klädning utan att deras excellenser veta af det.»

Duchessan, som är uppfostrad i den protestantiska religionen, fast hon väl aktar sig för att tala om det för detta naiva folk, som då skulle förlora allt förtroende till henne, känner sig helt förlägen öfver den nya skyldighet, som på detta sätt anvisas henne: att tänka på madonnans toalett.

Hon går in i kyrkan, en liten vacker byggnad i florentinsk stil, nybyggd af *il nonno* (farfadern), med trätak af bjälkar, stora apostlar målade på väggarna, ett marmoraltare, på hvilket står madonnan med barnet, med sin dubbla krona på hufvudet samt klädd i gul sidenklädning med guldbroderier.

»Men er madonna gör ju aldrig några underverk,» säger ducan skämtande. »Hvarmed har hon förtjänt sig en ny klädning?»

»Det gör hon visst,» svarar den kvinnan, som hela tiden fört ordet. »Hon har hjälpt mig en gång ur en svår sjukdom.»

En ung skjutspojke med mössan käckt på sned och ett karakteristiskt medeltidsansikte med den stora, romerska näsan och det tätt krusiga håret, sådan som man ofta ser typen här i all sin renhet, infaller nu med affekterad öfverlägsenhet: »il signor duca har rätt, den här madonnan duger inte stort till. Natten sedan vi haft festen för henne och burit henne i procession brann ju ladugården.»

Kvinnan protesterar lifligt.

»Det är ju tvärtom henne vi ha att tacka för att icke hela huset brann ner, med allt hvad vi ägde och hade.» — »Och så blef hon väl för resten vred för att man tappat henne i marken,» insinuerar en annan.

Emellertid lofvar ducan, att om allt går väl i hans familj och han till den tiden har en arfvinge, så skall duchessan skänka madonnan en ny klädning till hennes fest nästa sommar. Och duchessan lofvar sin lilla sicilianska kammarjungfru, som står i närheten, delad mellan sin djupa andakt framför madonnan och sitt intresse att höra på allt hvad som säges, att hon skall få brodera den nya klädningen. Hon klappar händerna af glädje. Det är hennes specialitet

och hennes största fröjd att brodera prydnader för kyrkor.

Då man nu en gång är inne på kyrkliga frågor, passar värdshusvärden på att komma fram med en framställan. Prästen, som skulle läsa mässan i kyrkan hvarje söndag, ville inte komma dit vidare, emedan hans arvode blifvit minskadt genom egendomens delning. Nu fick han bara tre lire och fyrtio centesimi för hvarje mässa, och han vill ej nöja sig med mindre än — fyra lire!

»Och jag ger honom ändå hvarje söndagsmorgon efter mässan en kopp kaffe och en likör,» infaller en kvinna, som hade en liten kaffeutskänkning i tavernan.

»Och ni förstår, signor duca,» fortfar värdshusvärden, »att jag gör en förlust därpå, om det ej mer läses mässa här hvar söndag. Ty det kommer ju mycket folk till mig efter mässan, kan ert excellens förstå.»

Ducan är icke någon gynnare af präster och skulle helst dragit in hela anslaget till mässans uppehållande.

Kanske skulle han gjort detta utan tvekan ett år förut, då han nästan inte kände sitt folk, bland hvilket han aldrig lefvat. Men under det år han varit herre här har han dock vid sina upprepade besök lärt att inse, att detta fattiga, oupplysta men fantasirika folk har behof af den fest och glädje, den poesi och stämning, som den katolska kyrkan i så rikt mått förstår

att skänka. Och därför samtycker nu den unge radikalen och antiklerikalen till den storartade förhöjningen af prästens lön, med sextio centesimi för hvarje mässa! Och det är icke alldeles säkert att icke i hans hjärtas gömdaste vrå en liten rörelse kan spåras, då kvinnan högljudt lofvar att bedja till madonnan för att den väntade tilldragelsen i hans familj skall aflöpa lyckligt. Det finns knappast någon född katolik, uppfostrad i ett troende hem, för hvilken ej de troendes förböner ha någon betydelse.

Ändtligen kan nu herrskapet lämna tavernan och gifva sig upp mot kastellet i vagn; de två vaktarna följa till häst med sina långa bössor. Det ser ståtligt och en smula medeltidsaktigt ut.

Vägen går i långsam stigning mest genom hvete-fält. Här är icke längre den utomordentligt bördiga jordmån, som utmärker Napolis närmare omgifningar. Detta är en bergstrakt, och klimatet är jämförelsevis hårdt, här faller snö om vintrarna, och odlingen är mycket litet uppdrifven. Folket står på en ytterst låg ståndpunkt och lefver i fattigdom. Egendomsägarna ha under många generationer aldrig lefvat på godset. Slottet i Teano ligger långt från denna del af egendomen och där vistades för öfrigt familjen endast några veckor af året under vinskörden. Hela egendomen är, enligt det gängse systemet här, utarrenderad bit för bit till små jordbruksarbetare. De betala ett ytterst lågt arrende — detsamma som på förfädrens tid, ehuru skatterna på jordegendomen

sedan dess ökats så oerhörddt, att de uppsluka mer än de små arrendena inbringa — men oakadt dessa låga arrenden har folket dock icke förmått bringa sig upp till något välstånd. Detta beror väl till en stor del på att de äro okunniga, följa blindt gammal slentrian och veta ej att tillgodogöra sig den i alla händelser ytterst odlingsbara jorden.

Den nuvarande ägaren begynte som alla nya med att vilja reformera. På en jordlapp upptäckte han en rik, naturlig vattentillgång. Han erbjöd därför arrendatorn att låta sätta dit en vattenpump, som skulle gifva honom tillfälle att här anlägga en grönsaks-trädgård — den mest inbringande och mest intensiva af all odling — och som skulle inbringa honom tio gånger så mycket som den åkerlapp han nu hade, utan att han därför skulle få någon ökning i arrendet.

Men denne var ingalunda belåten med förslaget.

»Inte förstår jag mig på att vattna. Vi ha nu i alla tider haft säd här, och det kan vi sköta. Det andra begriper vi inte.»

Till en vaktares hustru, som hade flera barn, erbjöd han att gifva henne en ko i present, jämte en jordlapp för den erforderliga gräsodlingen; ladugård fanns redan på deras gård. Men här samma motstånd.

»Hvad ska' vi med ko att göra. Vi ä' aldrig vana att dricka mjölk.»

Och detta ett folk, som i genomsnitt har ingenting annat att äta än det hvete och den majs, som de ensamt odla och som de förtära i form af bröd

och polenta. Lök är deras enda grönsak och däraf äta de i riklig mängd till brödet.

Gårdarna ligga spridda här och där på sluttnin-garna mellan kullarna. Dock icke på längre afstånd från hvarandra, än att man ser en fem, sex på en gång från vägen. Det är de vanliga italienska landt-husen, hvitkalkade med platta tak och sparsamt med fönster.

Vagnen stannar nu vid foten af den kulle, på hvars topp kastellet ligger. En liten åsna med dam-sadel väntar på duchessan, de andra gå till fots den branta vägen upp. Och här uppe möter nu en på en gång pittoresk och inbjudande anblick. I alla ruinens skrymslor slingrar sig med intensiv ihärdighet, trots alla utrotningsförsök, en mängd vilda kläng-växter, uppe på själfva taket af tornet har en ung ek klättrat upp och håller på att med sina rötter spränga den redan fallfärdiga ruinen. Inne i själfva ruinen ligger ett landthus och här befinner sig nu den nye ägaren inför sin älsklingskapelse.

När man i katolska länder vill söka sprida en primitiv kultur, finnes det, äfven för en radikal tidens son, ännu blott ett godt medel: att anlita munkarna. Och sålunda har den antiklerikale ducan och hans i ett protestantiskt land uppvuxna gemål ej kunnat hitta på något bättre sätt för att höja sitt folks ekono-miska och intellektuella ståndpunkt, än att här, i centrum för egendomen, där man från kullens höjd kan blicka fritt öfver hela territoriet i östan och

västan, anlägga ett eremitage. För knappt ett år sedan begyntes denna anläggning, och frukterna visa sig redan.

Det begynte så: tre franciskanermunkar inbjödos att taga sin bostad i det gamla landthuset, som rustades upp för ändamålet. De fingo dessutom till skänks af ägaren två kor, ett par svin, en hel hönsgård, kalkoner och en åsna, jämte ett stycke jord i närheten af bäcken, lämplig till grönsaksodling. Villkoren voro blott att de skulle förvandla detta eremitage till en mönstergård rundt omkring samt att herrskapet, när de ville vistas där en fjorton dagar under vinskörden, skulle finna huset väl försedt med skinka, korf, ost, grönsaker, olja, vin och frukter — kort sagdt, allt hvad ett så litet ställe kunde producera.

Och hvilket litet paradiset är icke redan nu detta eremitage! Af vinplanteringen, som begynner på denna sidan om kastellet och sträcker sig helt ned i dalen, har ett stycke blifvit tillgodogjort för att skapa en pergola utanför huset, det vill säga vinrankan har lyfts upp till öfver fönsterhöjd och ledts till att forma väggar och tak åt en lång allé. Hur skuggrikt och svalt det är där under vinlöfstaket och hur rikt och tätt tak och väggar i detta ögonblick äro behängda med tunga klasar, som väga nästan en hel kilo hvar! Och mellan vinrankan slingra sig rosor, som äfven krypa rundtomkring tak och väggar. Simpla stembänkar till hvila; på ett stenbord är upplagd en hel samling antika romerska mynt, lampor och dylikt, som munkarna funnit under sin gräfning i jorden.

På ömse sidor om pergolan sträcker sig köks- och fruktträdgården, eller rättare plantskolan för fruktträd. Här finnas alla de mångfaldiga arter af frukter, som denna jord med litet vård och omsorg är i stånd att frambringa, och härifrån delas unga fruktträd gratis ut till hvar och en af folket, som önskar det. Ännu ha blott få begagnat sig däraf, det är alltid den vanliga invändningen: »inte förstå vi oss på att sköta det» — men munkarna äro tålmodiga, de hjälpa med råd och dåd och så småningom skall nog hvarje stuga ha sin frukt- och grönsaksträdgård.

Bakom kastellet ligger den farliga kastanjeskogen, som innan munkarna kommo hit var alldeles igenvuxen af snår och buskage. De ha nu huggit och röjt, så att den del däraf, som ligger närmast kastellet, blifvit förvandlad till en präktig park med vårdade gångar.

Det första munkarna begärde när de kommo hit var att få inreda ett kapell. Ducans familj har sedan tre sekel den rättigheten att hvar de vistas få sätta upp eget huskapell med eget altare och låta läsa mässan där. En systerdotter till en påfve fick denna rättighet för sig och alla sina afkomlingar. Den yngste ducan hade visserligen varit fast öfvertygad om att han aldrig skulle begagna sig af denna rättighet, men nu, då han en gång inlätit sig med munkarna, var det ingenting annat att göra. Och så läses mässan här i hans eget eremitage hvarje dag af en af munkarna, hvilken har prästerliga rättigheter.

Ett af rummen i nedre våningen har blifvit användt till detta kapell, i de andra två bo de tre munkarna. De tre rummen ofvanpå äro inredda för herrskapet själfva. Från det midtersta rummet kommer man ut på en tämligen stor loggia med vidsträckt utsikt öfver hela landskapet. Kulle vid kulle, alla med dessa egendomliga nyckfulla linier, som tala om vulkaniskt ursprung. Här och där på topparna en fästningslik stad eller ett förfallet kastell. Slutningarna öfverallt beklädda med hvete, majs och vin, fläckvis med oliv-, mandel- och kastanjeplanteringar. Längre bort mot horisonten förtona sig de aflägsna bergskedjorna, och öfver det hela ligger den varma sydländska belysning, som förlänar allt en så egendomligt bedårande, idealiserande prägel. Det är midten af oktober, och ännu visar termometern tjugufem grader i skuggan, ännu talar intet om höst eller förgängelse, blott om högsommarens fulla yppighet.

Duchessan sitter betagen och stirrar på denna fläck af den sydländska jorden, som hon kan kalla sin. Och för hennes inre syn framträder lefvande ett oktoberlandskap från hennes eget hemland. Frostnätterna ha redan kommit, löfven falla tätt och snabbt, så att stora, vida utsikter öppna sig öfverallt, där man under sommaren lefvat instängd bakom en mur af grönt. Landskapet går sin stora förvandling till mötes i detta de stora förvandlingarnas land. Kyliga fläktar draga genom luften, naturens stora begravningsdag nalkas. Inom kort skall den nu blå insjön vara

krithvit och bergfast, de nu i prunkande färger skiftande träden skola stå nakna, skelettartade och skälfva för nordanvinden, där det nu är mödosamt upparbetade gräsmattor och blomstergrupper skola då döda drifvor ligga tätt packade — och solen skall under månader hålla sig nere vid horisontranden och utbreda öfver landskapet denna egendomliga halfskymning, som lägger vemod öfver sinnet och drömmar i hågen. Då skall det vara ensamt i de aflägsna landthusen, där blott sällan en munter bjällerklang tillkännager besök af alltid aflägsna grannar. Men till all lycka finnes där i nästan hvarje stuga en tidning och några böcker, en stor del af ungdomen far till folkhögskolan och kommer hem full af nya intryck — och far själf lägga kanske af arbetsrocken och reser upp till riksdagen för att representera sitt folk.

Här blir under tiden allt sig likt. Träden fälla ej sina löf, kommer det litet snö, smälter den genast för solen — den enda omväxlingen består i de olika arter af gröda och frukter, som de olika årstiderna gifva. Och folket saknar ännu hvarje spår af andlig näring, mässan och processionerna äro det enda andliga innehållet af deras lif. Visserligen gå barnen i skolan och den nya generation, som växer upp, skall representera en ny tid, äfven för detta sent väckta, men af naturen mottagliga och intelligenta folk.

EN AMMAS HISTORIA.

När man en vacker vårdag i februari spatserar i den s. k. villan i Napoli — en offentlig park med skuggiga ekalléer samt en dekorativ palm här och där, som sträcker sig längs med hafvet och »banchina lasacciola», Napolis Hyde Park, där ekipager köra af och an mot solnedgången — tilldrages ögat strax af de många brokiga kostymer, som lysa under de gamla stenekarna. Ammorna och dibarnen ha nämligen här sitt förnämsta tillhåll; och ammorna i Napoli äro en ras för sig, så utpräglad att amman blifvit en typisk figur, som lika väl som sin särskilda dräkt också har sina särskilda karaktersdrag och sin särskilda historia.

Hon är hustru till en landtbrukare i smått, från en bergstrakt. Det finnes vissa trakter i omgifningarna af Napoli, där snart sagdt hvarenda bondhustru beger sig till Napoli för att söka amplats, medan i andra trakter ingen ens drömmer därom. Och hvar och en af dessa trakter har sin särskilda amkostym, som icke är en folkdräkt utan ett slags arrangerad teaterkostym, som dock är så bunden af traditionen, att man fåfängt

skulle försöka öfvertala en amma att bära en annan dräkt än den, som ammorna från hennes hemort bära.

Ursprungligen var det endast aristokratien, som bestod sig lyxen af en amma i kostym. Nu har det blifvit en ambitionssak för bourgeoisin att hafva sina ammor grant utstyrda, och ser man en amma med sammetslif och stora guldgaloner, liknande epåletter, på axlarna, en kam med guldkulor i hufvudet och klädningen, lysande röd eller blå med rosa band eller brandgult — så kan man vara nästan säker om, att denna är anställd i en familj, där frun arbetar som en piga, där det kanske icke finns någon annan tjänarinna än amman, som i hvardagslag hemma uppträder med smutsiga, bara fötter, underkjol, fläckig korsett och bröstet ständigt hängande utanför, färdigt att i hvarje ögonblick i förbifarten gifva en skvätt mjölk åt den i sådana familjer alltid skrikande ungen.

Dessa samma husmödrar, som t. ex. själfva i hemlighet för mannen, hvilken hela dagen är i sin butik eller på sitt kontor, stryka in sin tvätt för att lägga afsides de tre lire, som mannen utbetalat för strykerskan, bestå sig också ofta lyxen att fara ut och åka i stort, öppet ekipage för att riktigt förevisa den granna amman och det likaledes mycket fint utstyrda barnet. En enda sådan åkning i hyrvagn kostar 8 fr., och frun måste alltså stå och stryka fyra hela dagar för att kunna bestå sig den.

I den mån som husmodern har en mer utvecklad smak, modifieras också ammans dräkt, färgerna blifva

mindre skrikande, spetsarna kring förklädet mindre breda men i stället äkta, den förgyllda kammen utbytes mot den vackra silfverpilen, epåletterna och guldfransarna mot veckade sidenband i dämpade färger, etc. Utan att frångå den traditionella stilen kan man på detta sätt åstadkomma ganska smakfulla dräkter, som taga sig mycket bra ut, när ammorna sitta gruppvis på de åldriga marmorbänkarna i den evigt grönskande parken med de hvit- och spetsklädda dibarnen vid bröstet, medan de något större barnen springa och leka eller åka i någon af de nätta charabankerna i miniatyr, som dragas af skäggiga bockar. På rotundan i midten af parken spelar musiken, och utanför på den långa kajen utmed golfen, säkert en af de vackraste promenadplatser i världen, fara vagnarna fram och tillbaka i ett oafbrutet zigzag, med damer i ljusa toaletter, och mot den djupblå himlen aftecknar sig den ena efter den andra kvinnoprofilen, ren i linierna, som en fint skuren kamé. Ammorna samtala lifligt sinsemellan och samtalet rör sig alltid kring de villkor hvarpå de blifvit anställda samt de presenter i form af kläder och smycken, som de erhållit.

Villkoren äro i regeln 30 fr. i månaden, 100 fr. i guldsmycken, 100 fr. vid afvänjningen samt en fullständig utrustning från hufvud till fot, från klädningen till linnet, bestående af 6 plagg af hvarje slag, 6 klädningar, 6 par skor o. s. v. Men utom dessa från början fastställda villkor, vänta och fordra de extra presenter vid alla möjliga tillfällen: när barnet får

sin första tand, när det första gången säger mamma, pappa, mammolla (lilla mamma, benämningen på amman), när det första gången reser sig i sittande ställning, när det ställer foten på marken o. s. v. — för att icke tala om när det är dess fest- och dess helgonsdag, när det är ammans helgonsdag etc. Och äfven dessemellan hittar man alltid på att be om något: i dag en rad koraller, emedan det skulle förhöja effekten af guldhalsbandet, i morgon en ny bandrosett för håret med långa ändar, som gå ända ned till klädningsfällan, emedan hon sett en annan amma ha sådana, och hennes egna, som bara gå till midjan, synas henne för korta, i nästa vecka ett sidenrysch nedanför kjolkanten i samma färg som hårbanden, en annan gång ett broderadt förkläde, emedan det hon har af spetsar synes henne för tunt o. s. v. i oändlighet. Är man nöjd med amman, säger man ogärna nej, ty man önskar naturligtvis ständigt att hålla henne vid godt humör af fruktan att barnet eljest skall trifvas mindre väl.

Men ej nog med att man måste uppmuntra henne med presenter, man måste också tänka på att roa och förströ henne. Hon tillbringar större delen af sin dag på balkongen, när vädret tillåter att hafva barnet under fri himmel, ty därifrån kan hon se på de förbifarande ekipagen och de små familjescener, som alltid utspelas utanför husen af invånarna i bottenvåningarna. När hon skall ut på promenad, sättes hela huset i rörelse. Kammarjungfrun skall komma

in och kläda henne; själf kan hon icke sätta på sig alla sina prydnader, det är redan mycket, om hon själf kan fläta sina långa, svarta flätor, vanligtvis är det kammarjungfrun, som måste göra äfven detta. Och så blir frågan: hvem skall följa henne ut? Gå ensam kan icke komma i fråga. En ärbar hustru ensam på gatan! Det vore ju en skandal utan like.

Om baby skall ut följer nästan alltid modern själf med och man tar då vanligtvis vagn ned till villan eller uppåt Via Tasso, som mellan fruktträdgårdar slingrar sig uppåt slutningarna ofvanför staden, och man låter där amman stiga ur och promenera för att taga sig motion. Skall baby icke med måste någon af husets kvinnliga tjänare, helst en äldre, respekt-
ingifvande hustru eller änka, t. ex. kockens eller kuskens hustru eller de större barnens forna amma, som, sedan hon blifvit änka, kommit att stanna i familjen för sitt återstående lif, göra sig ledig och följa med. Barnens franska eller tyska eller engelska bonne kan också ibland, om hon är något till åren, få förtroendeuppdraget att vaka öfver amman på hennes af faror uppfyllda väg genom Napolis gator.

När man söker en amma har man antingen att vända sig till en af de bergstrakter, som har denna transportvara till specialitet, eller också till en af de »sensali», kommissionärskor, som förmedla dessa slags affärer. I förra fallet infinner sig den på förslag varande amman i eder bostad i Napoli, åtföljd af sin man, sin gamla mor — som alltid ser lastgammal

ut — och ofta af barnmorskan eller dennas man samt naturligtvis med sitt barn på armen. Ni måste betala resan fram och tillbaka för alla dessa personer antingen ni vill ha henne eller ej.

I senare fallet är det »sensalen», som ledsagar amman och hennes man på hennes sökande efter plats, och som tar hela första månadens lön för sitt besvär utom 5 fr. af ammans nya husbonde, hvarjämte hon så högt hon kan uppskörtar mannen för logis under väntetiden i ett slags hotell, fullt af ammor, dibarn, loppor och annan ohyra.

Men hur hårda än dessa »sensalers» villkor må vara, vågar ej amman sätta sig emot dem, ty dessa ha ej blott i sin makt att skaffa dem anställningar, men de ha den ännu fruktansvärdare, att få dem att förlora mjölken, eller som det kallas »förlora bröstet», om de äro missnöjda med dem. Hur detta går till vet ingen riktigt, men det lär vara alldeles säkert att de kunna göra det utan att komma i någon direkt kontakt med dem. Det är nog om de t. ex. se dem på långt håll ute. Ja, detta tro icke blott ammorna fullt och fast, utan äfven fruarna, och detta är också ett af de skäl, hvarför det anses så farligt att låta amman gå ut på gatorna. Många fruar våga aldrig taga en amma utan förmedling af dessa »sensaler», som eljes hämnas med att »taga från dem bröstet».

Om ammans yttre tilltalar er, sänder ni henne med en biljett till er husläkare, som underkastar henne en grundlig kroppsvisitation och endast rekomen-

derar henne, om han ej kan upptäcka den minsta ofullkomlighet, icke ens en skadad tand. Ni anställer henne då efter att ha kommit öfverens om priset samt å er sida uppställt vissa villkor: mannen får icke besöka sin hustru annat än en gång vid påsk och en gång vid jul, och han får då endast tala med henne i antikameran med alla dörrar öppna, han får icke skrifva till henne mer än en gång i månaden då han mottagit månadslönen, som aldrig kommer i hustruns händer utan skickas direkt till mannen.

Dessa månatliga bref äro dessutom underkastade en särskild kontroll, ty som hvarken man eller hustru kan skrifva, måste de alltid passera genom tredje man. Mannen vänder sig till någon offentlig skrivvare och hans bref innehålla nästan alltid klagomål öfver brist på nödiga pengar för jordbrukets drifvande, för att betala den bondhustru, som mottagit deras barn o. s. v. samt ett i artiga och formella ord affattadt vädjande till hustruns godhet, med Ni som tilltalsord, uppmaningar att tillfredsställa sitt herrskap samt kyssar på hand till den lille prinsen eller ducan eller marchesen. Brevet är nämligen afsedt att läsas af herrskapet, hvilka å sin sida, då de läsa upp det för amman, hoppa öfver allt som kan oroa henne, hvarför de upprepade ödmjuka vädjandena till hennes godhet aldrig komma till hennes öron förrän kanske i en något mindre afslipad form, när makarna träffas personligen till jul eller påsk.

Ammans bref till mannen skrivas af herrskapet under dennas diktamen, och innehålla vanligen uppmaningar att se väl efter barnen och att snart skriva och omtala hur dessa må.

Men på samma gång som amman med ömhet tänker på sin egen lilla, som hon öfvergifvit, icke egentligen af nöd, utan ofta endast af önskan att förtjäna penningar och guldsmycken eller också drifven därtill af mannen, som behöfver ett litet rörelsekapital för sin jordlapp, fäster hon sig dock oftast äfven vid det främmande dibarnet och vårdar det med samma ömhet som om det vore hennes eget. Det var en amma, som berättade mig, att när hon varit några månader i Napoli försökte hon förgäfvos att erinra sig sin egen flickas ansikte, och när hon sedan efter ett helt års bortavaro kom tillbaka till denna, kände hon sig främmande för henne och tänkte ständigt på det andra barnet hon lämnat och såg denna oupphörligt för sig, hur han vinkade med sin lilla hand till afsked.

Ja, det var egentligen hennes, Caterina di Filippos historia jag skulle berätta.

Hon tilltalade mig strax vid första anblicken för sin ovanligt milda och blygsamma uppsyn, i motsats till den vanliga typen, som är djärf, litet framfusig, medveten om sin viktiga roll i samhället. Hon hade något kufvad och ödmjukt i sitt väsen och svarade på allt hvad man sade eller frågade henne blott ett oföränderligt: »Signor» eller »Signora si», äfven då frågan borde besvarats med »no». Hon var liten till växten och tämligen

spenslig, hvilket emellertid icke anses som något fel; stora, fylliga kvinnor ha ofta mindre mjölk än små och seniga. Hennes hår var formligen blått som riddar Blåskäggs i långa, täta flåtor, lagda i en krans baktill, hennes hy var mörk och ögonen svarta med en glimt af skålmaktighet.

Den brunetta typen väljes alltid företrädesvis, den ljuslagda anses ha mindre kraftig mjölk. Hennes eget, fyra månader gamla barn, som hon bar på armen, inlindadt så hårdt att det var styft och rakt som en tråddocka, såg ovanligt präktigt ut, var alldeles blondt och af en så olika typ mot modern, att vi till en början misstänkte något knep. Det är nämligen en af de konster »sensalerna» använda för att få en amma antagen, då hennes eget barn är dödt eller sjukligt, att låna henne ett annat att presentera som sitt.

Men sedan vi låtit denna behålla sitt eget barn ett par dagar, försvunno snart alla tvifvel i detta afseende inför den omisskänneliga ömhet och omsorg, hon visade detta.

Den första åtgärd, som vidtogs, sedan hon blifvit antagen, var att sända henne till en offentlig badanstalt — i sitt eget badrum ville man naturligtvis icke släppa in henne — och låta henne, för första gången i sitt lif, taga ett ljumt bad. Så togos alla hennes kläder ifrån henne — icke den minsta tråd af sitt eget fick hon behålla, ty hvarje tråd luktade bondstuga — det gjordes ett bylte däraf, som skickades hem med mannen för framtida bruk, och hon ikläddes

nya kläder från hufvud till fot. Den person, som öfvervakade denna rengöringsprocess, hade äfven i uppdrag att kamma henne och väl undersöka hennes hufvud, hvilket, märkvärdigt nog, befanns utan invånare.

På detta sätt installerades Caterina di Filippo i sitt nya ämbete.

Hon var 23 år gammal och detta var andra gången hon var i Napoli som amma. Mannen var en själfägande jordbrukare, och det stycke jord han ägde frambragte allt, hvarpå familjen lefde. Af majs och hvete beredde husmodern de olika slags pasta, som utgöra en välbärgad landbrukarefamiljs förnämsta föda. För de fattiga är pasta (maccaroni och andra tillagningar af samma slag) en lyx, som endast förekommer vid påsk och jul.

Minestroner — d. v. s. alla möjliga slag af grönsaker, som växa under vinrankorna — kokas i vatten och tillagas med olja samt ätes som soppa. Frukterna, persikor, plommon, fikon, äpplen, päron, aprikoser och diverse andra — endast apelsiner och citroner växa ej i denna bergstrakt — torkas till vintern och ätas sedan kokta — olivlunden sörjer för det i en italiensk familj alltid stora behovet af olja — vinkällaren är väl försedd från den egna vingården — och så finnes ytterligare svin och höns på gården, så att köttmat vankas äfven emellanåt. Och allt detta på en moggio jord (tredjedelen af en hektar) d. v. s. icke mer än en vanlig trädgård. En liten tillstötande kastanjeskog förser också hushållet med en ypperlig föda.

Men så tillgodogöres också allt på denna bit jord. Vin- och fikonlöfven afplockas när frukterna äro mogna och användas till att göda svinen. Jorden vattnas, gödes och vändes oupphörligt. Man och hustru för-
rätta själfva sitt arbete.

Men förutom denna egna jord har Antonio di Troja också tre moggi jord på arrende. Han är således en ganska välburgen man, och man skulle icke tro att hans hustru skulle behöfva ut i främmande folks tjänst. Men saken är den, att han tagit henne utan hemgift, helt enkelt emedan han var kär i henne. Och hon måste nu förtjäna sig ett litet kapital, som lägges ned i jordbruksdriften, för att sålunda förvärfva sig den oberoende ställning inom äktenskapet, som hemgiften är afsedd att bereda hvarje italiensk hustru.

Historien om hur detta äktenskap kom till stånd är full af dramatiska scener, ett stycke cavalleria rusticana, som dock förlorar mycket på att berättas på svenska, emedan det är omöjligt att återge det bildrika, halft fantastiska, halft skeptiskt realistiska språk, hvarpå den berättats mig.

Filippa, Caterinas mor, som »gjort» tretton barn och som är »un pezzo di donna» (ett stort stycke kvinna), är den onda genien i denna historia. Hon har alltid hållit sin godmodige man och alla sina barn i sträng tuktan, hon är hård, men icke känslolös, tvärtom, starkt lidelsefull och ytterlig i glädje som i sorg. När ett af hennes barn råkade ut för den olyckan att falla i elden och bränna sin arm, så att

man fruktade att han skulle bli krympling för hela sitt lif, grät hon så däröfver, att hon blef blind och måste i tre hela år vårdas på ett sjukhus i Napoli. Af de tolf barnen har hon naturligtvis mistat nio som små: jag vet knappast en italiensk familj, som ej mistat några späda barn, och bland folket, där frukt-samheten är ofantlig, är också dödligheten bland de späda större än i något annat land i Europa utom Ryssland.

Dör en, så skaffar jag till en annan, det är det vanliga filosofiska resonnemang, hvarmed dessa kvinnor trösta sig öfver ett barns död. En ofärdighet eller sjuklighet hos ett barn betrakta de däremot som en obotlig olycka.

När Caterina var 17 år, begynte modern redan inleda underhandlingar för hennes giftermål med Antonio di Troja, som var en förmögen ung man, men dock icke mer än att flickans hemgift motsvarade de fordringar, han kunde ha rätt att ställa. Men förslaget strandade mot flickans envisa motstånd. Hon hade hört sägas, att den unge mannen hade sex tår på ena foten, hvilket ingaf henne en afgjord motvilja för honom, hon tyckte dessutom att han var ful och hon hade förälskat sig i en annan.

Nu begynte striden mellan mor och dotter. Den lilla, spensliga Caterina med det milda väsendet var i grunden lika energisk och egensinnig som den storväxta, kraftiga modern, och hon gaf icke vika för de misshandlingar i form af hugg och slag och svält, för

hvilka hon blef utsatt, tvärtom, dessa retade henne ytterligare till motstånd och hon höll i sig att hon ville icke och skulle icke säga ja till Antonio di Troja, om man också släpade henne i brudstolen.

Medan dessa underhandlingar pågingo, hade modern ofta möten med den tilltänkte mågen, hvilka ledde till det resultat, att denna lidelsefulla kvinna, moder till tretton barn, förälskade sig i den helt unge mannen, som dottern tillbakavisade. Snart vardt det allmänt bekant att Antonio di Troja var Celestina Giovanellas älskare, och det kom äfven till Caterinas öron, hvilken nu naturligtvis med förökad energi tillbakavisade de närmanden, som den unge mannen detta oaktadt gjorde henne.

Ty han var i själfva verket förälskad i henne och trots förhållandet till modern hade han svurit dyrt och heligt på att han skulle ha dottern.

Nu var dramat i full gång; modern så svartsjuk på dottern, att misshandlingarna antogo en lifsfarlig karakter. En gång drog hon henne vid flätorna fram mot eldstaden för att tända eld på dem; en gång höll hon henne i tre dagar instängd utan att gifva henne något att äta o. s. v.

Caterina, som, enligt sin egen utsago, om hvars sanning för resten de fina linierna i hennes ansikte och figur bära vittne, förut varit en vacker flicka, blef af grämelse, vrede, skrämsel och förödmjukelse så medtagen, att hon magrade af till en hamn och blef på en gång gammal.

Medan jag var vacker ville många ha mig, sade hon, men nu var det ingen som såg åt mig mer utom Antonio di Troja, som alltjämt var så förälskad i mig, att man alls icke kunde tro det en gång.

Denna enträgna kärlek tycktes så småningom göra ett visst intryck på henne, och så olycklig som hon känt sig i hemmet, började hennes motstånd slutligen att gifva vika, så mycket mer som tanken att hämnas på modern och taga hennes älskare ifrån henne, väl också hade något frestande.

Men hon höll sig dock ännu mycket sträf mot den unge mannen och ville aldrig tillåta honom ens så mycket som att trycka hennes hand. Moderns förnedrande uppförande eggade hennes ambition och hon sade sig: om jag tillåter mig den minsta oförsiktighet, så skall folk strax tro allt ondt om mig och säga: sådan mor, sådan dotter.

Därför vågade hon aldrig ens tillåta sig det oskyldigaste skämt och skratt, som andra unga flickor, utan gick vid denna tid alltid allvarsam och stel, tryckt under bördan af moderns skam och harmen öfver de misshandlingar, hon fick utstå.

Altovilla, hennes hembygd, ligger vid foten af Monte Vergine, på hvars topp finnes en mycket undergörande madonna, till hvilken icke blott befolkningen från de närliggande trakterna, utan hela Napoli vallfärdar vid hennes årsfest. På Napolis gator ser man i de dagarna en massa med grant utstyrda åkdon, dragna af band- och flaggklädda hästar samt full-

proppade med barhufvade men smyckbehängda borgarfruar och flickor på framsätet, männer på baksätet körande i rask fart, med pinglande bjällror. Det är pilgrimerna, som begagna förevändningen af madonnans fest för att göra en lustresa, hvilken varar i tre dagar. Man har med sig matsäck och man sofver på berget under bar himmel.

Antonio di Troja, som själf just icke hörde till de fromma, begaf sig in på pilgrimsfärd till fots till Monte Vergine för att aflägga ett löfte till madonnan, att om hon läte honom få Caterina till hustru, så skulle han aldrig synda mer, icke ens mer se modern i ansiktet. Han biktade sig äfven och prästen skakade så grundligt upp honom med hotelsen om helvetets straff efter döden och exkommunikation i detta lifvet, att han kom tillbaka som en så djupt skakad och omvänd syndare, att Caterina gaf vika och lofvade att bli hans hustru.

Men nu bröt stormen lös öfver dem värre än förut.

Moderns vrede var så hejdlös, att äldsta sonen, en jättelik soldat, måste inskrida för att skydda systemns lif och lemmar. Fadern var hela dagarna ute på arbete och höll sig dessutom helst undan vid familje-tvisterna.

Men nu blandade sig äfven grannskapet med sin opinion in i dramat och denna stormakt, den allmänna opinionen, ställde sig på den misshandlade flickans och den till dygden återvändande, trogne

älskarens sida. Och en vacker dag gingo de båda »promessi sposi» till municipiet, följda af föräldrar och syskon för att taga hvarandra till äkta. Caterinas mor hade skenbart gifvit vika för den allmänna påtryckningen och följde med upp i namicipiet.

Sindacon frågade först fadern: Cosimo di Filippo, vill du gifva din dotter Caterina till äkta åt Antonio di Troja?

Ja.

Celestina Giovanella — hustrun bär aldrig mannens familjenamn utan alltid sitt eget, inom bondeklassen liksom inom den betitlade aristokratien — vill du gifva din dotter Caterina till äkta åt Antonio di Troja?

Ett ljungande »nej!» blef svaret.

Sindacon hejdade sig ett ögonblick, men fortsatte sedan akten, som om han ej hört moderns svar. Antonio di Troja, vill du taga denna Caterina di Filippo till din äkta hustru, etc. och slutade med att förklara dem gifta.

Caterina hade då fyllt 21 år, hvarför moderns samtycke ej var outhärligt.

Men då de nygifta med följe kommo ut på platsen utanför municipiet, tog modern upp en sten från marken och kastade den rätt i ansiktet på sin dotter. Den träffade under ögat, som strax svullnade starkt, så att den stackars bruden var alldeles vanställd i ansiktet, då de nygifta kort därefter infunno sig hos

hos prästen för att mottaga den kyrkliga välsignelsen af deras förbund.

Men här väntade dem ett nytt slag. Lysningen var afkunnad tre söndagar å rad, och de trodde att allt var klart, men fingo nu i stället det besked, att de ej kunde blifva vigda, emedan prästen från sin närmaste förman mottagit order om äktenskapsvägran på grund af det brottsliga förhållande hvori brudgummen lefvat till brudens mor, hvilket gjorde hans förening med dottern lika med blodskam.

Hvad skulle de nu göra? De voro lagligen gifta, och trots den stora vikt folket fäster vid den kyrkliga välsignelsen, kunde dock ej den äkta mannen förmå sig att låta sin hustru återvända till modern, som skulle slagit ihjäl henne, utan han tog henne utan vidare med sig till sitt hus, där allt var festligt prydt för att mottaga de nygifta och där hans mor, en åttio-årig, mild och godhjärtad gumma, gjorde allt för att ersätta sonhustrun den moderliga ömhet, hon alltid saknat.

Caterina hade, utom förödmjukelsen att komma i sin mans hus utan att vara kyrkligt vigd, också den kanske ännu större, att komma dit utan att medföra något annat af sitt eget än de kläder, hon hade på kroppen. Ty modern icke blott vägrade henne hvarje spår af hemgift, utan nekade äfven att utlämna hennes egna kläder, hvilka mannen sedan nödgades låta hämta af karabinierer.

Men den goda svärmodern, som hade byrån full med linne, gaf henne en fullständig utrustning af sitt eget, ett drag som sonhustrun aldrig kan glömma och aldrig nog kan prisa.

Hon är så god, så det kan ingen människa tro, säger hon alltid om svärmodern.

På morgonen, dagen efter vigseln, då mannen vid fyratiden skulle gå till sitt vanliga arbete i jorden, belägen en timmes väg från byn, där huset står, sade han till sin hustru: du behöfver inte arbeta, men jag vill att du skall följa med mig ut och sätta dig på marken i skuggan, medan jag arbetar. Efter allt hvad som varit, törs jag icke lämna dig ensam hemma. Man vet aldrig hvad folk kunde hitta på att säga.

Och så gingo makarna hvarje morgon tillsammans ut på marken och tillbringade hela dagen där. Där fanns ett litet hus där maten tillagades och där alla jordens frukter bereddes, och de kommo hem till sitt hus i byn blott för att sofva.

Under tiden pågingo underhandlingar med kyrkoherden för att han skulle skaffa dem tillåtelse att blifva kyrkligt vigda, men denne förklarade, att det behöfdes tillstånd från Rom och att detta ej kunde erhållas för mindre än 100 lire.

Hvar skulle de taga 100 lire ifrån?

När Caterina var nära att föda sitt första barn beslöto de sig slutligen för ett sista försök. De gingo till fots flera mils väg till en stad, Benevento — »en mycket stor stad, mycket större än Napoli», enligt

Caterina — där en påfvens vikarius har sitt säte, och bådo honom att taga sig an deras sak.

Denne förklarade att antingen skulle de få tillståndet för inte eller också icke alls.

Hvad kunna hundra lire göra till eller ifrån? sade han. Det är väl då kyrkoherden, som vill taga dem för sitt besvär.

Slutligen fingo de då en dispens från Rom, som ej kostade dem mer än tio lire i postpenningar och papper samt dylika små expeditionsutgifter.

Men moderns förföljelser fortforo. Dottern hade sagt henne, att om hon någonsin satte foten inom hennes dörr, skulle hon blifva utkastad, och de hade ej sett hvarandra på ett par år, då Caterina en dag kom gående med det första barnet på armen och det andra »dentro la pancia» på en gångstig mellan trädgårdsmurarna och här oväntadt stötte samman med modern. Denna tog strax upp en sten och kastade efter henne, så att hon måste fly för att rädda sina små.

Men då hon sedan berättade detta för mannen, sköt blodet öfver hos honom. Han lagade så att han mötte modern och gaf henne en ordentlig bastonad.

Söndagen efter, då han och hustrun voro i kyrkan och hörde mässan, kom brodern, soldaten, fram till honom och kallade honom att infinna sig till möte utanför vid mässans slut. Hvad detta hade att betyda, kunde en hvar förstå. En duell skulle utkämpas på det bland folket öfliga sättet. En sådan kallelse inne-

bär helt enkelt: jag ämnar försöka sticka ner dig. Försvara dig!

Brodern-soldaten hade visserligen alltid varit på syskonens sida i konflikterna med modern, men hans heder förbjöd honom dock att stillatigande tillåta att svågern burit hand på hans mor.

Så stuckos de med dolk utanför kyrkan medan allt folket såg på, till dess karabiniererna kommo och skilde dem åt och förde dem båda två i arrest, där de fingo sitta några dagar.

* * *

Caterinas första bekymmer, då hon kom i huset till oss, var att vi ej ville hänga den minsta medalj af madonnan eller något helgon, icke ens ett korallhorn, som skyddar mot »jettatura» om babys hals.

Om det sedan kommer något åt honom, sade hon, skola ni tro att det är min mjölk, som icke är god, i stället för att det kan vara onda ögon eller så många andra faror, som kunna träffa honom, då han icke har något skydd.

En gång, då vi fördröjde oss med baby till efter solnedgången och vi yttrade någon fruktan för att den i dessa ögonblick alltid något fuktiga luften kunde skada honom, tog hon upp sitt radband ur fickan och hängde det om hans hals med en beslutsam kamp: min, som om hon velat säga: nu bryr jag mig icke om hvad ni säger, nu skall han ha det.

Och ofta har jag märkt, hur hon i hemlighet hänger upp radband öfver hans hufvud i suffletten på hans lilla vagn.

En dag, då hon satt på badhusbryggan med barnet, medan jag var ute i vattnet såg jag tvenne damer närma sig henne och tala med henne samt smeka barnet. Jag sade henne då efteråt, att hon aldrig skulle låta några främmande röra vid barnet och framförallt icke kyssa det, emedan de kunde smitta det med någon sjukdom.

Ja, sade hon, jag tänkte också strax, när hon sade: »ett så sött barn», att det kunde vara någon jettatura och jag gjorde strax horn åt dem och spottade i marken, men jag vände mig åt sidan för att de icke skulle märka det eftersom det var fina damer, som man måste visa respekt.

»Göra horn» emot »jettatura» går så till, att man sticker ut lillfingret och pekfingret i riktning af den misstänkta personen. Möter man en ful kärring bör man för säkerhets skull alltid göra det, men äfven de vackraste unga damer med den oskyldigaste uppsyn kunna ibland vara jettatori.

Det är en egendomlig blandning af skepticism och vidskepelse, af fromhet och hädelse i detta folks uppfattning. De kunna ofta förlöjligen eller häda sina helgon, när dessa ej tillfredsställa deras önskningar, men på samma gång kunna de med djup öfvertygelse berätta om deras underverk, hvilka icke alltid äro välgörande, utan stundom straffande och hämnande,

som till exempel ibland, då byn ej kostat tillräckligt på helgonets fest och denna hämnas med att sända en eldsvåda eller annan olycka. Eller då det är konkurrens mellan två helgon eller två bilder af samma helgon, såsom vid den nyligen inträffade stora olyckshändelsen i en by i grannskapet af Napoli.

En bonde lät rifva en gammal mur på sin gård. På denna funnos målade några nu halft utplånade helgonbilder, men den ena af dessa, St. Alfonso, begynte nu plötsligt att blöda. Nu strömmade folk till från alla håll för att se underverket, ägaren förhindrades att fortsätta rifningsarbetet och bönderna byggde i stället ett altare vid helgonets fot och offrade det vaxljus, rökelse och gåfvor af alla slag.

Ägaren fann det högst obekvämt att ständigt ha sin gård full af folk, och att ej i fred få fortsätta de påbörjade arbetena, hvarför han en natt, med tillhjälp af de många vaxljusen, arrangerade en liten eldsvåda. När de troende vid dagbrottet strömmade till, var deras helgon försvunnet.

Kyrkoherden var ej okänslig för hvilken förlust det var för byn och för honom själf att ha mistat ett så undergörande helgon. Han förskaffade därför sin församling en annan St. Alfonso, en gammal bild i trä, som skulle ersätta den uppbrända oljefärgstaflan, och ställde i gång en stor fest för att högtidligen installera den nya bilden i kyrkan.

Såsom vid alla italienska folkfester afbrändes fyrverkerier. Det finns intet som detta barnsliga och

bullersamma folk älskar så mycket som fyrverkerier och »musica in piazza». Men den lättsinniga lek med elden, som vid dessa tillfällen bedrifves, förorsakar ofta olyckshändelser. Denna gång inträffade en så allvarsam explosion, att tjugu, trettio människor satte lifvet till.

Denna händelse förlamade folket af skräck; ty de voro nu öfvertygade om, att det var St. Alfonso i olja som af afundsjuka hämnats på St. Alfonso i trä!

Men det var ej endast bristen på helgonbilder i vårt hus som oroade amman. En annan fara hotade henne.

Hon råkade i konflikt med hushållerskan och denna blef till en del för hennes skull uppsagd ur sin tjänst. I Napoli är det nu mycket vanligt att afskedadt tjänstfolk hämnas vare sig på sitt herrskap eller på de andra tjänare, som anses ha någon skuld i deras afskedande. Tanken på hämnd är öfverhufvud taget den första impuls som vaknar hos en syditalienare, om han tror sig förorättad.

Amman fick nu i sitt hufvud, att hushållerskan ville gifva henne något i maten, som skulle komma henne att förlora mjölken. Folket är nämligen orubb- ligt öfvertygadt om, att det finns vissa örter, som hafva en hemlighetsfull makt, somliga att väcka eller döda kärlek, andra att framkalla svartsjuka och åter andra att få modersmjölken att sina.

Caterina vägrade nu att smaka någon föda, som hon ej tillredt med sina egna händer, men icke ens detta lugnade henne.

Man kan då tänka sig hennes förskräckelse, då hon en afton plötsligt befann sig med bröstet alldeles tomt utan att hon kunde krama ur det en droppe mjölk. Om mjölken inte kommer tillbaka har jag intet annat att göra än kasta mig ner från balkongen, sade hon.

Som vi trodde oss ha att göra med ett hypnotiskt fenomen sökte vi att, i samråd med vår läkare, bota det med en motsuggestion. Hon fick en del brödpulver och örter att taga in under försäkran att dessa vore de kraftigaste medel, som existerade, för att få tillbaka mjölken, och själf försökte hon ett par andra, mycket bepröfvade och som ofelbara ansedda medel. Det ena var att stjäla sig till att dricka af vigvattnet i en kyrka, det andra att stjäla mjölken från en get, hvilket går till på följande sätt:

Man räcker geten ett sallatshufvud och låter henne äta upp ungefär hälften, och sedan äter man själf upp resten. Då mister geten sin mjölk och kvinnan får i stället en motsvarande mjölkrikedom.

På detta sätt kunna också hundar och kattor stjäla bröstet från en kvinna, om de få tag i någon föda som hon lämnat.

Detta sista medels användande var dock förenadt med en viss fara, ty Caterina var öfvertygad om, att om getdrifvaren upptäckte sprattet sloge han ihjäl henne.

Ingenting hjälpte emellertid. Mjölken kom visserligen tillbaka, men i så ringa mängd, att vi måste besluta oss att byta amma.

Caterina insåg själf, att hon ej kunde stanna, och var nu mycket orolig för att mannen skulle »slå ihjäl» henne, då hon komme hem utan det kapital, han räknat på för sitt landtbruk. Hon bad oss att strax skrifva och förbereda honom att han om få dagar måste komma och hämta sin hustru, för att hans första vrede skulle hinna lägga sig, innan de träffades. Hon bad, att han skulle svara omedelbart på detta vårt bref, för att hon skulle få se, hvad han tänkte.

Men åtta dagar gingo och intet svar hördes af. Caterina blef allt oroligare och yttrade litet emellan förbittrade ord om mannen, som hon förut alltid talat godt om.

Jag hoppas att han är död, utbröt hon en dag. Jag svär vid Gud — och mer än vid Gud kan jag ju icke svära, så att då kan ni väl förstå att det är sant hvad jag säger — jag svär vid Gud, att om jag nu finge bref om att min man vore död, så skulle jag inte sätta på mig en enda svart tråd — utan jag skulle tvärt om taga på mig den hvitaste halsduk, jag hade.

Och hur skulle du då sedan draga dig fram, med dina barn? sade jag, pröfvande, ty jag visste ju att den ekonomiska frågan alltid vid sådana tillfällen spelar en stor roll.

Å det ginge nog. Min svärmor har lådorna fulla med nytt linne och dessutom blir ju jorden och huset och allt mina barns, då min man är enda barnet. Och så skulle jag stifta frid med min mor, som sitter

i välstånd. Min far har tio moggi jord och vi äro bara tre syskon.

Men du håller då inte alls af din man? frågade jag.

Hvad! Håller jag inte af honom! utbrast hon nu med naiv indignation. Jag håller så mycket af honom, att jag burit mig åt som ett fån för hans skull. Hvad behöfde jag lämna mitt hem, där jag har allt hvad jag behöfver, för att komma till Napoli, om det inte varit för att jag ville skaffa honom en liten lättnad med jordbruket stackare, så att han kunde taga ett större arrende.

Men hvarför säger du då, att du ville han skulle vara död, anmärkte jag, som ännu ej lärt mig att ej fästa mer vikt vid detta folks färgrika och lidelsefulla språk, än det förtjänar.

Ah, signora, det är ju bara ord!

Ord, ord! Munväder! Ja, det borde jag vetat, jag har ju sett det så många gånger. Och ändå är jag oupphörligt dupe af den lidelsens energi, hvarmed alla känslor och stämningar här uttrycka sig.

Det är en egendomlig blandning af egennytta och själfuppoffring, af kall beräkning och själföföglömmande hängifvenhet i detta folks karakter. Penningen spelar en stor roll, liksom hos alla länders bönder, men känslornas spontanitet och värme motväga och omkullkasta lätt alla beräkningar.

Som till exempel en gång, då Caterina fått bref om att hennes minsta varit sjuk och att mannen

därför måst lofva den hustru, som tagit henne, tolf lire i månaden i stället för de öfverenskomna tio. Jag visste hur ömt fästad hon var vid sina barn och hur hon ständigt hade dem i tankarna, och jag hade därför endast med mycken tvekan delgifvit henne brevet. Hennes ansiktsuttryck undergick också strax en häftig förvandling. Men hvad hon sade, var dock något helt annat än det jag väntat.

Ett sådant nöt som låter lura ifrån sig två lire till i månaden. Om flickan är sjuk, så låt henne dö, det är väl bättre än att kasta bort pengar så där. Jag gör snart en annan.

Men strax därefter berättade hon om hur hon en gång räddat lifvet på sin äldsta flicka, som också höll på att dö.

Hon kostade oss två hundra francs i medicin och läkarhjälp och ändå blef hon inte bättre. Allt hvad jag hade förtjänat på min första amtjänst satte jag till för att rädda henne.

Och hvarför, då du ej vill kosta på denna två lire i månaden.

Å, signora, hvad vill man inte kosta på, när det gäller barnen. Om man också skulle taga skinnet från sin egen kropp. Men när jag såg att läkaren inte kunde hjälpa henne, då stängde jag mig inne med henne och försökte på mitt eget vis. Jag hade sett att den signora, som jag varit amma hos i Napoli brukade använda senapsapper för håll. Och jag köpte nu flera paket sådant och lade på henne öfver

hela hennes kropp, nu här, nu där och höll på därmed i flera nätter och dagar och när så läkaren kom, så sade han: det är otroligt, men hon är räddad. Men därför har jag varit så orolig, när jag lämnade de små denna gång, ty jag har fått i mitt hufvud att om en af dem blir sjuk när jag är borta dör hon säkert; och det som jag en gång fått i hufvudet det slår alltid in. Och hvad tjänar det då till att låta lura ifrån sig två lire till i månaden.

Då fortfarande intet svar afhöordes från mannen, och vi funno oss tvungna att anställa en ny amma, telegraferade vi till denne att han strax skulle komma och hämta sin hustru, som ej mer kunde stanna hos oss. Men ej heller detta telegram hade någon påföljd.

Nu blef den stackars Caterina utom sig. Hennes enda tröst öfver mjölkens minskning hade varit hoppet att det skulle gå henne som det gått flera andra ammor när de kommit från en bergstrakt till Napoli och där mistat mjölken, att de sedan så fort de återvändt till sin hembygd igen genast återfått den. Men nu, då baby fått en ny amma var det fara värdt att den mjölk, som ännu återstod, äfven ginge bort af brist på stimulus. Till en början läto vi de båda ammorna växelvis gifva bröstet, men det gick ej, ty baby förmodde ej tillfredsställa båda, de fingo båda ondt i bröstet och gingo helt förtviflade och väntade på honom när han sof, samt sprungo båda fram och ville taga honom vid första tecken han gaf till uppvaknande.

Förgäfvess sökte jag öfvertyga Caterina om, att det enda hon nu kunde göra var att företaga den blott fyra timmars långa järnvägsresan hem ensam för att strax kunna lägga sitt eget barn till sitt bröst och sålunda rädda åt henne den återstod af näring, hon ännu kunde bjuda henne.

Det är omöjligt, sade hon. En hustru, som reser ensam, blir af alla ansedd som en dålig kvinna, och min man skulle inte ta emot mig, om jag kom så, han skulle sparka ut mig och slå igen dörren för mig.

Men då en dag till gått i ångestfull väntan, och bröstet gjorde mer och mer ondt, beslöt hon sig för att dock resa utan mannen, men med villkor, att vi sände en annan person med henne, en äldre hustru, som förr varit amma åt en medlem af familjen.

Hon kan då åtminstone förklara för min man, att jag ej blifvit hemskickad för att jag gjort något ondt, sade hon. Eljes törs jag rakt inte komma, ty jag vet inte hvad min man kan taga sig till med mig. Han är inte en »cristiano» (det vanliga uttrycket för människa) utan ett vilddjur.

Jag förvånades öfver detta nya sätt att framställa mannen, som hon förut alltid sagt varit god mot henne, men emellertid beslöts det nu, på hennes egen önskan, att vi skulle sända ett telegram till sindacon och bedja honom att genast afsända Antonio di Troja till Napoli för att hämta sin hustru och att vi skulle vänta ännu ett dygn för att se hvad denna åtgärd skulle leda till.

Midt upp i denna plågsamma väntan och spänning, som jag kanske kände lika intensivt som hon — jag ryckte till för hvarje ringning på portklockan lika mycket som hon — förnekade sig dock icke det sydländska naturbarnets lätta och skiftande lynne. Jag ser henne ännu för mig, hur hon, då vi skämtsamt yttrade, att hennes man kanske tagit sig en annan hustru, som han nu ej hade lust att lämna så plötsligt, med lekfullt, kattlikt behag, böjde ett knä på golvet, knäppte händerna och sade: och då säger jag: Dio benedica! (Gud välsigna.) Då låter jag den nya hustrun göra allt arbete och jag sätter mig ned och kommenderar.

Men om han kanske vill att du skall göra allt arbete och hon skall kommendera, invände jag.

Nej, svarade hon nu, mycket allvarsamt. Det kan då aldrig bli tal om, ty jag är ändå alltid den lagliga husmodern.

Framemot kvällen denna dag blef hon emellertid mycket orolig. Den nya amman hade vägrat att vidare gifva ifrån sig baby till henne, ty hon fruktade att i så fall äfven hennes mjölk kunde gå tillbaka.

Hvad skall jag göra, hvad skall jag göra! Säg mig det ni, signora! utbrast den stackars Caterina. Om jag nu mister den smula mjölk jag har kvar, så att jag icke ens kan föda mitt eget barn, utan måste betala amma för det, då är det bättre jag går och kastar mig ned för balkongen strax.

Jag rådde henne att gå ut och höra sig för hos gårdens folk om de ej visste något dibarn i grannskapet, som hon kunde få låna några gånger.

Och om då barnet har någon sjukdom, så att jag sedan kan smitta mitt eget, sade hon.

Ja, du bör naturligtvis först taga noga reda på att barnet är friskt.

Hon sprang sin väg och stängde in sig i sitt rum. Om en stund kom hon tillbaka för sista gången iklädd hela sin amståt med smycken och allt. Hon kom inspringande i salongen med något af en tigerkatta i rörelserna och bröt ut genom tårar: Ja, nu går jag och lägger det första barn jag får tag i på gatan vid mitt bröst. Må det gifva mig hvilken sjukdom som helst, det gör ingenting, ty jag är ingenting annat än ett stackars utskum, öfvergifvet af både Gud och människor. Jag har nu hvarken mor eller man eller barn eller någon i världen. Men när jag sedan kommer hem, tillade hon, och det gnistrade i de svarta ögonen, så skall min man få umgälla det. Jag är inte ett sådant våp, som man tar mig för, och jag låter icke misshandla mig utan att hämnas. Min man skall få se, att jag är en huggorm.

Och därmed störtade hon ut och ned på gatan. Vi sände kammarjungfrun efter henne för att lugna henne och hjälpa henne att få reda på något friskt barn, men innan denna hann upp henne satt hon redan inne i en bosso (de halft underjordiska hål, där

fattigt folk bo) med ett sjukt, nästan döende barn vid sitt bröst.

Senare på kvällen hörde jag genom hela våningen utropet: Caterinas man är kommen. Det glada budskapet upprepades från mun till mun af tjänstepersonalen.

Jag afhöll mig från att visa mig strax, emedan jag tänkte att det var bäst att man och hustru först finge träffas ensamma, men då kom hon in till mig och bad mig gå med henne ut i försalen och taga emot mannen. Som jag fortfarande var under intrycket af hennes skildring af detta vilddjur till man, tänkte jag att hon var rädd och följde med henne.

Anblicken af mannen, som jag ej förut sett, öfverraskade mig på det högsta. En liten, mager, infallen gestalt med ett så gråblekt ansikte och ett så betryckt uttryck, så dåliga, slitna kläder att han långt ifrån att kunna ingifva fruktan, blott uppväckte en känsla af uppriktigt deltagande. Hans hustru i sin ljusblå, blommiga klädning med sitt spetsförkläde och spets-halsduk i kors öfver bröstet, sin guldkedja, långa öronhängen och granatfärgade bandkrans kring hufvudet, samt sin redan under sin förra amtid i Napoli förvärfvade världsvana och sin nu strålande uppsyn föreföll så öfverlägsen denna stackars utslitna jordarbetare att jag kände mig helt desorienterad.

Man och hustru utbytte intet hälsningsord, intet handslag, inte ens en blick.

Jag hade varit beredd på att mannen skulle försöka protestera mot hustruns hemskickande, men han svarade med den djupaste ödmjukhet, då han fick veta hvad som händt: Gud har velat straffa oss hårdt.

Brevet hade han aldrig fått, telegrammet hade därför träffat honom som ett oförberedt slag, men han hade ej strax kunnat komma af brist på pengar till resan, som kostade tre lire. Han hade satt till två dagar på att låna ihop femtio centesimer här, tjugufem där. Vinskörden hade alldeles slagit fel i år af brist på regn, allt var förtorkadt och han visste ej hvar han skulle taga pengar från för att betala sina arrenden, då nu hustrun mistat sitt kapital, sin mjölk.

Jag kan ej förstå, hur detta gått till, sade han. Men om jag varit här i Napoli skulle det aldrig skett.

Hur då? frågade jag. Jo, det finns en säker bot, som endast mannen kan göra. Han tar af sig sin egen svettiga skjorta och sätter den på hustrun, och då kommer mjölken ofelbart tillbaka.

Då jag tröstade honom med att Caterina kanske skulle få igen mjölken då hon komme åter till sitt hem, så att hon i alla fall skulle kunna uppföda sin egen lilla, såg han blott ännu mer beklämd ut, och på frågorna om den lillas befinnande svarade han undvikande: hon har lidit något af värmen. Hustrun, som har henne, har arbetat ute i marken hela dagarna och haft lillan med sig och så har hon fått för mycket sol.

Ute i köket vid en tallrik maccaroni och ett glas vin och då vi ej längre voro närvarande, blef han

något mer öppenhjärtig, och då Caterina berättade, hur hon gjort allt för att åtminstone bevara sin mjölk för sin egen lilla, sade han: ja, åt kattorna kan du gifva di, om du vill, men åt ingen annan.

Och nu kom förklaringen. Den lilla var död redan för ett par månader sedan. Hon hade dött kort efter sedan han skrifvit och omtalat, att hon varit sjuk, men han hade ej vågat skrifva därom till hustrun af fruktan att hennes sorg kunde skada hennes mjölk. Han hade blifvit så förtviflad vid underrettelsen om den lillas död, att han strax begifvit sig till fots till den flera mil därifrån belägna byn, där han inackorderat henne, för att ställa den hustru till ansvar, som haft henne i sin vård, och han hade där ställt till ett sådant uppträde, farit ut i sådana hotelser, att han höll på att bli arresterad.

Stackars Caterina! Alltid skall jag vara olycklig, sade hon. Jag har lämnat mitt hem och min lilla för att förtjäna mig några soldi. Och så skulle jag mista både det ena och det andra.

Rörande var hennes afsked från hennes dibarn. Hennes sorg att skiljas från detta var nästan lika stor som öfver det egna barnets död. Hon bad upprepade gånger att hon skulle få hans porträtt så snart det blefve taget. »Han skall glömma mig, men jag skall aldrig glömma honom.»

Visserligen förstod hon också att skaffa sig mera materiella minnen af honom.

Så barnsligt bevekliga voro hennes böner och så

väl förstod hon att slå mynt af sina utan tvifvel fullt uppriktiga känslor, att hon slutade med att erhålla smycken, kläder och pengar, hälften af det hon skulle fått, om hon lyckligen afslutat digifningen, det vill säga efter ett helt år minst, ofta aderton månader, i stället för att hon nu ej kunnat hålla ut mer än två månader. Att detta var henne till någon tröst, tror jag nog, ty vackra kläder, smycken och pengar ersätta visserligen icke ett förloradt barn, men de förljufva i alla fall betydligt lifvet, hvarjämte de i detta fall göra samma nytta som ordnar äro ämnade att göra i de högre samhällslagren, det vill säga de hedra den, som har dem.

Nu skulle man åtminstone icke kunna säga — och »hvad man säger» betyder som bekant mer ju lägre på samhällsskalan man står — att hon blifvit hemskickad för något felsteg.

I babys vagn hade hon, utan att säga något, lämnat en liten medaljong af glas med en madonnabild.

Ett par dagar efter hennes afresa kom ett ganska rörande bref från mannen.

Min hustru gråter natt och dag, skref han, för den ömhets skull, som hon fattat för den lilla och ber att snart få hans porträtt och få veta om han trifs hos den nya amman. Jag får också be om förlåtelse för att jag var så tyst och inte förstod att säga hvad jag borde och tacka herrskapet som jag borde, men jag var allt för bedröfvad.

Innehåll:

<i>Sanningens vägar. Sagospel</i>	1
<i>Napolitanska bilder:</i>	
Ett mirakel	119
Lifvets och Dödens källor	125
En vinterdag i Napoli	134
Julen i Napoli	138
Snöfall i Napoli	146
Allegria	150
Sommarlif i Italien	161
<i>När il signor Duca besöker sin landegendom</i>	171
<i>En ammas historia</i>	191

EFTERLÄMNAD E SKRIFTER

AF

ANNA CARLOTTA LEFFLER,
D:ssa di CAJANELLO.

II.

Anna Carlotta Leffler,

Dessa di Cajanello.

EFTERLÄMNAD E SKRIFTER

AF

ANNA CARLOTTA LEFFLER,
D:ssa di CAJANELLO.

II.

UR LIFVET.

(SISTA SAMLINGEN.)

TRÅNG HORISONT. — RESA UTRIKES. — GIFTERMÅL AF TYCKE.
UTOMKRING ÄKTENSKAPET. — ETT UNDERVERK.
JÄMLIKHET.

STOCKHOLM.
ALBERT BONNIERS FÖRLAG.

STOCKHOLM.

ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1893.

TRÅNG HORISONT.

Dessa åtta kapitel utgöra första utkastet till den stora romanen **Trång horisont**, hvilket författarinnan dock aldrig hann att öfverarbета och afsluta. De bilda en sammanhängande följd, som dock blir än mera fullständigad om man som inledning läser novellen **I Fattigstugan** och mellan kapitlen VII och VIII novellen **Gamla Jungfrun** (båda intagna i berättelsesamlingen **Ur Lifvet** III, andra häftet).

Helg- och vårstämningar.

Det var en söndags eftermiddag i början af april, en af de välsignadt långa eftermiddagar, då det aldrig vill bli kväll, så att man kan få tända lampan och slå sig i ro med ett arbete, och då solen verkar så kraftigt, snö och isar töa undan så friskt, att man har en bedrägligt hoppfull känsla af att våren är i antågande och glömmet sin egen erfarenhet från alla de föregående år, de många frostnätterna, som komma efter vårblommorna, de kalla vindarna, som draga förödande fram öfver den unga vårgrönskan. Och det kommer en sådan underlig oro i sinnet, en sådan längtan och vanda, att all den hårdt tillkämpade resignationen, som den långa vintern spänt omkring ens bröst som ett järnsnörlif, hotar att springa sönder under trycket af allt det som sjuder och jäser under isskorpan.

Sådana dagar är det bättre att icke gå ut. Man borde stänga för luckorna och tända lampan och låtsa som om ingenting föreginge därute. Eller åtminstone

borde man hålla sig inom stadens murar, gå på några likgiltiga visiter, göra några uppköp.

Men man gör raka motsatsen — man drifves af en oemotståndlig lockelse till att göra just det som ökar sjukningen och våndan och längtan och hoppet inom en. Man ger sig ut på ett långt ströftåg utåt landet, man blöter sina fötter i ismörjan, glider på den smältande snön, plockar blåsippor, hettar upp sig i solen, knäpper upp kappan och får snufva — och hvad värre är, efter att på detta sätt ha frossat i sin stämning, blir man ännu mer utom sig af oro än förut.

Antonia, kyrkoherdens dotter i första giftet, led kanske mer af dessa vårfröjder än de flesta andra, ty hon fick alltid hålla sina varma känslor så inneslängda hela den långa vintern. I slutet af augusti, då de sista brunnsгästerna reste, tyckte hon att man lade henne i en graf och täckte öfver henne med mossa för att låta henne ligga där till långt fram på våren. Då mossan inemot slutet af vintern var alldeles upprutnad, tog man bort den och bytte ut den mot några friska löf — och då begynte hon att röra sig i grafven. Sedan lade man då och då doftande blommor bland löfven, blåsippor, hvitsippor, guldvilvor — då sköt det som en varm blodvåg genom hennes stelnade leder — men när man slutligen bar till henne en stor kvast syrener, då sprang hon upp ur sin graf med ett jubelrop och andades så djupt, så djupt. Ty då kommo brunnsгästerna. —

Antonia satt vid fönstret och såg ut åt torget, där det i dag var något lifligare än vanligt. Det var påskdagens eftermiddag. Smörtårtan, som utmärkt högtidsmåltiden, låg lite tung i magen. Nils, studenten, som kommit hem från Upsala öfver helgen, låg och drog sig på en soffa med benen i vädret, kyrkoherden lurade i en gungstol med en tidning i knäet, frun drack kaffe med dopp och pratade med husets väninna, mamsell Mariana, som varit där på middag, de yngre barnen voro ute i trädgården.

Antonia längtade ut — hon tyckte hon skulle sprängas, om hon ej finge komma ut litet, nu strax, på en lång, lång vandring. Men hvem skulle hon väl gå med? Hon hade frågat Nils, men han afböjde kort i förargad ton.

Gå ut! Hvad i all världen ska man ute å göra här, där man inte möter en katt en gång.

Stackars Antonia! Hon hade den olyckan att vara och alltid under hela sin uppväxt ha varit den enda unga flickan i hela staden. Det vill säga med »hela staden» menades naturligtvis, från prästgårdens synpunkt, endast »ståndspersonerna», och dessa inskränkte sig till en fem, sex familjer, där alla medlemmarna antingen voro mycket äldre eller mycket yngre än Antonia. Borgarflickorna, som i dag stodo i grupper på torget, gladt pratande, i sina nya söndagsklädningar, voro mycket lyckligare, ty som deras klass var betydligt talrikare representerad i staden, befann sig ingen i en sådan undantagsställning som Antonia.

Men sedan denna nu länge kastat sina tankar hit och dit, stannade hon ändtligen vid ett beslut. Hon skulle gå till doktors och höra efter om ej flickorna där kunde ha lust att gå ut lite. Hon kände dem visserligen blott obetydligt, ty de voro just hemkomna från en helpension, där de varit i flera år, och de voro dessutom mycket yngre än hon, blott sexton, sjutton år, under det hon var »nyss fyllda» tjuguåtta. Under de senare åren hade Antonia alltid »nyss fyllt» det sista årtalet ända tills det andra kom mycket nära. Det var allt för hårdt att bli gammal till på köpet medan man gick och väntade på något, som kunde kallas för att lefva.

Hon tog på sig sin gamla sammetshatt, som blifvit upprustad i fjol, så att den nu var ganska modern, men som hon dock alltid tyckt missklädde henne så, att hon blef beklämd till mods hvar gång hon fick den på. Å, när skulle hon en gång få en ny hatt!

Och paletån med svarta kattskinnsbrämet. Under de mörka vinterdagarna var den icke så illa, men nu i solljuset såg man hur nött den begynte bli på sidorna. Och så var den så löjligt snäf baktill nu när det var modernt med turnyr, och det förargade henne, ty hon trodde, att när turnyren riktigt käckt svängde ut, såg hennes midja så smärt ut bakifrån.

Handskar! ja, hon hade ju ett par nya, men om hon tog dem nu, skulle hon kanske vara utan sedan till sommaren, när brunnsgästerna kommo. Hon motstod frestelsen och drog med motvilja på sig sina

gamla, tvättade och lagade kastorhandskar. Och så var hon färdig.

Hon hade bara att snedda öfver torget förbi kyrkan och så gå några steg till höger, så stod hon utanför det gula trähuset, som tillhörde doktor Bolin. Ingången var vid sidan af huset genom en grind, som förde in till en stor, sandad gård, bakom hvilken var en liten inhägnad trädgårdstappa med en enda gång i midten, randad af blomsterrabatter och krusbärsbuskar. Här såg Antonia gamla Hennes nåd Meijermann, doktorinnans mor, gå upp och ned i gången med sina snabba, fast stapplande steg, stödd af flickorna Bolin. Det var Agda — nej det var visst Ninette — ja, Antonia var icke riktigt säker, ty de voro tvillingar och så lika hvarandra som två bär.

Den unga flickan kastade otåliga blickar omkring sig som en fågel i bur. Och när hon fick se Antonia, tillropade hon henne redan på långt håll ett gladt:

Nej si, god dag, Antonia! Så snällt att komma och hälsa på mamma!

På mamma! Hvarför inte lika gärna på mormor, tänkte Antonia stött, i det hon gick fram till dem och neg vördnadsfullt för den gamla damen, som tryckte hennes hand med en viss beskyddande vänlighet. Denna var en åttioåring med en ståtlig och förnäm hållning, hvilken ännu i dag kunde gälla som föredöme för de unga flickor, som omgäfvade henne, men hvilka till hennes grämlse ingenting ärft och ingenting lärt häraf. Dragen voro fina och regelbundet vackra, en-

dast litet skärpta af ålderdomens magerhet, ögonen, skarpa och spejande, foro ständigt omkring, forskande och nyfikna. Hon var klädd i en gammal, mycket dammig sammetskappa med rosigt pärlgarnityr, som en gång varit elegant, på hufvudet hade hon en sammetshatt från den tid, som ingen af den yngre generationen skådat, med högt upptornade gredelina plymer samt ett blommigt flor för ansiktet.

Efter några utbytta fraser: »hur mår mamma, lilla Antonia?» — »Tackar, bra! Hon bad så mycket hälsa» — kom Antonia fram med sitt ärende: om inte flickorna hade lust att gå ut och gå lite med henne på kanalbanken, det var så vackert väder.

Ninette håller på att skrifva åt pappa — men jag ville mycket gärna, sade Agda med en plötslig rodnad af nöje och en blick på mormodern, samt bad om lof för sig.

Gå du, barn lilla. Jag får väl stappla mig fram ensam så godt jag kan.

Nej, det menade jag inte — men mormor är visst snart trött.

Ja, men predikan då? Du vet, att jag alltid vill höra ett guds ord läsas på söndagseftermiddagen och en så stor helgdag till.

I detta ögonblick visade sig på trappan, som ledde in till huset, en barhufvad, medelålders fru, hvilken något liknade den gamla, ehuru allt det, som hos denna var skarpt och korrekt, hos henne mjuknat och blifvit oregelbundet, hvilket gjorde henne mindre distinguerad,

men mer godmodigt vinnande. Hon hade från ett fönster åhört samtalet och hon inföll nu, efter en vänlig hälsning på Antonia: Om mormor tillåter, vill jag gärna läsa högt för mormor i eftermiddag. Jag tror Agda skulle ha godt af att få röra sig litet.

Kära barn, för all del. Ja, herre gud, att man skall vara gammal och behöfva lefva de sina till last, sade den gamla, stucken, i det dottern aflöste Agda och tog moderns arm.

Det gick en liten ryckning öfver fru Bolins känsliga ansikte.

Mamma vet, hur det skär i mig att höra mamma säga så, sade hon, i det de gingo in tillsammans.

Agda sprang emellertid och klädde på sig och var snart ute igen; en liten treflig kort ytterjacka, stor, djärft vickande turnyr, filthatt med en tuppfjäder och hvitt flor. Antonia såg på henne med en beklämd känsla af sin egen torftighet vid sidan af denna käck elegans.

De måste in på apoteket i förbifarten. Agda skulle lämna in ett recept för mormor, ett som icke hennes far skrifvit, ty fru Meijermann visade alltid ett stort misstroende till sin mågs ordinationer och hade sin egen läkare på annat håll, med hvilken hon korresponderade om sina krämpor.

Apotekaren var den ende ungherren i hela staden, liksom Antonia hittills varit den enda unga flickan. Men detta hade dock icke ledt till något närmande mellan dem. Antonia hade, på grund af apotekarens

sätt mot henne, trott honom alldeles okänslig för all kvinnlig dragningskraft, men förvånades nu öfver det utsökt förbindliga sätt, hvarpå han tog emot receptet af Agda, ja, hvarpå han vägde upp ingredienserna med ena lillfingret i vädret, för att ej tala om, när han gjorde paketet och teg emot pengarna. Han var onekligen en mycket elegant företeelse, lång, smärt, ytterst vårdad i sin klädsel med lockigt hår och milda, bruna hundögon; en man, som borde kunna göra intryck på en flicka, tänkte Antonia i dag för första gången. Det vill säga på en flicka, som vore känslig för sådant, hvilket hon själf visste sig icke vara det allra ringaste. Men Agda? Ja, hon hade hört sägas och trodde nog att det var sant, att herrar bara brydde sig om sådana flickor, som koketterade för dem. Ty vacker var då Agda inte egentligen. Sådana små, blågrå ögon, fräknig, blek hy, liten oppnäsa. Ja, d. v. s. något näpet var det nog hos henne och så hade hon ett magnifikt, gulrödt hår, som hängde i en lång fläta utåt ryggen. Och så figuren — ja, hon var visst mycket väl växt — och herrar fäste sig mycket vid en vacker figur, det hade Antonia hört — hon var så mjuk och rund och smidig.

Ja, figuren, det var stackars Antonias svaga sida. Hon hade som barn fallit utför en trappa och skadat ryggraden, så att hon blifvit hämmad i växten, förkrympt nästan som en dvärginna och sned. Hon hade dock icke själf klart för sig huruvida hon var mycket vanställd eller icke. Hon trodde nästan att det var

något barnsligt täckt i denna lilla gestalt, när hon bara någon gång var väl klädd, och så visste hon ju att hon hade ett vackert ansikte — helt och hållet sin fars ansikte, och han hade alltid varit känd för att vara en ovanligt vacker man. Hon hade hans fina drag, hans stora, djupblå ögon med mörka fransar — svärmiska, ömma ögon, som tårades vid den minsta sinnesrörelse.

Men fadern var äfven tre alnar hög och hade i sin ungdom varit den främste gymnasten bland hela sin generation i Upsala, och han kunde aldrig se ned på sin lilla, missbildade dotter utan en sådan känsla af pina, att det nästan gjorde honom ovänlig mot henne. Han hade också ett tungt ansvar i hennes olycka — men det visste ingen i världen mer än de två. Antonia afgudade sin far och såg upp till honom med lidelsefull beundran. Hon sörjde djupt öfver den last, som undergräfdde denne ståtliga och rikt begåfvade mans lif, men när hon satt i kyrkan och hörde hans vackra och patetiska stämma från predikstolen, såg dessa själfulla blå ögon växelvis ljunga i helig vrede eller fyllas med tårar i mild ödmjukhet, då glömde hon den förnedring, som tvang honom att gömma sig för sina församlingsbor och sin egen familj hvarje eftermiddag, då var han för henne den man, han var ämnad att vara, och hennes hjärta svällde af stolthet öfver att vara hans dotter.

Hennes behof att hängifva sig, beundra och svärma fann eljest icke mycken näring i hemmet. Styfmodern,

hvilken som redan äldre, adlig fröken förälskat sig i den ståtliga prästmannen, som var en af sin tids förnämste Gluntsångare och med hvilken hon sjungit duetter, hade i sitt äktenskap, ingånget mot hennes släkts vilja, funnit mer sorger än glädje. Sjuklig, kinkig till lynnet, hade hon fått ett par hysteriska barn, och dessas såväl som moderns vård hvilade helt och hållet på den vuxna dottern, hvilken dock icke lyckades göra sig afhållen till belöning härför. Styfmodern hade nästan en fysisk motvilja för denna förkrympta afbild af sin ståtliga man, och barnen sågo i Antonia den enda, som sökte rätta och uppfostra dem och lägga en tygel på deras dåliga lynnen. Och under denna dagliga disharmoni i hemmet, under den tomhet, som gnagde hennes fantasifulla natur, hvilken ständigt längtade ut och bort utan att veta efter hvad, under den småaktiga ofrihet, som dels hemmets ekonomiska tryck, dels styfmoderns oupphörliga, fordringsfulla öfvervakande lade öfver hennes lif, jäste det dock alltjämt inom henne af dolda krafter, hon kände sig ämnad till att blifva något, att uträtta något själfständigt, hon visste att hon hade gåfvor, som kunde göra henne afhållen och gifva henne inflytande öfver andra.

Därför var hon så lycklig om somrarna, då hon nästan alltid bland badgästerna knöt något vänskapsband, åt hvilket hon hängaf sig med hela sin entusiasm. Hon underhöll sedan i det längsta en liflig brefväxling med föremålet för detta svärmeri, och i dessa bref,

stundom på vers, nedlade hon hela sitt dolda och förkvädda sjäslif. Men det dröjde aldrig länge förr än den andra parten tröttnade, svaren på Antonias långa utgjtelser blefvo allt sällsyntare och kortare — och så var det slut, den andra ägde alltid ett lif, som var något mer innehållsrikt än hennes, och hade därför ej hennes lidelsefulla behof att hålla fast.

Utanför staden var det bottenlöst. Flickorna gingo på dikeskanten med högt upplyftade kjortlar och balanserade på tåspetsarna. Men när de väl kommo ner på kanalbanken var det torrt och angenämt. Och så roligt att se den friska strömningen i vattnet, isarna lågo och flöto i stora stycken, lösryckta från stränderna.

Det jublade i Antonia. Öppet vatten! Öppet vatten! Snart begynner ångbåten! Hon berättade för Agda, hur roligt det då var att gå på kanalbanken och se de förbifarande passagerarna, det var en bit af stora världen, som då gled förbi dem, och Antonia hade då ofta den känslan att här ombord fanns någon, som hon skulle hållit gränslöst mycket af och som skulle hållit af henne om de råkats — de råkades aldrig, men det gjorde ingenting -- det var ändå en så rik känsla, att det fanns så många människor i världen, som man kunde sympatisera med, om bara ödet förde en samman med dem.

Det kunde icke Agda förstå. I det hela taget kunde hon icke förstå, att det var så nödvändigt att hålla af någon alls. Ninette — hon var så där —

hon skulle alltid svärma för någon, men så gick henne också allting så till hjärtat, och hon skaffade sig bara sorger. Nej, Agda hon var nöjd, om hon bara finge ha lite roligt, medan hon var ung. Hon frågade sig för om lifvet vid brunnen, om dans-soaréerna, utflykterna, krocketpartierna, konserterna.

På somrarna kan här väl vara drägligt nog, sade hon. Men om vintern skulle jag aldrig stå ut här.

Bli ni då inte hemma nu på allvar? frågade Antonia och hjärtat sjönk redan inom henne vid tanken på att äfven denna nya utsikt till en anknytning skulle beröfvas henne.

En af oss får väl lof att bli hemma. Men jag hoppas att Ninette — jag kan inte hålla ut.

Ja, er mor behöfver naturligtvis någon af er hemma — med så många småbarn.

Det är inte för mammas skull — hon är så god, hon vill bara, att vi ska ha det bra. Men för mormor — hon måste alltid ha sällskap — och hon är så fordrande, hon tänker bara på sig själf.

Detta sista slapp ur henne ofrivilligt och hon rättade sig genast välupfostradt till: det är svårt förstås, för gammalt folk, som inte kan sysselsätta sig själfva. Men nog är det också hårdt, när man är ung, att bara behöfva lefva för andra. Jag kan få vara så mycket jag vill hos min tant i Stockholm, och där rör man sig själf och har roligt jämt.

De hörde nu högljudda röster före sig på kanalbanken, och när de svängde om ett hörn sågo de två

studentmössor framför sig. Det var båda flickornas bröder, Nils Wedberg och Paul Bolin.

Se på Nils — och när jag bad honom komma med mig, ville han inte alls gå ut, utbrast Antonia.

Du bad din bror gå ut med dig! utropade förvånad Agda. Det skulle aldrig fallit mig in.

Hvarför det?

Å, det vet man väl hur pojkar ä! Di tycker att det är tråkigt och jolmigt och slött och hvad det allt är di säger om att gå i flicksällskap. Hör — låt oss gå lite fortare — men tyst, utan att tala — jag skulle så gärna vilja komma på dem en gång med att höra hvad di talar om, när di är med hvarandra. För alltid i Upsala, när Ninette och jag ville att Paul skulle ta oss med om söndagarna, då han gick ut åt skogen med sina kamrater, sade han: nej, då kan vi inte tala om, hvad vi vill. Det vi talar om är inte för flickor.

Di talar väl om sina studier, menade Antonia.

Tror du?

Agda hade en glimt i ögat och nickade med hufvudet på ett menande sätt. Hon hade icke förgäfvets blifvit uppfostrad i en stor flickpension i Upsala, hon var redan hunnen långt förbi sin tio år äldre följeslagerska i vissa afscenden. Hon drog henne emellertid med sig, så att de lyckades komma bakom de båda unga männen utan att dessa märkt dem. Men de samtalsstumpar, de uppfattade, voro så all-dagliga, att de ej hade någon glädje af sitt spioneri,

hvarför de strax gåfvo sig tillkänna med ett slag på hvardera broderns axel.

Kanalbanken var här så smal, att de ej kunde gå mer än två vid sidan af hvarandra, och då Nils Wedberg, prästens son, kom bredvid sin syster bakom de andra, sade han lågt och retligt till henne: Kan ni då inte gå för er själfva och låta oss få vara i fred.

Har du då inte alls lust att prata lite med Agda? frågade Antonia. Jag trodde att alla herrar skulle tycka, att hon var en söt flicka.

En söt flicka — en söt flicka! Hvad rör det mig. Jag har inte smak för att jollra med flickor, vet du nog.

Snart voro de båda partierna skilda igen, och flickorna gingo ensamma hemåt.

Din bror är då verkligen ingen fruntimmerskarl, anmärkte Agda, litet stucken. Han måtte vara en riktig bokmal.

Och det är samma förhållande med din, efter hvad det tycks, inföll Antonia.

Agda, till hvilken brodern yttrat, när de gingo bredvid hvarandra: dra i väg med det där åkerspöket genast, säger jag dig, ty sannerligen om jag säger två ord till henne, smålog lite tvetydigt.

Ah, inte kan man just skylla Paul för att läsa för mycket, sade hon, men herrar är alltid så underliga — gå och småprata och vara trefliga med fruntimmer kan di bara när det är fråga om kurtis — du gu'-

bevars! Eljest vill di alltid vara bara med kamrater — ja, om jag bara visste, hvad de då talade om.

Hade Agda nu kunnat lyssna, så skulle hon fått sin nyfikenhet tillfredsställd på ett sätt, som hon dock, trots sin skol flicksförvetenhet, ej var beredd på, och hon skulle förstått hvad hon nu blott oklart anade, att det var ett ofantligt svalg i tänkesätt, vanor och böjelser, som skilde de båda könen af samma familj och samma uppfostran från hvarandra, och som kom dem att ständigt gå förbi hvarandra, som här på kanalbanken, utan att någonsin kunna följas åt.

Det var Nils Wedberg, prästens son, han som enligt sin systers tro bara tänkte på sina studier, hvilken yttrade till sin kamrat: Finns det något värre än dessa helger hemma. Inte en flicka att leta opp med ljus och lykta. Dygdiga hvar eviga en — eller åtminstone allt för rädda. Och det är också inte underligt, ty här bor man ju som i glashus och om man snyter sig i ena ändan af stan, ger det genljud i den andra.

Ja, den ville jag se, som skulle ha mod att ställa till någon skandal här, sade kamraten. Det är bara att packa och ge sig i väg härifrån så fort man anständigtvis kan. Gubbarna, de ha ändå ställt det rätt bra för sig med sina spelpartier om kvällarna — men det ska' vi oskyldiga ungdomar inte få veta om en gång, det skall bedrifvas i djupaste hemlighet för oss.

Också finns det ingen ungdar, som håller ut här, bifogade Nils, alla, som flytta hit, äro gamla, och

de unga, som växt upp här, söka sig härifrån så fort de kan.

Men apotekaren, han bor ju här sedan ett par år. Hur bär han sig åt?

Han — — —

Samtalet fortsattes här hviskande, tills det att flickorna länge sedan voro utom hörhåll.

Jag tror inte att Nils ännu så mycket som sett åt en flicka en gång, ännu mindre varit förälskad, fortsatte Antonia emellertid sitt samtal med Agda.

Å, vet du hvad, du är också alldeles för naiv, inföll den andra. Det fanns många flickor i skolan, som hade reda på sig och de påstodo att studenterna ofta lefva riktigt fult.

Ja, det kan väl hända att det finns sådana — men det kan vi väl omöjligt tro, hvarken om din eller min bror, inföll Antonia med värme.

Nej, det förstås, inte Paul — det är då rakt omöjligt!

Ja, inte tror jag det om någon herre, som jag känner, bifogade Antonia.

Agda kom hem midt i en häftig scen mellan Ninette och mormodern.

Gud hjälpe dig, barn, om du en gång lefver tills du blir gammal, sade den gamla med af tårar darrande röst. Du får då se, hur roligt det är att se sig hjärtlöst behandlad af de unga, som man älskar så att man gärna ville gifva sitt lif för dem.

Ninette kastade sig gråtande i armarna på tvillingsystemen, då de kommo in i sitt rum.

Jag står inte ut här, ropade hon. Söta Agda, låt mig resa till tant i Stockholm i ditt ställe! Mormor är aldrig så svår mot dig som mot mig. Mig riktigt förföljer hon.

Du är också så onödigt ömtålig. Hvarför kan du inte låta henne gräla och låtsa som om det regnade. Hvad var det nu igen?

Du vet hur hon kältar och anmärker på mig hvarje ögonblick, tills jag blir alldeles utom mig, och om jag då slutligen svarar litet häftigt, så tar hon vid sig så förfärligt, så förfärligt, snyftade Ninette hysteriskt och kramade systemen hårdt intill sig, där hon satt uppkrupen bredvid henne i soffan, med armarna om henne. Du vet — det är detta med hennes snålhet som pinar mig så — hela berättelsen kom fram under Ninettes gråt — först var det för att jag satt nya ljus i våra stakar — hon går ju alltid och snokar öfver allt, och så begynte hon gräla för att de andra, som jag kastat bort, inte var riktigt nedbrända än. Så skulle jag lägga upp socker till plättarna till kvällen, och då stod hon öfver mig och malde och malde — och så blef jag nervös och släppte sockerskålen i golvet.

Mormors gamla kristallskål? Ögonen nästan kröpo ut ur hufvudet på Agda af förskräckelse.

Ninette endast nickade med hufvudet mycket patetiskt.

Och den gick sönder?

I tusen bitar.

Denna hjärtslitande bekännelse nästan kväfdes i hennes snyftningar.

Agda satt tyst en stund af häpnad öfver en så allvarsam tilldragelse.

Ja, då kan jag tänka mig att mormor blef ond, sade hon slutligen.

Å, du kan inte tro! Och så sa' jag till slut, att det var hennes eget fel och att hon pinade ihjäl mig med att gå öfver mig jämt — ja, jag vet inte hvad jag sa', för jag var så utom mig — men då må du tro! Då begynte hon jämra sig och gråta och säga, att hennes barnbarn dref henne ur huset, och tala om sina grafvar, du vet — och det är det värsta jag vet, när mormor talar om sina grafvar — för då börjar också mamma gråta och så blir pappa ond och så är hela huset i uppror.

En stund efter denna scen då mormor stängt in sig på sitt rum, kom mamsell Mariana, som varit i prästgården till middagen och nu skulle gå hem, in på ett besök i förbifarten. Mamsell Mariana var en mycket eftersökt gäst bland alla »ståndspersoner» i staden och i omgifningen för sitt friska lynnes och sin pratsambets skull. Hon kände alla familjernas inre historia, var allas förtrogna, fastän hon just icke var känd för att sitta inne med en god historia. Hon hade öfverlefvat hela sin släkt, lefde nu alldeles ensam på en liten pension, som rikligen räckte till för hennes

små behof, skattade sig lycklig att vara ogift och ej ha några bekymmer samt smånjöt, oakadt hon var den snällaste och hjälpsammaste människa i världen, af andras familjekonflikter.

Hennes nåd Meijermann var en af mamsell Marianas äldsta vänner, ja, deras vänskap eller åtminstone bekantskap var en hel människoålder gammal. Och likvisst hade de aldrig egentligen sympatiserat och kunde säga hvarandra rätt skarpa sanningar ibland.

Motsatsen i deras lynnen visade sig strax mamsell Mariana kom inom dörren till sin gamla väninna denna eftermiddag.

Hu, hvad du har hett här — man kväfs ju! utbrast hon strax.

Ja. inte kan jag inse, att man ska behöfva frysa, när man är så lycklig och kan lägga på en brasa.

Brasa — en så välsignad vårdag som denna. Jag har redan tagit ut ett innanfönster hos mig.

Det var riktigt bra, att du nämnde det för mig, lilla Mariana, för då ska jag akta mig att komma till dig på denna sidan pingst.

Du gör verkligen dumt i att skämma bort dig så. Du blir ju alldeles förstörd af det.

Å, vet du, har jag redt mig med det inpå mitt åttionde år, så går det väl min tid ut. Jag hoppas i alla fall, att jag inte ska ha allt för långt igen.

Seså! Hvad är det nu för mörka tankar igen? — Mamsell Mariana vädrade ett husligt oväder, som en jakthund ett spår. — Har något ledsamt förefallit?

Det är tungt att på gamla dar känna sig ligga sina barn till last, kära Mariana. Du är lycklig du, som inga har!

Är det flickorna nu igen?

Ja, vet du, de äro verkligen så kärlekslösa, så kärlekslösa, sade den gamla och rösten begynte skälfva. Gud förlåt dem — de ha inte det ringaste hjärta. Du ser hur känslig jag är — hur jag lider — men tror du de tar den minsta hänsyn till mig. Aldrig — det är rakt som om de med flit gjorde mig emot. Ja, det blir nog inte annat än att jag får lämna detta hemmet till slut, hur det än kostar på. Men hellre än att vara en börda för de sina.

Hennes torra, magra händer flögo och de tunna läpparna darrade konvulsiviskt.

Men är du inte också litet för kinkig, framkastade Mariana försiktigt. Kom i håg, ungdom är ungdom. Man får inte sätta deras tålmod för mycket på prof.

Har de kanske till på köpet beklagat sig för dig?

Visst inte. Men jag har väl ögon att se med själf. Och jag tror, uppriktigt sagdt, att du kältar litet för mycket på dem.

Kältar! Herre Gud, du har inga barn, Mariana lilla, så du borde verkligen inte tala. Kältar! När man bara vill dem så innerligen väl och vill ha dem så bra som möjligt, och det därför plågar en, när man ser dem slösaktiga och slarfviga och lättsinniga. Men, gu'bevars, jag får väl lära mig att tiga, om det är så, att mina kära barnbarn inte kan tåla rättelser.

Jag är ju, förstås, bara ett nådehjon här i huset, och jag får vara tacksam att jag har mitt dagliga bröd.

Gud i himmelen, så du kan tala. Du har ju lämnat din förmögenhet till dina barn, och det är bara dina egna räntor, du äter opp.

Ja, det är något, som jag aldrig hade bort göra, skall jag säga dig. Ty nu är det i alla fall som om jag finge hvarje styfver af deras godhet. Och när jag gör några anmärkningar öfver att det går för slösaktigt till här i huset, så vid Gud svarar mig inte de där näbbiga flickorna, som om det vore en sak, som inte anginge mig.

Fru Bolin kom nu in i rummet. Hon hade gjort allt hvad hon kunde för att lugna Ninette och kom nu för att försöka medla hos modern. Hon såg mycket plågad och nervös ut, dessa scener voro för hennes milda och känsliga natur en stor pröfning. Hon blef glad då hon fick se Mariana, hon kände liksom ett stöd i det friska och osentimentala sätt, hvarpå denna tog alla husliga konflikter.

Ja, kära Eva du, jag säger just till Mariana, att det bästa jag kan göra blir nog att flytta härifrån. Jag ser, att jag bara plågar barnen i min välmening — och jag har ju också mina kära grafvar att tänka på. Jag flyttar tillbaka till min hembygd och väntar tåligt min tid ut tills jag får min sista hvilostad på den kära Kulla kyrkogård, där jag har mina saliga föräldrar och salig Meijermann, som väntar mig.

Dessa ord, oaktadt hörda så många gånger förut, upprörde fru Bolin på det lifligaste och hon brast i gråt.

Hur kan mamma ha hjärta att tala så till mig. Mamma ser ju allt hvad jag har att utstå, och ändå — ack att så vilja göra mig den sorgen! Hur skulle jag kunna ha ett ögonblicks glädje, om jag visste mamma sitta där ensam.

Laga att flickan kommer hit och ber henne om förlåtelse, så blir allting bra igen, hviskade Mariana fru Bolin i örat.

Och så blef det ett af de vanliga, så ofta upprepede försoningsuppträderna. Ninette, rörd af sin mors tårar och mormors grafvar, kom och kysste henne på hand och bad om förlåtelse med snubblande röst. Sedan vid tebordet var mormor ödmjuk och undfallande på ett hjärtskärande sätt, öfverdrifvet tacksam, när man ville servera henne, tyst och frånvarande när Mariana, som ensam höll målron vid makt, tog upp det ena samtalsämnet intressantare än det andra. Doktorn var som vanligt om kvällarna borta, och ingen frågade hvar han var. Samma förhållande var det med kyrkoherden och borgmästaren och postmästaren, kort sagdt, ingen af ståndspersonernas familjefäder syntes i sina familjer om kvällarna. Den fullständiga bristen på allmänna intressen gjorde att korten och punschglasen blefvo herrarnas enda förströelse, under det familjernas kvinnliga medlemmar

förskaffade sig nödiga sinnesrörelser genom små familjetvister.

När Mariana skulle resa sig för att gå hem, kunde hon icke stödja på benen. Hon grep sig i höften med ett litet rop och blef stående en stund.

Hvad är det, hvad är det? frågade man förskräckt omkring henne.

Å, det är ju bara min gamla reumatism vet jag. Den sätter så styggt åt mig ibland på sista tiden. Gå undan där — låt mig bara vara i fred, söta barn, ropade hon åt ungdomen, som kom omkring henne för att stödja henne. Hon blef stående en stund, stödd emot stolen, men därefter tog hon sats och sprang, starkt framåtlutad, i ett enda tag tvärs öfver hela golvet. Det såg så löjligt ut, att ungdomen omotståndligt skulle brustit ut i skratt, om ej modern återhållit dem med varnande miner.

Ja, ni skratta, kära barn, sade den gamla flämtande vid dörren. Men det är så med mina gamla, styfva lemmar, ser ni, när reumatismen sätter åt mig, att kommer jag väl i gång så måste jag springa. Ja, ja, det ser väl narraktigt ut, kan jag tro.

Hon skrattade själf däråt, helt godmodigt.

Jag har alltid varit rapp i vändningarna, ser ni. Grefvinnan sade också alltid: Mariana kan aldrig gå som en vanlig människa, alltid ska hon springa — ja, var det en ovana hos mig, så har jag fått plikta för det nu.

Ja, där ser du hur det går, när man tar ut innanfönstren för tidigt, kunde hennes nåd icke afhålla sig från att säga, trots sin tragiska sinnesstämning.

Å, det är inte det, det är bara ålderdomen, kära du! Litet krämpor får man väl dragas med utan att gnälla.

Och medan den gamla linkade hem till sitt en samma lilla hus, där hon icke hade en människa att ropa på, om hon behöfde någon hjälp — hennes värdinna, som bodde midt emot i farstun var nämligen lika gammal som hon och dessutom stendöf, och städerskan kom bara om morgnarna — gick den andra gamla in i sin bekväma sängkammare, där husets bästa möbler voro samlade, där en stor björkvedsbrasa låg i kakelugnen och där fru Bolins enda husjungfru stod tillreds för att hjälpa hennes nåd i säng. Men medan den ena låg vaken i plågor större delen af natten, låg den andra och grät öfver att barn och barnbarn ville drifva henne ur huset.

Fru Bolin satt uppe och väntade på sin man. Det hade kommit ett sjukbud ifrån landet med en bondkärra, som höll utanför, men frun var ej riktigt säker på att doktorn en festafton som denna skulle komma hem i ett sådant tillstånd, att han vore i stånd till att fara på sjukbesök.

I prästgården sofvo alla utom Antonia. Hon hade fått låna en ny bok af Agda Bolin, hade i köket fått tag i en ljusstump — hon tordes icke för styfmodern bränna sina egna ljus om nätterna, emedan denna,

som kontrollerade allt hvad hon gjorde, fann läsning öfver hufvud taget vara något mycket tidsödande och onyttigt, men läsning om nätterna rent af syndigt. Kyrkoherden hade förbjudit sin hustru att själf vänta eller låta någon annan passa på sig när han kom hem sent, men då nu Antonia på andra sidan midnatt hörde ett doft buller nere i farstun och tänkte att det var fadern, som kanske icke fick upp dörren, sprang hon med sitt ljus i handen ned emot honom. Hon blef så förskräckt att hon grep tag i ledstången för att stödja sig, vid den syn, som mötte henne. Den ståtlige mannen, som hon så högt beundrade, som ännu i förmiddags på predikstolen hade rört henne så djupt. Hvilken förändring! Hon hade ju anat det, hon hade vetat det, men hon hade ej sett det förr. Han stötte henne våldsamt ifrån sig och befallde henne att lämna sig i fred, medan han raglade in i sängkammaren till sin hustru: Det ryste i Antonia då hon tänkte på deras gemensamma säng, och hon kände sig för första gången rörd af en nästan öm medkänsla för styfmodern. Om hon måste lida *detta*, hvad var det då för under att hon var litet gnällig och kinkig till lynnet! Och att bära detta så tyst, utan att någonsin tala därom med någon — och att vara vänlig och till och med öm mot denne man, som hon dock oftast var! Antonia begynte plötsligt att i henne se en verklig hjältinna och martyr och hon längtade efter att få omfamna henne. Men samtidigt uppstod i hennes sinne en dunkel känsla af att

hon, som hittills känt sitt lif så tomt och meningslöst, hade en mission att lefva för. Hur det skulle gå till visste hon icke — men hon måste, hon måste rädda denne far, om hon också skulle sätta till sitt eget lif därpå.

Sedan ståndspersonernas manliga medlemmar försvunnit i sina familjers sköte och bondkärran skramlat bort med det besked att doktorn ej mådde bra och ej kunde komma förr än i morgon, blef det dödstyst i den lilla staden. De små trähusen, gula, röda, gröna eller rosenfärgade med sina hvita fönsterposter vid de breda, delvis gräsbevuxna gatorna, trädgårdarna med sina krattade gångar, de trädbevuxna sluttningarna nedemot den lugna kanalen, fälten med sin ljust grönskande höstsäd — allt gaf ett intryck af en sådan idyllisk ro, en sådan oberördhet af världens äflan, att en resande, som en dylik natt farit härigenom — i fall någonsin en resande fore igenom här — säkerligen skulle utropat: »hvilket fridens hemvist!»

II.

Herrskapet på Rosenlund.

Herrskapet på Rosenlund väntades. De hade varit i Stockholm öfver vintern, emedan gamla grefven var medlem af första kammaren. En vacker majdag såg man nu deras ekipager, det första med spann, köra genom staden för att hämta vid kanalbanken vid ångbåtens ankomst. Grefve Mårds voro de enda på hela trakten, som ännu brukade åka med spann. De uppehöllö på Rosenlund en viss gammaldags lyx, som eljes höll på att försvinna på egendomarna rundt omkring, dels emedan tidens sed så fordrade, dels emedan det ej fanns några stora förmögenheter kvar. Men grefvinnan Mård hade varit hofdam i flera år och hon älskade lyx och en viss stor stil, och gamle grefvens voro också tillräckligt rika för att kunna lefva på större fot än alla granarna.

Kanalleden var nyss öppnad för året, och det var alla stadsboarnas största fröjd att spatsera på kanal-

banken vid den tiden, framemot aftonen, som ångbåten väntades. Ibland kunde den ju vara så mycket försenad, att man ej orkade invänta den, men det skulle allt sitta hårdt åt, innan man beslöt sig att gå hem förrän den anländt. Visserligen var ännu icke den intressanta tid kommen, då man kunde vänta att någon person steg af där nästan hvarje dag, för att fara till Ringa brunn. I de flesta fall steg ingen främmande af vid denna tid, men ångbåten låg dock alltid stilla en god stund för en del omlastning, och passagerarna stego då ofta i land och spatserade på kanalbanken. Förutom allt det intressanta och spännande i att observera dessa främlingar och undra hvarifrån de voro och hvart de ämnade sig, var det också för stadens damer af en verklig vikt att gå ned och kasta en blick på dem ibland. Ty därigenom, och endast därigenom, fick man litet reda på moderna ute i världen. Om man också höll sig med modejournal, så visste man ändå aldrig riktigt säkert hvad som brukades i verkligheten, och det var alltid godt att ha en idé härom innan brunnssäsongen begynte.

I dag var nu uppmärksamheten företrädesvis riktad på familjen från Rosenlund.

Det var rörande att se hela den sorgklädda, moderlösa barnskara, som gamla grefvinnan förde med sig ned denna gång. Den enda dottern, som varit gift i Stockholm, hade nyligen dött efter att ha gifvit lifvet åt sitt sjette barn.

I främsta vagnen åkte grefven och grefvinnan jämte amman och den nyfödde. I den andra satt den engelska guvernanten med stel och oåtkomlig uppsyn, blek hy, blekt hår och bleka ögon, och bredvid henne äldsta flickan, den femtonåriga Sigrid, så röd och vit som smultron och mjölk, baklänges två mindre flickor, och fula bägge två. Alla tre, äfven den vackra Sigrid, voro illa växta och deras sorgklädningsar utan chic, så att här var just ingenting att inhämta.

I tredje vagnen åkte två mindre gossar med barnens franska lärare. På kuskbockarna sutto det öfriga tjänstfolket, grefvens betjänt, grefvinnans kammarjungfru och en barnjungfru, alla i sorgdräkt. Kuskarna hade också svarta band om armen.

Det var, som sagdt, både rörande och högtidligt att se denna cortège. Herrskapet på Rosenlund intresserade hela grannskapet ungefär lika mycket som om de varit kungliga personer.

Alla ekipagen stannade utanför mamsell Marianas lilla hus i gränden. Mamsell Mariana själf kom linkande ut med en fart, som hade hon blifvit skjuten ur en kanon, omfamnade gråtande allesammans och satte sig upp i första vagnen med grefvens.

Ja, Mariana hade nu alltid varit som en medlem af grefvens familj, och det fanns de, som ville veta, att detta hade sina goda grunder. Det gick ett gammalt rykte om, att hennes far skulle vara den samme, vidlyftige och elegante grefve Mård, efter hvilken nu-

varande ägaren såsom äldste son, ärft fideikommisset. Om hennes mor visste man blott, att hon kommit flyttande hit till orten efter gamle grefvens död, att hon sade sig vara änka och lefde i små, men burgna villkor, samt hade med sig sin då tolfåriga dotter, Mariana. Och när dåvarande unge grefven tio år därefter gifte sig, kom Mariana i huset som hushålls- och tag-fram-mamsell. Och sedan blef hon kvar där i fulla fyrtio år med alltjämt växande ansvar och makt. Från en bättre tjänarinna blef hon en förtrogen väninna, och lite hvar visste, att ville man utverka något af grefven, skulle man alltid vända sig till mamsell Mariana. Med grefvinnan stod hon visserligen icke alltid på så god fot — många heta strider utkämpades mellan dessa båda lifliga och hetsiga naturer. Men när grefvinnan var frånvarande, dyrkade Mariana henne och kunde aldrig tåla skuggan af ett klander mot henne, och grefvinnan å sin sida prisade alltid när de voro skilda öfver all höfva sin trogna, outhärliga Mariana.

Mariana hade väl också stannat där i huset till döddagar om det ej varit för den nu aflidna dotterns skull. Sedan denna blifvit gift med major Kroll, hade hon nämligen blifvit så obehagligt förändrad till lynnet, att det var svårt att hålla ut med henne. Och när då den brutale och obehaglige majoren blandade sig i saken — ja, det var väl för resten han, som satte upp hustrun — blef striden så skarp, att Mariana packade sina tillhörigheter och skuddade stoftet af Rosenlund

af sina fötter, förklarande att hon aldrig skulle sätta sin fot dit, när herrskapet Kroll var där.

Detta störde emellertid inte det goda förhållandet mellan Mariana och grefvinnan, som vid denna tid själf stod på spänd fot till sin dotter, emedan denna af sin man lät drifva sig till allehanda ogrannlagenheter mot föräldrarna.

Men nu var stackars Maria borta, borta på ett så tragiskt sätt, och därmed var udden bruten af denna familjekonflikt. Grefvinnan kunde visserligen nu mindre än någonsin tåla mågen, men hennes motvilja för honom var uppfriskande rättfram och utan den sentimentalitet, som missförstånden med dottern helt naturligt medfört. Grefvinnan hade gråtit många heta tårar öfver hvad hon kallade dotterns hjärtlöshet, men öfver mågens ogrannlagenhet förargade hon sig blott — och det var ändå helt annat.

Efter framkomsten till det ståtliga herresätet och sedan grefvinnan gjort en granskande rond genom alla våningarna för att se att allt var som sig bör, samt anvisat barnen, guvernant och informator deras respektive rum, satte hon sig ned i sitt lilla enskilda kabinett för att prata förtroligt med sin gamla väninna, medan barnen gingo ned åt stallet till för att se på hästarna och supéen förbereddes i köket.

Hon började med en utförlig berättelse om dödsfallet, ledsagad af de oundgängliga, bittra slängarna mot mågen.

Han var alltid så fordrande, Mariana vet. Och jag kan ej säga annat än att han formligen öfveransträngde henne. Redan det, när man har haft fem barn och fyra missfall, att så vid fyrtiofyra år behöfva gå igenom den historien en gång till. Men tror Mariana att han hade någon misskund med henne för det. Visst inte — knappt hade hon legat i fyra dar förrän han begynte bråka om allt möjligt i huset, som inte gick som det skulle. Och så sa hon, den stackars förskrämda varelsen till mig — det var på femte dagen — det blir allt bäst jag stiger upp nu, för Herman har ingen ro i sig så länge han inte ser mig i rörelse. Och så steg hon, Gud hjälpe mig, upp och klädde på sig, det arma lifvet, fast hon var blek som ett vax. Det hjälpte naturligtvis inte, hvad jag sade.

Och tror grefvinnan verkligen att det var af öfveransträngning, som —

Öfveransträngning — förkylning — det ena med det andra. Men hvad tror så Mariana att Herman sa, när han fick se henne vid bordet. Kom ihåg, det var femte dagen. Nå, det var trefligt, nu kan vi få litet ordning i huset, sa han. Hvad tycks?

Björn! mumlade Mariana. Han skulle ha straff — han skulle komma i fängelse för mord på sin egen hustru.

Efter en utförligare berättelse om själfva sjukdomsförloppet och dödssättet, återkom grefvinnan till att tala om sin måg.

Mariana skulle hört hans förmaningar, när jag slutligen fick hans nådiga tillstånd att taga med mig barnen hit för sommaren:

'De får inte bli bortskämda. Kom ihåg, att de aldrig får äta mer än två rätter mat till middagen, utom om söndagen, och aldrig dricka vin. Jag vill inte att de ska få fordringar på lifvet, som de sedan inte kan få tillfredsställda.' Gud sig förbarma, det är så man kan gråta sina ögon ut för det. Nu måste de stackars ungarna stiga upp från bordet, när vi kommer till tredje rätten. Och intet undantag ens för Sigrid, som är fyllda femton år. Och om det vore nog med det — men jag bedyrar Mariana inför Gud, att han också missunnar oss de fattiga matbitar vi äter — att han tycker att Knut och jag på våra gamla dagar kunde börja göra indragningar och lefva enklare.

Å, det kan jag ändå inte tänka.

Vid Gud om jag ljuger eller öfverdrifver. Tror inte Mariana att vi oupphörligt får höra pikar om att, när man har större delen af sin förmögenhet i fideikommiss — hvilket han ofta antyder är mycket orättvist — då borde man tänka på att spara för att lägga ihop åt döttrarna och deras barn, så att de inte ska ha den förödmjukelsen att vara så mycket fattigare än brodern och hans barn. Det är sant, det är lite synd om döttrarna i sådana familjer, men det kan inte vi hjälpa, eller hur? Men så fick han

då också svar på tal en gång, när jag sa honom, att därför göra föräldrarna i sådana familjer illa när de gifta bort döttrarna med män, som inte äro tillräckligt rika i sig själfva.

Mariana njöt obeskrifligt af denna dräpande replik.

Kommer han hit i sommar? frågade hon.

Ja, det påstås han kommer om fjorton dar och blir här hela sommaren. Uppriktigt sagdt, när han är här har jag just aldrig märkt, att han inte låter sig väl smaka af våra så mycket klandrade fyra rätter och vårt vin. — Men nu är det en annan sak, som jag gärna skulle vilja tala med Mariana om. Hur är det, Antonia Wedberg är ju en flicka med mycket goda kunskaper, särskildt i historia?

Ja, det tror jag visst. Det är ju moderns förviflan, att hon aldrig vill göra annat än läsa.

Se Mariana, det är så att Sigrid har mycken lust för historia och mycket anlag också för kriaskrifning och litteratur. Men med den här engelska guvernanten får hon ju ingenting lära i den vägen. Jag ville att fadern skulle ta en lärarinna öfver sommaren för henne och småflickorna — men, gu'bevars, det var en onödig kostnad, fast hon naturligtvis skulle haft allt fritt här. Men nu har jag tänkt föreslå Antonia att komma hit och gifva Sigrid lektioner ett par gånger i veckan, och det betalar jag, så att fadern inte har ett smul med den saken att göra. Wedbergs ha det

ju så smått, så jag tänker den stackars Antonia skulle vara glad att förtjäna något.

Å, gu'bevars, hon skulle bli öfverlycklig, den stackars flickan. Jag går dit i morgon dag och talar med henne och modern.

III.

Sträfvän uppåt.

Antonia blef i själfva verket utom sig af glädje när mamsell Mariana framställde grefvinnans anbud. Hon blef så gripen däraf, att hon ej kunde finna ord, men de vackra, djupblå ögonen fylldes af tårar. Var det möjligt! Skulle hon slutligen få ett tillfälle att använda sina under så mycket motstånd förvärfvade kunskaper, att få förtjäna något själf och så — kanske det bästa af allt — komma bort på ett par timmar då och då från hemmets tryckande atmosfer, vistas på det härliga Rosenlund, se och kanske tala med den gamla grefvinnan, till hvilken hon alltid sett upp med den djupaste beundran som till ett högre väsende. Allt detta var en lycka så stor, att den nästan betog henne andedräkten.

Jag *kan* inte säga, hur tacksam jag är mot tant Mariana, framstammade hon.

Kära barn, inte skall du tacka mig. Grefvinnan själf har tänkt på dig. Men hvad skall nu mamma säga, tror du?

Det for ett moln öfver Antonias ansikte.

Å, jag kan ändå inte tänka — tst! där kommer mamma. Säg ingenting ännu. Låt mig först komma hem till tant och tala närmare om, hur vi skola framställa saken.

Hon hann ej säga mer, ty nu kom prostinnan inseglande — en sjuklig, hvithyllt, blond och mycket fetlagd liten dam, med säflig, vaggande gång, fina drag, tomma, ljusblå ögon och ett mildt leende.

Antonia — hvad gör du? hade hon redan på läpparna, då hon fick se mamsell Mariana och strax hejdade sig.

Nej se, vår kära Mariana! Och Antonia säger inte strax till mig, sade hon med sin blida stämma på släpande västgötadialekt.

Jag såg tant Mariana från fönstret och sprang emot henne.

Ja, där ser man hur bra det är för den som kan ha tid att alltid sitta vid fönstret, då får man den glädjen att strax ta emot sina gäster, fortfor den blida stämman.

Jag satt vid fönstret och stoppade gossarnas strumpor, sade Antonia sårad.

Jag nästan undrar på att du inte låter Antonia använda sin tid på ett mer inbringande sätt, kära Josefina, sade mamsell Mariana, som var allt för uppfylld af sitt viktiga ärende, för att kunna tiga helt och hållet.

Inbringande! Hur skulle det gå till?

Antonia sökte hejda henne med en bedjande blick, men mamsell Mariana blinkade åt henne med en knipslug min, som hon hade velat säga: du skall få se hur listig jag kan vara, och fortfor:

Skulle inte hon, med sina goda kunskaper, kunna få något arbete, som betalade sig?

Fru Wedberg kastade en misstänksam och förebrående blick på Antonia.

Jaså, äro vi där igen nu, sade hon, och ju mera upprörd hon blef, ju mer blef hennes stämma släpande. Det var således därför, som Antonia ville tala ensam med dig. Tror du det är första gången, kanske, som jag hör den historien. Förtjäna något. Det är ju bara en förevändning för att få komma bort från hemmet, och få komma ut och roa sig och vara själfständig. Inte för att jag inte så gärna skulle unna henne det. Men du vet, hur jag har det, kära Mariana.

Mamsell Mariana sökte afbryta henne, försäkrande att det denna gång alls icke var fråga om att Antonia skulle bort från hemmet. Men det var fåfängt. När fru Wedberg en gång begynte tala, kunde ingen hejda henne. Blid, enformig, utan betoningar, utan höjningar och sänkningar, gled hennes läspande stämma fram som ett sakta rinnande vatten.

Du vet, kära Mariana, att det hvilar en rätt tung börda på mig i detta hem, där man, utan att vara sträng, kanske kan säga, att husfadern icke är det stöd han kunde och borde vara. Och är det då så orimligt, om jag vill att den enda vuxna dottern skall

hjälp mig litet med att bära denna börda, ska lätta lite för mig, som i alla fall har hela tungan och ansvaret.

Det förstås, det förstås, kära Josefina, men —

Hvem ska se efter alla barnens kläder, läsa lexorna med dem, se till att de gå ordentligt i skolan. Hvem ska ha hand om linneskåpet, om skafferiet, hvem ska laga allt som efter hand förfaller i ett gammalt hus, när man aldrig har råd att köpa något nytt — —

Men det är ju alls icke frågan om — —

Du kan säga, att allt detta är husmoderns plikt och det är det också, och jag är den sista att vilja neka det, och gud ska veta, att jag gör allt hvad jag kan. Men med bästa vilja så kan jag dock inte räcka till för allt. Och inte tror jag att någon kan säga att jag öfveranstränger Antonia, men något ska väl en flicka göra, i Herrans namn.

Naturligtvis. Men om du ville låta mig förklara —

Eller ska hon kanske sitta hela dagarna med händerna i kors och läsa onyttiga böcker?

Hvem har sagt det?

Men det är det hon vill. Kan nu du, Mariana lilla, som en förnuftig människa, påstå, att det vore rätt af en mor att uppfostra en flicka i sådana idéer.

Antonia hade rest sig under denna svada och gått och ställt sig vid fönstret. Hvert och ett af moderns ord, hvilka hon dock hört hundra gånger, föll som en blytyngd öfver hennes nya hopp. Ack, hon visste det väl, hon skulle alltid få gå här på samma

sätt, aldrig slippa lös ur den bur, man höll henne instängd i. Att hon läst och skaffat sig kunskaper skulle ej gagna henne till något annat än att pina henne med en evig längtan. Det sjöd inom henne af smärta och förbittring.

Emellertid lyckades nu slutligen mamsell Mariana att för ett ögonblick hejda det stilla, jämt flytande vattnet, och att få sticka in ett ord.

Allt det där kan vara mycket sant, kära Josefina. Men om nu Antonia, utan att försumma sina plikter i hemmet, skulle kunna förtjäna sig en fyra kronor i veckan. Vore det inte bra?

Detta väckte slutligen fru Wedbergs uppmärksamhet, och hon frågade förundrad huru det skulle gå till. Mamsell Mariana, förtjust öfver att äntligen få tala, utvecklade nu med så få och direkta ord som möjligt hela förslaget. Grefvens ekipage skulle hämta och återföra Antonia — två gånger i veckan — två kronor i timmen — och hon behöfde inte vara borta från hemmet mer än inalles två timmar hvarje gång — ja, och så behöfde hon kanske också någon tid till att förbereda lektionerna.

Fru Wedberg var mycket häpen öfver detta oväntade, svårfattliga förslag. Hon hade nog många gånger hört talas om att Antonia kunde förtjäna något, men förslaget var då alltid mycket vagt och det gällde alltid att lämna hemmet, resa till Stockholm, få respengar, kläder och underhåll första tiden och så kanske ändå misslyckas. Detta var något annat.

Ja, hur lång tid skulle hon då behöfva att förbereda lektionerna, undrade hon. Jag förutser att det där blir en förevändning att hänga öfver boken hela dagen.

Det är icke värddt, sade Antonia och sprang upp utom sig. Jag ser hur det blir — det är bäst tant Mariana säger återbud med detsamma.

Mamsell Mariana blinkade åt Antonia för att säga, att hon nu inte skulle förstöra saken, när de nästan segrat. Men denna fortfor: Jag kan inte på villkor åtaga mig saken, om jag inte får förbereda mig så mycket, som jag själf tror är nödvändigt. Då får det hellre vara med alltihop; skall jag göra det, vill jag göra det med heder och icke så, att jag behöfver skämmas.

Det har du också rätt i, svarade styfmodern med sin blida röst. Fyra kronor i veckan är inte heller en så stor sak, att för den skull —

Just en stor sak! utbrast flickan lidelsefullt. För mig är det en stor, en oändligt stor sak att bara disponera öfver fyra öre i veckan, som jag hade förjänat själf.

Detta är sårande, sade fru Wedberg. Kan du säga, att dina föräldrar nekat dig något som du behöfver!

Men Antonia hade redan lämnat rummet och gått upp till sitt rum — det vill säga det, hon delade med två småsyskon — och här kastade hon sig på sängen i lidelsefull gråt.

Förslaget togs icke upp vidare.

Grefvinnan, som rådgjorde med fru Holmberg, kyrkoherdens fru i deras församling, fick anvisning på en annan lärarinna, Bertha Malm, socknens folkskolelärarinna, som hade sin bostad på ena gafveln af fattighuset, där hon hittills lefvat sitt undangömda och enformiga, men därför icke lugna lif.*

Bertha Malm satt en eftermiddag, sedan hon slutat skolan, på bänken utanför fattigtugan.

Hon lyfte likgiltigt hufvudet med de blonda, rika flätorna, då hon hörde steg på gången utanför. En glädjerodnad flög öfver hennes ansikte, när hon igenkände pastorskans, fru Holmbergs, lilla energiska och välvilliga figur.

Jag har en god nyhet! ropade denna redan på afstånd.

Bertha for upp och blef stående midt på gången, tryckande handen mot hjärtat. En god nyhet var som en brusande storm för henne, hvilken susade fram om öronen och betog henne andedräkten.

Grefvinnan Mård har nyss varit hos mig, sade fru Holmberg och satte sig andfådd ner på bänken. Tag på sig fort och vi ska ännu en gång fara till Rosenlund.

Bertha bara stirrade på henne.

Hennes barnbarn behöfva svenska lektioner, guvernanten är engelska, förklarade skyndsamt fru Holm-

* Se berättelsen *I Fattighuset*. (Ur *Lifvet* III, 2:dra häftet.)

berg. Jag har rekommenderat Bertha, och grefvinnan vill strax tala vid er.

Redan en halftimme därefter stod Bertha röd och förlägen, med hjärtat bultande af blyghet och glädje, i den stora försalen på Rosenlund. Hon visades in i grefvinnans enskilda kabinett, fick svara på en del frågor och fann sig, innan hon visste ordet af, antagen att gifva lektioner i svenska, geografi och historia samt rättskrifning åt flickorna.

IV.

Herrskapet på Lindesnäs.

Ett af de första besök, gamla grefvinnan på Rosenlund gjorde efter sin återkomst till orten, var hos gamla friherrinnan Stålhjelm på Lindesnäs.

Herre Gud, så olikt allt är sig här mot förr, tänkte grefvinnan för sig själf, nu liksom hvarje gång hon under de senare åren kört upp på den mossbelupna gården mellan de två stenlejonerna framför den förfallna trappan, där ingen betjänt numera stod färdig att mottaga de besökande. Grefvinnan erinrade sig då alltid, hur det varit under hennes ungdomstid, när Lindesnäs var det förnämsta herresätet på hela trakten, så att själfva Rosenlund kom blott i andra rummet. Hon erinrade sig, hur hon själf smått förargat sig, då hon först kommit till Rosenlund som nygift, öfver att se, hur man här sökt efterapa det större och äldre herresätet: också här de två stenlejonerna på ömse sidor om den höga trappan, det brutna taket, de bågige flyglarna, anlagda alldeles på

samma sätt, blott att Rosenlund var mindre och saknade den antika, imponerande prägel, som de mörknade murarna och de uråldriga träden i den väldiga parken gånge åt Lindesnäs. Rosenlund var mera täckt, lätt och lysande, Lindesnäs mer romantiskt och storlaget, och det rådde alltid en viss täflan mellan de båda herresätena liksom mellan de båda fruarna. Friherrinnan var tio år äldre och hade redan haft fyra barn, af hvilka tre voro döda, när grefvinnan kom till orten som nygift. Men hennes skönhet var af det slag, som är oberoende af åren och sorgerna; hon var så regelbundet, plastiskt vacker som en staty, med yppig figur, stora, kupiga kallblå ögon, fint böjd näsa, liten energisk mun. Man visste, att mannen, som var en glad och utsväfvande herre, gaf henne många anledningar till sorg; men hur hon upptog hans många otroheter och fega bedrägerier, det visste ingen, ty med all sin inlärdä älskvärdhet i sätt var hon af en stolt och ömtålig oåtkomlighet, som gjorde, att det ej fanns en lefvande varelse, som kunde berömma sig af att äga hennes förtroende.

Man hade heller aldrig sett henne taga den vackra och bedragna hustruns vanliga hämnd på mannen: att låta kurtisera sig af andra.

Låta kurtisera sig, nej. Men — ja, det gick nog rykten om en enda, hemlig kärleksförbindelse, en stor passion, som skulle haft ett mycket afgörande inflytande på hennes lif och gjort sitt till att slipa den

kalla oåtkomliga yta af blankpoleradt stål, mot hvilken hvarje försök till närmande återstudsade.

Grefvinnan var en helt annan typ, kokett, munvig, full af skämt och upptåg samt häftig och omedelbar i alla sinnesrörelser. Skvallret hade under hennes ungdom gifvit henne till älskare hvarje ung man, som umgicks i huset; Rosenlund genljöd af ett ständigt sorl af fester, sällskapsspektakel och galna upptåg. Grefvens hade litet smått om pengar på den tiden, då föräldrarna ännu lefde, och den unga grefvinnan fick lida många små förödmjukelser i hvardagslag för att kunna uppehålla den yttre lyx hon älskade.

På Lindesnäs åter bar allt på den tiden prägel af gedigen rikedom och prakt, och när den enda kvarlevande dottern Axeline, som var lika vacker som modern men mera omedelbar och vinnande, kom med i sällskapslifvet, medan grefvinnan ännu hade sina barn i barnkammaren, då triumferade Lindesnäs helt och hållet öfver Rosenlund, och officerarna från den närbelägna garnisonsstaden, hvilka alltid varit grefvinnans stående kurtisörer, syntes nu långt oftare på det gamla pompösa herresätet under lindarna än på det glada Rosenlund.

Men det lyckades ej för någon af officerarna att vinna den af alla eftersträfvade Axelines hand. När friherrinnan blifvit änka och tagit alla affärerna i sin hand, sades hon hafva gjort vissa ganska oroande upptäckter, och säkert är, att hon vid denna tid på det mest energiska sätt motsatte sig sin dotters önskan

att gifta sig med en ung, fattig löjtnant, och att kort därefter Axelines bröllop firades med en man, som sades vara fabelaktigt rik, men af något äfventyrlig karakter. Han hade i Amerika gjort storartade spekulationer och sades äga en hel nybyggd stad i the far West, men han bosatte sig nu i Stockholm, där han bildade en svensk-amerikansk bank och satte i gång en hel mängd andra affärsföretag.

Friherrinnan, som från den stund hon tagit affärrerna om hand, utvecklade mycken smak för spekulationer, inlät sig nu med mågen i allehanda affärsföretag, som till en tid gingo förträffligt. Det unga hushållet i Stockholm och det gamla på Lindesnäs täflade i lyx. Mågen var ofta i utlandet på resor, och då vistades Axeline med sin uppväxande barnaskara i föräldrahemmet, där det nu utvecklades större prakt än någonsin.

Men så hade för ett par år sedan den stora krachen kommit. Allt strök med — friherrinnan fick ytterligare släppa till af sitt för att rädda namnet. Och nu gick det alltjämt utför. Mågen försvann — man visste ej om han tagit lifvet af sig eller rymt till Amerika — och för att tillfredsställa dotterns oupphörligt upprepade vädjanden till henne, måste friherrinnan börja sälja. Hon sålde de uråldriga skogarna, som alla ägare till Lindesnäs låtit växa i hundraårig fred; hon sålde undan hemman, det ena efter det andra. Fordringsägarna, dotterns och hennes egna, lämnade henne ingen ro, tills nu slutligen nästan ingen-

ting annat återstod af det ståtliga gamla herresätet än slottet och parken samt frukt- och grönsaksträdgården, ur hvilken friherrinnan numera drog sin egentliga inkomst för att lefva det ytterst tillbakadragna lif hon nu förde.

Dottern och hennes barn hade hon ej sett på flera år. Axeline kunde icke tåla de hårda ord, som modern lät falla öfver mågen, och sedan hon tillbragt en olycklig sommar hemma efter den stora krachen, ville hon icke vidare sätta sin fot på Lindesnäs.

Under alla dessa sorger hade friherrinnan bibehållit sitt stålblanka lugn till det yttre. Ingen hade någonsin hört henne klaga, och om dottern och hennes barn samt om mågen talade hon till följd af sin oåtkomlighetstaktik alltid mycket väl, hon var ständigt full af loford för dem alla.

Ja, Herre Gud, hur tiderna förändras! tänkte grefvinnan, då hon nu steg ur sitt ekipage vid trappan. Ingen lefvande varelse syntes till, kusken måste öppna den tunga porten, som hängde snedt på gångjärnen och knarrade tungt.

Men när den slogs upp — hvilken anblick! Alltid hade dock Lindesnäs sin gamla tjusning. Där på andra sidan huset, bakom den mörka vestibulen, bildade de gamla träden liksom en rik ram kring ett blått glänsande vatten längst i bakgrunden. Också på Rosenlund hade man denna utsikt tvärt igenom huset, men där såg man under parkens träd blott kanalens stillastående vatten, under det att vid Lin-

desnäs just en af de forsar, dem kanalen kringgick, kastade sig utför en grön klipphäll, vid hvars fot de hundraåriga lindarna, som utgjorde Lindesnäs stolthet, utgrenade sig. Vid sidan af forsen var klippan blankpolerad, och i den voro inhuggna namnen på alla de högt uppsatta eller ryktbara gäster, som besökt Lindesnäs under dess glansperiod, en hyllning, som den förste Stålhjelm uppfunnit, då en gång hans konung hedrat honom med ett besök, och som sedan kommit alla framstående personer till del, hvilka gästade detta en gång så eftersökta hem. Det var en stor samling stolta namn, många äfven af framstående utländingar, ty ofta stego främlingar, som gjorde kanalresan, af i den lilla staden enkom för att bese Lindesnäs, som hade namn om sig att vara en af de vackraste herrgårdar i Sverige. Längst ner i ett hörn af klippan fanns en annan inskrift. Där stodo under hvarandra tre namn med födelseår och dödsår:

HELGE,

GUSTAF,

EDVARD STÅLHJELM

och därunder:

Döden skördade dem späda, och dock lefver deras minne i glans.

Det var de tre sista manliga arftagarna af det Stålhjemska namnet, åt hvilka friherrinnan ägnat denna minnesskrift i sten.

Nedanför forsen utbredde sig en gräsplan med blomstergrupper och med en oförlikneligt frisk grönska.

Där bakom förtonade sig de många olika trädslagen i alla nyanser af grönt, och djupa, svarta alléer genomskuro här och där detta haf af grönska. Det hela var som en förtrollad lustgård, gömd bakom det halft öfvergifna slottets förfallna murar.

Och midt i denna tafla visade sig nu en ståtlig gestalt, som väl passade till denna lustgårds härskarinna, en högväxt gammal dam med glänsande hvitt hår, som låg i ett par täta lockar framför öronen, för öfrigt hufvudet doldt af en svart spetsmössa, högt upptornad framtill, som aldeles skylde hårfästet. Den långa figuren hade ännu en ungdomlig slankhet, fast ryggen var något böjd. Dräkten, en fantasikostym, oberoende af alla moder, passade utmärkt till denna figur. Det var en lång svart rock, rikt garnerad med spetsar framtill, baktill ett djupt motveck utmed ryggens hela längd, slutande i ett släp.

Med ett hjärtligt utrop kom hon emot grefvinnan; de gamla damerna kysste hvarandra på kinden och togo därefter plats i bersån ett stycke nedanför forsen, hvars jämna, litet dofva sorl var liksom detta ställes egen melodi, ackompanjerande alla de lifshändelser, hvilka gled fram i minnet som skuggbilder under de hundraåriga lindarna.

Först berättade grefvinnan om sin dotters sjukdom och död, och friherrinnan hörde på, gjorde frågor och yttrade sitt deltagande med hela den älskvärda, opersonliga förbindlighet, som alltid utmärkte hennes väsen. Och sedan en lämplig paus förflutit, sade hon:

Jag har i stället fått en stor och oväntad glädje. Mina två äldsta dotterbarn ha kommit till mig på besök — Edvard och Olga.

Å, verkligen! Den unge pristagaren! Tänk, att den gossen har sådan talang. Första priset af svenska akademien. Det är inte småsaker det i våra tider, då ingen fått det på så många år. Och nu har han kommit till mormor med sina triumfer.

Ja, han är allt mycket glad. Nyss tjugu år, skall du veta, och redan så mogen. Ja, de äro så utmärkta alla mina barnbarn, måste jag säga. Olgas röst är något af det härligaste, man kan höra.

Ja, hon lofvade ju mycket redan som barn.

Ja du; kära Emelie — — hvad skulle jag säga — friherrinnans blickar flögo sökande kring parken — det har hon hållit och mer till. Jag kan inte förstå, hvar de hålla till — de ströfva hela dagarna omkring i de gömdaste vrår af den här gamla parken — det är ju så många år, de inte varit här.

Och Axeline?

Ja, det är allt osäkert, att hon kan komma, du. Hon har så mycket om sig. Jo du, kan du tänka dig, hvarför Olga kommit hit? För att utverka sin gamla mormors hjälp i en plan hon har.

Ett tycke kanske?

Nej, Olga tänker icke alls på något sådant. A propos det, så kan jag för resten ge dig ännu en god nyhet: lilla Emy förlofvar sig i dessa dagar.

Emy! Hon är ju bara barnet!

Aderton år! Och hur gamla voro vi själfva du, när vi gifte oss? Jag vet visst, att man nu för tiden anser — — — Emy gör för resten ett mycket godt parti: Baron Uhr, en mycket välburgen godsägare från Skåne.

Nå, jag gratulerar. Det bör ju vara lugnande för Axeline.

Ja visst, — men Olga, hon har nu sina tankar för sig. Emy är för resten mycket vacker — har du sett henne nyligen? — Rent ut sagdt du, hon vill bli operasångerska.

Olga! Stackars Axeline! Det var ett bekymmer. Ty det är alltid påkostande att motsätta sig barnen.

Men Axeline har ingenting emot det. Du vet, hur bekymmersam hennes ställning är, och Olga har en guldgrufva i sin röst, du kan tro mig, en guldgrufva. Hur kan man då neka flickan det, som skulle göra hennes lycka, och i stället hålla henne fången i dessa bekymmersamma, små förhållanden?

Ja, så fördomsfri tror jag knappt jag skulle vara, kära Selma. Du ämnar således hjälpa henne att få komma ut och studera?

Ja du, jag ämnar uppbjuda mina yttersta krafter för att gifva henne ett litet lån — ett år i Paris är nog för henne; hon har ju studerat i Stockholm för de yppersta mästare och är redan utbildad — men mera till salongssångerska förstås — det är egentligen bara den sceniska utvecklingen, som fattas.

Grefvinnan reste sig och tog afsked för att dölja sitt ogillande. Alltid detta begär att spekulera hos Selma! Nu ville hon spekulera i sin dotterdotters röst, när allt annat slagit fel.

Du kommer väl en gång i sommar och hälsar på mig med dina barnbarn, sade grefvinnan till afsked.

Tack — du vet, jag far aldrig bort numera. Min hälsa tillåter det inte.

Men grefvinnan visste mycket väl, hvad denna förevändning om hälsan betydde. Friherrinnan hade sålt sitt ekipage, och att åka efter arrendatorns arbetshästar kunde hon ej förmå sig till.

Men skulle du inte ändå för din ungdoms skull — så förtjusande vackert det än är här på Lindesnäs, så tänker jag väl ändå, att litet omväxling — vill du inte tillåta mig att skicka mitt ekipage och hemta er nästa torsdag? Vi ha förstås inga bjudningar i sorgen, men det är min mans födelsedag och du vet, att grannarna alltid brukat komma den dagen, och så blir det väl i år med.

Friherrinnan tackade och antog efter någon tvekan. Det kunde icke skada, att Olga fick tillfälle att låta höra sin röst här på trakten — på grefvens födelsedag kom verkligen folk från alla håll — och en blifvande sångerska kan inte bli nog tidigt känd.

Födelsedagsfest på Rosenlund.

För Bertha Malm var grefvens födelsedag en dag af starka sinnesrörelser. Fru Holmberg hade skickat bud till henne på förmiddagen och sagt att hon skulle hålla sig färdig klockan fyra, så skulle prostens komma med sin vagn och taga henne med sig till födelsedagsgratulation på Rosenlund.

Bertha hade länge funderat öfver hur hon skulle göra denna dag. Hon visste ju att alla grannarna, alla de som hörde till grefvens umgänge, alltid utan särskild påstöt brukade infinna sig till eftermiddagskaffet denna dag. Men kunde nu hon våga räkna sig till umgänget, det var den stora frågan. Hon hade ju alltid blifvit mycket vänligt bemött af grefvinnan, och ett par gånger hade hon, efter lektionens slut, blifvit inbjuden att dricka te i familjekretsen. Och hennes lärjunge, den femtonåriga Sigrid, visade henne en vänskap som gränsade till svärmeri. Hon hade flera gånger kommit och hälsat på henne i fattig-

stugan och tagit henne med sig på långa promenader.

Men då Sigrid vid sista lektionen i fredags hade sagt till henne: du kommer väl och gratulerar morfar om söndag? hade hon svarat: ja, om Sigrid tror att det går an — och inte grefvinnan tycker det är när-gånget.

Och Sigrid hade därvid sett en smula betänksam ut.

Men när nu hälsningen kom från fru Holmberg, hoppade det af fröjd i Berthas hjärta, ty det betydde naturligtvis att pastorns fått en påstöt att taga henne med.

Emellertid hade äfven fru Holmberg haft något att utstå, innan hon tog detta steg. Hon var blott nyligen kommen till orten och kände grefvinnan obetydligt. Hennes lifliga intresse för Bertha Malm samt önskan att hjälpa henne fram skulle kanske ej varit nog att förmå henne till ett så djärft steg, som att föra med sig en gäst, hvilken hon ingalunda var säker skulle bli välkommen. Men Sigrid hade kommit till henne på lördagen och uttryckligen bedt henne att taga Bertha med.

Hon är blyg och törs ej komma ensam, hade hon sagt.

Och på frågan, hvad grefvinnan skulle säga härom, hade Sigrid sagt att hon bedt sin mormor att bjuda Bertha, men att denna blott svarat, att ju inga in-

bjudningar utfärdades, men att de, som visste sig vara välkomna, nog komme ändå.

Fru Holmberg förstod bättre än den barnsliga Sigrid rätta betydelsen af detta svar. Men hennes rättfärdighetskänsla upprördes djupt vid tanken att barnens lärarinna, som var mer bildad än många af de adliga godsägarfruarna på trakten, icke skulle anses god nog att blifva mottagen som gäst i huset, och hon beslöt därför att opponera sig mot denna obilliga fördomsfullhet genom att föra Bertha till Rosenlund under sitt beskydd. Hon var ju prästfru, och det var icke mer än hennes plikt att föra de svagas och betrycktas talan.

Men pastor Holmberg gillade ingalunda sin hustrus plan.

Vill du gifva de aristokratiska familjerna en lektion, så kan du göra det i ditt eget hus, sade han, men det är icke grannlaga att påtvinga andra ett umgänge.

Grannlagenheten är icke alltid den viktigaste hänsyn man har att taga, svarade den lilla frun bestämdt.

Pastor Holmberg var en allvarlig prästman och en lärd teolog, äfven han ytterst samvetsgrann och pliktrogen, men en kammarlärd, som föga frågade efter lifvets yttre förhållanden. Och han var en fridsam man, som helst ville lefva i ro på sin studerkammare och som erfor ett visst nervöst obehag så snart hans lilla energiska fru ville indraga honom i någon strid. Å andra sidan högaktade han djupt sin hustrus

rättrådighet och böjde sig oftast för hennes starkare vilja.

Äfven fru Holmberg var för öfrigt ingalunda någon djärf eller stridslysten natur, men hon brann af nitälskan för vissa abstrakta idéer om sanning och rättvisa, och hon öfvervann därför sin naturliga skygghet, när det gällde att kämpa för någon af dessa heliga principers tillämpning i lifvet.

Det var redan en hel mängd gäster samlade på Rosenlund.

Där var högvördige prosten och kommandören från staden med sin fru och äldsta dotter, Antonia. Den, som såg prosten så där uppsträckt i sällskapsdräkt en afton, kunde omöjligt ana den hemliga förnedring, hvartill denne ståtliga och vördige prästman var förfallen. I sin långa, igenknäppta svarta rock, med ordenstecknen på bröstet, sin ståtliga, ännu i åldern raka figur och sitt vackra, intelligenta hufvud med det rika, hvita lockhåret, var han till det yttre en riktig idealtyp af en värdig guds ords förkunnare. Som han var en ovanligt beläst och bildad man, voro hans samtal mycket intressanta, och det samlade sig strax omkring honom en grupp af herrar, när han någon gång visade sig i sällskapslifvet.

Hans fru och dotter i sina gammalmodiga, vända och upprustade klädningar, tvättade handskar samt något nervösa och ansträngda utseende, buro snarare prägeln af hemligt utståndna själsrörelser, genomvakade

nätter och små grämelser. Antonia såg dock för tillfället upplifvad ut. Det var alltid en stor fest för henne att få komma till Rosenlund, och dessutom gick hon numera i en ständig inre feststämning med anledning af det nya hopp, som lifvade henne sedan hon blifvit medlem af nykterhetsföreningen »Ljusets härskara».

Doktor Bolin, prostens trogne supkamrat, var där äfven med familj. En kortväxt, jovialisk man med starkt kotiga kinder, ljusst hår och vänliga, dimmiga talgögon. Hans fru hade något af trefnad och behag öfver hela sitt väsende, en inre harmoni, som gjorde att alla kände sig väl till mods i hennes närhet och att ingen kände trycket af de husliga sorger, som man visste att äfven hon hade att bära. De båda flickorna, Agda och Ninni, voro alltid täcka, alltid väl klädda, och trots sin enkelhet eftersökta af alla herrar, ehuru ingen af dem kunde sägas vacker. Och mormodern, hon var ståtlig och distingerad som alltid, i sin eviga och outslitliga stålgrå sidensarsklädning med äkta spetsar, stoppad på tusen ställen, sin mössa af blonder och sin guldbrosch med tre briljanter.

Prostens och doktors unga söner, studenterna, voro där äfven. De stodo i ett hörn tillsammans med informatorn, äfven han en ung student, voro blyga och hade tråkigt.

Och så var där postmästaren, den f. d. majoren, med sin friherrinna, och borgmästaren med sin fru och ett par adliga godsägarefamiljer.

Grefvens barnbarn stodo i en grupp tillsammans med den engelska guvernanten, stela och allvarliga, emedan deras faders stränga ögon ofta hvilade på dem. De skulle sjunga en sång senare på aftonen, författad af informatorn, som var bondson och skaldeämne.

Gamla grefvinnan, som alltid förargade sig öfver sin mågs idé att vilja behandla den redan femtonåriga och intellektuelt utvecklade Sigrid som ett barn, blef slutligen otålig öfver dennas blyga tillbakadragenhet. Hon gjorde min af att närma sig barngruppen för att smeka de små, men passade på att säga med låg röst till Sigrid: Stå inte här hela aftonen och häng som en objuden gäst. Rör på dig. Kom fram och tala litet med de främmande. Du är ju stora flickan.

Ack, mormor, sade Sigrid, och såg upp med sina på en gång intelligenta och barnsligt oskuldsfulla blå ögon. Jag är så generad att gå öfver golfvet med mina stora kängor.

Du min gud, sade grefvinnan något senare till sin förtrogna, mamsell Mariana, hvad skall man icke nödgas smälta! Kan man tänka sig, att flickan icke har ett par skor att sätta på sig, utan måste gå i stora, klumpiga skinnkängor till sin hvita klädning. Pappa har aldrig tillåtit oss att nyttja skor, säger hon. Han tycker att det är en onödig fåfänga. Och se på alla tre flickorna! Äro de inte så klumpigt klädda, så gud sig förbarme. Det är visst sant, att min stackars

Maria just icke heller hade någon smak — men så kunde det inte bli annat än värre med en sådan man. Och Sigrid, som egentligen är en riktigt vacker flicka. Är det inte en ynk att se henne så illa klädd?

Marianas och grefvinnans blickar flögo samtidigt jämförande öfver Sigrids, flickorna Bolins och ett par godsägaredöttrars personligheter, och de kommo till samma resultat. Sigrid var utan jämförelse den vackraste af alla flickorna där och ändå den, som tog sig minst ut.

Lång och smärt, med starkt röda kinder, hvit, sammetslik hy, rent kornblå ögon, kastanjebrunt hår, som trots att det var hårdt åtdraget vid tinningarna dock fann utväg att buckla sig litet, ett barnsligt, rundt ansikte och en liten, fyllig, kysstäck mun, tog hon sig dock — i sin hemmasydda, hvita tvättklädning i nattskjortsfason, rynkad kring hals och ärmar samt med ett svart skärp om lifvet, som var för smalt att hålla det vida bluslifvet i styr, hvarför detta पोste ned på ett missklädande sätt — ingenting ut bredvid de små, bleknosiga, fräkniga och färglösa flickorna Bolin, som hade detta obestämda något öfver sig, hvilket gjorde dem mera tilldragande än den klanderfriaste skönhet.

Så denna iakttagelse grämde grefvinnan, hon, som alltid utmärkt sig för sin smak och sin grace mer än för sin skönhet! Det var alltsamman faderns fel: af honom hade barnen ärft denna obeskrifliga

klumpighet, som sedan ytterligare förvärrats genom uppfostran och klädsel.

Kunde man också se något mer klumpigt än öfversten med sitt bredkindade ansikte, sin uppnäsa och sina mörkbruna, stora, stickande ögon? Grefvinnans antipati för honom var i stadig tillväxt och hotade med någon allvarlig explosion.

Fru Holmberg hade vida mer hjärtklappning å sin skyddslings vägnar än denna själf, då de stego ur vid den ståtliga trappan med de två stenlejonen vid Rosenlund och mottogos af en betjänt i knäbyxor och silkesstrumpor. Det var kanske väl djärft af henne, som själf var så obekant här, att vilja påtvinga sitt värdfolk en gäst, som hon visste ej var väntad. Hennes beklämning steg till sin höjdpunkt då de, efter att ha gått igenom två, tre små eleganta kabinett, befunno sig inför de uppslagna dörrarna till den stora salongen. Det vida, bonade golfvet, på hvilket själfva dotterdottern i huset fruktade att låta se sina skinnkängor, syntes äfven fru Holmberg i denna stund fruktansvärdt att passera öfver. Grefvinnan satt i motsatta ändan — allas blickar voro riktade på de inträdande. Icke var det just godt om några verkligt distingerade toaletter i denna landsortssocietet, men Berthas alldeles släta, röd- och hvitrutiga bomullsklädning stack dock väl starkt af mot den stil, som de andra, mer eller mindre lyckadt, sökt närma sig, och äfven den storväxta, något grofva fast ingalunda illa formade figuren, det släta, tillbakastrukna, ljusa håret i en fast fläta,

lindad flera gånger omkring hufvudet, de stora, röda händerna utan handskar — fru Holmberg såg i ett ögonkast att hennes skyddsling, trots sin intellektuella öfverlägsenhet öfver många af damerna i denna krets, icke var — ja, hvad skulle man säga, ordet var dumt, upprörande orättvist, konventionellt, men ändå — icke var riktigt presentabel.

Fru Holmberg, själf liten, fin och graciös, var tvärtom mycket presentabel, men hon hade intet stärkande medvetande härom, när hon nu, som en elegant liten lustjakt med en stor skuta i kölvattnet, seglade fram öfver det bonade golfvets haf. Pastorn, liten, distrait, med glasögon och ett på engång frånvarande och hjärtegodt uttryck, erfor äfven en känsla af obehag när han följde dessa båda farkoster på den ojämna seglatsen. Men den, som var alldeles obekymrad, det var själfva upphofvet till denna oro, Bertha själf. Det var för henne ett så lyckligt ögonblick och så länge eftersträfvadt, detta då hon för första gången befann sig i en större krets af fint folk, som hon föreställde sig alla voro högt bildade och öfverlägsna personer, af hvilkas minsta ord hon skulle ha så mycket att lära. Och fru Holmbergs beskydd syntes henne så mäktigt och betydelsefullt, att det upphäfde hvarje oro för det lämpliga i hennes uppträdande.

Det väckte en allmän förvåning i salongen, när denna bondflicka — äfven de, som ej visste att det var folkskollärarinnan, kunde dock af hela typen se

att detta var »folk» och ingenting annat — inträdde. Man iakttog med spänning grefvinnans hållning.

Denna var naturligtvis allt för mycket världsdam för att hon ej skulle vetat att dölja sitt misshag, om hon velat det. Men hon ville det inte. Fru Holmberg hade rykte om sig att vara en liten farlig revolutionär. Hon skulle näpsas genast vid detta första försök. Och Bertha hade redan begynt blifva allt för säker. Hon måste lära sig sin plats. Grefvinnans hälsning var därför afsiktligt kall och hon vände sig strax därefter till fru Wedberg, som satt bredvid henne, utan att ens ha anvisat de nykomna någon plats. Signalen följdes af de andra. Ingen kom fram och hälsade på prästfrun. Denna såg alldeles svart för ögonen när hon, efter ett ögonblicks tvekan, gick med sin skyddsling till ett par stolar i ett aflägsset hörn af salongen.

Pastorn slöt sig strax till en grupp af herrar.

Men nu hade den unga Sigrid glömt all sin förlägenhet att visa sina skinnkängor på det bonade golvet. Hon ilade strax till sin beundrade lärarinna, satte sig bredvid henne, tog hennes händer i sina och blef sittande så till grefvinnans stora misshag.

Men än värre blef det, när gamle grefven helt oväntadt slöt sig till den föraktade gruppen. Gamle grefven var stor fruntimmerskännare och hade alltid haft en särskild svaghet för dem af en lägre klass, det visste alla. Och man visste äfven att grefvinnan aldrig tog i sitt hus en bonne eller kammarjungfru eller söm-

merska eller hvem det vara må, som ej utmärkte sig genom en solid och pålitlig fulhet. Vid anställandet af folkskolläraryrinnan för Sigrids timlektioner hade hon ej tänkt på denna sin princip, ty det var ju ingen anledning att grefven någonsin skulle få se henne vid dessa korta besök. Först nu föll det därför grefvinnan i ögonen, att småskoleläraryrinnan ingalunda kunde kallas ful. Hon såg väl snarare bra ut för den, som hade smak för det slags grofva utseende. Det var ett rent, klart och öppet ansikte med god färg, frisk mun och intelligent ögon. Figuren — ja, i sin genre var den nog också bra, ryggen så rak som ett ljus — grefvinnan jämförde den suckande med Sigrids — vacker lutning på axlarna, lagom fyllig.

Det var å sin mans vägnar som grefvinnan nu uppfattade dessa detaljer, medan grefven vänligt pratade med de nykomna.

Bertha, som efter grefvinnans hälsning känt sig en smula beklämd, fattade åter mod vid den välvilja herrn i huset visade henne. Hon svarade öppet och frimodigt på grefvens tilltal utan spår af koketteri, men med den högsta grad af förbindlighet hon var i stånd att utveckla, dock utan att ana huru hennes beskyddarinna, som icke var okunnig om grefvens rykte, kände sin beklämning ökas af det som i hennes oerfarna ögon var en triumf.

Emellertid dröjde man alltjämt med att servera kaffet, emedan den förnämsta af de väntade gästerna ännu ej infunnit sig.

Friherrinnan Stålhjelm var numera så ovan vid att vara ute i världen, att hon behöfde lång tid för sin toalett. Hennes svarta sammetsklädning och spanska långschal hade legat obrukade i många år. De voro icke längre moderna, men det betydde ingenting, ty friherrinnans fina smak sade henne, att man vid hennes ålder endast klär sig väl, när man klär sig oberoende af modet. Men släpet måste ordnas omsorgsfullt, spets-slöjan på hufvudet draperas mycket väl, håret fram-till gnidas med en yllelapp för att få fram dess forna glans, huden prepareras med pomador och puder — ty skulle friherrinnan nu åter visa sig i världen ville hon icke se ut som en ruin af sig själf.

Det blef en allmän rörelse i den stora salongen på Rosenlund, när familjen från Lindesnäs inträdde. Grefvinnan gick dem lifligt till mötes på midten af salongsgolfvet, och de båda gamla damerna kysste hvarandra hjärtligt; äfven gamle grefven afbröt sin påbegynta kurtis af småskolelärarinnan och skyndade, med en äkta hofkavaljers artighet, att föra friherrinnan till hedersplatsen i soffan, som hittills stått tom för hennes räkning. Hennes dotterdotter, Olga, ilade strax fram till flickorna Bolin, som voro hennes vänner och skolkamrater från Stockholm, och det blef ett kyssande och omfamnande utan ände, i synnerhet med Ninni, som var Olgas »bästa vän».

Förlåt mig, älskade unge, att jag ej kommit och hälsat på dig än, sade Olga. Men jag har haft så

mycket viktigt att tala med mormor om i dessa dagar. Du vet ju hvarför jag kommit ned till Lindesnäs.

Jag nekar inte till, att jag varit mycket, mycket stött öfver att du inte kommit, sade Ninni med denna lidelsefullt känsliga och upprörda stämma, som var så karakteristisk för henne.

Hon har varit aldeles utom sig af sorg och förbittring, sade Agda.

Å du min egen kära, stackars lilla Ninni! Alltid tar du saker så hett. Men när du får höra att allting är afgjordt och att jag reser till Stockholm i nästa vecka och sedan strax till Paris!

Verkligen, verkligen! Din mormor har gifvit dig pengar?

Ja, det vill säga lånat mig. Hon gör det med stora uppoffringar — hon har måst taga en in-teckning i själfva Lindesnäs, på trädgården, som är det enda hon har kvar där. Men hon tror på min framtid och därför gör hon det. Och hon skall inte göra det förgäfvets. Om ett år skall jag vara en stor sångerska, var säker på det.

Å, du lyckliga! utbrast Ninette med en blandning af glädje å vännens vägnar och bitter saknad för egen del. Du får komma ut i stora världen, får studera, utveckla dig, blifva något — medan jag! Jag skall stanna här hela vintern, du! Kan du tänka dig det?

Jag tänker mig alltid, att du skall finna någon utväg att komma ut, du också, sade Olga. Glädjen blir bara half för mig om du inte också får studera.

Och hvad vill fröken Ninni studera, frågade Olgas bror, Edvard, den unge skalden och pristagaren, med ett leende.

Ninette blef mycket röd. Lika blek som hon var i allmänhet, lika intensiv blef hennes färg vid hvarje sinnesrörelse. Det var ett så ideligt skiftande och känsligt ansikte, att hon knappast var att känna igen från den ena stunden till den andra.

Olga bara pratar! — Ja, det är en hemlighet ännu, sade Olga till brodern. Du skall icke fråga.

Kaffet var nu kringbjudet och förtärdt med allt sitt tillbehör af färskt småbröd, och nu var det högtidliga ögonblicket inne, då Sigrid, hennes två yngre systrar och ena bror skulle sjunga festsången till morfar.

Som snälla, väl dresserade skolbarn, ställde de upp sig kring pianot, guvernanten ackompanjerade, och de afsjöngo korrekt sin inlärdä läxa, hvarefter de gingo och kysste morfar på handen samt fingo nvar sitt tjugukronstycke i guld af honom, en stor rikedom för dem, som aldrig hade några pengar att disponera öfver.

Nu var det Olgas tur att låta höra sig. Med nedslagna ögon och hjärtat klappande af en halft rädd, halft lycklig sinnesrörelse, som hon alltid erfor då hon skulle sjunga, gick hon öfver golfvet tillsammans med sin bror och följd af allas blickar.

Hennes toalett, som ingalunda var ny för i år, då hon de sista par åren måst uteslutande tära på

resterna af sin forna lyx, syntes dock alla dessa landsortsbor såsom höjden af chic. En hvit kaschmirsklädning med inväfda, sparsamt utströdda buketter, stora puffärmar, en stor, rund spetskrage kring halsen, det rödbruna håret djärft, enkelt uppvriddet i en enda toppig knut, för öfrigt med ett stänk af krusiga smålockar rundt kring hårfästet. Hon var långt ifrån så vacker som sin mor och mormor, hyn var litet rödaktig och fräknig, figuren allt för spenslig och obetydlig — men icke hade hon heller blifvit alldeles utan lott och del i den traditionella Stålhjemska familjeskönheten. Ansiktet hade den samma karakteristiska örntypen, som mormodern, med djärft utspringande näsa, liten mun och kort haka, samt samma stora, kupiga stålblå ögon, på en gång svärmiska och kalla. Hennes väsende var också mycket likt mormoderns, endast modifieradt af en flickaktig blyghet. Men samma inlärdade älskvärdhet och samma inre oåtkomlighet.

Brodern, en ovanligt vacker ung man, med ädla drag, djupa, närsynta ögon och ett yfvigt lockhår, satte sig till pianot för att ackompanjera. Olga blef stående, vänd till publiken.

För denna publik, hvaraf många aldrig hört en opera, syntes hennes sång, det dramatiska i hennes föredrag, stämmans egendomligt skära metallklang såsom en prestation af så utomordentlig konst, att de blefvo fullständigt hänförda. Olga sjöng den ena stora arian efter den andra, och man applåderade som i en konsertsalong.

En riktig Kristina Nilsson! En ny Jenny Lind! utropade den ena efter den andra.

Olga hade blifvit röd af sinnesrörelse och glädje, och hon såg mycket intagande ut, där hon nu stod, mottagande allas lyckönskningar med leende mun och nedslagna ögon.

Du lyckliga! O, du lyckliga! utbrast Ninni med rösten nästan kväfd af sinnesrörelse, i det hon kramade henne.

Olga var redan van att beundras i en societet med långt mer förfinad smak än denna. Hon hade ofta sjungit i sällskapslifvet i Stockholm, medan hon ännu var med »i stora världen», och hade alltid ansetts som något utomordentligt. Men denna gång gjorde dock framgången mera intryck på henne än någonsin, emedan det nu först blifvit bestämdt att hon skulle bli konstnärinna på allvar, och framför hennes sänkta ögonlock ilade berusande syner om stora triumfer på världens främsta scener, och hennes hjärta svälde af rörd och tacksam glädje öfver den lycka, som väntade henne.

Men ett enda missljud skorrade henne i öronen och förstörde hela hennes fröjd.

Grefvinnan, som var en fin musikkännare, sade till friherrinnan: hon är ju redan så godt som färdig. Det fattas nästan ingenting i hennes utbildning. Man skulle blott önska lite mer känsla i föredraget.

Färgen flydde med ens från Olgas kinder. Det stack henne i hjärtat som ett dolkstyng.

Det fattas »blott» känsla i föredraget. Var det icke det samma som att säga att det fattas allt? Ty hvad betydde röst, metod, dramatiskt uttryckssätt emot detta enda! Denna kritik sårade så mycket djupare, som hon själf hade en inre aning om denna brist. Ingen hade sagt henne det förr — hennes väg hade hittills gått fram genom idel triumfer. Hennes lärare såväl som alla, hvilka hörde henne i sällskapslifvet, hade ju alltid blott bedömt henne som den begåfvade diletanten — den rike mannens dotter, hvars talang var en prydnad jämförlig med skönhet och juveler. Grefvinnans kritik var den första stämman, som nådde henne från den yttre världen, hvilken stod utanför den slutna krets inom hvilken hon hittills rört sig — det var en stämman från den publik, som betalar sin konstnjutning och därför har rätt att vara fordringsfull — det var också en stämman från det allvarliga, stränga lifvet, som fordrar mer än det ger. Olga kände instinktlikt, att grefvinnan ej skulle kritiserat henne så, om hon ej vetat att hon ville bli konstnärinna på allvar. Hon hade redan anlagt en annan måttstock vid bedömandet än den vanliga salongsmässiga. Och Olgas hela ömtåliga konstnärssjäl, närd af öfverdrifvet och okritiskt beröm, bäfvade samman vid denna lilla förkänsla af de strider, hennes nya bana öppnade för henne. För första gången genomilades hon af ett brännande tvifvel: om hon ej skulle lyckas? Om, trots allt, något väsentligt, själfva den stora konstens djupaste livsvillkor, skulle felas henne! Hvad så!

Och som i en uppenbarelse såg hon framför sig sitt blifvande konstnärslifs bittra, sönderslitande själskval, hennes hjärta sammankrympte i en kväfvande ångestkänsla, och när hon gick tillbaka till sin plats kände hon sig så liten, så liten.

Olga hade redan i början af aftonen lagt märke till den ensamma unga flickan i den rödrutiga bomullsklädningen och hon frågade nu Antonia, som satt bredvid henne, hvem denna var.

Antonia, som hela aftonen suttit med ett hemligt samvetskval öfver att hon ej hade mod att stiga upp och gå fram till de båda försmådda, som hon kände och höll af, blef glad att få lätta sitt hjärta genom att få beskrifva för Olga hvilken präktig flicka Bertha var, hur tappert hon sträfvade att utveckla sig och höja sig, hur svårt hon hade det med en supig far, hur intelligent hon var och hur hon led af sin falska ställning att hvarken höra till herrskaps- eller bondeklassen.

En timme förut skulle dessa meddelanden gått Olgas öra förbi, utan att hon fäst den ringaste uppmärksamhet därvid. För den framtida, stora sångerskan, som skulle blifva eftersökt på världens främsta scener, betydde en sådan liten undangömd intelligens med dess tysta strider ingenting. Men nu, då Olga satt där med halsen svällande af tillbakaträngd gråt, med hela den bittra förkänslan af kommande förödmjukelser, greps hon af en egendomlig sympati för denna stackars, ensamma flicka med hennes tysta strider.

Hon såg redan i tankarna sin egen blifvande ensamhet i Paris med ingen att förtro sina sorger och svikna förhoppningar till, och med denna medkänsla, som i sin djupaste grund var egoismens, var medkänsla med sig själf, reste hon sig och gick direkt mot Bertha. Antonia var öfverlycklig att få presentera dem för hvarandra och vågade nu också vara riktigt vänlig mot Bertha, då den firade, af alla beundrade, af alla afundade Olga var det.

För Bertha var Olgas vänlighet höjdpunkten af denna aftons bitterblandade lycksalighet. När hon hörde henne sjunga, syntes henne Olga som en uppenbarelse från en annan värld, så högt öfver henne, som en stjärna på himlafästet. Och nu sänkte sig stjärnan till henne. Olga talade med henne som med en jämnlike, underrättade sig om hennes lif, hennes studier, hennes förhoppningar. Bertha skulle velat kyssa hennes händer i tacksam glädje, men hon vågade ej, hon satt blott och såg på henne med en blick af så djup och intensiv beundran, att Olga å sin sida begynte känna sig tröstad och liksom återupprättad inför sig själf.

Bitter förödmjukelse.

hvilken lycklig afton, sade Bertha till fru Holmberg, på hemvägen i vagnen. Hur skall jag kunna tacka er! Alla, alla voro så vänliga, endast grefvinnan var kanske litet kall — men det brukas väl så i sällskap — men gamla grefven var i stället så mycket vänligare. Vet ni hvad han sade till mig när jag tog afsked. Jag kommer snart och hälsar på i skolan, sade han. Jag vill se hur ni bär er åt med småttingarna. Tänk bara! Och fröken Olga bjöd mig att komma och se Lindesnäs. Ja, nu är jag riktigt på väg att komma med öfverallt.

Fru Holmberg sade ingenting. Bertha såg nog, att hon var litet förstämnd, men hon förstod ej hvarför. Då de ankommit till fattighuset och Bertha stigit ur, körde pastorsn raskt bort därifrån, och Bertha stod ensam utanför porten i den ljusa sommarnatten.

Hon såg upp på den röda, laduliknande byggnaden framför sig med en drömmande, yrvaken blick.

Slottsbyggnaden på Rosenlund med sin strålande fönsterrad, som hon ännu vid vagnens sista svängning i den långa allén sett skymta mellan träden, stod ännu för hennes inre syn, hon hade under hela hemresan i vagnen drömt om den stora salongen med det hala golvet, där hon suttit som jämlike till alla de andra — och nu! Vid åsynen af fattighuset drogs hennes hjärta samman med en känsla af bitter förödmjukelse, hon såg och såg på det alltjämt med en ängsligt frågande blick, som om hon undrat om det verkligen var sant, att detta var hennes hem.

Med en beklämd suck beslöt hon sig slutligen att öppna porten för att stiga in. Hon vred och vred på dörrlåset, men det gick icke upp. Hvad? Hade man läst innanför? Man visste ju dock, att hon var ute. Hon bultade på. Ingen kom. Hon gick till fönstret till den stora stugan, där alla gummorna sofvo, och bultade på där. Slutligen kom då den så kallade förestånderskan och öppnade. Hur hemsk hon såg ut, denna skrumpna sjuttioåring, iklädd endast en gammal kjol, som mer liknade en smutsig säck än något annat. Bertha tänkte på gamla grefvinnan i sin svarta crèpedräkt, på friherrinnan på Lindesnäs i den släpande sammetsklädningen — ja, nu märkte hon nog att hon verkligen var hemma — hemma. Detta var hennes hem, detta var hennes likar i börd och samhällsställning. Och så skulle hon kanske själf sluta, om hälsan icke stod bi och om icke kunskaperna hjälpte henne, så att hon kunde arbeta sig upp. Å,

men hon ville, men hon måste upp, långt ifrån detta vämjeliga!

Hvem i jesse namn kan ha stängt porten? utbrast mor Kajsa. Det måtte vara det svinet, hennes far. Han kom hem dödfull i kväll.

Bertha teg, det gick som en kall rysning igenom henne.

Det är bäst hon aktar sig. Han var vild i kväll, fortsatte mor Kajsa. Han kunde slå henne fördärfvad.

Låt honom slå ihjäl mig om han vill. Det vore kanske det bästa, sade Bertha med en dof röst, för hvars ljud, hon själf bäfvade tillbaka, en sådan sammanträngd smärta låg däri. Hon var så underligt kall inför faran och så lätt och djupt krossad inför förödmjukelsen.

Tack, mor Kajsa, gå och lägg er och bry er inte om mig.

Ja, jag stänger dörren, det säger jag ifrån, sade mor Kajsa. Jag vill inte ha'n in till oss.

Hon gick och läste igen om sig. Bertha närmade sig dörren midt emot i förstugan, hvilken ledde till skolsalen, bakom hvilken hennes rum låg. Men till sin häpnad fann hon äfven denna dörr stängd innanför. Nu var det visst värdt att bulka på. Fadern skulle naturligtvis icke röra sig för att öppna. Hvad skulle hon då göra? Bedja mor Kajsa att få ligga bland fattighjonen. Nej, hu då! I den lukten — och fullt med ohyra! Men här i farstun kunde hon heller

icke bli stående. Här fanns icke ens en bänk att sätta sig på, och äfven här luktade det illa.

Hon öppnade porten igen och gick ut i vårnatten. Det var en njutning att åter andas den rena luften. Men natten var kall, det hade regnat de föregående dagarna så att marken var fuktig, hon var lätt klädd — hon vågade ej lägga sig ned i gräset. Hon fick väl gå hela natten då!

Det föreföll henne i början lätt, hon var i en sådan själsspänning, så många olika känslor stormade inom henne — dagens lyckliga intryck blandade med hemkomstens upprörande.

Hon gick stora vägen fram förbi prästgården, där alla luckor redan voro tillskrufvade. Bandhunden morrade åt henne, eljes skulle hon gått in på gården och satt sig litet på en bänk. Hon var redan trött och den otäcka hufvudvärken begynte komma. Om hon skulle gå in på kyrkogården? Här var så vackert och så fridfullt, under hängaskar och tårpilar, med en frodig gräsmatta öfver alla grafvarna. Här satte hon sig på en bänk, lyssnande till nattens röster. Och här somnade hon.

Hon vaknade med en stark rysning vid soluppgången och nästan sprang hem, men lyckades ej bli varm. Efter ett långt bultande kom slutligen fadern och öppnade. Han hade sofvit af sig det första ruset, men hans ögon voro ännu dimmiga och gången vacklande. Bertha sköt honom med vämjelse åt sidan utan att tala och skyndade in i sitt rum. Hon läng-

tade efter sin hårda, men rena bädd, där hon hoppades öfvervinna den dödsfyla, som fått makt med henne. Men när hon kom in i sitt lilla, nätta rum med de hvita gardinerna möttes hon där af en vidrig syn. Fadern hade sofvit i hennes säng, som nu var allt utom snygg. Innan hon hann säga något, hade han halfsofvande krupit dit igen och snarkade snart djupt. Det återstod henne intet annat än att gå och lägga sig i hans bädd i köket, men hon kunde ej förmå sig att riktigt bädda ned sig däri, utan lade sig ofvanpå halfklädd och blef aldrig riktigt varm. Då hon följande morgon tog emot skolbarnen var hon gråblek och frös ännu samt hostade. Och en känsla af bitter, hopplös förödmjukelse sammansnörde hennes strupe så, att hon knappt för-
måde tala.

VII.

Nytt arbetsfält.

Fadern hade en dag helt oväntadt kommit vandrande, medförande den underrättelsen till Bertha, att hennes mor var död och att han inte längre trufdes i den ensamma stugan, utan ville bo hos sin dotter. Detta hade varit ett dubbelt svårt slag, först att mista modern, som ändå, fast de måste lefva skilda, varit hennes stöd i världen, och så att få fadern till sig, han, som med sitt superi förbittrat hennes barndom och pinat lifvet ur modern. Hon hade under sista året dragits med eländet, så godt hon kunnat, men nu kände hon, att hon icke kunde stå ut längre som det var. Någon ändring måste det bli.

Det pågick ett reparationsarbete vid kanalbanken i år. Flera främmande arbetare hade kommit och en verkmästare, hvilken hade med sig hustru och tre barn. De hade hyrt sig in i ett litet hus på utkanten af staden och hustrun höll mat åt de andra arbetarna. Dessa gjorde sig snart kända i trakten för något visst

säreget i hela sitt uppträdande. De voro mycket stilla och fridsamma, aldrig kom en ed öfver deras läppar. De förtärde ej spritdrycker, och om söndagarna hade de gudstjänst och sjöngo psalmer på förstukvisten utanför stugan. De buro allesamman ett blått märke i knapphållet, på hvilket stodo bokstäfverna H. H.

Verkmästaren var en ung man på cirka trettio år, med ett stort, rätt uppstående ljust hår och ett par egendomligt lysande, fanatiska ljusblå ögon. Han var den förnämste talaren vid deras gudstjänster och hans kraftiga, sjungande stämma med det litet släpande uttalet hördes långt utåt vägen.

Dagen efter den natt Bertha varit utkörd ur sitt rum af den druckne fadern, infann hon sig på eftermiddagen i den gula stugan och frågade efter verk-mästaren. Hon berättade honom om fadern och frå-gade om han kunde göra något för att hjälpa honom.

Den unge mannen såg ganska betänksam ut, då han hörde hvilket förtvifladt fall det var.

Om en sådan förlorad stackare skall kunna hjäl-pas, sade han, så vill det till att en tar sig af honom helt och hållet, aldrig lämnar honom hvarken natt eller dag, stänger in honom, hindrar honom med våld, om det behöfs, att skaffa sig rusdrycker.

Ja, det kan man ju inte begära att någon skall göra, sade Bertha och hoppet sjönk inom henne.

Har då inte ni, som är hans dotter, tillräcklig kärlek för att åtaga er det?

Jag! Det är omöjligt — jag har ju min skola — och mig lyder han i alla fall inte.

Vi ha en broder, som kunde vara i stånd till det, fortfor eftertänksamt den andre. Han har så mycken kärlek, så det är något rent af märkvärdigt. Kan gubben göra något, så att vi kunna hitta på att använda honom och ha honom bland oss hela dagen?

Ja, han kan hugga och tälja och svarfva!

Jaså — ja — jag skall tala vid brodern, och så skall jag väl komma ner åt skolan till och ge fröken svar en dag.

Många voro de bekymrade kvinnor, som vädjade till verkmästaren i dessa dagar. Superiet var hela traktens olycka, och ju mer ryktet spred sig om dessa män som aldrig drucko annat än vatten och som hade en sådan förmåga att få andra med sig, ju mer sökte bekymrade hustrur och mödrar hjälp hos dem. Tillströmningen till bönesammankomsterna växte, så att den lilla salen snart ej räckte till. Då öppnade den gamle folkskolläraren i staden, Westerberg, som från början slutit sig till den nya rörelsen, stora folkskole-salen för dem om söndagseftermiddagarna, och denna fylldes snart ända ut i dörrarna. Under tiden stod kyrkan mer tom än någonsin. Prosten Wedberg hade just aldrig vetat att fylla bänkarna där, dit kommo endast de som af pliktkänsla alltid gingo i kyrkan utan att fästa sig vid ett ord som predikades, men nu öfvergåfvo till och med flera af dessa habituéer honom, och till skolsalen strömmade många, som annars al-

drig brukade gå och höra ett guds ord, det vill säga af köpmännens och ståndspersonernas klass. Detta väckte prosten något från det försoffade tillstånd hvori han råkat, tack vare dagligt och flitigt toddydrickande samt bristen på alla andliga väckelser i en liten halfdöd småstad, där han icke fann någon jämlike, som han kunde utbyta tankar med. Ty prosten Wedberg var en både lärd och begåfvad man, som varit ämnad att göra en helt annan, större karriär — om ej oturen kommit emellan. På den tiden, då den vackra fröken Josefine Bring hade förälskat sig i den då vackre och ståtliga prästmannen, ansågs han som ett biskopsämne. Han hade visserligen alltid sedan sina studentår i Upsala varit något rumlare, men dock icke värre än att han, om han lyckats göra karriär, nog skulle vetat hålla sig uppe. Men han hade motståndare, han blef förbigången flera gånger, småstadslifvet underblåste hans olyckliga svaghet, och nu stod han förfallet nära, fast han ännu förde sin ståtliga figur så prydligt samt kunde vara så värdig och imponerande vid högtidliga tillfällen.

Han hade alltid känt sig sårad af att så litet folk kom i kyrkan, när han predikade. Han hade allt för ofta som ung man hört sina stora gåfvor framhållas, för att ej bittert känna, att den ringa aktning han nu åtnjöt var hans eget fel, och därför kränkte det honom dubbelt. Det var en ständigt bitter påminnelse om hur hans ungdomsdrömmar gått i kvaf.

Han grep sig samman i ett plötsligt utbrott af energi och förbjöd skolläraren att öppna skolsalen om söndagseftermiddagarna. Detta gaf de frireligiösa ett stort uppsving, det var förföljelsen som begynt och med den växte deras anseende ofantligt. Bertha Malms far hade nu verkligen blifvit upptagen i timmermännens krets och arbetade åt dem nere vid kanalbanken, åt med dem hos verkmästaren samt sof med en broder, som åtagit sig att bli hans frivilliga fångvaktare och aldrig släppa honom ur sikte, och hon själf hade nu blifvit de nyreligiösas entusiastiska anhängare. Och då hon hörde talas om prosten Wedbergs förbud, gick hon genast till sin liberale kyrkoherde, Holmberg, samt frågade honom om hon fick upplåta småbarnsskolesalen åt dem. Och detta beviljades gärna af den unge kyrkoherden, som från början ställt sig i opposition till sin kollega i staden.

Så blef då Bertha Malm medelpunkt för hela rörelsen, som med oförminskad fart fortgick hela vintern.

Antonia hade länge önskat att gå på ett af de ryktbara mötena, men hon vågade ej af fruktan att ådraga sig faderns vrede. För att dock få något reda på saken, hittade hon på att beställa strumpor till de små bröderna af en gumma på fattighuset, som var känd för att sticka mycket bra. Fru Wedberg gillade denna plan och uppmanade henne flera gånger att gå, men hon fann sig aldrig ha tid därtill, alltid var det något arbete, hon först skulle sluta, tills hon nu, söndagseftermiddagen, framkastade i en lätt, något

skygg ton: om jag skulle passa på och göra en promenad till fattighuset i dag, efter det är så vackert väder och jag inte har något annat att försumma.

Men då kommer du ju midt upp i deras böne-möte, anmärkte genast modern.

Jag går ju inte till skolsalen, sade Antonia med bortvända ögon. Jag går direkt in till gummorna.

Ack, tror du inte gummorna också äro därinne och höra på?

Det kan väl hända — men alltid kan jag väl få tala vid mor Kajsa, skyndade sig Antonia att säga, i det hon satte på sig hatten för att om möjligt afklippa vidare invändningar.

Hon hade hjärtat i halsgropen, då hon efter en halftimmes vandring kom fram till fattigstugan. Hon hade gått så fort som om hon trott sig förföljd. Det var för henne ett mycket stort och viktigt företag detta, att bakom ryggen på föräldrarna gå och liksom sluta sig till faderns fiender. Men hon måste göra det. Hon drefs därtill af en oemotståndlig röst, som sade henne att hon här kanske kunde finna kraft att ta upp kampen med en olycka, som undergräfvade hela hennes familjs lycka och bestånd, och som hotade att fullständigt ödelägga den gamle far, hvilken hon trots allt så högt älskade och vördade.

Då hon kom var redan mötet i full gång. Det var en varm vårdag, och dörrar och fönster stodo öppna. Hon stannade skyggt utanför och såg in i den öfverfulla salen. Det var verkmästaren som talade.

Den höga, sjungande stämman hördes långt ut på backen. Antonia stannade osedd af alla utanför fönstret och lyssnade.

Plötsligt sköt det en het blodström genom henne och hjärtat stod liksom stilla af blygsel. Det var om hennes far de talade. De utpekade honom här offentligt inför hans församlingsbor såsom en skam och vanära för sitt stånd, ett varnande exempel för alla.

Han förebrår oss att vi dra folk från kyrkan, fortfor talaren, men hur kan man då begära att folk ska kunna med någon andakt höra Guds ord tolkas af en man, som föregår med så dåligt exempel? Må han förbättra sig eller ska han så småningom inte få en enda lefvande själ i kyrkan. Vi förklara honom krig, krig mot hans dåliga laster, hans dåliga vandel, icke mot honom som människa, ty som sådan är han vår broder som alla. Ja, vänner, han är vår broder, icke vår föresyn och herde, som han borde vara, men vår stackars svage, syndige broder, en som vi skola söka rädda, om Gud förunnar oss det. Låt oss bedja för denne fallne broder.

Antonia gömde sig i djup blygsel bakom dörren och gråtande deltog hon tyst i bönen.

VIII.

Hemkomsten.

Hur ofta hade icke Olga under sina ensamma studieår drömt om återseendet med de sina!*

Hon skulle vända tillbaka, ryktbar som en stor sångerska, hvilken debuterat på världens främsta scen och skördat lagrar. Hvilken glädje att komma hem sålunda! För detta hade hon arbetat första tiden och hon hade haft all anledning att drömma om denna ära, ty lärarna hade från första början af hennes studier spått henne en lysande framtid; hon hade en mezzosopran af ovanlig renhet och omfattning, och hon hade en musikalisk begåfning, en själfullhet i föredraget, som voro något utomordentligt. Dessutom var hennes utseende som skapadt för scenen, en hög, smärt, välproportionerad gestalt, ett fint, ovalt ansikte med en ovanlig rörlighet och uttrycksfullhet. När hon som tolf, fjorton års flicka talat om att bli konstnärinna, hade hela hennes omgifning motsatt sig det — en flicka i hennes samhällsställning gick icke till scenen. Hon hade då gått och afundats

* Se novellen *Gamla jungfrun*. (Ur *livet* III, 2:a häftet.)

alla fattiga flickor, som fingo bli hvad de ville, hade känt sig som offer och martyr och drömt om att rymma. Hennes ett år yngre bror, Edvard, hade alltid varit hennes förtrogne. Han understödde henne i hennes rymningsplaner, ja, funderade själf på att rymma med henne, emedan lifvet i det komfortabla och yppiga hemmet icke syntes honom lämpligt för hans utveckling till skriftställare, och mången kväll hade de båda syskonen tillsammans uppgjort de mest fantastiska planer. Men deras längtan bort från det lugna, be tryggande, lyxfulla hemlifvet hos föräldrarna skulle snart besvaras på ett sätt, som de minst hade önskat eller tänkt. Då den stora krachen inträffade, hvilken snart nog följdes af faderns mystiska försvinnande, var Olga just kommen till den punkt i sina musikaliska studier, att hon kunde anses färdig som amatör-sångerska och att hon kunde börja studera på allvar för att bli konstnärinna. Hon ville till utlandet, men nu stod ett annat hinder i vägen än förut — hvarifrån taga medel? Hennes mormor, som då redan fått uppoffra betydligt för att rädda familjen från skandalen af vissa komprometterande papper, som voro ute i rörelse och som måste inlösas — kunde hon väl vända sig till henne? Och det var då som friherrinnan, hvilken förut varit den första att motsätta sig Olgas önskan att bli konstnär, insåg att det skulle vara dåraktigt att ytterligare bortslösa det kapital, som låg i hennes röst samt beslöt att göra den förut nämnda ytterligare uppoffringen för att låta

hennes utbilda sig. Olga reste till Paris med löfte om ett årligt understöd i form af lån, som hon skulle betala igen när hon blefve färdig. Hon var ett år i Paris, gaf ut nästan intet och arbetade ofantligt. Friherrinnan var mycket nöjd med henne. Så kom hon följande år till Italien, där hon debuterade som Margareta, gjorde lycka och blef på modet. Debuten ledde dock ej till något engagement. Hon reste till London och där hade hon uppehållit sig hela sista året under förhoppning att få ett stort engagement, som med ens skulle göra henne rik. Här begynte hon göra af med större summor. Friherrinnan fick oupphörligt nya penningerekvisitioner, och till ursäkt anfördes, att Olga måste lefva på stor fot, måste skaffa sig dyrbara toaletter, vara mycket ute i sällskapslifvet för att skaffa sig förbindelser, ja, äfven muta åtskilliga personer. Men summan växte och friherrinnan underrättade sig slutligen, genom svenska ministern i London, om huru hennes dotterdotter lefde. Hon fick då veta, att Olga ansågs ha knutit en förbindelse med en ung, fattig konstnär, som hon hjälpt fram, hvars hela karriär hon gjorde och som på hennes bekostnad hade begynt lefva tämligen högt. Friherrinnans första tanke var att själf resa direkt ut till London och taga reda på allt. Men hon kände sig dock för gammal till ett sådant företag; sin dotter ville hon icke oroa, hon nöjde sig med att skrifva till Olga, att om hon ej finge engagement snart, så kunde hon ej längre räkna på något underhåll, utan måste

återvända hem. Det blef en lång, ifrig korrespondens, ibland också telegram mellan Olga och gamla friherrinnan. Olga framhöll nödvändigheten af att icke strandsätta henne just nu, när hon stod så nära målet. Hon bedyrade också att den unge konstnären var ett stort snille och att, så fort de båda fått en ställning, ämnade de gifta sig. Friherrinnan fordrade att hon bröte med honom. Olga svarade att hellre skulle hon taga lifvet af sig. Slutligen fick hon debutera, gjorde lycka och skref att nu var engagementet säkert. Friherrinnan, som annars var så förbehållsam, berättade detta i staden. Men så kom ett förtvifladt bref från Olga: engagementet hade dock gått henne ur händerna, en annan hade fått det, genom de otroligaste intriger, Olga hade blifvit sjuk af sorg, hon höll på att mista sin röst. Friherrinnan bad henne komma hem och hvila sig, men hon vägrade. Genom nya korrespondenser med ministern fick friherrinnan ytterligare veta, att den unge konstnären, från den stund han såg Olgas stjärna i nedgående, hade börjat försumma henne och göra sin kur för en annan, att Olga var utom sig af svartsjuka, spionerade på honom och gjorde honom ursinniga scener, medan den unge mannen hade så liten hänsyn för henne, att han öppet sagt, att han bara önskade bli henne kvitt, men att Olga, ju mer han stötte henne tillbaka, blott blef så mycket efterhängsnare. Hon höll sig verkligen fast vid honom med en förbittrad egensinnighet, och ministern rådde friherrinnan att, till hvad pris

som helst, söka få hem den stackars flickan, som alldeles gick under på detta.

Men huru tvinga Olga, när hon icke ville? Det fanns ingen, som man kunde betro med att resa ut till henne. Edvard, som var hennes ende förtrogne, var för ung och svag för henne, hon skulle sluta med att få honom att gå in på allt hvad hon ville; och eljest fanns ingen inom familjen, som man kunde lämna ett så grannlaga uppdrag, ej ens modern själf. Axeline hade haft så mycket sorger. Det vore för grymt att inviga henne i allt detta. Friherrinnan hade blott en enda resurs, att neka vidare understöd. Men ej heller detta hjälpte. Olga förnedrade sig, hon skuldsatte sig till höger och vänster. Slutligen kom dock en dag ett bref, att hon ville komma hem. Den unge konstnären hade försvunnit från London, man trodde att han rymt med den andra, en gift dam. Olga hade ej vidare någon möjlighet att följa hans spår; medellös, skuldsatt, sjuk, visste hon nu ingen annan resurs än att antaga mormoderns inbjudning. Men komma hem efter allt detta och på detta sätt! Var det icke då bättre att dö? Hon tänkte därpå, hon hade nästan beslutat det, och det oaktadt fann hon sig en dag, mot sin vilja, nästan utan sin vetskap, stå på däck af den ångbåt, som förde henne direkt till Göteborg.

Hur annorlunda mot drömmarna om denna återkomst! Hem till det gamla Lindesnäs hade Olga alltid tänkt sig komma. Hon älskade detta ställe; där i

denna gamla park hade hennes äregiriga drömmar födts och fostrats, detta ställe hade en tjusning för henne som intet annat i världen. Hit skulle hon komma med honom, såsom hans unga brud, båda med ett stort rykte, båda efter en lysande konstnårsdebut, som omgaf bådass namn med denna nimbus hvilken endast följer konstnärerna. Och nu att komma på detta sätt! All denna förödmjukelse inför mormodern, som hon icke älskade och som hon visste hade hjälpt henne, icke så mycket af ömhet som icke mer af beräkning. Och Edvard — hur kunde hon se Edvard i ansiktet? Hennes förtrogne sedan barndomen, han som så öppet hade meddelat henne hvarje upplevelse i sitt lif, hvarje förödmjukelse så väl som hvarje framgång och som trodde att han i lika grad ägde hennes förtroende. Men för honom hade hon ljugit hela sista året. Hon hade sagt att hon var förlofvad med en ung konstnär, men hon hade aldrig sagt ett ord om att hon understödde honom, hon hade ej velat låta honom tro att den andra kunde ha någon beräkning i sin kärlek till henne — aldrig låtit honom ana sin svartsjuka och förtviflan. Och nu, när det sista slaget träffade henne, hade hon ej vetat hur hon skulle förklara för brodern att hon beslutit sig för hemresa. Hon skref blott, att hon var klen och kom hem för att hvila sig, ingenting annat. Men hon fruktade dock sammanträffandet med honom, ty väl kunde det gå att bedra honom i bref, men ansikte mot ansikte var det dubbelt svårare. Hon måste ju spela en komedi

för alla, ingen fick ju ana allt hvad hon upplefvat; hon visste ej ens att mormodern skaffat sig under rättelser bakom hennes rygg, hon var beredd att ljuga äfven för henne, för alla, alla. Hellre ljuga hvad som helst, intrassla sig i ett nät af lögner, än att låta någon ana sanningen. När hon nu satt på tåget från Göteborg och närmade sig den station, där hon skulle möta de andra, begynte hon att med stor ansträngning anlägga den mask, hon visste sig skola bli tvungen att bära hela sommaren. Den, som sett henne på ångbåten under öfverfarten från England, då hon hela tiden satt blek, med trött blick och stirrade i vattnet, och som sett henne nu, då hon anlagt ett konstladt, ansträngdt leende, skulle knappt ha igenkänt henne som samma person. Då var hon vacker och tragisk, nu var hon affekterad och ful.

Hon kastade sig med öfverdrifven hjärtlighet i armarna på mor och syskon, då de möttes. Det blef ett lifligt talande, de voro så många, att de fingo vara ensamma i en kupé, och det blef ett sådant surr och prat, i synnerhet Olga hade så mycket att säga, att de andra knappt hade tillfälle att sticka in ett ord. Edvard satt tyst och såg på henne. Hon kände sig sårad af denna ordlösa granskning; anade han, med sin skarpa blick, att icke allt stod rätt till?

Återseendet med mormodern var kallt och tvunget. Hon visste redan för mycket, med henne var det svårare att spela komedi.

Det dröjde dock länge, innan det kom till någon förklaring mellan dem. De undveko hvarandra. Olga kände sig gripen af en oöfvervinnelig motvilja för denna mormor, som blifvit hennes fordringsägare, och som hon tyckte hade köpt henne, ägde en viss rätt öfver henne och som, genom att tvinga henne att komma hem, hade skilt henne från den hon älskade. Ty hon inbillade sig, att hade hon blott fått stanna i London, så skulle hon kanske återvunnit honom.

Äfven Edvard undvek hon, men af motsatt anledning. Hon höll för mycket af honom för att vilja bedra honom. Men säga honom sanningen var likväl omöjligt, först och främst, emedan hon icke tålde att han skulle tänka illa om hennes älskade och om hela hennes förhållande till honom, och för det andra, emedan hon kände, att i samma stund hon skulle tala härom, var det slut med hennes själfbehärskning och hon skulle bryta ut i en sådan gråt, att hon tyckte den aldrig skulle kunna stanna mer.

Edvard såg och kände smärtsamt, att hon undvek honom, men han förstod ej hvarför. Han hade gärna velat göra henne en mängd frågor, men han kom sig icke för. De gingo ut ibland och spatserade ensamma tillsammans, och han hoppades då alltid få ett tillfälle att tala om hennes personliga förhållanden, men hon förstod alltid att leda samtalet öfver på mer allmänna ämnen.

Brunnsäsongen var nu i full gång, och ortens ungdom begagnade med förtjusning detta tillfälle till litet förströelse i deras vanliga enformiga lif. Antonia, som annars aldrig fick komma ut, fick alltid skriva in sig som brunnsgäst och vara med om nöjena, emedan hennes mor behöfde dricka brunn och bada för sin hälsa och ville ha sällskap på färden ut och in i omnibus samt på promenaden därute. Men i år grep icke Antonia som annars detta tillfälle att söka få litet ungdomsglädje och ifrigt fika efter möjligheten till litet kurtis. Hon var nu så uppfylld af sitt lifs stora intresse under de senaste åren, nykterhetssaken, att hon begagnade hvarje tillfälle att verka i ämnet och hon gjorde därför vid brunnen företrädesvis bekantskap med äldre herrar, med hvilka hon kunde tala om vikten häraf och som hon sökte värfva till bundsförvanter. Hon hade ej ännu vågat anlägga det blåa bandet, emedan det skulle vara ett öppet trots mot hennes far att ställa sig på hans motståndares sida. Men i hemlighet besökte hon ofta verkmästaren i hans bostad eller gick ned till kanalbanken, där han arbetade, och det var i samråd med honom, hon nu öfvertagit propagandan vid brunnen. Allt detta var för henne dock egentligen blott en förberedelse till det stora slag, hon en gång ville slå, då hon fått tillräckligt mod och kraft därtill. Hon hade ännu ej riktigt klart för sig hur det skulle gå till, men hon såg framför sig i svaga konturer, som redan kommo hennes hjärta att klappa i spänning, den stora strid

hon skulle kämpa mot sin egen fruktade fader, hon, lilla svaga rö, som alltid varit rädd och alltid betryckt, hon skulle våga taga upp kampen en dag — ja, segra. Detta hennes stora framtidsmål kastade sitt ljus öfver hela hennes lif, hon gick framåt emot det hvar hon än gick, och såg det ständigt hägrande framför sig.

Flickorna Bolin blefvo mycket uppmärksammade vid brunnen af de ytterst fåtaliga unga herrar, som voro där. Ehuru Antonia icke mer egentligen tänkte på kurtis, undrade hon dock ibland huru det kunde komma sig, att alla herrar tyckte så mycket om de flickorna. De voro ju icke vackra alls — men de måtte väl ha detta hemlighetsfulla något, som kallas herrtycke, slutade Antonia sina funderingar.

Edvard var sårad af sin systers tillbakadragenhet mot honom. Han hade glädt sig så mycket åt denna sommars samvaro med henne och hade alls icke tänkt ta del i sällskapslifvet vid brunnen. Men när han ej kunde öfvervinna Olgas kyliga tillbakadragenhet, begynte han i stället att söka upp andra, kom ofta till brunnen, och snart var en liten kurtis mellan honom och Agda i full gång. Agda hade först talat med honom om Olga, som hon högt beundrade. Skulle hon aldrig komma till brunnen? Nej, naturligtvis, hon hade varit så mycket ute i stora världen, hon föraktade väl en sådan här liten obetydlig badort. Men o, om man finge höra henne sjunga en gång — var det inte möjligt? Alla vid brunnen talade icke om annat än detta — de tänkte arrangera en soaré

för de fattiga, egentligen bara för att Olga då ej skulle kunna neka att sjunga. Edvard var med om denna plan — han förklarade, att han skulle vara mycket glad om man kunde hitta på något, som förmådde hans syster att börja sjunga igen, han var så ledsen öfver den idé, hon fått att ej mer låta höra en ton. Det blef en komplott mellan honom och Agda att ställa till denna soaré.

Olga, som märkte hur brodern allt oftare var hemifrån, i stället för att, som han oupphörligt skrivit till henne hela våren, ägna denna sommar helt och hållet åt henne, kände sig stött däraf och detta ökade hennes bittra sinnesstämning. Naturligtvis, alla öfvergåfvo henne nu; när man är olycklig är man otreflig för alla, icke ens de allra närmaste stå ut med en.

Ju oftare Edvard vid bordet talade om den tillämnade festen, ju mer harmades Olga öfver att han kunde sysselsätta sig med dylik strunt, och vara så uppfylld däraf, att han icke ens såg huru hon led och kämpade. Hon trodde det var hans fel, att hon ej gaf honom sitt förtroende. Hade han bara bedt henne en gång på ett hjärtligt och broderligt sätt att öppna sitt hjärta för honom, så skulle hon gjort det och funnit en lättnad däri. Men i stället sprang han och lekte änkleken med dessa landtflickor, som inte ägde en tanke i sina små tomma hönshjärnor!

Olga hade tagit sig för att följa Edvard till brunnen om morgnarna för att fortare få ut sin post.

Hon väntade hvarje dag bref från *honom*, men det kom aldrig. Det var en dagligen växande pina och ångest. Hon hade visserligen gjort honom många sorger under deras samlif, men när de skilts, hade han dock bedyrat att han älskade henne och lofvat skrifva, och de hade öfverenskommit att träffas igen, så snart det skulle bli Olga möjligt att resa ut. Och nu, alltsedan hennes afresa, icke en rad. Det gjorde henne allt mer utom sig, och hon var slutligen så enerverad, att ingen kunde tala till henne utan att få en snäsa, och medan hon gick där med denna förtviflan i hjärtat, pågick alltjämt det tomma, ytliga, jäktande nöjeslifvet vid brunnen och Edvard kom mer och mer in i det, syntes det Olga. I själfva verket var han dock egentligen blott upptagen af att förbereda den stora soaré, där han hoppades locka Olga att medverka, och hans hemliga samtal med Agda, ibland hastigt afbrutna då Olga nalkades, hvilket mycket sårade denna, gingo blott ut på hur man skulle ställa till, för att göra det rent omöjligt för Olga att undgå att sjunga. Det var ingen, som visste det djupaste skälet till hennes ihärdiga vägran. Då hon sista gången sjöng på en konsert, var det *han*, som ackompanjerade henne. Hans förmåga att förstå hennes sång, att låta ackompanjemangent liksom smekande följa äfven hennes mest oväntade stämning var något utomordentligt, och det hade alltid varit henne en njutning att känna detta fullkomliga förstående. Ibland hade hon satt det på prof, genom att tillåta sig plötsliga

öfvergångar och improviserade drillar, men aldrig hade hans blixtnabba uppfattning svikit. Och den glädje, de haft af dessa konserter och soaréer i Londons högsta societet, där Olga var en hedrad och eftersökt gäst, såsom själf en dame af stora världen och dit han bjöds som hennes ackompanjator! Hur många lyckliga aftnar tillsammans, då han först hämtade henne, beundrade hennes toalett och hennes skönhet, då de sedan åkte tillsammans i den slutna vagnen, kommo in tillsammans i den upplysta salongen — och Olga sedan hela aftonen, omringad och beundrad som hon var, blott såg honom, blott sökte honom med blicken. Och sedan, då de gingo till pianot, hela det hemliga, af andra oförstådda, för dem betydelsefulla, samtal de förde genom hennes sång och hans ackompanjemang! Hennes sång som sade: vill du vinna mig, skall du följa mig och förstå mig, och hans spel som svarade: jag icke blott förstår dig fullständigt och följer dig. Jag behärskar dig äfven, du följer också mig. Det hade varit aftnar fulla af berusning. Mellan dem hade kommit andra, mer lidelsefulla, stunder, då den unge mannens kärlek blef mer fordrande, men då Olga — som midt uppe i sin förälskelse dock behöll en viss köld, en viss önskan att låta sig åstundas länge, innan hon gaf sig, en viss fruktan för den hängifvenhet, som skulle komma henne att förlora sitt öfvertag öfver honom — gjorde honom förtviflad genom en beräknad tillbakadragenhet, i det ögonblick, hon låtit honom hoppas allt. Han hade många gånger

bedt henne att bli sin hustru, men hon hade svarat nej. Konstnärer borde icke gifta sig; hon ville vara fri och hon borde också vara det; älskade hon honom tillräckligt för att vilja tillhöra honom, så kunde hon göra det ändå — hon hyste inga skrupler. Hon hade hittills varit oåtkomlig för alla de förföljelser af detta slag, som möta en sångerska vid hvarje steg af hennes bana, icke emedan Olga hade några moraliska principer, men helt enkelt emedan hon ej hade smak för lätta äfventyr. Hon varnade honom, att, om hon en gång skulle älska honom riktigt, skulle hon bli tyrannisk, svartsjuk och absolut fordrande. Först då han begynte draga sig tillbaka, efter hennes nederlag, och göra sin kur för en annan, var det som hennes förälskelse och lidelse stegrades till sådan grad att hon icke längre var herre öfver sig själf. Dels därför, dels af beräkning att på detta sätt säkrare fasthålla honom, blef hon nu hans älskarinna — nu först, sedan han icke längre älskade henne så som förr, nu först, då detta frivola besittningstagande ej längre hade lidelsens glöd, ej längre kunde medföra lycka, utan var för henne endast en förtviflad förödmjukelse. Kort efter detta var det, som de måste skiljas.

Allt detta kunde hon ju icke berätta, icke ens för sin närmaste vän och förtrogne, bror Edvard, och icke kunde hon heller säga honom, att, om hon skulle sjunga på denna konsert, skulle minnena bli henne öfvermäktiga och hennes röst brytas af gråt.

Hon hade en väninna i London, som umgicks i samma kretsar, där han umgicks och som nu meddelade Olga allt, hon visste om honom. En dag kom ett bref från denna, att hans kurtis med den gifta damen begynt bli så komprometterande, att man talade om att den äkta mannen ämnade begära skilsmässa, hvilket skulle medföra, att den unge Archibald blefve bunden vid henne på ett sätt, som kunde förstöra hela hans framtid. Väninnan tillade, att, om det var någon möjlighet, borde Olga nu komma ut till London och afbryta denna historia. Olgas första impuls var att ögonblickligen gå till sin mor och säga att hon ville resa, utan att förklara sig, trotsande allt, låtande dem alla tro om henne hvad de ville. Men — hvar taga pengar ifrån? Detta var det värsta. Hon var nu alldeles utan medel, i stor skuld till mormodern. Hon var färdig att förödmjuka sig och be att få låna af hvem som helst, där hon kunde ha någon utsikt om framgång, af gamla grefvens på Rosenlund, till exempel. Men — Edvard! Edvard hade besparingar. Han hade på sista åren förtjänat ett par tusen, som han afsett för en resa utrikes, till London till Olgas debut, tänkte han, då det varit fråga om den, i alla händelser till en resa med henne. Om hon skulle be honom om dem — han behöfde dem ju i alla fall icke just nu, och hon skulle sedan nog finna medel att betala dem? Men huru bedja honom därom, utan att ge honom sitt förtroende? Och gaf hon honom det, skulle han väl då vilja under-

stödja denna resa? Och dessutom, han var ju så upptagen af den där lilla Agda, af konserten, af alla möjliga dumbheter, att han kanske ej skulle ha sinne för att höra hennes historia. Han önskade, att hon skulle sjunga på den här konserten, Gud vet hvarför han önskade det, det var väl emedan den där dumma Agda satt det i hufvudet på honom — han gjorde ju allt hvad hon ville. Men om hon nu skulle sjunga för att tillfredsställa honom, så kunde hon kanske sedan lättare be honom om en tjänst tillbaka? Ja, hon ville sjunga, hon kände sig ha kraft till det nu. Beslutet att resa, öfvertygelsen om att detta outhärdliga, passiva lif af väntan och spänning nu skulle sluta, att hon skulle få komma ut, återse honom och möjligen vinna honom tillbaka, allt detta gaf henne ny kraft. Hon kände att hon var i stånd att sjunga, hon skulle icke nu öfvervinnas af sentimentala minnen när hon sjöng, nu då hon beslutat att återse honom om några dagar. Konserten skulle just vara två dagar efter sedan hon fått det där brevet. Hon lofvade sjunga och började öfva sig. Hon var besluten att be brodern om pengar och att resa omedelbart efter konserten.

Ryktet om att den stora sångerskan slutligen gått in på att uppträda, gjorde den största sensation vid badorten, hvars fest i följd af detta lofvade att bli en stor succès. Hela societeten i grannskapet, ända till den i en större stad, som låg på en timmes järnvägshåll från brunnen, anmälde sig som deltagare. Edvard var glad öfver denna framgång och hoppades att den

skulle bryta udden af systemens melankoli, och Agda deltog så hjärtligt i hans glädje — att han ej kunde låta bli att kyssa henne. Och han fann denna kyss oväntadt varmt besvarad. Agda kastade armarna om hans hals med en sådan häftighet och innerlighet, som om hon länge gått och väntat på detta närmande, och detta gjorde att Edvard, helt oförmodadt, en halftimma efter fann sig vara förlofvad samt öfver öronen kär i sin fästmö. Det var en öfverraskning. Han hade visst tänkt därpå, svagt — såsom en framtids-möjlighet, men han hade långt ifrån ämnat göra det så hastigt, så mycket mer som långa förlofningar voro stridande mot hans allra mest bestämda principer.

Knappast var han därför nu förlofvad, förr än han började tänka på bröllopet. Men hvad skulle de lefva af? Han anförtrodde Agda sina bekymmer; men hon visade sig till hans öfverraskning icke alls oförberedd härpå, hon hade redan tänkt ut. De skulle ingå ett modernt äktenskap, där icke hustrun lät försörja sig af mannen, utan där båda parterna arbetade. Hon skulle skaffa sig någon kontorsplats, han skulle skrifva. De skulle bo i två rum och gå ut och äta på hushållsskolan. Han, öfverraskad och förtjust att på detta sätt finna alla svårigheter undanröjda på förhand, föreslog att de då skulle gifta sig tvärt, ännu denna höst. Och de kände sig så rika genom sitt blifvande arbete, hon på den kontorsplats, hon ännu icke fått, och han på de böcker, han icke ännu skrifvit, att de beslöto att tillsammans realisera hans gamla dröm om att göra

en liten utrikes resa -- hvartill hans sparade tre tusen kronor skulle användas. Till den lilla bosättningen behöfde de ingenting, ty det visste Agda att hennes far med glädje skulle gifva dem.

Edvard var alltså ofantligt lycklig denna dag — dagen före konserten — när han gick hemåt. Han ville berätta sin syster allt. Han skulle ej löna hennes brist på förtroende med samma mynt, tvärtom, han ville visa henne att hon alltjämt var hans käraste och förtrognaste vän, och han gick och drömde om hur Olga och Agda skulle bli goda vänner, hvilket för honom var ett villkor för att bli lycklig med sin hustru. När han kom in, full af det han ville säga och sökande Olga, kom denna just lifligt emot honom och det syntes, att äfven hon hade något att meddela. Detta var så ovanligt och så nytt, att han väntade att hon skulle tala först. Han såg att hon var uppörd, hon tog honom under armen och drog honom med sig ut i parken, till ett af de många ensliga ställena där under de stora träden.

Edvard — vill du göra mig en stor tjänst? Du har alltid sagt mig, att, om jag behöfde dig, skulle det vara dig en glädje — men vill du göra det också utan att fordra mitt förtroende, utan förklaringar — och vill du tro att min tystlåtenhet inte är brist på tillit till dig — men bara tro på, att jag inte kan tala om vissa saker utan att brista i gråt och förlora hvarje gnista af den själfbehärskning, som jag så hårdt kämpat för att bevara hela denna sommar?

Ja, kära Olga, gör som du vill — säg mig hvad du vill och låt bli att säga hvad du inte vill — jag finner mig i det.

Han sade dock detta i en något sårad ton, som gjorde henne ondt.

Edvard — den dag skall komma, vill jag hoppas, då jag skall kunna tala öppet med dig — men nu kan jag bara säga dig detta: det är alldeles ovillkorligen nödvändigt för mig att resa ut till London igen strax; vill du låna mig dina pengar, som du har på banken?

Edvard blef märkbart blek och fick en liten krampaktig ryckning kring läpparna. Han besvarade ej strax hennes fråga, utan gick och slog ikring sig med käppen på gräset, så att blommorna flögo rundt för hans käpp.

Eller har du tänkt använda dem till något annat? frågade Olga med sväfvande stämma och såg skyggt upp.

Nej — nej bevars — om du behöfver dem så — naturligtvis — men är det verkligen rätt att du nu reser dit ut igen — om du vill träffa honom så — hvarför kan han inte komma hit och söka upp dig? Om inte han gör det, så är det väl därför att han icke älskar dig som han borde! — Bör du det?

Å, det var hvad jag väntade! utbrast Olga. Därför har jag inte velat tala vid någon, emedan jag visste att ni strax alla, alla skulle komma och kasta mig i ansiktet dessa konventionella betänkligheter —

hvad betyder det för mig om det är den ene, som bör söka upp den andra eller tvärtom — han må älska mig eller icke älska mig, jag älskar honom och jag vill se honom och hålla honom kvar. Och lyckas jag inte, så vill jag dö — det är allt.

När du talar så, låter jag dig inte resa ensam till London. Jag har ju alltid ämnat dessa pengar till en resa med dig — låt oss då följas åt.

Han var blek, då han sade det. Han tänkte dock icke på sin egen uppoffring att resa med en förtviflad och desperat syster, i stället för att göra sin bröllopsresa med en ung och förälskad hustru — men han tänkte på hur Agda skulle taga detta, att han svek henne för systemens skull, hon som ändå var så svart-sjuk på Olga, och han fruktade nästan att han härigenom skulle mista hvad han så nyss vunnit.

Om du vill följa mig, så tackar jag dig, sade Olga i en något lugnare ton. Jag är verkligen rädd för denna resa — rädd för mig själf, om jag blir ensam.

Jag tror också att mamma och mormor aldrig skulle gå in på att låta dig resa ensam nu, tillade Edvard, som sökte alla de skäl, han kunde finna, för att urskulda sig hos sin fästmö.

Om de hindra mig, så rymmer jag, svarade Olga med detta mörka trots i blicken, som hon hade efter fadern.

I själfva verket blef underrättelsen om att Olga skulle resa mottagen med en ytterlig bestörtning i

familjen, och endast Edwards meddelande, att han ville resa med henne, kunde något lugna dem. Friherrinnan var dock ytterst missnöjd och sökte att få tala med Olga ensam, hvilket denna skickligt undvek. Hon skyllde nu på konserten; hon måste öfva sig, hon hade aldrig tid med något annat.

Agda väntade hela följande dagen på Edvard. Hon hade redan talat om sin förlofning i familjen och hoppades, att han skulle infinna sig hos föräldrarna det tidigast möjliga. Hon blef alldeles utom sig, då han icke kom. Men det var icke annat att göra än att finna sig i att gå med de andra till konserten, utan att ha fått se honom. Hon gick med gråten i halsen hela dagen och såg blek och nervös ut i sin nya, hvita klädning; till och med läpparna voro hvitaktiga och den litet fräkniga hyn syntes alldeles blodlös, ögonen stora och irrande. Man såg att hon var färdig att få ett hysteriskt utbrott hvilket ögonblick som helst, och hennes stämning hade icke förbättrats af en liten scen med mormodern, som känt sig djupt kränkt af att ha varit den sista i huset, som fått veta om förlofningen, och endast genom att lyssna vid en dörr. Ty mormor var känd för att, hvad hon visste, det visste strax hela staden, ehuru, som hon själf sade, det var rent obegripligt hur man kunde skylla henne för att tala om något, hon som aldrig gick utom dörren. Så länge fästmannen ej infann sig i huset, gick det ej an att ryktet kom ut i

staden. Agda var därför utom sig för att mormor fått reda på frieriet.

Äfven för Antonia var detta en dag af stora sinnesrörelser. Hon hade låtit öfvertala sig att hålla det stora föredraget, som skulle öppna festen — ett nykterhetsföredrag, vid hvilket lista till teckning för inträde i H. H. skulle utläggas. Hon sade, att hon låtit öfvertala sig, men i själfva verket hade hon på det ifrigaste önskat det uppdrag hon nu fått. Hon hade, alltid i djup hemlighet för utanför stående, öfvat sig som talarinna någon gång i den lilla kretsen i skolsalen, dit hon nu ofta kom om söndagsaftnarna, alltid under förevändning att gå och söka Bertha Malm, med hvilken hon knutit en vänskapsförbindelse.

Fadern hade kanske en misstanke om hvarför hon så ofta gick dit, men han ville ingenting säga. Han kände på sig att, om han verkligen finge reda på att hon ginge dit, skulle han bli så ond, att det skulle bli ett af dessa fruktansvärda våldsamma uppträden, som hans förstörda nervsystem kom honom att ställa till ibland, och som voro så måttlösa, att hela huset darrade därunder i veckor efteråt, och att han själf led därpå som efter ett sjukdomsanfall. Han låtsade därför som om han ingenting begrep — modern däremot visste snart allt, men hennes förebråelser och klagan kunde ej hindra Antonia, som kände sig lycklig att få lida för sin sak. Vid ett par af dessa möten hade det emellertid visat sig, att Antonia hade mer än vanliga talaregåfvor och det

blef därför snart en gemensam önskan hos hennes förbundsmedlemmar, inom societeten, att hon vid den stora festen skulle få tillfälle tala. Modern visste, att hon skulle hålla ett föredrag, men hvad det skulle handla om, visste ingen. Antonia hade blott gifvit mycket sväfvande upplysningar härom. Med hvilken hjärtklappning hon förberedde sitt stora slag — att framägga boken, där man skulle skrifva in sig, för fadern och att i allas närvaro uppmana honom att, såsom ett föredöme för de andra, skrifva sitt namn först!

Alla voro redan samlade i stora brunnssalen, man väntade endast på familjen från Lindesnäs. Agda satt med irrande ögon och darrande läppar — inte ens den upmärksamheten hade han visat henne att komma så pass tidigt, att de kunde få tala ett par ord med hvarandra innan festen började! Allas upmärksamhet var med spänd nyfikenhet riktad på dörren. Det var första gången i år Olga skulle visa sig i större sällskap, och alla voro nyfikna att se henne. Slutligen slogos båda dörrarna upp med en viss eklat, och familjen från Lindesnäs trädde in. Olga i en toalett, som var för mycket Londonsk för denna enkla societet: i hvit, urringad sidenklädning, en krans af prästkragar kring det blonda håret samt två rader pärlor kring halsen. Det gick ett ofrivilligt ah! genom salongen. Hon var en företeelse från en annan värld, vacker, elegant och kall, med en djup likgiltighet för alla hvilka omgäfvö henne, så tydligt uttryckt i det stolta ansiktet, att den imponerade på dessa enkla män-

niskor, som kände sig underlägsna i allt — i dräkt, i hållning, i världsvana. Hon bar en crepeschal af blekaste blått, hvilken låg som en sky om hennes axlar, det guldröda håret var uppsatt så att det förvånade genom sin djärfva enkelhet, bara en tung öggla långt ner i nacken; den mjällhvita hyn var mycket blek, och ögonen, starkt undertecknade med svart, syntes så underligt stora, mörka och glansfulla i detta färglösa ansikte, mot detta blonda hår och denna hvita dräkt.

Unge grefve Axel Mård, den blifvande fideikommissarien till Rosenlund, hvilken varit i Wien som attaché när Olga senast var nere på Lindesnäs, såg henne nu för första gången sedan hon var barn, och blef genast ytterst intagen af hennes utseende. Han bekikade henne med sin lorgnett hela tiden, och han bedyrade sedan, att det var första gången i hans lif som det händt honom, att han gjort detta utan att föremålet en enda gång vridit på nacken, eller annars tyckts märka honom. Tusan, hvad hon måtte ha viktiga tankar i hufvudet!

Agdas blickar flögo strax till Edvard, men, då han såg på henne med en bönfallande och orolig blick, såg hon bort. Hon ville visa honom, att hon var riktigt, riktigt ond på honom.

Föredraget begynte. Antonia, i början blek och stapplande på stämman, tog så småningom mod till sig. Hon talade varmt och med en viss banal väl-talighet, som gjorde stor verkan, om den förfärliga

fiende till familjelycka, framgång, och sund utveckling, som hemsökt vårt land mera än de flesta. Hon målade tillståndet i många af de bonde- och arbetarfamiljer hon besökt, och skildrade huru folkets lycka och välstånd egentligen helt och hållet berodde af denna enda sak: super mannen eller super han icke? Nästan öfverallt, där mannen icke söp, hade hon funnit att folket bärgade sig bra, familjerna voro eniga, de hade allt hvad de, med sina små fordringar på lifvet, behöfde för att vara lyckliga. Men så snart mannen drack, voro nöd, elände och alla slags lidanden hustruns och barnens lott.

Redan vid hennes första ord härom hade de flesta begynt röra på sig och förundra sig öfver taktlösheten hos dottern till en känd drinkare, att på detta sätt liksom bringa saken inför offentligheten. Prosten var så häpen, att han ej visste hvad min han skulle hålla. Det var rent af pinsamt att se det gamla, hvita hufvudets oroliga rörelser och blickens skygga kastande hit och dit. Dottern fortsatte med sin vackra stämma, som hon ärft efter fadern och som i dag lät vackrare än någonsin, emedan den var så genomväfvad af känsla. Hon slutade ungefär så:

Skola vi lyckligare lottade då icke göra något för att lindra de lägre klassernas stora börda? Vi, som icke häri synda, som icke känna frestelse för egen del, vi kunna dock genom att försaka det, som för oss blott är en oskyldig njutning, gifva ett styrkande

exempel åt de andra, och bilda ett stort broder- och systerskap med dem.

Vid föredragets slut gick Antonia omkring för att värfva underskrifter. Det stora ögonblicket i hennes lif var kommet. Hon närmade sig med sänkt hufvud sin far, allas ögon följde dem. Prosten satt som en gammal syndare inför sin dotter. Denna offentlighet förödmjukade honom; han som alltid stått så myndig mot hela sin familj, hade tvingats att sänka sitt hufvud inför denna dotter, som förut alltid darrat för honom.

Han svarade emellertid på hennes uppmaning, att han ej gillade nykterhetsföreningarna, att i detta fall hvar och en måste vara fri, att han speciellt icke gillade den förening, till hvilken hon slutit sig, emedan den utöfvade en religiös lekmannaverksamhet, som var stridande mot kyrkans ordning; att han för öfrigt hade väntat af sin dotter, att hon skulle visat honom det förtroendet att tala vid honom om detta enskildt, innan hon uppträdde offentligt i en sådan sak, men att, då hon nu trott sig böra handla på egen hand, fick hon också göra det på eget ansvar och icke söka blanda in honom däri. Härmed reste han sig, gjorde en vink till sin hustru och de följdes åt ut. Antonia stod högröd och alldeles bragt ur fattningen. Några personer hjälpte henne ur förlägenheten genom att närma sig för att skriva in sig i hennes bok, och det blef till och med en ganska stor seger för Antonie. Saken hade dels i sig själf väckt sympati, och dels hos församlingsborna den önskan att gifva prostens en

lexa mycket bidragit. Antonia började fatta mod, ehuru hon bäfvade för att återvända hem efter hvad som förefallit. Hon vände sig till unge grefve Mård, som stod i närheten. Nej tack, svarade denne skämtande. Jag är ingen drinkare, men att afstå från en oskyldig njutning tycker jag sannerligen skulle vara ett rent barbari.

Tycker ni icke, att, om man med den lilla försakelsen kan hjälpa många olyckliga medmänniskor, det kan vara värdt att göra det offret, frågade Antonia med osäker röst. Hon kände sig alltid mycket blyg och betryckt inför den unge grefvens öfverlägsna säkerhet och världsvana samt ovanligt vackra och distinguerade yttre, som mycket imponerade på alla.

Nej, det tycker jag visst inte, fortfor han. Jag vet ingenting meningslösare än försakelser, vare sig man gör dem för en annans väl eller för sin egen eviga salighet. Må hvar och en njuta af lifvet allt hvad han förmår, det är min enkla moral.

Edvard hade under tiden närmat sig Agda, och en häftig scen utspelades mellan dem i ett hörn af salen. Han sade henne, att de måste uppskjuta sin förlofning någon tid, det gjorde honom mycket ondt, men hans syster behöfde honom, och han måste resa ut med henne för att hjälpa henne ordna vissa ekonomiska frågor med afseende å engagement och dylikt. Agda, som gått med gråten i halsen hela dagen, fick ögonen öfverfulla af tårar vid hans första ord, hon sväljde och sväljde och bet i näsduken för

att hindra sig att utbrista i högljudd gråt, och hon lyssnade på honom utan att våga yttra ett ord, af fruktan att då förlora hvarje måtta. Han såg hur hennes ansikte förändrades och formligen förvreds, och det skar i honom med en sådan smärta, att äfven han hade svårt att tala.

Du tror att jag icke älskar dig — att detta inte kostar mig något! utbrast han slutligen.

Hon ville tala, men det blef blott ett öppnande och slutande af läpparna, hvilka skälfdes och förvredes sig som i krampaktig gråt, utan att dock någon snyftning kom fram.

Kom — låt oss gå ut i parken, sade han och drog henne med sig, själf färdig att brista i gråt vid åsynen af hennes häftiga smärta.

Knappt voro de ensamma under träden i augustinattens lätta skymning förrän Agda gaf vika för sin sinnesrörelse, lutade sig mot en trädstam och brast ut i hejdlös gråt. Han tog henne om lifvet, han ville kyssa henne, men hon nästan skrek: gå! gå! — Edvard förskräcktes öfver den lidelsefullhet, han upptäckte hos denna lilla, bleka flicka; han hade ej anat den förut, ehuru han som andra hört talas om de häftiga scener, hvilka allt som oftast förekommo inom doktors familj. Barnen hade efter den försupne fadern ärfvt ett rubbadt nervsystem, hvilket ytterligare förvärrats genom de slitningar de så ofta varit med om allt sedan sin barndom.

Ett telegrambud kom gående genom parken och närmade sig Edvard. Fröken Olga! Telegram till fröken Olga. Gif mig det!

Vänta mig här! sade han till Agda. Jag måste gå till Olga med detta. Det kan vara något viktigt, som rör hennes resa. I samma ögonblick han hade telegrammet i sin hand, slog det honom med en af dessa plötsliga aningar, som somliga människor äro så utsatta för, att det innehöll något, som skulle göra resan om intet.

Han fann Olga i samtal med grefve Mård. Den sistnämnde visade sig lifligt intresserad af henne, men hon hörde på honom ligkiltig och förströdd. Då hon fick se telegrammet, flammade det till i hennes ögon, hon kastade en blick omkring sig för att se om hon kunde finna en ensam vrå att läsa det, men då det var folk öfverallt, beslöt hon sig att öppna det där hon stod.

Hon blef likblek och grep sakta tag i broderns arm. Ljuset var borta för hennes ögon, hon hade blott en känsla af att hon ville falla, att hon ville skrika, att hon ville kväfvas. Ett häftigt kval under bröstet tycktes förebåda en svimning. Hon kände ingen sorg i detta ögonblick, det var ingenting annat än fysisk smärta, en ångestfull kamp mot ett häftigt nervanfall, som hon tyckte skulle döda henne på fläcken. Och så den förtyvflade känslan att hon hade hundratals ögon riktade på sig, att hon ej fick gifva vika; den jäktade arbetsträlens känsla, att han ej får

lof att vara sjuk. Det varade dock blott några sekunder. Med en oerhörd kraftansträngning blef hon herre öfver sig själf, såg upp igen, log ett ohyggligt, krampaktigt löje och sade: här är ju outhärdligt hett — jag mår illa däraf — låt oss gå ut litet.

Edvard bjöd henne armen för att föra henne ut, men hans medlidsamma blick gjorde henne utom sig. Hon ville icke bli ensam med honom, för intet pris låta honom veta, hvad som händt henne, för intet pris ha hans broderliga deltagande, ty då kände hon att hon först skulle duka riktigt under — nej, spela komedi, låtsa som om det ingenting vore, prata, skratta, sjunga, föra hela världen på villospår, icke låta någon, någon, någon se sitt sår, som, om det blottades, skulle kvälla fram i en blodström, som skulle komma henne att förblöda. Att förblöda, ack, det ginge väl ändå an, om det bara vore det, nej, tokig, tokig skulle det göra henne, tokig och ursinnig af smärta och förödmjukelse och hat till den man, som så skamligt svikit henne. Och dock kände hon en feg kärlek, som skulle förmå henne att ännu i denna stund skynda till honom, trots allt, om hon blott haft någon möjlighet att få reda på honom. Rymt med henne, stod det blott i telegrammet från väninnan; å, spela komedi, spela komedi, såsom mormodern gjort hela sitt lif, mormodern, som under de bittraste sorger alltid gifvit världen anledning förundra sig öfver hennes goda lynne, som blott blifvit hård och känslolös under allt lidande, emedan den minsta vekhet, det minsta hän-

gifvande åt känslan skulle komma henne att förlora själfbehärsknigen. Ja, Olga förstod henne nu, det var något af samma gry i henne själf; hård och känslolös, kall och förbindlig, med ett inre raseri, sådan skulle hon också bli så småningom; häri låg räddningen. Edwards ömma, medlidsamma blick, tanken att bli ensam för ett ögonblick med någon, som hade rätt till hennes förtroende, gjorde henne utom sig. I stället för broderns erbjudna arm tog hon grefvens, och leende sade hon: dessa teater-impresarier, å, ni kan tro det är *exasperating* att ha med dem att göra. Åter ett engagement, som gått mig ur händerna. Nå, det gör ingenting, min tid kommer väl. Emellertid är jag fri så länge och ska söka begagna tiden till att ha litet trefligt.

Både grefven och Edvard förstodo att hon ljög. Ni sjunger ju i afton? sade den förstnämnde.

Ja visst — jag har lofvat två nummer till slutet — först ska alla andra, som ha en smula röst här, eller kunna klinka på ett piano, låta höra sig.

Den unge grefven var för mycket kvinnokännare för att ej i Olgas öfverdrifna munterhet denna kväll läsa den rätta förklaringen. Han förstod mycket väl, att det våldsamma koketteri, hon nu plötsligt utvecklade inför honom, icke var annat än ett af de vanliga utbrotten af kvinnlig hämnd. Men det roade honom dock, och tjusade honom äfven. Hon var en tillräckligt intagande kvinna för att det skulle vara mödan värdt göra henne sin kur trots det, att hon

var förälskad i en annan. Det var icke första gången, han haft en intrig med en kvinna, som på detta sätt kastat sig i hans armar, ty sådant förekom ofta nog i stora världen, och han fann det alltid pikant, bland annat därför, att man vid ett sådant fall icke behöfde ha några skrupler. Att göra en flicka förälskad i sig, när man ingenting allvarsamt menade, var ju alltid en smula betänkligt, men att tjäna till afledare för en annan kärlek, det var ju en god gärning, till och med om den, som ibland hände, slutade så, att botemedlet blef värre än sjukdomen. Den unge grefven kom ihåg den långa hösten på landet, som nu förestod, och fann det vara en vinst, att få en så angenäm kurtis att förströ sig med. Och Olga, hjärtesjuk, förbittrad och förtviflad, öfvertygad om att ingenting mer kunde såra henne eller göra henne ondt, att hon var utom träffhåll för alla pilar, kastade sig hänsynslöst in i denna nya intrig, som åtminstone skulle förströ henne, tills hon hunnit göra klart för sig själf, om hon skulle kunna lefva och *hur*.

Emellertid, då ögonblicket kom att hon skulle sjunga, föll en stor ångest öfver henne. Hon fruktade att det skulle gå galet, ty allt hvad som kunde röra känslan och fantasien var farligt för henne i detta ögonblick. Den kalla, utmanande kurtis hon anslagit med grefven gjorde henne nytta, emedan den förde henne långt bort från henne själf. Ty emellan henne och den unge konstnären hade det aldrig varit något af detta, som man egentligen kallar kurtis.

Det hade varit svärmeri, sentimentalitet, musik, poesi och stämningar. Hon tänkte på de nummer, hon öfvat in. Nej, de voro alldeles afgjordt för känslofulla. Hon hade valt dem, då hon ännu tänkt att hon dagen därpå skulle resa för att återfinna honom. Nu ville hon ej veta af dem vidare, hon valde bland de noter, som funnos på pianot, fick fatt i en munter, utmanande, lättsinnig sång ur Nitouche, bad Edvard ackompanjera sig och ställde sig att sjunga den med en uppsluppenhet och ett själfsvåld som en Judic. Åhörarne, som visste att hennes genre egentligen var den seriösa, voro förundrade och kände sig osäkra. De kommo sig icke ens för att riktigt applådera, de hade beredt sig på någon stor aria. Edvard bönföll Olga att gifva dem åtminstone ett allvarsamt stycke; hon lät slutligen övertala sig härtill, ehuru motvilligt, genom det instinktiva obehag hon erfor, när hon såg sig icke göra verkan; men hon var så rädd att gifva något af sitt inre jag, att hon sjöng kallt och osympatiskt, bifallet blef lamt och innebar ett slags förvåning öfver att hon så litet motsvarade sitt rykte. Hon kände det, och hon hade allt för mycken konstnärsfåfänga för att ej pinas däraf. Hur mycket hon än ringaktade den anspråkslösa publik, som här omgaf henne, hur öfvertygad hon än var om att hon nu och för framtiden blifvit alldeles likgiltig för hvarje framgång, hvarje konstnärsglädje — hon kunde dock ej finna sig i att lämna salen under åhörarnas förundrade

tystnad; det rent instinktiva behovet att eröfra sin publik grep henne oemotståndligt och så sjöng hon Griegs varma, glödande kärlekssång: »Jeg elsker dig i Tid og Evighed».

Nu satt salen i andlös tystnad, men hon hade gifvit sig för mycket hän, vid de sista tonerna bröts hennes röst. Trots en öfvermänsklig ansträngning kunde hon ej föra den till slut, rösten slog öfver i något, som lät likt en snyftning och hon hade nätt och jämt styrka att säga: Jag ber om förlåtelse, jag är ännu ej fullt frisk, jag kan inte riktigt lita på min röst. Och hon gick ut ur salen vid Edwards arm, medan kring henne ljöd detta jublande bifall, som hon ej kunde vara utan och som dock aldrig mer kunde skänka henne någon glädje. Då hon kom ut i parken, långt från de andra, sköt hon häftigt Edvard ifrån sig och framstötte: Gå! gå! lämna mig ensam!

Kära Olga, sade han och tog hennes båda händer. Kan jag icke vara något för dig? Hvarför ska du stöta mig bort, ser du inte, att jag inte önskar högre —

Gå! Af barmhärtighet, gå! utbrast hon med så hård stämma och en sådan förbittring i blicken, som hade han förolämpat henne. Ja, i detta ögonblick tyckte hon sig hata just dem, som hon eljes älskade; de voro hennes fiender, de ville tvinga henne att förödmjuka sig, röja sitt nederlag; de ville med sitt deltagande beröfva henne sin kraft att trotsa, göra henne vek, i stället för att hon ville vara hård, hård och

glatt som blankpolerad stål, på hvilket intet kunde fastna, från hvilket allting gled af, som om det ingenting vore. Häri såg hon sin enda räddning; men känslighet och ömhet flydde hon som sina värsta fiender.

Edvard hade gått, så djupt bedröfvad, att, då han strax därefter vid en vändning af vägen fick se Agda, som sökte honom, vek han af åt en sidoväg för att slippa tala vid henne, fast han visste, att detta skulle fullborda brytningen mellan dem, och fast han älskade henne. Men tala vid henne, kyssa henne, säga henne ömma ord i detta ögonblick kunde han icke, om det så gällt hela hans framtida lycka.

Olga gick ensam med snabba steg upp och ned mellan träden, uteslutande upptagen af att bekämpa en kramp i strupen, som hon tyckte ville kväfva henne. Hon ville ej lösa den i gråt, men ju mer hon kämpade häremot, ju värre blef krampen, så att det slutligen bröt fram ett par rosslande ljud ur strupen, hvilka förskräckte henne själf. Det svartnade för hennes ögon, en våldsam vända under bröstet under rättade henne om, att hon höll på att svimma eller kväfvast. I detsamma kom den unge grefven, som sökte henne, och detta hjälpte strax. Inför honom visste hon, att hon ej skulle bryta ut i gråt. Hon kunde våga gifva sin stämma lös, och hon ropade gladt: Kom, grefve Mård! Gif mig er arm! Låt oss gå ned till kanalbanken och ro ut litet. Jag har lust att ro — lite motion skulle göra mig godt.

Att ro? I hvit sidenklädning? anmärkte grefven.

Än sen — när jag har lust att göra galenskaper, gör jag dem aldrig till hälften. Att uppoffra en klädning är då det minsta. Jag kan vara i stånd att offra hela min framtid, för att få tillfredsställa ett ögonblicks infall.

Edvard hade hört dessa växlade repliker och gick, djupt sårad, att gömma sig i den mörkaste delen af parken. För denna så underligt hjärtlösa syster skulle han således nu offra sin unga lycka, sin veka, känsliga, lidelsefullt hängifna fästnö.

Men han hade ej hört grefvns halfhöga svar på Olgas sista replik: Jag är alldeles förtjust öfver att höra er säga det, eftersom ögonblickets infall nu tyckes vara gynnsamt för mig.

Han hjälpte henne att svepa schalen omkring hennes bara axlar och hals och kysste hennes arm genom den tunna gasen, som täckte den. Det gick en häftig darrning genom henne vid detta vidrörande, hon slöt ögonen och utan motstånd lät hon honom omfamna sig.

Vid hemfärden i vagnen meddelade Olga de andra, att hon afstått från att resa. De trodde, att det var emedan hon begynt fatta intresse för grefven. Modern förundrade sig öfver sin dotters lättsinne, men var glad öfver, att hon på detta sätt skulle komma ifrån den andra historien. Hvem vet, den unge grefven kunde ju vara ett mycket passande parti? Edvard gladde sig åt att ej behöfva resa, att kunna återförsona sig

med sin lilla fästmö. Men mest af allt, sjöd han dock inom sig af förbittring öfver systemens uppförande.

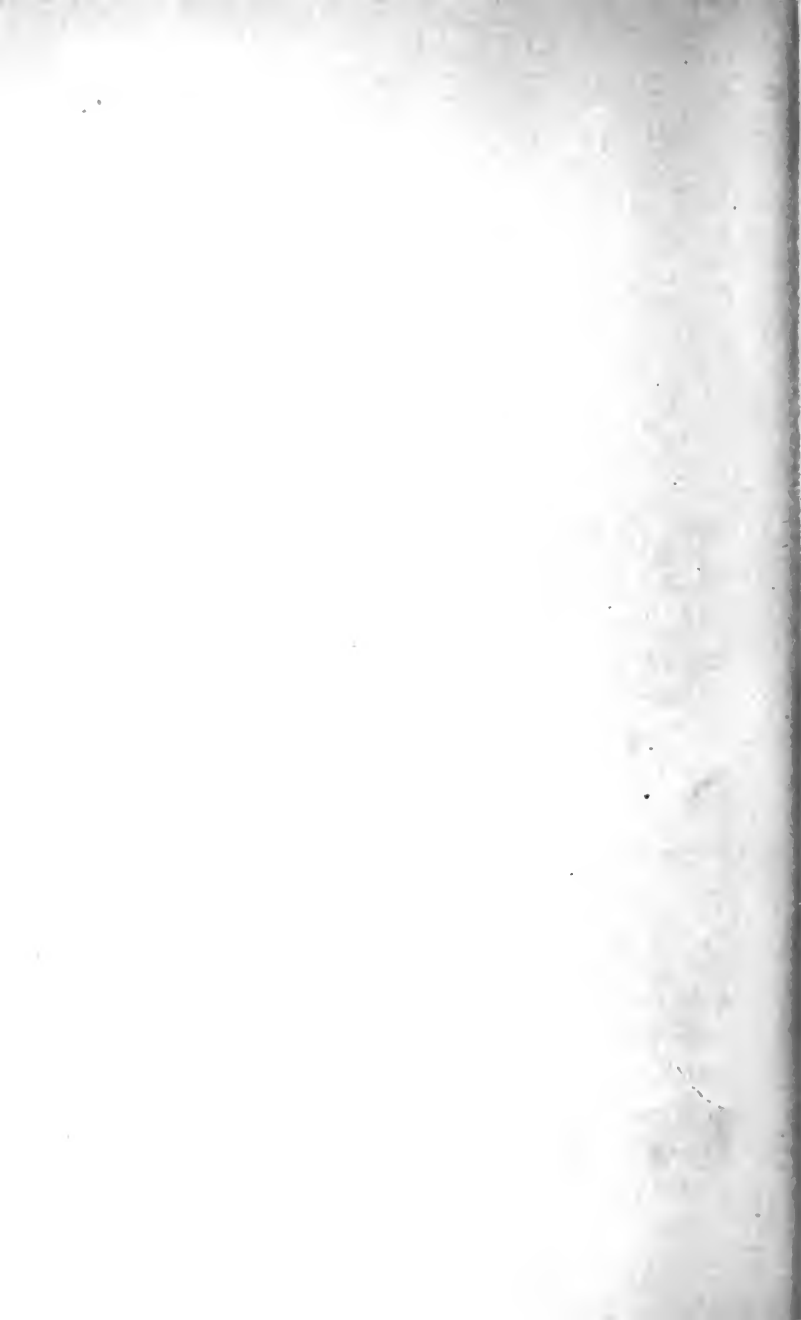
Förlofningen mellan Edvard och Agda blef höstens stora tilldragelse. Och sedan badgästerna rest, bröts den annars vanliga tomheten genom bjudningar för de nyförlovade, i flera familjer både i staden och på landet. Men det som vid dessa tillställningar, mer än de nyförlovade, ådrog sig allas uppmärksamhet, det var den starka kurtis, som pågick mellan Olga och den unge grefve Mård. Olga var som förvandlad allt sedan konsertaftonen. Med öfverallt, utvecklade hon sina lyxfulla Londontoaletter och sina världsdammanér på ett så ostentativt sätt, att man både beundrade och skandaliserades. Gamla grefvinnan Mård begynte blifva mycket orolig öfver den påfallande uppmärksamhet hennes son visade en flicka hvilken, låt vara af god familj, dock nu inte var något annat än en sångerska, som behöfde sjunga för sitt uppehälle. Hon började bli reserverad mot sin gamla vän Axeline, hvilken å sin sida kände sig djupt kränkt däraf. Tror hon kanske, att jag eftersträfvar detta parti för min dotter, och att det vore en så fasligt stor ära för henne, utgöt hon sig för Mariana. Han är rik, det är visst sant, men hon är en stor konstnärinna, som genom sin talang lätt kan bli lika rik som han. Och dessutom vore det icke alls fördelaktigt för henne att ingå ett sådant parti! En konstnärinna måste gifta sig med en konstnär eller förbli ogift, så att min kära Emelie behöfver alls inte ta på sig dessa för-

näma miner, som bli rent af en smula löjlige gent emot mig.

Å andra sidan fick Mariana uppbära liknande förebräelser af grefvinnan. Det var som om hon varit skulden till både det ena och det andra.

Du ska bara inte inbilla dig något, för det blir inte af, sade grefvinnan. Jag ska nog sörja för att Axel tar sitt förnuft till fånga. Hur kan du nu tycka, kära Mariana — Mariana hade förstås inte tyckt det allra minsta — att jag skulle vilja se min son gift med en flicka, som varit så mycket ensam ute i världen och lefvat bland allt slags folk, och som gud allena vet hvad slags äfventyr hon haft — man berättar ju hvarjehanda om förhållandet till den där unge engelsmannen — det vore väl ändå märkvärdigt, om man skulle gå in på det, när man har en son, som kan välja emellan hvilka flickor han någonsin behagar. För öfrigt är det inte värdt, de inbilla sig något, fortfar hon allt ifrigare, aldeles som om Mariana hade motsagt henne, Axel själf tänker inte därpå. Jag känner min son, detta är bara en vanlig lätt kurtis för att fördrifva tiden — men till hustru tar han henne aldrig.

SMÄRRE BERÄTTELSER.

Resa utrikes.

Stämning.

Det var sorg i kungaborgen, ty prinsessan, som var hela hofvets glädje, skulle resa sin väg. Hon, som härskade i så många riken, ägde så många hufvudstäder och slott och lustparker, hade dock icke en enda vrå, där hon kunde vara säker för de fiender, som förföljde henne. Hon var en älskad maka och moder till många tronarfvingar, men hvarken prinsen, hennes gemål, eller konungen, hennes höge svärfader, förmådde skydda henne mot de fiender, som lurade på henne öfverallt i hennes egna stater.

Så länge det var sommar med ljumma vindar och ljusa nätter, då lämnade fienderna henne i ro, och hon njöt en kort tids familjelycka med de sina. Men så snart den första höstvinden började rassla i löfven, och den kalla andedräkt, som förebådar vintern, drog hotande genom luften, då begynte prinsessans käraste hofdam, som alltid reste med henne, att mana på flykt.

Prinsessan bad och tiggde, att hon skulle få slippa. Hvad var hennes lif värdt, om hon skulle ständigt irra omkring som en landsflykting, skild från de sina. Hon ville stanna hemma och möta fienden ansikte mot ansikte samt söka att bekämpa honom.

Men då förklarade hofdamen, att hon reste ensam och öfvergaf prinsessan, om denna ville inlåta sig i ett så dåraktigt företag, och då måste prinsessan gifva vika, ty väl höll hon ännu mer af sin man och sina barn än af sin hofdam, men öfvergifven af henne kunde hon dock ej lefva, ty hofdamens namn var Hälsan och fienderna, de tallösa, som lurade på henne under de fallande löfven, voro bakteriernas oräkneliga här.

Det hade varit sträfsamma år, som makarna Anderson lefvat tillsammans. Det var alltid knappt om förtjänsten, barnen kommo tätt på hvarandra, och den lilla frun, för detta telegrafisten, som redan före äktenskapet var utarbetad, hade ständigt gifvit sina barn lifvet under en hårdare kamp än naturens vanliga. Läkarevård, amma och dylikt, hade idkeligen anlitat den knappa kassan.

Men nu var det öfver två år, som Hanna fått hvilat sig, och hon upplefde nu liksom en ny blomstningsperiod. Hälsa och ungdom tycktes komma tillbaka, ja kanslisten påstod, att hon egentligen aldrig varit ung och vacker förrän nu.

Frun's ogifta faster hade kommit i huset, och hon hjälpte Hanna så mycket med barnen, att denna till och med kunde återtaga litet renskrifningsarbete och

förtjäna en smula. Och så fick kanslisten på våren en större gratifikation för ett större arbete, som han utfört till sin chefs synnerliga belåtenhet.

Hur lycklig han var, när han kom hem och lade summan på bordet framför den förvånade Hanna!

Å, du gubbe lille, så rika vi äro, så riktigt otroligt rika, jublade Hanna och svängde om med honom.

Hon hade alltid haft ett muntert lynne, den lilla Hanna, så att, trots det litet tärda ansiktet och den gråbleka hyn, var det något visst spelande tjufpojksaktigt öfver henne, som bragte glädje i alla vrår, när det bara fanns så mycket som en stråle glädje i huset att ta af.

Nu ska du då ändtligen ha din nya vinterkappa, sade kanslisten. Och en klädning också. Och intet knussel, tyget skall vara godt och modernt. Och vet du, hvad jag har tänkt? Doktorn har så länge hållit på och talat om, att du skulle behöfva litet ombyte af luft. Den här Repslagaregatan är allt bra mörk. Tänk om vi skulle hyra in oss någonstans ute vid hafvet på några veckor? Hvad säger du om det, du?

Hanna lät honom tala, medan hon satt med armbågarna på bordet och händerna under hakan, seende på honom med något så skrattande i ögonen, att han blef helt osäker.

Eller — har du kanske några andra planer, hörde han sig för.

Slår in, gubbe lilla, utbrast hon. Hyra in oss på landet ett par veckor, säger han. Nej du, bättre opp.

Hon reste sig, och med båda händerna omkring munnen tutade hon honom i örat: *Vi ska resa utrikes!!!*

Han sprang upp och tog sig för örat.

Du spränger ju trumhinnan på mig! Barnsliga toka, hur tycker du att pengarna skulle räcka?

Då sprang hon till chiffoniern, öppnade en inre låda och tog fram därur en sparbanksbok, som hon triumferande lade mannen under ögonen, uppslagen.

Han såg icke däri en gång.

Å, dina fattiga renskrifningar! Det kan ju inte vara något att tala om.

Men så se då, människa, se!

Men Hanna, hvar i all världen har du fått hela denna massa pengar ifrån? Det är ju rent ofattligt.

Nu först kom Hanna fram med sin stora hemlighet. Hur kunde han tro, att hon skulle förlorat sin tid med ett så underordnad arbete som renskrifning hela det sista året. Nej, hon hade öfversatt en hel roman i två delar, och förläggaren hade sagt, att hon gjort det så bra, att han till och med betalt henne mer, än han från början lofvat. Hon hade hemlighållit allt detta för Robert, emedan hennes plan var att fortsätta med detta slags arbete, till dess hon hade en tillräckligt stor summa för att kunna säga till honom: Jag har den äran att inbjuda herr notarien på en utrikes resa. Det skulle dragit ut minst ett år till, men nu, då han fått den oväntade gratifikationen,

var ju summan färdig med ett slag, och de kunde resa strax.

En utrikes resa! Ja, det hade varit målet för bägges drömmar, långt innan de ännu kände hvarandra. Sedan de voro gifta, hade de slagit det ur hågen, liksom de uppgifvit alla önskingar och planer utöfver det, som det dagliga lifvet kräfde. Men som flicka brukade Hanna fantisera om, att någon rik dam, som behöfde resa utrikes för sin hälsa, tog henne med sig för hennes språkskicklighets skull. Det hade händt flere af hennes vänner — hvarför kunde det icke hända henne! Och notarien hade drömt om en liten anspråkslös ungarlsresa till Wiesbaden för att kurera sin reumatism — som så många af hans förmän och äfven kamrater gjorde nästan hvart år.

Men hur mycket härligare var ej det, som nu väntade dem. Tillsammans, man och hustru, tillsammans som ett nygift, sorglöst par — deras bröllopsresa!

Alla deras vänner voro nere vid järnvägen vid afresan. De deltog alla i den glädje, som formligen jublat ut af den lilla Hanna, och som på ett stilla, nästan förläget sätt lyste ur kanslistens ansikte. Han nästan generade sig öfver denna öfverdådiga resa och hade varit mån om att förklara för alla sina kamrater och chefer, hurusom det var en förläggares stora frikostighet mot hans hustru, som satt dem i stånd därtill.

För barnen behöfde ej Hanna oro sig, ty fastern aktade dem, som vore de af glas.

Notariens förlägenhet ökades, då han fann stationssalen full af folk. De måste passera genom dubbla rader af uniformerade herrar. Kors, prinsessan skulle ju resa med detta samma tåg. Det hade icke varit officiellt tillkännagifvet, i sådant fall skulle notariens blygsamhet förbjudit honom att resa denna dag. Men Hanna hade en viss triumferande känsla af att vara lika rik som prinsessan, då hon reste utrikes med samma tåg som hon.

Den andra klass kupé, de kommit in i, var så öfverfull af folk, att Hanna ej fick sträcka ut sig på hela natten. Hon såg därför mer än vanligt gråblek ut i morgongryningen, men hon glömde strax all sin trötthet, då hon skönjde den främmande karakteren af landskapet omkring sig.

Hur väl man ser, att vi nu redan äro långt borta, utbrast hon; allt är så olikt sig, nästan som om vi redan vore utrikes.

Och hon gladdede sig åt de stora gårdarna, åt de bördiga fälten, åt bokdungarna, som allt såg så utländskt ut.

Vid hvarje station, där tåget gjorde något uppehåll, hade det samlat sig en mängd människor för att sända en afskedshälsning till den bortilande prinsessan. Men hon visade sig dock ej vid fönstret, såsom man hade hoppats. Tyst, i stumt deltagande, stod folket utanför vaggonen och hälsade den bort-

dragande, som flydde för hösten, hvilken nu susade kall och olycksbådande genom de fallande löfven.

Och tåget ilade alltjämt framåt med sin ojämna last af dem, som reste mot glädjen och lyckan, och dem, som med iltågsfart flydde från allt, som var dem kärt i lifvet.

Hannas glädje strömmade öfver, då hon upptäckte hafvets blå strimma, det haf, som skilde, nej, som förenade hennes hemland med den öfriga världen. O, hvilken ljuflig luft, hvilken friskhet! Och alla de flaggande masterna, som buro så många främmande länders färger! Hennes hjärta klappade högt, då hon gick ombord på fartyget. Här var hon redan på främmande botten, ty här talade man redan ett annat språk än hennes. Denna lilla landgång, som var mattbeklädd — till hennes ära! — förde henne med ens in i det främmande landet.

Nu kom prinsessan. Denna samma landgång skilde henne icke blott från hennes land, utan ock från hennes make och hennes barn på obestämd tid.

Prinsen stod kvar på stranden, hans ögon voro röda af gråt. Hon, den ensamma landsflyktiga, stod där hög och sträng, inbunden och oåtkomlig i sin smärta, ombord på fartyget. Deras händer kunde ej längre nå hvarandra, endast ögonen sänkte sig i hvarandra med afskedsblickens hela sammanträngda ömhet.

Nu dras landgången in, ångesten stiger i de bådas ansikten, ännu ett par minuter, och de kunna ej se hvarandra mer.

Man hurrar på stranden, näsdukar vifta.

Det synes Hanna, att det är för henne de vifta, för henne de hurra. De långa vågorna komma och lyfta henne på sina gungande armar. Hon vacklar litet, känner en underlig rörelse i strupen. Kanske är det sjösjuka. Men hvad gör det. Det kan väl löna mödan att vara sjösjuk för att bäras öfver detta haf till nya kuster.

Prinsessan står ensam kvar, tills sista skymten af hamnen försvinner. Hennes uppvaktning har dragit sig tillbaka, hon vill vara ostörd i sin sorg. Hög och rak står hon där, den långa, ranka figuren, insvept i en kappa, som fladdrar litet för vinden. Kind och läppar äro färglösa, till och med ögonen synas bleka. Hon står där som en bild af ensamheten, den landsflyktigas ensamhet, som lämnat bakom sig allt hvad som är henne kärt.

Lilla Hanna ligger lutad mot sin mans bröst i det konvulsiviska illamående, som kallas sjösjuka. Men mellan attackerna utropar hon: »O, Robert, det är så roligt ändå!»

Giftermål af tycke.

Skizz från Dalarna.

Det var sommarens gladaste högtid i Dalarna, den dag då Leksand är öfverfullt af främlingar, som rest dit för att se de klassiska storbåtarna med sina tjugu par åror komma roende på Siljan till kyrkdags. Midsommardagen var solig och varm efter en lång regntid. Den nordiska naturen stod i sin fullaste fägring. Denna sällsamma klarhet öfver land och vatten, dessa ljusa färger öfver hela landskapet med sin blekblå himmel, sina blekgröna löfträd, blekgula rågfält, skimrande vattenyta passade väl i stämning med den brokiga skara af kraftiga, blonda män och kvinnor, som långsamt och högtidligt framskred under de löfrika björkarna med sina silfverglänsande stammar, hvilka bilda de dubbla alleerna upp till den gamla kyrkan. Kvinnornas lysande dräkter sätta bjärta och djärfva färgklatschar på taflans fina, svagt drömlika grundton. De skinande hvita skjortärmarna, det eldröda lifstycket, de mångfärgade förklädena, de

små kullornas brandgula koltar — hvilken käck och munter lek med färger under björkarnas silfverton! Männen i svarta långrockar, som slå dem på hälarna, likna katolska seminarister i ett brokigt karnavalståg. Men kvinnorna i sina bjärtå dräkter se dock lika högtidliga ut som männen i sina långrockar. Ty nu genljuder luftén af klockringningen från den underliga, gamla träklockstapeln på kyrkbacken. Och från prästgården kommer i detsamma en ännu mer högtidlig skara. I spetsen klockaren och prästen, därefter ett helt brudfölje.

Bruden är så öfvertäckt med grannlåter, att hela socknen måtte släppt till sina prydnader — dock ser man ej hvarken på hennes dräkt eller de andras de gammaldags vackra silfversmyckena med kulörta stenar — dessa äro alla sålda till kringresande uppköpare, och moderna tenn- och nickelsmycken ha fått ersätta dem.

Bruden går naturligtvis sedesamt med nedslagna ögon.

Hon har ett trindt ansikte med mycket röda kinder, en något trutande, barnslig, kysstäck mun, stora, blå, litet dumma och dufvofromma ögon. På den psalmbok, hon bär i handen, och som är bunden i hvitt pergament, står i guldbokstäfver den traditionella inskriften på denna brudgummens bröllopsgåfva: Med Gud och dig trolofvar jag mig.

Brudgummen — liksom bruden i sin första ungdom — förefaller äfven han nästan för oskyldig för

denna världen. I sin splitternya långrock och sin hvita spetskrage ser han ut som om han blifvit påklädd af sin mamma och knappt tordes röra sig af fruktan att göra illa åt sina kläder. Hans fromma ögon snegla ibland åt bruden med en förälskad halfblick — den andra halfvan är ägnad åt modern, som tyckes hålla sträng uppsikt öfver honom.

Ja, när man fick veta, att denna myndiga matrona där var modern och denne ståtliga gubbe med det långa, hvita håret och den stora magen var fadern till brudgummen, då förvånades man icke längre öfver att den unge Jerkers manlighet blifvit något hämmad i utvecklingen, och man undrade medlidsamt hur dessa båda barn skulle få det i ett äktenskap, som måste framlefas som i barnkammaren — under hotelsen af riset bakom skåpet.

Bland tärnorna, hvilka alla buro hvar sin pion i handen jämte psalmbok och näsduk, funnos både brudens och brudgummens systrar. Och studerade man dessa fysionomier, kunde man däri, liksom i de respektive föräldrarnas, se, att det var från mycket olika hem bruden och brudgummen kommo.

De voro båda barn till rika bönder, men under det brudgummen kom från en aflägsen skogsby, där fädernas stränga seder fortlefde oförmildrade, var bruden härifrån själfva kyrkbyn, där de lätta förbindelserna med den öfriga världen och de många främlingarna medfört en sådan förändring i seder, att det ej längre var något annat än dräkten, som förlänade den någon

egendomlighet. Brudens båda yngre systrar hade i själfva verket en frihet och käckhet i hållning, som nästan syntes svägerskorna skandalös. De hviskade och skrattade och slängde på kroppen som ett par stadsflickor, och en af dem hade till och med dragit fram en lugg i pannan. De andra återigen voro allt hvad som kan tänkas af aktningsvärdhet och allvar och klumpighet. Deras hvita skjortor voro af så tjockt tyg, att de pöste ut på ryggen, så att de formligen bildade en puckel, håret var så åtstretadt under mössan, att det såg hotande ut för hårrötterna, och vadmalen i kjolen och förklädet var så veckrik, att detta, i förening med hållningens naturliga ärbarhet, kom magen att skjuta fram lika mycket som ryggen. Brudens lätt och nätt vuxna och utstyrda båda systrar gjorde formligen narr åt denna korrekta hållning. Men så var också deras mor en liten, rund och rörlig matrona med ett jovialiskt ansikte och små humoristiska rynkor kring ögonen, som man nog kunde se ej hade mycken respekt med sig.

Hvad kunde man också tänka om en mor, som i stället för att gifva sin dotter något af de traditionella, hederliga dalnamnen Brita eller Anna eller Kajsa, kallat henne — Emerentia! Ja, det var nära nog att Jerker ej fått sina föräldrars samtycke till giftermålet, bara för detta namns skull. Ha en hustru, som hette Emerentia! Det var för öfrigt i det hela taget vanskligt att taga en hustru från ett sådant hus, där gammalt skick och bruk ej längre hölls i heder. Det enda

var, att hon var så ung ännu, och att, som hon skulle komma att bo hos svärföräldrarna, gick det väl an att få folk af henne ändå. Och så kom hon från ett mycket välmående hus, så att hon var nog i det hela ett godt parti för Jerker.

Det var också snarare från hennes föräldrars sida, som svårigheter gjorts mot detta giftermål. Modern visste af sin egen ungdomserfarenhet, att det icke var roligt att gifta sig med en hemmason och komma under svärföräldrarnas regemente, och hon hade hellre velat, att Emerentia skulle tagit en annan, något äldre bonde, som redan var herre hos sig och som friat till henne. Men det hade icke varit möjligt att få flickan till. Hon hade satt lipen till — hon hade nu så fasligt lätt för att gråta — och sagt, att fick hon inte Jerker, ville hon ingen ha.

Ja, det var ett giftermål af tycke det här — sådana som nu begynte komma på modet, sen ungdomen börjat ha sitt hufvud för sig och inte ville lyssna till föräldrarna.

Mor Kari var rätt beklämd till sinnes, då hon såg sin dotter stiga upp i kärran till svärföräldrarna för att fara hem med dem. Jo jo, nu vankades det nog andra dagar än dem hon haft i hemmet, och kanske att hon skulle lära sig att sätta värde på hur hon haft det där nu, fast hon nog mången gång knotat öfver, att det var för mycket arbete där också. Men nu fick hon se på annat. — — — — —

— — — — —

Det var just ej ofta det kunde bära till, att Emerentia fick komma på besök i sitt föräldrahem. Det var för långt att fara till kyrkan hvar söndag, därifrån de bodde, och vägarna voro ofta svåra. Och inte var det heller alltid sagdt, att det blef plats för henne i källan, när det blef kyrkfärd utaf. Ty familjen var stor och sonhustrun var förstas den sista i huset, som man tog någon hänsyn till. De egna döttrarna visste alltid att hålla sig framme före henne.

Men när hon någon gång kom, tyckte modern för hvarje gång, att hon var så förändrad. Aldrig hörde man henne mer skratta och prata, hon gick alltid och stramade på munnen, som vore hon rädd att släppa fram något, som borde vara inestängdt, och där var något underligt sorgset och skyggt i hennes stora, runda barnaögon. Hon begynte också mista sina tjocka kindben och blef helt smal och snipig i ansiktet. När systrarna skämtade och lekte, såg hon så ogillande ut, som om hon varit sin egen svägerska. Men frågade man henne hur hon hade det, sade hon alltid att hon var nöjd. Ingen kunde vara snällare än Jerker, och svärföräldrarna — ja, det visste väl hvar och en, att hederligare bondfolk fanns inte i hela socknen. Det enda, hon sade sig sakna, var den fria utsikten öfver Siljan, som hon vuxit upp vid, men ej förstätt sig på att värdera förr än nu, då hon lefde i en instängd skogsby, som var så mörk och dyster, jämförelsevis. Och så tyckte hon allt att det var lite svårt, att hon och Jerker inte fingo ha ett rum för sig själfva, utan

att de måste sofva i storstugan med föräldrarna och syskonen. Det var för vedens skull, förstås, och syskonen tyckte, att när de inte fingo bo för sig själfva, så behöfde väl inte Jerker det heller. Men det var så tråkigt med det, att de aldrig fingo tillfälle att talas vid nästan, ty de hade alltid de andra omkring sig, och så kunde det bli missförstånd ibland, som aldrig hade behöfts.

Mor Kari undrade om det inte var knappt och dåligt med kosthållet också i den rika, men sparsamma gården. Ty hon tyckte, att aldrig förr hade Emerentia ätit med en sådan aptit, som när hon nu någon gång fick ett mål hemma, och aldrig så prisat maten.

Åren gingo, två barn kommo till världen, men den unga hustrun föll af allt mer och mer. Hon var inte mer än en skugga af sitt forna jag, och tungsinnet låg så tryckande och mörkt i de runda, blå ögonen, som förr haft så lätt att både gråta och le, men som nu blifvit så stirrande och orörliga.

Hon led af hemlängtan. Men inte en vanlig, mildt vemodig hemlängtan, sådan som kan gripa en mer utvecklad, reflekterande människa, som vet att behärska sina naturinstinkter, utan denna våldsamma, tärande hemlängtan, som är en riktig sjukdom, och som värst angriper individer med svagt förstånd och trång lifshorisont. En utvecklad person kan lättare finna sig vid att flytta på andra sidan om ekvatorn än ofta en outvecklad vid ett ombyte från en by till en annan inom samma socken, som här. Barnet från

den stora, öppna Siljan, Dalarnas öga, försmäktade där borta i den svarta, dystra skogen, barnet från det glada, fria hemmet med de något förvekligade vanorna och de nya idéerna, som susade i luften, dukade under på det allt för hårda lifvet i det gammaldags huset, den något förklemade, ömhjärtade flickan försmäktade under den köld, som omgaf henne i det nya hemmet, där hon var den sista, som man fäste afseende vid, och den, som måste arbeta hårdast. Hon var ingenting mer än en tjänarinna i sina svärföräldrars hus, och en tjänarinna utan lön. Hon ägde icke ett öre att disponera öfver, och behöfde hon bara köpa en bandbit eller en rulle tråd, så skulle hon först bedja mannen därom, och så skulle han ta mod till sig och gå och bedja modern, och så skulle denna anmärka och undersöka, om det verkligen var behöfligt. Och, värst af allt, mannen, som hon gift sig med af tycke, och hvars kärlek skulle ersätta henne allt, han var så förtryckt, att han nästan aldrig vågade visa henne den ömhet, han verkligen hyste för henne, och när det var valet mellan att göra hustrun eller föräldrarna till nöjes, fick alltid den sonliga respekten öfverhand öfver den äktenskapliga kärleken.

I Emerentias milda, men ömtåliga sinne växte härur fram en viss bitterhet mot mannen. Hon hade allt för ofta fått gifva vika, hon var allt för nerböjd och kväst för att någonsin försöka att stå på sin rätt. Hon teg och fogade sig, men missmodet inom henne växte och förmörkade allt omkring henne. Slutligen,

genom att ständigt gå och tänka på, hur godt systrarna därhemma hade det, och hvilka lyckliga dagar hon haft, medan hon ännu var hemma hos föräldrarna, blef henne allting här så vedervärdigt, att hon bland annat nästan svälte sig af motvilja för vällingen och gröten från hennes svärmors gryta.

Hvad som ytterligare ökade hennes missmod var att alla hennes kläder, hvaraf hon dock fått en riklig utrustning, när hon gift sig, begynte att förfalla, utan att hon någonsin fick tillfälle att skaffa sig något nytt. Nu var det kommet så långt, att hon ej kunde visa sig i kyrkan utan att skämmas för sin söndagsklädning, som fått hänga på alla dessa åtta åren, som nu voro gångna sedan den vackra midsommardag, då hon stod där under brudpällen framför altaret i all glansen af sin friska ungdom, sin kärlek och sina nya, vackra kläder. Men nu samlade hon slutligen all sin energi till ett beslut. Jerker fick vara så god och säga till mor sin, att i vinter, som kom, ville hon arbeta för sig och barnen, och att mor fick släppa till, hvad som behöfdes. Jerker gick och svettades i många dar, innan han tordes komma fram med detta budskap till modern. Men Emerentia var så bestämd och så allvarsam denna gång, att han ej heller tordes säga nej till henne.

Men af modern fick han kort och klart besked. Det var just att komma med det nu, när han visste, att de behöfde hjälpas åt allesammans i vinter för att få i ordning brudutstyrseln åt systemen hans, som skulle

ha bröllop till sommaren. Och som hon skulle komma i ett rikt hus, gick det icke an med mindre än att hon blef väl utstyrd hemifrån sitt. Och när Emerentia hade mat och rum och värme hos dem, var det väl inte för mycket, att hon också arbetade för dem. Behöfde hon kläder, så kunde hon tala vid sin egen mor om det. Där gick ju två flickor hemma, som ingenting hade att göra, kunde inte de lätt få ihop något till henne?

Men då Jerker frambar detta svar till sin hustru, blef hon för första gången grof mot honom.

Är du ett sådant fä, att du står och tar emot sådan orättvisa! utbröt hon. Har du då inte något hjärta i kroppen, efter du inte kan stå på din egen hustrus rätt och dina barns? Men jag får väl se till att hjälpa mig själf då.

Hvad menar du med det?

Å, du ska få se.

Mer fick han icke ur henne. Men han såg med ängslan, att hon under de följande dagarna gick och rufvade på något mer än vanligt. Den inbundenhet och ordknapphet hon vant sig vid i denna familj, där hon var en främling, som icke hade rätt att säga något, hade gifvit åt hennes eljes så veka personlighet något visst imponerande, som satte en hemlig skräck i den beskedlige mannen. När han såg henne så där mörk i ögonen och stram om munnen, var han nästan så rädd för henne som för sin mor. Och han vågade ej ens fråga henne, hvad det betydde, när han under

de följande dagarna såg henne sysselsatt med att samla ihop sina tillhörigheter och packa en del kläder åt sig och barnen i ett skrin. Slutligen frågade hon en dag: Tror du vi kan få fara till kyrkan om söndag?

Ja, nog ska det bli kyrkfärd af, det har jag hört. Men det blir väl närmast Brita, som får följa med far och mor för att råka fästmannen.

Jaså. Ja, står det så till nu, att du inte en gång har makt att ställa om, att din hustru får komma till kyrkan och höra ett Guds ord, när hon tränger till det, så — så — — hon sväljde gråten och fortfor: så får jag väl se till att hitta på en utväg själf då. Nils Person och hustrun ska till nattvarden om söndag, och di har lofvat att ta mig och barnen med i kärran.

På söndagsmorgonen steg den unga hustrun ur sängen långt tidigare än vanligt var och begynte kläda sig och barnen. Ännu en gång sysslade hon hemlighetsfullt med skrinet i ett hörn, så att de andra, som ännu lågo, ej skulle se det. Mannen hade sökt förmå henne att ligga stilla ännu en stund, men hon bad otåligt, att han ej skulle pina henne. Hon hade ej fått en blund i sina ögon på hela natten och kunde ej hålla ut i sängen längre. Då reste han sig också och satte sig på sängkanten att se på henne. Hon hade något så egendomligt upprördt i alla åtbörder, hon, som vanligen var så stilla, slängde sina saker

fram och tillbaka, hennes läppar darrade och hon blinkade och grimaserade så underligt.

Hör, låt bli att fara till kyrkan i dag! hviskade Jerker, som gripits af en obestämd ängslan. Du är visst inte riktigt rask.

Förstår du inte, att jag vill hem till mor, svarade hon med stämman tjock af gråt. Om jag så ska krypa dit på mina knän, så blir jag inte här längre.

Gud bevara henne, jag tror hon håller på att bli tokig, tänkte Jerker i sitt förskrämda sinne.

Bär ut det här skrinet på gården bakom lagården, innan de gamla vaknar, hviskade hon till honom.

Han lydde och hon följde efter ut för att se, hvar han satte det.

Hvarför tar du kläder med dig? frågade han.

Jag ska väl ha något att sätta på mig, medan jag är där.

Tänker du då — kommer du inte med hem i kväll?

Det gör jag väl inte efter de ord, jag fått höra. Har inte mor din sagt, att jag får skaffa mig hemifrån mitt de gångkläder jag behöfver? Men ska jag be mina systrar väfva åt mig kanske, medan jag går här och arbetar för er? Hellre sliter väl jag då ut mig, om så ska vara, på arbete för mina egna, som har lite hjärta för mig.

Jerker kunde ej säga ett ord.

Han blinkade med ögonen, som om han fått ett knytnäfs slag i ansiktet, och då modern i detsamma

kom ut på trappan och ropade honom, smög han skamflat bort från den förnärmade hustrun. Och då han såg kärran rulla bort med henne och barnen, kröp en känsla af skam och förödmjukelse kall utåt ryggen på honom. Han kände, att han ej varit det stöd för sin hustru, som han bort, och, värst af allt, han kände, att om han också skulle förlora henne därpå, så kunde det ej bli annorlunda. Och ändå älskade han henne med en känsla, som nära nog kunde kallas svärmisk. Denna kärlek var det enda ideela elementet i hans lif, den enda glädjekällan i hans tarfliga och prosaiska tillvaro.

Den naturliga ömheten i hans sinne hade blifvit så förkväfd under hela hans barndom, att det varit som en befrielse och en moralisk upprättelse för honom, när han äntligen fått gifva den uttryck i sitt förhållande till hustrun. Och nu hade han mistat henne i alla fall — äfven i detta hade föräldrarna varit starkare än han.

Då Emerentia närmade sig kyrkbyn, då hon såg Siljans klara, solbelysta yta blänka fram mellan höjderna, såg den stora, öppna bygden med de vajande rågfälten och de lummiga löfträden, löste sig hennes krampaktiga längtan i gråt! Och då hon sedan satt i den rymliga stugan hos föräldrarna och modern bullade upp för henne fint, nybakadt bröd till den ångande kaffekoppen — allt delikatesser, som ännu icke funnit väg till den ensamma skogsbyn, men som här formligen begynte tränga ut den traditionella väl-

lingen — då genomströmmades hon af ett välbefinnande, en känsla af tröst och hugsvalelse, liknande den en resande erfar, som varit ute och blifvit genomskad af regnet en stormig höstnatt, och som trott sig förvillad i skogen, men plötsligt får se ljus vinka sig och kommer in i en varm och upplyst stuga.

I kyrkan gaf hon fritt lopp åt sin känsla. Hon hukade sig ner och grät sin näsduk full. Modern, som satt bredvid henne, märkte att det ej stod rätt till med hennes dotter, men hon ville ej göra henne några frågor, förr än hon blifvit ensam med henne, ty systrarna voro just ej alltid så grannliga. De hade redan varit litet försmädliga med anledning af skrinet, som hon förde med sig.

Jag tror du kommer med förning den här gången, hade de sagt. Har svärföräldrarna blifvit så sjangtila nu?

Emerentia hade ingenting svarat, men modern förstod, att det var hennes mening att stanna hemma någon tid.

Och sedan, när de skulle klä sig till kyrkan, hade de också pikat henne.

Ska du inte klä om dig? Du har väl kyrkdräkten där i skrinet? Det ska bli roligt få se på den! Du har väl fått dig en ny nu!

Ånej, den här får allt gå an ännu så länge.

Å, är det så duktigt din rike man sörjer för dig!

Det går väl an så länge man är dotter i eget hem och får allt som man vill.

Efter middagen, som Emerentia ätit med en nästan glupsk aptit, fick modern henne ensam med sig in i klädstugan under förevändning att visa henne systrarnas nya hvardagsklädningar. Emerentia slukade med blickarna all rikedom i denna klädstuga, där åtminstone fyra, fem nya klädningar till hvar och en hängde kring väggarna, och där kistorna voro fulla med halskläden, mössor, väskor, skärp, strumpor och underkläder. Nu löste sig hennes inbundenhet, och hon kom ändtligen fram med den fråga, som hela morgonen sammansnört hennes strupe: om inte flickorna, som hade så mycket af allting, skulle vilja hjälpa henne med att få ihop litet till sig och barnen. Och om hon kunde få bli hemma en tid och arbeta åt sig?

Modern såg betänksam ut vid detta förslag, men hon lofvade att tala med flickorna därom. Hon visste med sig, att hon ingen makt hade öfver sina döttrar, hvilka under inflytande af den nya anda, som mer och mer fått öfverhand här i kyrkbyn, styrde och ställde som de behagade i huset och betraktade föräldrarna som allt för gammalmodiga för att tagas någon hänsyn till.

På aftonen sutto alla systrarna tillsammans i Marias rum. De nöjde sig minsann icke med att ligga i storstugan; de hade hvar och en sitt eget rum, där de brände ljus och läste romaner långt fram på nätterna, när det behagade dem. De kände en fröken i Stockholm, som varit hos dem en sommar, då hon

gjorde fotturer i Dalarna, och hon skickade dem den nya litteraturen till låns. Strindberg, Geijerstam och Nordensvan låg på deras bord jämte Snoilsky och Björnson. Men som de i alla fall måste upp till arbetet om morgnarna, och som de dessutom lefde mer på kaffe än på ordentlig föda, voro de bleckindade och glåmiga som stadsfröknar, trots sina starka muskler och grofva lemmar.

Emerentia var i sin skogsby-oskuld alldeles häpen öfver deras samtal. De hade de djärfvaste idéer, sådana som hon aldrig drömt om, som att det vore bättre resa till Stockholm och söka sig tjänst än gå här och slafva på landet. Ty arbetet betecknade de såsom ingenting annat än slafveri, ovärdigt en förnuftig människa. I staden fick man väl också arbeta för att lefva, men så kunde man då till ersättning ha lite roligt på lediga stunder, och man vore mer fri och oberoende än här, där alla skulle lägga sig i hvar steg, man tog. Och så kunde man få gå klädd som en riktig människa. De voro så leda på denna väl-signade dräkten, som gjorde alla så fula och klumpiga; det var ju rakt inte möjligt att se något ut, när man skulle gå så där tokigt utstyrd.

Detta i synnerhet förundrade Emerentia på det högsta. Hade hon inte alltid hört, att alla främmande, som kommo till kyrkbyn, prisade deras vackra dräkter, ja, det var just för den skull Leksand var så besökt och så berömdt. Och hade hon inte själf en gång förra sommaren hört, hur den där doktorn från Stock-

holm hade låtit lysa upp i kyrkan, att om de bara behölle sina dräkter, så skulle de få fri tillgång till hans museum, om de kommo dit.

Ja, det var just något att locka en med, menade hånande de emanciperade flickorna. Det är just det, att herrskaps- och stadsfolket vill ha oss till spektakel, för att ha något att roa sig med. De kommer och ser på oss som på några andra underliga djur på ett museum. Hade icke han, Lars, deras yngre bror, kommit hem så ursinnig härom söndagen. Han hade följt med ett resande herrskap som vägvisare, och då hade de gifvit sig till att bråka med honom, för att han, som andra ungdomar nu för tiden, hade lagt bort den där dumma långrocken och var klädd som en vanlig människa.

Det skulle du inte göra, om du visste hur mycket trefligare ni ser ut i dräkten, hade de sagt.

Men det tycker inte jag, svarade han.

Ja, det är mycket dumt af dig, ty det tycker alla främmande. Det är just därför vi komma hit, sa de — just som Emerentia. Men Lars, han var så förargad däröfver, så han spottade efter dem. Trodde de, att vi klädde oss för deras skull, sa han. Då kunde ju di lika gärna klä ut sig för oss, efter som det är vi, som är hemma här.

Och det hade Lars rasande rätt i. Flickorna hade en gång klädt sig i frökens kläder, och de hade då sett så nätta ut i turnyr och korsett med håret upp-

vridet högt i nacken och upprufsadt i pannan, så det kunde ingen tro.

Emerentia satt helt beklämd af detta samtal. Hon kände med en viss dunkel ängslan, att en ny och främmande ande kommit in här, som hon icke förstod och som ställde henne på ett ohjälpligt afstånd från systrarna.

Hon vågade blygt undra, om de ej tänkte på att gifta sig.

Med en bonde, aldrig, sade de. Det är slaf lif nog, som vi har det, men man är dock sin egen och kan ge sig bort från hemmet, om man blir för led vid det. Och det vet far och mor, och därför låter di oss hellre få styra som vi vill än mista oss. Men skulle man gifta sig och få barn, då hade man ju det mycket sämre än en tjänarinna, som åtminstone kunde byta herrskap.

Det syns bäst på dig, det. Tror du, att du är något lockande exempel för oss?

Emerentia kastade en skygg blick på de båda barnen, som sofvo i Marias säng, och undrade inom sig en tveksam undran, om inte den glädje hon hade haft af dem, ändå vore värd den brist på frihet, som de fört med sig för henne.

Antingen är bonden själfständig, och då är han en tyrann, fortsatte Maria, den äldsta och mest utvecklade af de två. Eller också går han hemma och är ett våp som din Jerker.

Jerker är inte något våp, flammade Emerentia upp.

Jaså — är han inte ett vâp, som inte en gång kan ställa om, att hans hustru får kläderna på kroppen?

Hvem har sagt att jag inte har kläderna på kroppen?

Emerentia begynte darra på rösten, och det stilla svårmodet i hennes ljusblå ögon förvandlades till detta plötsliga uttryck af en ohejdad vrede, som så lätt bryter ut hos veka naturer, då långvariga sorger och förtretligheter kommit dem att förlora sitt sinnes jämvikt.

Men Maria fortsatte utan att lägga märke till henne: Mor har sagt oss, hvad du talt med henne om. Det är inte nog med att vi en gång arbetat och svettats en hel vinter för att skaffa dig din brudutstyrsel — nu ska det börjas detsamma om igen, fast du kommit i ett rikt hus, mycket rikare än vårt, så ska vi sörja för dig i alla fall. Vi hade annars tänkt att få lite konstväfnad i vinter från Handarbetets Vänner och lägga af en slant för att kunna resa upp till Stockholm. Men nej bevars. Du har lipat för mor och hon har lipat för oss. Jag undrar just hvad det tjänar till att gifta sig, när man ändå ska ligga de sina till last.

Emerentia sprang våldsamt upp från sin plats, ryckte upp de sofvande barnen ur sängen och begynte att kläda på dem, medan hennes händer flögo af sinnesrörelse. De skreko yrvakna, och hon blandade sina snyftningar med deras.

Lugna er, stackars kryp. Vi ska inte bli här längre och ligga andra till last. Vi ska laga vi få komma hem igen till våran far. Det är den enda vi ha att hålla oss till, här ä' vi främlingar, vi. Men det är rätt åt oss, då vi velat sätta oss upp mot vår egen, snälla far, som är den ende i världen, som menar, det riktigt väl med oss.

Nu blefvo flickorna lite häpna, då de sågo systemens sinnesrörelse. Så illa hade de inte menat, visst fick hon vara kvar, om hon ville, och visst skulle de hjälpa henne också, det hade de redan lofvat mor, men de tyckte bara hon borde veta, att det inte var deras skyldighet, då hon hade andra, som borde sörja för henne.

Men Emerentia hörde ingenting i sin häftiga sinnesrörelse. Med barnen i armarna störtade hon in i storstugan till föräldrarna, som redan somnat, väckte dem och förklarade, att hon ville resa strax. Efter många öfvertalningar fick dock modern henne att lägga sig hos henne i det stora sängskåpet med bägge barnen, i det fadern afstod sin plats åt dem, och hon snyftade sig slutligen till sömns vid moderns bröst.

Denna försökte dock ej förmå henne att stanna längre, då hon följande morgon bad fadern om skjuts tillbaka till sitt hem. Hon kände allt för väl sin vanmakt gentemot döttrarna och hade just legat och funderat på, hur hon skulle bli af med den gifta dottern

för att åter få lite frid i huset. Hon tyckte också innerst i sitt sinne, att det var orättvist att hon, som en gång fått sin rikliga utstyrsel, nu skulle fördes en gång till, medan de andra gingo ogifta, men hon hade ej hjärta att rent ut neka henne hjälp.

Emerentia kände moderns tystnad djupt i sitt upp-rifna sinne. Hon kände, att hon var hemlös nu i själfva det hem, som hon längtat efter så mycket, att hon nästan varit färdig att öfverge sin man för det, hemlös i dubbel mening, ty icke blott kände hon sig icke ha rätt att vara här mer annat än som på nåder, hon hade också blifvit så främmande för dessa systrar med deras nya idéer, så främmande och nästan skygg för denna stora kyrkby med sina många främlingar och nya seder.

Det var mer instängdt och trångt där hemma i skogen, det var mer strängt och bundet i hemmet där, men det var liksom tryggare för henne, som kände sig ha den gamla stammens blod i sina ådror. Om det kändes påkostande att vara så undertryckt under föräldrarnas välde, så var det en tröst att tänka, att barnen åtminstone i sin ordning skulle växa upp i lydriad för sina föräldrar, så att hon inte en dag som gammal skulle stå så maktlös i sitt eget hus, som hon nu såg sin mor. Och Jerker, som hennes systrar smädade, borde han inte i stället äras för det, att han var en så god och lydig son? Stod det icke i katekesen, att om man hedrar far och mor, skall det gå en väl?

Å, det var mycket bättre att komma hem till sitt, där man i alla fall visste, att man hade rätt till matbiten, som man åt, emedan man förtjänat den i sitt anletes svett. Och när man kom i säng om kvällarna var man så trött, att man ej hade tid att tänka, och så somnade man i alla fall i armarna på den ende, man riktigt hade att hålla sig till här i världen.

Då Emerentia reste, tog sig föräldrarnas och systrarnas samvetsqual öfver att ha kört af henne och belåtenhet öfver att bli af med henne uttryck i en ovanlig frikostighet. Hon fick låna fars häst och kärra, och Maria själf skjutsade henne; hon fick med sig god matsäck och hon fick i gåfva ett nytt halskläde af de många, som funnos på lager i klädstugan, samt ett förkläde åt flickan och ett stycke gul vadmal till en kolt åt gossen.

När Jerker fick se kärran köra fram på gården hemma hos dem, blef han både varm och kall af sinnesrörelse. Han hade gått och våndats hela detta dygn i en obestämd fruktan för något, som han aldrig fått klart för sig hvad det var, bara att det var som om det hvilat en smälek öfver honom. Som föräldrarna också kommo ut mot kärran och togo emot de resande, vågade han ej visa sin glädje öfver hustruns återkomst i någon ömhetsbetygelse. Han lyfte tafatt barnen ur kärran och gaf hustrun handen. Men hon behöfde inga välkomstord för att känna, att här i alla fall var hennes rätta hem. Och när hon kom till bords sma-

kade henne den tarfliga maten åter som den ej gjort på många år, ty hon visste, att hon hade rätt till den.

Om kvällen, när de äkta makarna slutligen blefvo relativt ensamma i sitt sängskåp, och Jerker ändtligen tordes ta hustrun i sina armar, hviskade hon till honom: Det har jag känt ändå, att jag hellre vill ha det hårdt hos dig, än godt hos någon annan i världen.

Utomkring äktenskapet.

(Första kapitlet af en ofullbordad roman.)

En stor, hög sal med hängande rep, stegar och stänger, halfliggande stolar, som kunna höjas och sänkas, och på hvilka bleka damer med uppknäppta klädningar aflösa hvarandra i allehanda osköna underliga ställningar.

Några muntra, hurtiga, unga flickor, med kortklippt hår och lösa bluslif, betjäna de bleksiktiga damerna — vrida deras ryggar, trycka deras knän, hacka dem och nypa dem. En tung atmosfär af damm och mänskliga utdunstningar. Ett litet försök att öppna en ventil upp under taket afklippes genast af en ängslig patient, som tror, att all frisk luft är det samma som drag och allt drag naturligtvis lifsfarligt.

Ensam bland dessa 40 à 50 kvinnor vandrar en medelålders man upp och ned på golfvat. Han är lång och smalaxlad med ett godmodigt ansikte. Alla, såväl flickorna i bluserna som de bleksiktiga damerna, bemöta honom med stor vördnad. Vid den minsta lilla vink, som antyder att han vill tala vid någon.

står denna upprätt framför honom, mottagande hans tillsägelser eller besvarande hans frågor med det ifrigaste tillmötesgående. Många närma sig honom också opåkallade och framställa hviskande och hemlighetsfullt sina klagomål öfver hufvudvärk, svindel, magplågor, ryggvärk, kalla fötter o. s. v. Professorn lyssnar något förströdd, men med en antagen, välvillig min, under det hans ögon samtidigt flyga till de andra, och han afbryter den talande då och då med att kasta en anmärkning eller en befallning tvärs öfver rummet, vanligen på ett skämtsamt sätt, som skall föreställa kvickt.

En äldre, korpulent fru står framför en stege med knäna skilda och fötterna inåt, nigande så djupt som möjligt, i det två flickor i bluser trycka henne ned. Hon flämtar af ansträngning och blir mörkröd i ansiktet och ögonen stå runda och spända. Professorn ser det och ropar åt biträdena: Fröken Erikson och Bethman — nu behöfver vi inte niga mer i dag. Måttligt med höflighet!

På en hög bänk sitter en fjorton års flicka grensle under det två af lärarinnorna stå bakom henne och vrida hennes axlar åt höger och vänster. Hennes kläder äro öppnade i ryggen och läkaren följer ryggradens linie med ögonen, samtidigt med att han talar med en annan. Inte så brådtom med högra axeln, fröken Stål! ropar han.

Under det alla patienterna se mer eller mindre trötta och uttråkade ut bibehålla lärarinnorna hela

tiden sitt goda lynne. I synnerhet de unga eleverna från Institutet, som äro kommenderade till tjänstgöring vid sjukgymnastiken blott en månad i stöten, synas fulla af lefnadslust och återhållen munterhet, och utbyta halfhöga repliker sig emellan under det de gifva rörelserna.

Jan, har du hört om planen för i afton?

Ja visst. Det blir livvadt. Du skall vara kostymör, naturligtvis, Eriksson?

Tyckte du inte det var otäckt att ta i skelettet, Åbom? Jag kunde inte sofva för det på halfva natten, vet du.

Hur är det med din reumatiske gamle herre, Stål?

Å, i dag var han så hygglig — riktigt söt. Det hjälper märkvärdigt bra ändå med massagen för sådant.

Men är det inte otrefligt att ha herrar?

Ånej — dom skäms att grina och jämra sig så mycket.

En äldre lärarinna med ett värdigt, litet skarpt utseende skrider nu liksom tillfälligt förbi de pratande flickorna och säger i en låg, snabb hviskning, utan att vända ansiktet mot dem: Var litet tystare. Den, som de kallat Jan och som varit den mest högljudda, biter sig i läppen och säger: aj! med ett litet förläget och dock skämtsamt ögonkast på de andra. Därefter begynner hon att med mycket intresse fråga sin patient om hennes hälsotillstånd.

Men då hon strax därefter blir ledig ett ögonblick drar hon sin vän Erikson med sig litet afsides, nyper henne hårdt i båda armarna och trampar med fötterna i det hon utbrister: Å, om jag finge springa ett tag i full karriär tvärs öfver hela golfvet!

Hvarför det? säger den lugnare kamraten.

För att jag kväfs, ropar den andra. Att vara så här stilla och städad — inte få skoja ett dugg utan bara gå på tå bland alla de här blekansiktena. Så gamla och fula är de också allihop.

Å, din gamla fruntimmerskarl, säger Erikson och de skratta båda. Det är Jans vanliga öknamn bland kamraterna.

Jag kan inte hjälpa, att jag har skönhetssinne, säger hon. Och det är ett misstag af naturen, att jag inte blifvit karl. Ni skulle sett hur alla flickor skulle ha förälskat sig i mig.

I detsamma knackar det diskret på dörren utifrån. Jan ropar: stig in! och tvenne damer följa uppmaningen — en äldre med ett fint, något lidande ansikte — en ung flicka med ett yppigt utseende, djup, varm färg och nötbruna, allvarsamma ögon. Båda damerna äro elegant klädda och ha något förnämt i hela sitt yttre.

Det var en trefflig flicka, hviskar Jan. Om vi finge henne till patient — men det är naturligtvis mamman i stället.

Träffas professor Borg? frågar den äldre damen.

Ja, var så god, svarar Jan med en liten galant bugning. Om jag får lof, skall jag visa damerna in till honom.

Och nu tar hon öfver hela det stora golfvet de tre fyra långa sprången, som hon längtat efter, och står bugande vid professors dörr, innan de främmande damerna hunnit halfvägs.

Var hon inte vacker? frågar hon alldeles betagen ett par af de andra, sedan hon släppt in de besökande och stängt dörren om dem. Ack, om det bara vore hon!

En liten stund därefter öppnar professorn på dörren och ropar: fröken Janson!

Som en pil far denna i väg och in.

Vill fröken vara god och hjälpa den unga damen — fröken Natt och Dag, fröken Janson, — presenterar han. Jag skulle lyssna lite på bröstet.

Den unga flickan står just och knäpper upp sin sälskinnspäls.

Det är hon, som är sjuk, jublar det i fröken Janson. Och hon blir kanske min patient, efter professorn ropat in mig. Du är ändå en lycklig lax, min kära Willi Janson.

Med mycken tjänstaktighet och ett halft pojaktigt galanteri tar hon skyndsamt kappan och muffen från fröken Natt och Dag samt hjälper henne af med klädningslifvet, hvilket den andra blott motvilligt tillåter.

Men professorn vill äfven ha korsetten uppknäppt och den sitter så stramt, att det ej genast lyckas.

Kunde den ej vara litet hårdare åtsnörd? frågar han med en oskyldig min.

Den sitter visst inte hårdt, svarar den unga fröken häftigt och blir så röd i ansiktet af förargelse och otålighet, att tårarna nästan tränga sig fram, medan hon rycker och sliter i den motsträfviga planchetten.

Nej, naturligtvis, skrattar professorn. Man kan få hela handen emellan. Inte sant? Det säga alla damer.

Willi Janson blir mycket ifrig att hjälpa och kastar sig slutligen på knä framför patienten för att bättre komma åt. Så faller ändtligen det tränga stål-bältet och en yppig, stark och bred figur sväller fram.

Hon tycker att hon är lite för fet utan korsett, säger modern ursäktande.

Men Willi ser med kännareblick på denna präktiga, kraftiga gestalt och kan ej afhålla sig från att utbrista: det är omöjligt, att fröken kan vara sjuk.

Ja, inte sant, hon ser rask ut? säger modern. Hon har också alltid varit frisk ända till sista året. Men jag är så ängslig, för det ligger lungsot i släkten. Och se så underliga fläckar, hon får på kinderna!

Den häftiga rodnaden har lika hastigt gifvit vika och lämnat hela ansiktet blekt med undantag af en liten röd fläck som af ett slag längs ned på ena kinden. Lungsot! utbrister doktorn, som emellertid har

knackat och lyssnat rundt omkring de välbyggda skuldrorna och det höghvälfda bröstet. Det skulle då verkligen vara oförsvarligt att få lungsot med en sådan kroppsbyggnad. Fröken har lite bleksot, det är alltihop.

Men hur är det möjligt? invänder modern. Så god färg, som hon alltid har.

Ja, det finns också något, som man kallar blomstrande bleksot, svarar doktorn med ett litet galant leende. För mycket blommor. — Vi sitter för mycket stilla, hvad? Har ingen sysselsättning? Fröken skulle skaffa sig något arbete utom hus.

Hon är lyckligtvis inte i den ställning, att hon behöfver, — invänder friherrinnan. Hon är vår enda dotter — våra söner är naturligtvis ute i världen — och hon är sina föräldrars kära lilla sällskap och hemmets glädje. Dessutom saknar hon visst inte intressen — hon är till exempel mycket road af läsning.

Romaner? frågar professorn småleende och vridder sin mustach.

Ja, det vill säga, verkligt goda, bildande saker. Hon läser nästan aldrig annat än på främmande språk.

Ja, romaner på främmande språk har precis samma verkan som på svenska, när man bara kan språket tillräckligt, utbrister doktorn med ett skratt.

Den unga frökens stolta hufvudresning blir flera tunn stoltare och styfvare vid doktors växande förtrolighet.

Jag kan inte inse hvad det har med min hälsa att göra, hvad jag läser, säger hon värdigt. Men nu skulle vi kanske inte uppehålla professorn längre, mamma?

Gå du ut i gymnastiksalen med fröken Janson, mitt barn, svarar modern. Jag skulle ännu vilja tala några ord med professorn — om jag får lof.

De båda flickorna gå, och friherrinnan börjar med en viss förlägenhet, sedan hon satt sig igen i soffan: Jag tror, det är det rättaste att säga herr professorn allt. Första anledningen till att hon begynte bli klen — inte sant, jag bör nämna hvad jag tror mig veta om den? — Det är att min lilla oerfarna flicka gått och förälskat sig i en ung man, som det tyvärr inte kan komma i fråga att gifta sig med.

Det kunde jag just tro, infaller genast professorn. Det är den vanliga historien, när unga flickor börja få bleksot. Är det en dålig karl?

Nej, det vill jag visst inte säga. Men en obetydlig ung man, utan ställning eller förmögenhet — kort sagdt, ett aldeles omöjligt parti.

Ja, en sådan ung dam har naturligtvis fordringar på lifvet. Och det är bättre att låta henne täras bort af bleksot än att hon skulle få ett hem med lite mindre krukor och solfjädrar än som begagnas nu för tiden. Så resonnera de flesta, ömma föräldrar.

Så resonnera visst inte vi, säger friherrinnan och det rycker litet kring ögonvinklarna vid detta obehagliga yttrande. Friherrinnans ansikte är så känsligt,

att den minsta, osympatiska fläkt afspeglar sig däri. Men man kan inte utsätta sitt barn för försakelser, som hon inte är uppfostrad till.

Nej, nej, vi kan ju försöka gymnastik i stället, säger professorn och reser sig samt öppnar dörren.

En stund därefter får fröken Malin Natt och Dag sitt recept, och fröken Janson erhåller det efterlängtade uppdraget att gifva henne hennes rörelser.

Var så god — den här stolen är ledig. Fröken får vara god och taga ned hårkorgen — det skall bli lite massage på hufvudet.

Malin lyfter sina armar — med någon svårighet, ty klädningsärmarna sitta stramt, som modet fordrar — och drar ett par långa sköldpaddsnålar ur det bronsfärgade håret, som nu faller ned i rika massor kring ansiktet och öfver ryggen.

Ett sådant hår! utbrister Willi Janson, förtjust. Nej, hvad det är präktigt. Hon tar en tung lock i sin hand och liksom väger den. Men är det inte fasligt besvärligt att ha det så långt? Jag hade sådant förr också, men det fick stryka, för att jag skulle hinna med och göra någon nytta i världen.

De båda flickorna se på hvarandra. Malins allvarsamma, mörka, melankoliska ögon möta Willis käcka, strålande ljusblå. Och det meddelar sig till henne liksom en välgörande friskhet och svalka vid denna blick.

Fröken vet visst heller inte, hvad hufvudvärk eller sådant vill säga?

Nej då — jag har inte tid, skall jag säga fröken. Och inte hvad det vill säga att ha tråkigt heller? Det har jag ännu mindre tid till.

Men — kanske inte tid till att ha riktigt roligt heller?

Jo då, svarar Willi med ett bredt, strålande leende, som visar hela de starka, skinande hvita tandraderna. Det har vi ändå alltid tid till. Ni kan inte tro hur muntert vi kan ha oss kamrater emellan. Jag har för resten alltid roligt — alltid. När jag pluggar eller gymnasticerar eller hör på föreläsningar — ja, till och med när jag umgås med skeletter — men det tycker jag annars minst om.

Hvad jag afundas fröken att ha något att göra.

Ja — hur skulle man annars bära sig åt?

Det är inte alla, som är så lyckliga — man får lefva ändå.

Det tror jag knappast, att man får — egentligen.

Hvad skall man då göra? Professorn talade också om det, — det är lätt att säga — men hvad tror fröken, att till exempel jag skulle kunna få för en syster — jag lefver på landet hos mina föräldrar — inte kan jag lämna dem . . .

Men fröken har bröder — går de också hemma och håller föräldrarna sällskap?

Nej, naturligtvis inte. En man måste ju alltid bli någonting . . .

Ja, det är sant, säger Willi med en liten satirisk buggning, i det hon avslutar rörelsen.

* * *

Efter ett par veckors daglig gymnastik hade Malin, som i början varit något förbehållsam och försiktigt emot en för hennes erfarenhet och vanliga umgängessfer så främmande företeelse som den muntra Willi Janson, börjat blifva ganska meddelsam, och det hade knutits ett begynnande vänskapsband mellan dessa båda så olikartade naturer. Och en dag kom Malin med en i konventionel ton framförd, men dock tydligen hjärtligt menad inbjudning till fröken Janson att äta middag hos dem nästa söndag.

Mamma vill mycket gärna göra frökens bekantskap.

Men Willi svarade rent ut, att hon icke hade lust.

Jag är rädd för frökens bröder, sade hon. En löjtnant och en kammarherre! Det är inte mitt folk. Löjtnanterna kan förstås gå an, när de är gymnaster — men inte annars. Och kammarherrar! Nej, jag skulle lika litet begripa, hur man skall skicka sig i en sådan krets, som om jag plötsligt blefve inkastad i ett fint sällskap i Kina bland sådana där damer med konstgjorda fötter och sneda ögon.

Malin skrattade, men erkände inom sig, att Willi nog skulle taga sig litet egendomlig ut i hennes krets.

Nej, då vet jag ett bättre förslag, fortfor denna. Och det är, att ni kommer och hälsar på mig en

afton. Jag sitter nästan alltid hemma och pluggar — så ni kan komma när som helst, när ni ändå går ut — lite te kan jag alltid bjuda på, för det lagar jag själf på min spritlampa — och så skall vi prata och ha muntert och sedan skall jag följa er hem.

Malin tackade och sade, att hon aldrig gick ut ensam om aftnarna. Men en dag, då hon mot vanligheten var hemma utan att ha främmande, fick hon en så stark längtan efter att gå upp och se, hur Willi hade det i sin ensamhet. Och hvem vet, om de sutto så där på tu man hand i ett litet enkelt rum, så skulle hon kanske komma sig för att öppna sitt hjärta för Willi och tala om allt det som tyngde på henne. Hon hade ett sådant behof att förtro sig till någon, men det fanns i hennes krets ingen som skulle förstått denna längtan efter en själfständig verksamhet, som alltid legat och grott hos henne, men som fått starkare växt efter samtalet med doktorn och bekantskapen med Willi.

Löjtnant Edvard skulle just gå ut och Malin frågade honom, om han ville ta henne med och följa henne till Bryggaregatan, där hon hade ett ärende.

Ett ärende! På kvällen vid Bryggaregatan! Det blef genast skämt och frågor. Hade hon ett rendez-vous? Men då fick hon gå ensam, man brukar inte låta eskortera sig af sina bröder vid sådana tillfällen. Jaså, besöka sin gymnastiklärarinna! Det kan så vara. Var det en ung flicka? Såg hon bra ut? Fick man också följa med in då? I så fall — gärna. Det vore

roligt se hur detta nya species fruntimmer såge ut. Kortklippt hår och karlfasoner, förmodligen.

Nej, du får inte se så mycket som hennes nästipp en gång, det lofvar jag, sade Malin. Hon är mycket för god för din kritik.

De kommo vid sjutiden till ett gammalt hus inne på gården, längs ned på Bryggaregatan, och gingo upp för tre branta, illa upplysta trappor. Dörren till höger, alldeles vid trappan, hade Willi sagt. Malin knackade på, men blef helt förskräckt, då hon hörde ett plötsligt, stormande skratt af flera röster därinifrån.

Hon har visst främmande hos sig — då går jag strax. Vänta, Edvard!

En röst — Willis — ropade inifrån: Det liknar just Nissan att komma, när arbetet nästan är slut och trakteringen börjar.

Och så rycktes dörren hastigt upp, varm luft och ljussken strömmade ut inifrån och Willi ropade glad: Nej se, Malin — förlåt, fröken Natt och Dag — det var då riktigt hederligt af er att komma. Kom in för all del!

Hon var klädd i hel gymnastikdräkt, sådan som Malin aldrig sett henne i förr, blus och knäbyxor, och såg alldeles ut som en ung gosse. Malin var mycket rädd, att brodern, som stod nedanför i trappan, skulle få se henne.

Ni har visst främmande — jag kommer hellre en annan gång, sade hon brådskande. Min bror väntar på mig härnere.

Ja, några löjtnanter vill vi inte ha, ropade Willi, som icke såg den unge mannen. Men ni behöfver väl inte vara rädd för kamraterna — ni känner dem ju allihop från gymnastiken. Kom bara!

Hon drog henne in och stängde dörren om dem samt begynte strax att hjälpa henne af med ytterplaggen i den lilla tamburen, ropande in till de andra: Det är fröken Natt och Dag, flickor!

Tre flickor sutto kring ett rundt bord under taklampan och sydde, då Malin kom in i rummet. Willi sköt genast fram en stol åt henne och bad henne vara hemmastadd.

Ni har syförening, tror jag, sade Malin och betraktade förundrad alla slags klädesplagg, som voro under arbete.

Ja då — en riktig syförening — och för välgörande ändamål till på köpet, — förklarade Willi och intog åter den plats, hon nyss hade lämnat, högt upp på ryggen af en gammalmodig soffa med fötterna på en af sidokarmarna samt armarna i kors.

Hennes figur var så smidigt vacker i denna ställning, att Malin kände sig helt försonad med pojkdräkten, som hon först tagit anstöt af, och erkände inom sig, att den klädde Willi mycket bättre än kjortlar.

Ni finner kanske min sittplats något egendomlig, inföll nu Willi. Men jag skall strax förklara er alltsammans. Som jag nyss sa', har vi syförening för välgörande ändamål. Men kan ni gissa, hvem före-

målet för välgörenheten är. Det är — hon pekade på sig själf. Det är jag. Tyst, flickor, låt bli att flina, fröken Natt och Dag skall höra allt. Saken är nämligen den, ser ni, att vi aldrig får tid att laga våra kläder, kanta om kjortlar, stoppa strumpor och sådant. Om aftnarna, när man slutat läsa, är man så sömnig, att man knappt vet hur man kommer omkull en gång, och då tänker man: å strunt, jag stiger upp en halftimme förr i morgon bittida, så får jag den där småsaken lagad. Och så ställer man väckarklockan på half sex i stället för på sex. Men när man då hör det där otäcka skramlet, ser ni — ja, hvad tror ni att man gör? Man sträcker på sig, vänder sig i sängen och tänker: Klockan är ju bara half sex. Gud ske lof — nu får jag sofva en hel halftimme till. Kanta kjolen! Å, det gör jag ju snart i kväll!

Alla flickorna skrattade, då denna skildring var hämtad ur allas erfarenhet, utom Malins, som aldrig ens tänkt sig något sådant som att själf underhålla sina kläder eller att behöfva stiga upp tidigare, än hon hade lust till.

Ja, ser ni, så går det till, fortfor Willi. Och så går det utför med ens moraliska ansvars känsla, samvete och allt det där, tills man slutligen kommer så *herunter* som jag nu. Jag har bokstafligen ingenting annat helt att ha på mig än gymnastikdräkten — och det är då för resten det enda jag trifs med. Men när man kommer till den punkten gäller det bara att ha geni. — Och det är det, jag har, sade hon med

en komiskt blygsam min. Eljes är det ej så mycket med mig, men geni har jag. Och vet ni hvad mitt geni ingaf mig? Jo, jag bjöd ihop mina närmaste vänner till att laga alla mina kläder och lofvade att sedan göra dem samma tjänst tillbaka. Nu får jag alltsammans gjordt på en afton och kan lägga mig med lugnt samvete hvar kväll åtminstone en månad.

Och ni syr inte ens med själf, sade Malin, som var mycket road af denna berättelse.

Nej, det vore ju misshushållning med krafter. Jag har mycket mer anlag för att vara underhållande än för att sy. Och hela hemligheten med arbetsfördelningsprincipen är ju den, att hvar och en skall göra det, han har mest anlag för.

Och när ni sedan skall hjälpa de andra med deras klädningar, sade Malin, skall det då gå till på samma vis?

Ja, det förstås — och jag vågar ändå påstå, att ingen gör så mycken nytta som jag — för när man har roligt går arbetet dubbelt så fort.

Låt då mig också försöka det, sade Malin.

Ni! utropade Willi. Inte kan ni göra något. Ni skall bara sitta där och vara vacker — det har också sin betydelse.

Tack skall ni ha! utbrast Malin med energisk ovilja. Jag har haft nog af det, jag. Och hon ryckte ifrigt till sig ett arbete.

Nu knackade det igen på dörren och Willi var i ett par språng nere från sin upphöjda plats och ute i tamburen.

Är det Nissan? ropade de andra.

Ja, här har vi henne äntligen. Hvad har du gjort så länge? Bekänn!

Willi förde henne in i rummet och ställde henne midt på golfvet samt grep ett tag om hennes hängande hårfläta.

Det var en helt ung, knappt utvuxen flicka, som Malin ej sett på gymnastiken. Hon var elegantare klädd än någon af de andra samt hade snörlif och turnyr, hvilket af de andra var utdömdt och föraktadt. Hennes figur var smal och smidig som en ål, och hon hade små mjuka, kattungslika rörelser, ett litet sött dockansikte med fräknar öfver näsan och uppstruket hår. Hon skrattade med hufvudet långt tillbakakastadt och skrek på samma gång vid Willis tag om hennes fläta.

Bekänn, att herrarna var hemma i dag.

Ja, visst var de det. Aj! Och de ville nödvändigt — nej, Willi då! — de ville nödvändigt öfva in en ny — aj då, så hon luggas, den otäckan — en ny kvartett.

Ja, och då gäller tidigare löften ingenting, förstås. Nej, du slipper inte lös förr än du utstått ditt straff. Bestäm nu ett straff för henne, flickor!

Det kan inte bli med mindre, än att hon skall slå kullerbytta tre gånger här på golfvet.

Mycket gärna, ropar den nykomna. Undan med er då — gif plats!

Hon sprang baklänges till dörren och ställde sig i position med händerna upplyftade. Alla de andra reste sig, man sköt bordet och stolarna åt sidan och radade upp sig längs väggen för att se på föreställningen.

Ett, tu, tre! kommenderade Willi. Mjukt och lätt kastade sig den unga flickan på hufvudet och rullade rundt tre gånger i rak linie framåt golfvet och stod inom en minut åter upprätt vid andra ändan af rummet, rättande på sin turnyr, som farit på sned. Alla klappade i händerna och ropade bravo.

Nu får jag kanske presentera fröken Nilsson för fröken Natt och Dag, sade Willi, ceremoniöst och högtidligt som om bekantskapen hade inledts på fullt regelbundet sätt, och de båda flickorna skakade hand.

Hit med arbete nu! ropade den nykomna. Ni vet, att när jag en gång börjar kan jag arbeta för sju.

Ja, Nissan får sy i den här ärmen, föreslog någon. Det är det krångligaste att få den rätt.

Ack, såna barn ni är! Hvad är det för krångligt i det? utbrast denna och grep verket an med mycken händighet.

Nissan är den kvinnligaste af oss allesammans, sade Willi till Malin. Hon måste stiga upp en half-timme tidigare än vi andra om morgnarna, för att spegla sig — men så bli också alla herrar kära i henne och hon blir kär i alla.

Å prat, nu har jag inte varit kär i någon på tre månader, invände Nilsson.

Malin rodnade litet och sade: jag trodde inte att ni skulle sitta och tala om kärlek — alldeles som vanliga flickor.

Det gör vi också bara, när Nissan är med, sade en mörk, litet tung och groflemmad flicka med ett par trovärdiga bruna hundögon. — Det var fröken Bethman, vanligen Bet kallad. — Hon är den ende af oss, som vet något om den saken. Vi andra umgås aldrig med några herrar.

Inte umgås en gång? frågade Malin förvånad.

Nej, hvar skulle vi träffa dem, sade fröken Stål, en underlig liten en, med en dödskallefysionomi — hår och hud sutto liksom faststramad på en knotig, benig hufvudstomme, och de hvita tänderna framträdde som fristående mellan de tunna läpparna. Trots denna ovanliga fulhet hade fröken Stål hvad man kallar tycke med sig, och ett par fulländadt formade, hvita händer samt en proportionerlig, fastän liten figur hjälpte upp utseendet. — De flesta af oss bor inackorderade hos någon änkefru eller gammal mamsell, fortsatte hon, eller också på ett ensamt rum, som Willi. Det är bara där Nissan bor, som det händelsevis är några unga herrar inackorderade. Och bort på bjudningar har vi aldrig tid att gå.

Det säger hon nästan med en suck, anmärkte Willi. Liksom vi inte hade mycket roligare med kamraterna än på några bjudningar.

Men, — tog Malin till ordet med en viss tvekan, det finns väl i alla fall ingen flicka, som inte haft någon — jag menar — alla har väl ändå — någon gång i sitt lif . . .

Varit kära? inföll Willi.

Inte precis det, sade Malin, rodnande. Men åtminstone — haft någon, som varit kär i sig.

Willi brast ut i skratt.

Mig har då aldrig en karl sett åt en gång, sade hon. Och jag kan då för resten inte tänka mig något mer komiskt än om någon skulle ge sig till att — kan ni tänka er något sådant flickor — en karl, som skulle gå och sucka för mig!

Ni vill då aldrig gifta er? frågade Malin.

Gifta oss! Nej tack! sade fröken Stål med sin vänliga, godmodiga röst. Inte går vi väl här och arbetar och blir själfständiga för att sedan sätta oss under en mans förmyndarskap.

Det är så dumt att säga så, invände Bet och hennes bruna ögon blefvo smältande. Man skall aldrig säga aldrig, för det vet man väl hur det går i alla fall, att om man blir förälskad . . .

Ja, Bet är lite svag, skrattade Willi. Henne kan man inte vara säker på.

Jag bryr mig inte så mycket om männen, invände Bet, rodnande. Men jag tycker om barn.

Det gör jag med, sade Willi. Och om jag visste något sätt att få ett barn utan att behöfva gifta mig, skulle jag gärna vilja det.

Männen är så olika oss, sade fröken Erikson, en högväxt, ståtlig flicka med blek hy och rödaktigt hår samt något på en gång vemodigt och exalteradt i blicken. Jag tror inte, att det finns en af dem, som har den ädelhet i uppfattning och tänkesätt, som en finkänslig kvinna fordrar af den, hon skall lefva sitt lif samman med. Då är vänskap mellan kvinnor tusen gånger lyckligare och mer att tro på.

Koralie har rätt, ropade Willi. Lefve vänskapen! Det är det bästa i lifvet.

Vid dessa ord utbytte hon en varm blick med Erikson.

Skall vi dricka en skål för vänskapen? föreslog hon. Min bror har skickat mig två hela buteljer punsch från Upsala. Var det inte hederligt?

Hon sprang till ett litet skåp, tog fram båda buteljerna jämte några glas samt slog upp den ena. — Den andra skulle stå där med, ty det såg så förmöget ut, påstod hon.

Sedan hon fyllt alla glasen, gick hon fram till Malin med en högtidlig min, som hade hon något af stor vikt att säga.

Om ni vill vara med oss andra och dricka för vänskapen kunde vi väl bli *du* först, sade hon med något visst flickaktigt blygt, som ibland skymtade fram i hennes vanligen så käcka blick, då det var någon, som hon riktigt beundrade.

Det vill jag mycket gärna, sade Malin, icke utan en viss, omedveten nedlåtenhet. Men ni får inte kalla

mig Natt och Dag. Det låter så fult, att ni alla säger tillnamnet.

Hvarför det? Det är praktiskt, så många som vi är — och många med samma förnamn. Men till våra allra närmaste vänner säger vi för resten alltid förnamnet.

Innan vi nu dricker för vänskapen, flickor! fortfor Willi, så måste hvar och en säga något vackert om den. Koralie börjar — hvar och en säger det bästa hon vet om vänskapen.

Koralie var genast färdig. Hon hade mycken lätthet för att improvisera och gällde bland kamraterna som deras förnämsta talare. Hon hade också i hög grad de egenskaper, som göra den populära talaren — en stor förmåga att med god smak och aplomb säga banaliteter.

Vänskapen är den ädlaste af alla känslor, sade hon med en lindrigt vibrerande stämma, emedan den alltid baserar sig på själens sympati och icke som kärleken på det yttres dragningskraft, emedan den beror på ett fritt val och icke som till exempel moderskärleken på naturinstinkt, emedan den är den oegenlyttigaste och respekterar den andra partens frihet vida mer än kärleken, emedan den . . .

Nog nu, afbröt Willi. Koralie vill hålla ett helt tal om vänskapen, men det får du spara till en annan gång, så att också de andra får säga något. Fortsätt, Stål.

Vänskapen är storsintare än kärleken, ty den är ej så exklusiv, sade den lilla vänliga Stål. Man kan ha många vänner på en gång och många vänner är bättre än en älskare.

Bra! ropade Willi. Nu du, Bet!

Vänskapen tycker mer om att gifva än att taga, sade Bet, med en liten blyg och öm blick.

Det är ett sant ord af Bet, allas välgörarinna, sade Koralie.

Lägg också märke till, att Bet inte näns att göra jämförelser, som de andra, inföll Willi. Hon vill inte säga något ondt om kärleken.

Nej, hvarför skulle jag det, när jag inte vet något om den, sade Bet med en oskyldig min. Säg nu du, Willi.

Vänskapen liknar ädelt vin, men kärleken liknar ost, ropade Willi.

Ost! upprepade de andra.

Ja, vet ni inte, att ost blir maskäten, när den blir gammal. Den ädlaste arten är den, som tål vid att åldras. Vänskapen liknar eken bland träden — ju äldre den är, ju vackrare är den — men kärleken liknar ett sådant där ungt lärkträd, som man bara skall se om våren och i solsken. Ja, ni kan gärna applådera, för det var riktigt bra sagdt. — Nå, Nilson?

Hvarför skall man alltid tänka på, hur allting blir som gammalt, inföll Nilson. Jag tycker mer om det, som är allra vackrast när det är ungt och nytt.

Alla flickorna brusto i skratt. Nissan slipper säga något om vänskapen, afgjorde Willi. Hon kan bättre försvara kärleken, det hörs. Nu du, Malin.

Ja, jag hör ju inte till er krets, sade Malin förlägen. Men jag ville gärna säga bara det, att det finns ingenting jag för min del känner mig bättre behöfva än en verklig vän.

Tonfallet var så innerligt, att det gjorde mer verkan än de vältaligaste ord.

Bravo — bravissimo! ropade flickorna.

Piano — pianissimo! inföll genast Willi, sträckande ut armarna. Ni får inte väsnas så där, för då tycker den gamle herrn därinne, att vi håller för mycket skoj!

Man var nu färdig med sina arbeten, hvilka i hast röjdes undan, hvarefter alla hjälptes åt att duka tebordet. Malin ville icke stanna till te, ty hon var rädd, att hennes mor skulle bli orolig, men Willi lofvade att de skulle skynda sig och sedan följa henne hem allesammans.

Ett underverk.

Nutidsbild.

Hon var illa sjuk, och plågorna voro mycket svåra. Det enda hoppet om räddning, svagt äfven det, var en operation. Men hon kunde ej besluta sig härför. Hon uppsköt dag från dag, vecka efter vecka, i den djupaste ångest, och led hvarje dag och stund alla operationens kval i fantasien. Hur hon lades upp på operationsbordet, hur det hvassa instrumentet borrade sig djupt in i bröstet, sargade och stympade henne — allt detta såg och kände hon under de långa, sömntomma, plågende nätterna. Nej, hon kunde icke underkasta sig det. Hellre dö!

Dö, ja. Men långsamt under ständigt tilltagande plågor — ty detta var hennes enda alternativ, om hon ej beslöt sig för operationen.

Hela hennes väsen uppreste sig och protesterade mot detta lidande, som så plötsligt och skoningslöst kommit öfver henne. Hon hade alltid varit frisk — fin och ömtålig, men aldrig plågad af något ondt. Hon

tyckte sig ha ett slags privilegium på att beständigt vara skyddad för allt, som var sorgligt. Hennes omgifning hade alltid sökt skona henne därför; andra hade alltid tagit alla bördor från henne. Och nu på en gång ett så fruktansvärdt, ett så förfärligt ondt — kräftan i bröstet.

Hon hade sedan sin första ungdom varit religiös — med denna lättvindiga och något flacka religiositet, som älskar gud för de personliga välgärningar man själf fått åtnjuta, som finner tröst uti att tro på en försyn, därför att denna försyn tyckes vara en själf välbevågen, om den också låter andra lida. Hon försummade aldrig att läsa aftonbön med sina barn och lära dem tacka Gud för att de voro friska, glada och mätta, då så många andra fingo svälta.

Hon kunde icke fatta, att det fanns människor, som icke trodde på denna personliga, faderliga, i det dagliga lifvet ingripande försyn. Hur hade hon icke själf känt under de små motgångar och stötstenar, som hittills kommit i hennes väg, hvilken tröst det varit att vända sig till Gud med bön om hjälp, hvilken salighet att veta, att han ej sänder oss någon pröfning, som ej är till vårt eget bästa.

Men nu — när detta svåra, fysiska lidande kom öfver henne, vek denna tröst liksom undan för henne. Plågorna voro så verkliga, så påtagliga, att känslan af att allt blott var till det bästa, började svikta. Hvarför, huru till hennes bästa? Aflägsnade icke plågorna henne tvärt om från Gud? Hon kunde icke böja sitt

sinne till honom annat än i ett ängsligt, otåligt rop: gör mig bättre, lindra, hjälp, hela! Men det var ingen verklig andakt i detta.

Då fick hon en dag besök af en väninna, som varit i Stockholm för att söka läkarehjälp för ett svårt nervlidande. Väninnan tillbragte ett par dagar hos henne på landet och de hade långa, hemliga samtal, plötsligt afbrutna, då hennes man kom in i rummet, men ofta hviskande fortsatta till långt fram på natten.

Det kom under dessa dagar en underlig förändring öfver fru Ekbohrn. Hon såg ofta tvekande, halft skyggt, halft bittert på sin man, som om denne varit en despot i stället för den milde och älskvärde gentleman han var. Då väninnan rest bad hon plötsligt och under synbar oro sin man om ett samtal.

Jag vet, att du — tyvärr — är en fritänkare, sade hon. Men du vet också, att jag har helt andra åsikter. Jag har aldrig sökt hindra dig att handla efter din öfvertygelse; du bör därför, tycker jag, tillåta mig det samma.

Min kära vän, utbrast han, så förundrad, att han icke kunde säga mer. Hvad betydde detta? När hade han någonsin hindrat henne att göra hvad hon ville?

Du vet hur sjuk min väninna var, innan hon for upp till Stockholm, fortfor hon. Och du såg själf hur förändrad hon blifvit — hur rask hon såg ut.

Ja det är sant — mer hon har ju inte samma sjukdom som du — men emellertid, hvad har hon använt?

Hon har blifvit frisk genom bönen, sade fru Ekbohrn med en liten darrning på stämman.

Genom —? hennes man såg upp och rättade på glasögonen. — Nå, tillade han litet torrt, det medlet har väl inte du underlåtit att försöka?

Nej, men — du har nog inte hört talas om det. Det finns en man i Stockholm, som fått den särskilda nådegåfvan att genom böner —

Ett uttryck af verklig bedröfvelse för öfver mannens ansikte. Men han hade icke hjärta att säga något — han hade lidit så af att se henne plågas; kunde hon få något att hoppas på så, hur dåraktigt det än var — han ville icke hindra henne.

Han klappade hennes hand och sade vänligt: du gör som du vill — steg upp och gick ut ur rummet. Det pinade honom i alla fall, att hans hustru skulle vara hemfallen åt en sådan vidskepelse. Om hon, liksom hennes väninna, haft en af dessa obestämda nervösa sjukdomar, som till en stor del ha sin rot i viljans försvagande — ja, då kunde det så varit. Men denna allt för omisskänliga, allt för väl kända och vetenskapligt konstaterade sjukdom, denna kräftknöl, som om den lämnades orörd, så småningom skulle förgifta hela blodmassan — det var för sorgligt, för sorgligt.

Hon reste, ehuru hon bittert kände tyngden af sin mans tysta ogillande.

Det var under stor själsångest, som hon förberedde sig till det afgörande mötet med undergöraren. Hon visste ju, att han med en enda blick på den besökandes anlete kunde öfvertyga sig om huruvida han hade framför sig en verkligt troende. I annat fall ljöd strax den oåterkalleliga, förkrossande domen: För er kan jag ingenting göra, er fattas det väsentliga — tron.

När hon blott tänkte sig möjligheten att blifva afvisad med dessa ord, greps hon af samma pinsamma ångest som när hon förut i fantasien genomlefvat operationens fasor.

Redan hade hon stått flera gånger i förstugan utanför mannens bostad, men vändt om igen, emedan modet att underkasta sig det afgörande provet svikit henne. Men slutligen, efter att ha genomvakat många nätter under böner och tårar, samlade hon all sin kraft och trädde in.

Hon blef litet obehagligt berörd först af hans utseende, som var simpelt, groft och icke intelligent.

Han talade några ord vid henne, fann henne mycket gripnen, mycket bäfvande — det var något i hennes väsende, som genast öfvertygade honom om att han här hade framför sig en verkligt troende.

Han bad henne öppna sin klädning och han insmorde det sjuka stället med olja. Därefter tog han hennes hand och de föllo båda på knä.

Hon var som i ett rus, mycket nära att svimma. Mysteriet hade mäktigt tagit hennes fantasi fången — hon darrade af både fruktan och salig förväntan inför det hemlighetsfulla mötet med det eviga och outransakliga, som nu närmade sig.

Han däremot var fullkomligt lugn, ja det låg en viss trivialitet öfver hans väsende, som hon icke tyckte passade tillsammans med det högtidliga i hans förhållande. Han talade i en låg, litet sjungande ton och med en stark, dialektisk brytning, som föreföll henne obehaglig och störande.

Men han blef så småningom innerligare, liksom mera frigjord, och hon kunde bättre följa honom.

Förunderliga frid, som nu lade sig helande öfver hennes oroliga, plågade sinne, ljufva, lycksaliga känsla! Guds nåd sänkte sig öfver henne, hon kände och förnam Hans personliga närhet, såsom hon aldrig gjort det förr. Hur ömt och mildt Han blickade ned på henne, hvilken oändlig kärlek i Hans stämma, då Han sade till henne: Stackars barn! Du har lidit nog. Hugsvalaren kommer.

Ja. Hugsvalaren kommer, Han är kommen.

Då hon reste sig från bönen voro alla plågor försvunna, liksom bortstrukna af en len hand, och hon kände sig så stark, så frisk, så ung, så lycklig att hon skulle velat ropa ut högt för hela världen den nåd, som vederfarits henne.

Men hon var ensam i sitt rum på hotellet hela den dagen — ensam och dock icke ensam, ty hon låg nästan hela dagen i bön och tacksägelser.

Hvilket nytt lif gick hon icke nu till mötes. Sedan Gud på detta sätt uppenbarat sitt ansikte för henne, kunde hon aldrig mer blifva så där ljum och likgiltig som hon, med all sin inbillade religiositet, dock hittills varit. Hennes hela lif skulle blifva ett lif inför Hans ansikte — hon skulle tidigt inviga sina barn till Hans tjänst, ja, deras och hennes lif skulle blifva en enda lång tacksägelsegudstjänst. Hur mycket hade hon icke försummat i detta afseende! Hvad var den religiösa tro, hvori de uppfostrats, annat än en tom konvenssaksak, som aldrig berört deras hjärtan. Och hennes äldsta flicka, som gick och läste i år, hur litet hade hon ej på det hela taget sysselsatt sig med hennes andliga utveckling, hur kände hon icke nu att flickan stod främmande och oberörd inför den viktigaste handling i sitt lif. Men allt detta skulle med Guds hjälp blifva annorlunda.

Natten gick fort i detta lyckliga känslorus. Hon sof icke, men hon kände inga plågor.

Mot morgonen föll hon i en lätt slummer, men denna var ingen vederkvickelse. I sömnen var hon ännu under intrycket af sitt gamla lidande, och hon drömde att hon återfått de svåra ristningarna i bröstet. Hon vaknade i stark ångest, men så fort hennes tankar blefvo fullt rediga igen, och hon visste att hon *endast drömt*, återfick hon sin lyckliga, hoppfulla stämning,

kände sig åter fullt rask och gick ut, för att besöka sina vänner — alla sina vänner, så många af sina bekanta, hon kunde hinna med, sökte hon upp, ty hon längtade efter att få meddela dem alla de under, som skett med henne.

Efter ett par dar, och sedan hon haft flera förnyade böneseancer med den rikt benådade man, som blifvit medlet till hennes räddning, återvände hon mot hemmet. I vägen gjorde hon ett besök på ett par dar i en prästgård, där frun i huset, hennes gamla vän och skolkamrat, låg till sängs sedan nära ett år i ett lidande, som ansågs hopplöst. Fru Ekbohrns berättelse grep henne mycket djupt. Hon, som sedan länge öfvergifvit allt hopp om tillfrisknande och med full resignation väntade slutet på sina lidanden, började nu åter att haka sig fast vid lifvet. Hon ville dock så gärna lefva, så gärna bli frisk.

Nästa söndag skulle en ny kyrka invigas i församlingen. Hon önskade så innerligt att då kunna vara närvarande och höra sin mans invigningstal.

Du *skall* komma i kyrkan, utbrast fru Ekbohrn med glänsande ögon. Hon kände att äfven hon hade fått andens gåfvor, äfven hon kunde helbregdagöra genom bön.

Och verkligen — söndagsmorgonen, då frosten ännu låg på marken efter en kall natt och då vinden hven hvasst, såg kyrkfolket till sin djupa häpnad prästens hustru, som ej kunnat resa sig ur sängen på

månader, komma *gående* till kyrkan, stödd af sin man och sin väninna.

Det blef en stor väckelsens dag inom församlingen.

Då fru Ekbohrn återkom till sitt hem, förundrades alla öfver den stora förändring, hon undergått. Hon var visserligen blek och tunn — ack, så tunn och så blek — men ögonens glans, hela väsendets liffullhet var så stor, att alla — utom hennes man, som såg bekymrad ut — fingo ett starkt intryck af att ett verkligt under skett med henne. Hennes äldsta dotter, som var ett fantasifullt och känsligt barn, blef i synnerhet djupt gripen, och äfven bland tjänstfolket blefvo flera omvända.

Händelsen med prästens hustru hade gifvit fru Ekbohrn mer mod; hon, som förr alltid varit blyg, bad nu högt med barn och tjänare hvarje kväll. Blott i sin mans närvaro kände hon sig bunden, ty han var den ende, som ännu betraktade hennes förbättring med misstro.

Är du verkligen riktigt bra — fullkomligt plågfri? frågade han henne ömt och forskande, tredje dagen hon var hemma.

Jag tycker inte du borde tvifla när du ser — svarade hon och rodnade. Hans tvifvel plågade, sårade henne. Det var det ena molnet i hennes nuvarande lycka.

Du sofver så litet. Och när du sofver jämrar du dig vanligtvis och tycks vara i stor vända.

Hon drog ihop ögonbrynen och såg plågad ut. Det var sant — hon sof ytterst litet. Dels kunde hon icke sofva emedan — emedan hon var så lycklig, så uppfylld af nådens fullhet. Och dels — dels fruktade hon sömnen. Ty hon måste erkänna det — i sömnen kände hon nästan alltid de gamla smärtorna. Men hon skyndade nu att förklara för sin man orsaken därtill så som hon tänkte sig den. I det medvetlösa tillståndet förlorade hon medvetandet om sitt återställande, och drömmen återkallade för henne det förflutnas plågor. Men denna smärthallucination var också den en yttring af Guds nåd; han använde drömmen till att påminna henne om hennes lidanden, på det hon icke, genom att glömma dem, skulle blifva ljum och sval i sin kärlek och sin tacksamhet.

Hennes man svarade ingenting på denna förklaring. Han blott smekte henne ömt och såg så bedröfvad ut, att det skar henne i hjärtat som ett kränkande af det heligaste inom henne.

Hur bittert att han, just han, han ensam skulle tvifla.

I sitt första bref från Stockholm, skrifvet samma dag som undret hade skett med henne, hade hon sagt, att hon redan märkte, hur knölen började mjukna och liksom sjunka samman. Men nu talade hon icke mera härom. Efter några dagar började hon mattas af, glansen i hennes blick var nu endast momentan, dess emellan föll hon liksom ihop och det gick som en ryckning öfver hennes ansikte. Munnen fick ett sam-

manpressadt drag, ett veck låg mellan ögonbrynen. Hennes mans ögon hvilade ofta och forskande på henne, men om hon märkte sig iakttagen, ryckte hon upp sig, log och talade lifligt.

Då fick hon ett bref som gjorde ett starkt intryck på henne. Hennes väninna, prästens hustru, hade plötsligt dött i lunginflammation, enligt hvad läkaren sade förorsakad af förkylning den dag, hon var i kyrkan.

På natten jämrade sig fru Ekbohrn mera än vanligt. Hennes äldsta dotter hade sitt rum bredvid föräldrarnas. På morgonen vid femtiden knackade det på dörren till hennes rum, hon kom ut fullt klädd med ett ljus i handen.

Hvarför är du vaken så tidigt? frågade fadern.

Den unga flickan rodnade — hon hade samma blyghet som modern för att tala med honom om sitt religiösa känslolif.

Jag går alltid upp så tidigt, hviskade hon. Men jag blef så orolig när jag hörde mamma jämra sig så.

Hvarför går du upp så tidigt? upprepade han.

Jag har ingen ro att sofva, sade hon och såg ned. Jag tänker på Frälsarens ord: verker, medan dagen är. Natten kommer, då ingen kan verka! Jag stiger upp för att bedja.

De hade talat hviskande, emedan de trodde, att modern sof. Men då nu ljusskenet föll på hennes ansikte, sågo de båda, att det var förvridet af smärta och ångest, och att kallsvetten stod på hennes panna.

Hon såg på sin man med en hjälplös, hjärtslitande förtviflan i blicken.

Du har visst drömt oroligt nu igen? sade han ömt.

Då brast hon ut i en skärande, ljudelig gråt.

Nej, jag har inte sofvit, framstötte hon mellan snyftningar, som blandade sig med frosskakningar. Jag har varit vaken hela natten och haft de gräsligaste plågor. Gud har öfvergifvit mig. Han har låtit mig ana saligheten af sin närhet bara för att mitt elände skulle bli så mycket större, då jag måste känna mig förkastad af honom. Det är som att ha varit i himlen och så störtas ned i det eviga helvetet.

Den unga flickan hade lyssnat med öppen mun, stora, vidgade ögon och återhållen andedräkt. Nu kastade hon sig ned på knä vid bädden, lade sitt ansikte intill moderns och grät så att hufvudkudden blef våt, i det hon utbrast: Om Gud gjort detta — om han öfvergifvit mamma — då vill jag inte bedja till honom — inte älska honom längre. Då vill jag inte ha hans nåd — då vill jag också vara öfvergifven och förskjuten.

Tyst med detta öfverspända tal, sade fadern nu i en sträng ton. Ni fördärfva er båda två med denna exalterade religiositet — det är det jag fruktat. Låt då för allt i världen hellre hela gudsbegreppet fara, än ni tro på en så grym och så afskyvärd godtycklighet. — Och förtvifla inte öfver din sjukdom, sade han till sin hustru. Kom ihåg, att en operation kan rädda dig — kanske helt och hållet, men i alla hän-

delser kan man hoppas, att den skall gifva sjukdomen en lindrigare och mindre plågsam form.

Operation! inföll hon. Och hvad skulle det tjäna till för mig, som Gud har öfvergifvit. Tror du, om han ville hjälpa, att han inte kunde göra det utan alla yttre medel. Men han har velat straffa mig för att jag lefvat så länge utan honom — och det finns nu ingen, ingen räddning för mig.

Den lilla flickan hade sprungit upp från sin nedhukade ställning vid faderns yttrande, att det var bättre att icke hafva någon gud än en grym och hämnande.

Pappa, sade hon nu hviskande, andlös, rädd för sina egna ord. Är det möjligt, kan det vara möjligt, hvad du sade nyss — *kan* någon människa tro, att det inte alls finns någon Gud?

En gud, som straffar och hämnas, ja, sade fadern med någon tvekan. Det finns dem som icke tro på det.

Då vill jag vara en bland dem, ropade flickan med hela ungdomens absoluta och hastiga afgörande. Om Gud inte kan eller vill hjälpa min lilla mamma, så vill jag hellre att han inte finns till.

Hör på mig! sade då modern och lyfte sin hand som för att aflägga en ed. En skymt af resignation hade kommit i hennes blick.

Om också Gud förskjutit mig — om Han anser mig ovärdig, inte bara att bli frisk här på jorden,

utan också att få njuta Hans eviga salighet — skall jag ändå alltid älska och dyrka Honom och kyssa själfva gisslet, som Han svänger öfver mig.

Hon sjönk åter ned bland kuddarna.

Osäker, bäfvande, allt för djupt skakad för sin ålder, smög sig den unga dottern in i sin ensamma kammare.

1885.

Jämlikhet.

De nygiftas våning var upplyst. Allt stod där så nytt och vackert och modernt, och allt var så komplett, som hade det varit resultatet af många års ansträngningar.

Det var det också på sitt sätt; men bruden, som detta hem stod och väntade på, hon visste ingenting om dessa ansträngningar eller om några ansträngningar öfver hufvud.

Föräldrahemmet var icke precis rikt, men fadern hade stora inkomster, och familjen hade dyrbara lefnadsvanor. Och icke gick det an att bjuda en flicka med sådana vanor på ett tarfligt eller halffärdigt hem. Därför hade hela den summa fadern gaf till utrustning köpts upp strax, ehuru det nog hade varit godt att ha litet öfver till extra utgifter, då mannens lön just icke var öfverflödigt stor.

Men för den unga flickan syntes det så själfallet, att när hon kom från det ena vackra hemmet, som underhölls af faderns arbete, så skulle det nya hem-

met, som underhölls af mannens arbete, icke gifva det gamla efter. Färre och mindre rum, förstås — det var ju just det, som var så näpet och roligt — men allting komplett.

Och då den lyckliga lilla bruden satte sin hvita sidensko på brysselmattnan i sin egen salong, var hon visst mycket förtjust i sitt vackra hem; men hon fann det dock alldeles i sin ordning att hon skulle få allt detta till skänks och för intet, liksom hon dittills i hela sitt lif fått allting till skänks, utan att hon någonsin behöft göra något därför.

Hon reflekterade icke ens öfver af hvem hon hade fått alla dessa gåfvor. Hon trodde att det var af sin far, och därmed var den saken klar. Och att hvar-enda möbel, hvarenda litet föremål i hennes hem hade en historia, därpå tänkte hon inte alls. Eller rättare, hon tänkte, att det var just det roliga med detta lilla nya hem, att det låg där som en blank skifva, på hvilken *de*, hon och han, skulle skriva sin historia.

Han hade smak för antikviteter och hade en gång föreslagit att de skulle köpa en del gamla möbler. Jag tycker om gamla saker, hade han sagt. De äro intressanta — de ha en historia.

Men jag vill icke, att våra möbler skola ha någon annan historia än *vår*, hade hon svarat med ett leende, som med ens gjorde denna blifvande historia full af de rikaste löften. Sedan köpte han de nya, litet banala modemöblerna med den största tillfredsställelse, ty han

visste ju att de skulle få stil och karakter genom den historia, hvars första blad nu ristades af tvenne sammanslingade händer.

Skada bara, att hela denna vackra dröm var en illusion! Ty fastän hvarken han eller hon tänkte därpå, så hade verkligen möblerna en historia, och det icke just den allra gladaste.

Mattan berättade om en mängd fattiga väfvere nere i Frankrike, som sträfvade från morgon till kväll, för en knapp penning, med nästan ingen glädje eller förströelse. Det skulpterade bordet förtäljde om en skicklig »konstförvant», som hade drömt om att blifva konstnär och en gång fått ett pris i akademiens modellérskola, men af brist på medel måst blifva handtverkare hos en mästare, som icke gaf honom en fjärdedel af hvad hans skickliga arbete inbragt. Själfva böckerna i bokskåpet berättade ledsamma historier om gulbleka, rundryggade sättare, — ja, till och med tändsticksaskarna hade något obehagligt att tala om — om unga flickor med benröta i käkarna, förorsakad af fosforförgiftning.

Allt det vackra, jungfrulikt oberörda, väntansfullt strålande i det lilla hemmet var en synvilla; i verkligheten hviskade det i alla vinklar och vrår om sorger, nöd, orättvisa, förtryck, förkrympta existenser.

Men som en forntidens härskarinnas tog den unga bruden, glad och viss om sin obestriddliga rätt, detta hem i besittning — utan att ens kasta en enda tanke på alla de arbetsträlar, hvilkas arbete och för-

sakelse hon hade att tacka för hvart och ett af de föremål, som voro samlade omkring henne för att göra hennes lif angenämt och komfortabelt.

Hon hade dock en viss dunkel känsla af, icke att man ej har rätt att lefva på andras arbete, ty det trodde hon icke att hon gjorde — utom på sin mans, och han skulle naturligtvis försörja sin hustru — men att det dock är en skyldighet för en fullvuxen människa att göra något annat än roa sig. Hon ville vara nyttig. Som flicka hade hon just icke haft något att göra, utom att hon tagit litet lektioner i språk och musik samt varit med om en syförening för fattiga barn, där det lästes högt någon »bildande» lektyr, det vill säga, någon roman, ty annan, mer direkt lärorik läsning ansågs »för tung».

Men nu var hon gift, och hade hon någon gång som flicka känt en hemlig tillfredsställelse i att lefva så öfverksam, under det bröderna arbetade mest hela dagen, så försvann denna känsla nu helt och hållet, ty nu visste hon sig äga rätt att betraktas som en nyttig medlem af samhället, och hon började att med ett visst beklagande tala om en stackars flickas gagnlösa tillvaro.

Nu lefver hon således icke längre på andras arbete. Det är sant, andra händer än hennes steka köttet, baka brödet och tjärna smöret, som kommer på hennes bord, men i utbyte mot detta arbete, som andra dagligen och stundligen förrätta för henne, gör väl hon något, som de andra i sin tur kunna få godt

af? Hennes man är hela dagarna på sitt ämbetsrum; i den mån familjen växer, måste han skaffa sig ökade extra inkomster, och det börjar bli mer och mer sällan, som han har en ledig stund. Men hvad gör hon under tiden?

Vid åtta-tiden på morgonen vaknar frun — så vida hon icke varit borta kvällen förut och kommit sent hem, i hvilket fall hon naturligtvis sofver ut, fastän tjänarinnan, som kom och hämtade eller satt uppe och väntade, måste vara vaken vid vanlig tid.

Hon stiger upp, klär sig själf, lämnar sin sängkammare och går igenom våningen, som bör vara eldad och städad, ut i salen, där frukostbordet bör vara dukadt, och där hon slår sig ned med sin man och med barnen, hvilka redan varit inne i sängkammaren och hälsat god morgon, sedan de blifvit tvättade och klädda af främmande händer.

Efter frukosten affärdas de större barnen till skolan, sedan mamma själf bredt deras frukostsmörgåsar, de små skickas in i barnkammaren, pappa tar sin rock för att gå till sitt ämbetsrum, mamma borstar hans hatt.

Tack, min vän, nu är det bra.

Nej, vänta — här är den inte riktigt blank.

Åjo bevars — gif mig den bara — jag har inte tid att vänta längre.

Men frun fortfar att borsta.

Hör, det var sant, säger hon, som om det just nu flöge genom hennes hufvud, vill du lämna mig litet hushållspengar, innan du går?

Se så där ja! Nu igen! Du fick ju i förra veckan! Det *får* verkligen inte gå åt på det där sättet. Pengarna rinna ju som genom ett såll. Nu får jag snart ta upp ett lån igen. Och så ett nytt lån för att betala det med.

Men hvad vill du jag skall göra? Jag hushållar ju så godt jag kan.

Ja, det förstås — så heter det alltid.

Vill du se min hushållsbok? frågar frun med den förörättade oskuldens flammande kinder.

Nej tack! Hvad hjälper det mig om utgifter och inkomster gå ihop i din hushållsbok, när de i alla fall icke göra det i verkligheten? Det är nog för mig att veta, att jag icke förtjänar så mycket, som du gör af med.

Som *jag* gör af med! Tårar! Två tior tills vidare.

I spårvagnen träffar mannen en af sin hustrus väninnor, som frågar honom hvarför hans fru svarat nej på kallelsen att blifva medlem af föreningen för gift kvinnas äganderätt.

Uppriktigt sagdt — därför att jag icke är vän af de där emancipationssträfvandena. All poesi i äktenskapet går förlorad, om hustrun är alldeles oberoende af mannen.

Det säger han med full öfvertygelse tio minuter efter scenen i tamburen.

Frun går emellertid ut i köket och ger kokerskan order om matuppköp för dagen, sätter själf undan

litet frukt och vin, som blifvit stående sedan i går, då det var några herrar till middagen, uttrycker med en egendomlig betoning sin förvåning öfver att det är så litet kvar i den ena karafinen — jag tyckte alldeles att den var half i går — hvarvid kokerskan, som vet med sig att hon är ärlig, känner sig så kränkt, att hon ej värdigas försvara sig, utan säger med en knyck: ja, frun får tro hvad frun vill, hvarefter hon rycker till sig sin korg och drar igen dörren efter sig med en smäll. Frun går nu in i rummen och bannar upp husjungfrun, för att hon icke dammat ordentligt, och ställer sig själf att se på hur hon gör det bättre, tappar under tiden sin näsduk på golvet, men motstår sin naturliga instinkt att genast böja sig ned och gripa den i flykten. Hvarför skulle hon hjälpa sig själf, då det finns andra, hvilkas skyldighet det är att passa upp henne? Jungfrun tar upp näsduken, och nu går frun och vattnar sina blommor, ser igenom barnens kläder och ger barnjungfrun bannor för hvad som icke är ordentligt lagadt, leker litet med de små, om de äro glada och snälla, men skickar dem till barnkammaren, om de äro kinkiga och tröttsamma, sätter sig så att läsa Dagbladet, men icke bara annonserna och följetongen, ty hon är ett intelligent fruntimmer och intresserar sig både för riksdagsmannavalet i hufvudstaden och det sista tryckfrihetsåtalet. Så blir klockan ett, och då är det tid att kläda sig för att gå ut »ett par ärenden», det vill säga gå litet i bodarna och köpa upp några alldeles nödvän-

diga småsaker till sig och barnen — kokerskan fick bara den ena tian — samt besvara ett par visiter eller tacka för sist.

Och under hela denna verksamma förmiddag har frun oafåtligt grubblat öfver hur hon skall bära sig åt för att göra några besparingar i hushållet. På en af visiterna talar hon med en väninna härom — den samma som träffade mannen i spårvagnen.

Att du har så litet inflytande öfver din man, säger väninnan, att han kan komma med en så löjlig gammal fras, som att det bidrar till poesien i äktenskapet att hustrun skall tigga sin man om pengar.

Poesien! sade han det? Jo, jag tackar, det är poesi det, när han ständigt förebrår mig, att det går för mycket åt. Jag tror att han också tyckte det vore poetiskt, om jag stod i köket själf. Ja, en gång framkastade han, att jag kanske kunde reda mig utan barnjungfru nu, då lillan är så stor och de äldre gå i skolan. Tycker du, att jag borde försöka det?

Nej, det tycker jag visst inte, sade emancipationsväninnan. Kvinnan skall icke nedlåta sig till att bara vara mannens hushållerska, hon måste framför allt odla sitt sinne och utveckla sin individualitet.

Efter visiten blef det en stund öfver, och då gick frun upp i läsesalongen och bläddrade igenom de nyaste revyerna, ty hon var en kvinna med intressen och ville ha något att tala om, då hon var ute i sällskapslifvet.

Så gick hon hem och satte sig med sin man vid det färdigdukade bordet och lät servera den välsmakande maten; eller om den icke var välsmakande, gick hon ut i köket efter middagen och förebrådde kokerskan detta, men utan att veta hvori felet bestod.

Kokerskan, hvilken naturligtvis såsom de flesta af hennes yrke var genomsjuk af att ständigt stå framför den glödheta spiseln och laga mat åt andra, och som i följd däraf och af det vanliga klasshatet mot dem, som bara befalla utan att göra något själfva, led af en kronisk ilska, blef ursinnig och svarade ohöfligt. Frun tog på sig sin allra förnämaste min och frågade, om hon glömde hvem hon var och hvem frun var — hvarpå kokerskan svarade att det glömde hon visst inte, ty hon visste mycket väl att frun inte begrep hvad hon talade om, och hon ville se hur frun skulle reda sig, om hon skulle laga en enda middag själf. Men det går an för den, som själf ingenting gör, att bara anmärka på andra.

Ingenting gör! Nej, nu gick näsvisheten nästan för långt. Trodde hon, att det var bara de, som arbetade med sina händer, som *gjorde* något. Men det var en vanlig, dum missuppfattning bland obildadt folk, att de trodde, att bara kroppsarbetet var ett arbete.

Ånej bevars, svarade kokerskan. Hon var inte så dum, som frun trodde. Hon begrep mycket väl att herrn arbetade, fast han bara skref, ty hon såg hur trött han var, då han kom hem om middagarna,

och det var ju han, som måste förtjäna allt till huset. Men hvad frun gjorde, det kunde hon alls inte begripa, för det såg hon aldrig till.

Frun hade velat gifva mycket till, om hon i detta ögonblick kunnat framdraga ett enda bevis på att hon verkligen arbetade. Men hennes vanliga säkerhet var alldeles borta för tillfället. Skötte hon inte hushållet? Men det var ju kokerskan, som både köpte maten och lagade den. Höll hon inte sitt hem fint och i ordning? Men det var ju husjungfrun, som dammade och städade. Skötte hon inte sina barn? Men det var ju lärare och lärarinnor, som läste med dem, och det var ju barnpigan som sydde och underhöll deras kläder.

Men hennes man skötte ju icke heller hushållet eller barnen. Hvarför var det hennes plikt mer än hans? Skulle hon vara hans hushållerska? Var hon inte hans jämlike?

Ja men — kunde man ändå säga, det var riktig jämlikhet mellan två personer, af hvilka den ene lefde på den andres arbete?

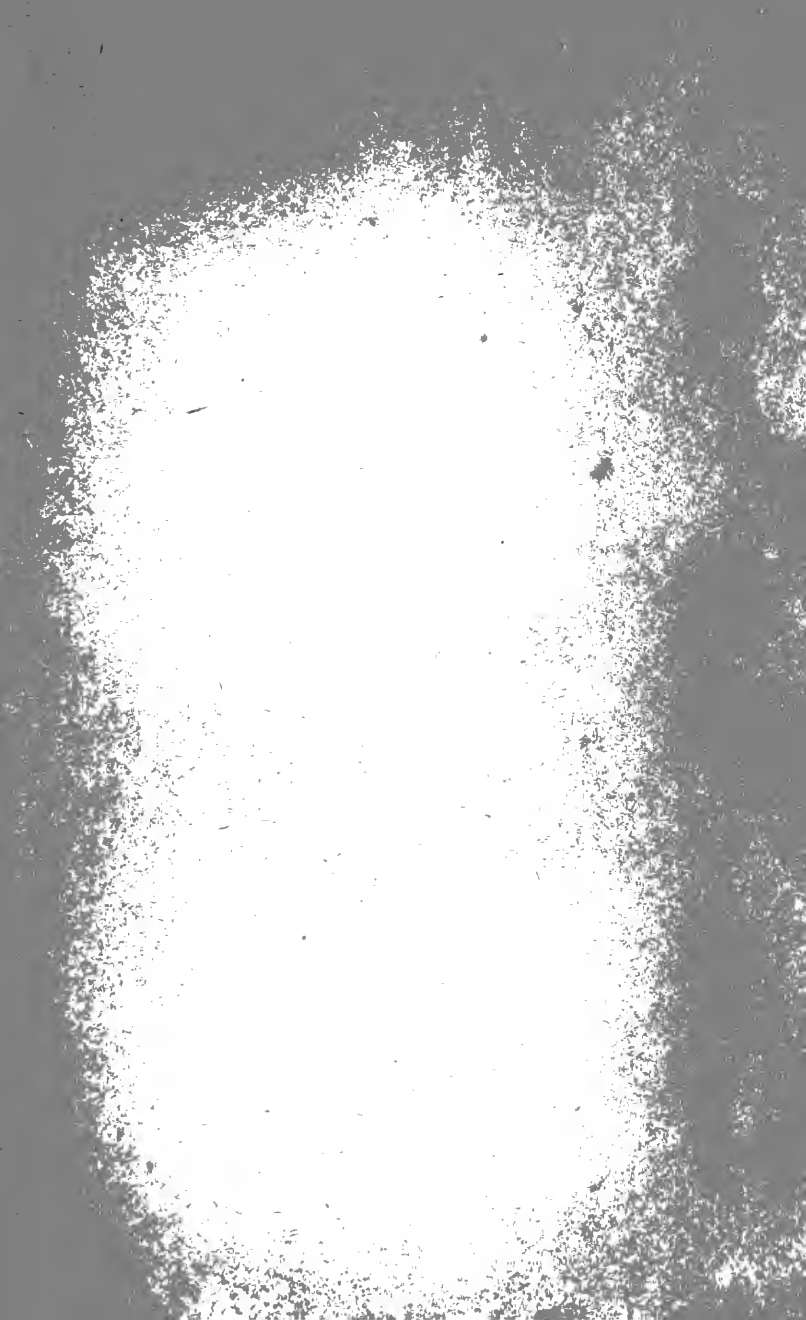

Innehåll:

<i>Trång horisont</i>	1
<i>Resa utrikes</i>	127
<i>Giftermål af tycke</i>	135
<i>Utomkring äktenskapet</i>	158
<i>Ett underverk</i>	182
<i>Jämlikhet</i>	196

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

PT
9739
E37

Cajanello, Anna Carlotta
Leffler Edgren
Efterlämnade skrifter

UTL AT DOWNSVIEW

D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 13 08 04 07 011 8